

TIỀN SĨ THÁI LỄ HÚC

CON ĐƯỜNG ĐẠT ĐẾN
NHÂN SINH HẠNH PHÚC

(GIẢNG GIẢI ĐỆ TỬ QUY – PHÉP TẮC NGƯỜI CON)

QUYỂN 3

(TRỌN BỘ 04 QUYỂN)

Cẩn dịch: Ban phiên dịch Tịnh Không Pháp Ngữ

Giám định phiên dịch: Vọng Tây Cư Sĩ

NHÀ XUẤT BẢN HỒNG ĐỨC

MỤC LỤC

CHÁNH VĂN	5
CHƯƠNG THỨ BA: CÂN	15
3.1. Kinh văn:	
“Sáng dậy sớm, tối ngủ trễ. Lúc chưa già, quý thời gian”	19
3.2. Kinh văn:	
“Sáng rửa mặt, phải đánh răng. Tiêu tiện xong, rửa tay sạch”	35
3.3. Kinh văn:	
“Mũ phải ngay, nút phải gài. Vớ và giày, mang chỉnh tề”	38
3.4. Kinh văn:	
“Nón quần áo, để cố định. Chớ để bừa, tránh dơ bẩn”	42
3.5. Kinh văn:	
“Áo quý sạch, không quý đắt, hợp thân phận, hợp gia đình”	46
3.6. Kinh văn:	
“Vói ăn uống, chớ kén chọn, ăn vừa đủ, chớ quá no”.	48
3.7. Kinh văn:	
“Tuổi còn nhỏ, chớ uống rượu. Uống say rồi, rất là xấu”	54
3.8. Kinh văn: “Đi thông thả, đứng ngay thẳng. Chào cúi sâu, lạy cung kính. Chớ đập thêm, không đứng nghiêng. Chớ ngồi dang, không rung đùi”.	56
3.8.1. “Đi thông thả, đứng ngay thẳng”	57
3.8.2. “Chào cúi sâu, lạy cung kính”	65
3.8.3. “Chớ đập thêm, không đứng nghiêng. Chớ ngồi dang, không rung đùi”	65
3.9. Kinh văn: “Vén rèm cửa, chớ ra tiếng. Rẽ quẹo rộng, chớ đụng góc. Cầm vật rộng, như vật đầy. Vào phòng trống, như có người”	66
3.9.1. “Vén vòm cửa, chớ ra tiếng”	67
3.9.2. “Rẽ quẹo rộng, chớ đụng góc”	70
3.9.3. “Cầm vật rộng, như vật đầy”	85
3.9.4. “Vào phòng trống, như có người”	85

3.10. Kinh văn:	
“Chớ làm vội, vội sai nhiều. Không sợ khó, chớ qua loa”	88
3.10.1. “Chớ làm vội, vội sai nhiều”	89
3.10.2. “Không sợ khó”	92
3.10.3. “Chớ qua loa”	113
3.11. Kinh văn:	118
3.11.1. “Nơi ồn náo, chớ đến gần”	118
3.11.2. “Việc không đáng, quyết chớ hỏi”	130
3.12. Kinh văn:	
“Nơi ồn náo, chớ đến gần. Việc không đáng, quyết chớ hỏi”	131
3.12.1. “Sắp vào cửa, hỏi có ai”	132
3.12.2. “Sắp vào nhà, cất tiếng lớn”	140
3.12.3. “Người hỏi ai, nên nói tên, nói ta tôi, không rõ ràng”	140
3.13. Kinh văn:	
“Dùng đồ người, cần mượn rõ. Nếu không hỏi, tức là trộm”	141
3.14. Kinh văn: “Mượn đồ người, trả đúng hẹn. Sau có cần, mượn không khó”	143

CHƯƠNG THỨ TƯ: TÍN 190

4.1. Kinh văn: “Phàm nói ra, tín trước tiên. Lời dối trá, sao nói được. Nói nhiều lời, không bằng ít. Phải nói thật, chớ xảo nịnh. Lời gian xảo, từ bản thủ, thói tâm thường, phải trừ bỏ”	190
4.1.1. “Phàm nói ra, tín trước tiên”	190
4.1.2. “Lời dối trá, sao nói được”	196
4.1.3. “Nói nhiều lời, không bằng ít. Phải nói thật, chớ xảo nịnh”	197
4.1.4. “Lời gian xảo, từ bản thủ, thói tâm thường, phải trừ bỏ”	202
4.2. Kinh văn: “Thấy chưa thật, chớ nói bừa, biết chưa đúng, chớ tuyên truyền. Kia nói phải, đây nói quấy, không liên quan, chớ để ý”	213
4.2.1. “Thấy chưa thật, chớ nói bừa”	213
4.2.2. “Biết chưa đúng, chớ tuyên truyền”	217

CHÁNH VĂN
PHÉP TẮC NGƯỜI CON
(Đệ Tử Quy)

TỔNG TỰA

1. **Phép người con, Thánh nhân dạy**
Hiếu để trước, kẻ cần tín.
Yêu bình đẳng, gần người nhân
Có dư sức, thì học văn.

Chương 1
Ở NHÀ PHẢI HIẾU
(Nhập tặc hiếu)

2. **Cha mẹ gọi, trả lời ngay**
Cha mẹ bảo, chớ làm biếng.
Cha mẹ dạy, phải kính nghe
Cha mẹ trách, phải thừa nhận.
3. **Đông phải ấm, hạ phải mát**
Sáng phải thăm, tối phải viếng.
Đi phải thưa, về phải trình
Ở ổn định, nghề không đổi.
4. **Việc tuy nhỏ, chớ tự làm**
Nếu đã làm, thiếu đạo con.

Vật tuy nhỏ, chớ cất riêng
Nếu cất riêng, cha mẹ buồn.

5. ● Cha mẹ thích, dốc lòng làm
Cha mẹ ghét, cẩn thận bỏ.
Thân bị thương, cha mẹ lo
Đức tổn thương, cha mẹ tủi.
Cha mẹ thương, hiếu đâu khó
Cha mẹ ghét, hiếu mới tốt.
6. ● Cha mẹ lỗi, khuyên thay đổi
Mặt ta vui, lời ta dịu.
Khuyên không nghe, vui can tiếp
Dùng khóc khuyên, đánh không giận.
7. ● Cha mẹ bệnh, nếm thuốc trước
Ngày đêm hầu, không rời giường.
Tang ba năm, thường thương nhớ
Chỗ ở đổi, không rượu thịt.
Tang đủ lễ, cúng hết lòng
Việc người chết, như người sống.

Chương 2
BIỂU HIỆN NGƯỜI EM
(Xuất tặc để)

8. Anh thương em, em kính anh
Anh em thuận, hiếu trong đó.
Tiền của nhẹ, oán nào sanh
Lời nhường nhịn, tức giận mất.
9. Hoặc ăn uống, hoặc đi đứng
Người lớn trước, người nhỏ sau.
Lớn gọi người, liền gọi thay
Người không có, mình làm thay.
10. Gọi người lớn, chớ gọi tên
Với người lớn, chớ khoe tài.
Gặp trên đường, nhanh đến chào
Người không nói, kính lui đứng,
Phải xuống ngựa, phải xuống xe
Đội người đi, hơn trăm bước.
11. Người lớn đứng, nhỏ chớ ngồi
Người lớn ngồi, cho phép ngồi.
Trước người lớn, phải nói nhỏ
Nhỏ không nghe, không đúng phép.

Đến phải nhanh, lui phải chậm
Khi hỏi đáp, mắt nhìn thẳng.

12. Việc chú bác, như việc cha
Việc anh họ, như anh ruột.

Chương 3

CĂN

13. Sáng dậy sớm, tối ngủ trễ
Lúc chưa già, quý thời gian.
Sáng rửa mặt, phải đánh răng
Tiểu tiện xong, rửa tay sạch.

14. Mũ phải ngay, nút phải gài
Vớ và giày, mang chỉnh tề.
Nón quần áo, để cố định
Chớ để bừa, tránh dơ bẩn.

15. Áo quý sạch, không quý đắt
Hợp thân phận, hợp gia đình.
Vớ ăn uống, chớ kén chọn
Ăn vừa đủ, chớ quá no.
Tuổi còn nhỏ, chớ uống rượu
Uống say rồi, rất là xấu.

16. Đi thong thả, đứng ngay thẳng
Chào cúi sâu, lạy cung kính.
Chớ đập thêm, không đứng nghiêng
Chớ ngồi dang, không rung đùi.
17. Vén rèm cửa, chớ ra tiếng
Rẽ quẹo rộng, chớ đụng góc.
Cầm vật lỏng, như vật đầy
Vào phòng trống, như có người.
Chớ làm vội, vội sai nhiều
Không sợ khó, chớ qua loa.
Nơi ồn náo, không đến gần
Việc không đáng, quyết chớ hỏi.
18. Sắp vào cửa, hỏi có ai
Sắp vào nhà, cất tiếng lớn.
Người hỏi ai, nên nói tên
Nói ta - tôi, không rõ ràng.
Dùng đồ người, cần mượn rõ
Nếu không hỏi, tức là trộm.
Mượn đồ người, trả đúng hẹn
Sau có cần, mượn không khó.

Chương 4

TÍN

19. **■** Phàm nói ra, tín trước tiên
Lời dối trá, sao nói được.
Nói nhiều lời, không bằng ít
Phải nói thật, chớ xảo nịnh.
Lời gian xảo, từ bản thủ
Thói tâm thường, phải trừ bỏ.
20. **■** Thấy chưa thật, chớ nói bừa
Biết chưa đúng, chớ tuyên truyền.
Việc không tốt, chớ dễ nhận
Nếu dễ nhận, tiến lui sai.
Phàm nói chuyện, nói trọng điểm
Chớ nói nhanh, chớ mơ hồ.
Kia nói phải, đây nói quấy
Không liên quan, chớ đề ý.
21. **■** Thấy người tốt, nên sửa mình
Dù còn xa, cũng dần kịp.
Thấy người xấu, tự kiểm điểm
Có thì sửa, không cảnh giác.
22. **●** Chỉ đức học, chỉ tài nghệ
Không bằng người, phải tự gắng.

Nếu quần áo, hoặc ăn uống
Không bằng người, không nên buồn.

23. **N**ghe lỗi giận, nghe khen vui
Bạn xấu đến, bạn hiền đi.
Nghe khen sợ, nghe lỗi vui
Người hiền lương, dần gần gũi.

24. **L**ỗi vô ý, gọi là sai
Lỗi cố ý, gọi là tội.
Biết sửa lỗi, không còn lỗi
Nếu che giấu, lỗi chồng thêm.

Chương 5

BÌNH ĐẲNG YÊU THƯƠNG

(Phiếm ái chúng)

25. **Đ**ù là người, đều yêu thương
Che cùng trời, ở cùng đất.
26. **N**gười hạnh cao, danh tự cao
Mọi người trọng, không bề ngoài.
Người tài năng, tiếng tự cao
Được người phục, chẳng do khoe.
27. **M**ình có tài, chớ dùng riêng
Người có tài, không chỉ trích.

Không nịnh giàu, chớ khinh nghèo
Chớ ghét cũ, không thích mới.
Người không rảnh, chớ nãi phiền
Người bất an, không quấy nhiễu.

28. Người có lỗi, chớ vạch trần
Việc riêng người, chớ nói truyền.
Khen người thiện, tức là tốt
Người biết được, càng tốt hơn.
Khen người ác, chính là ác
Ác cùng cực, tai họa đến.
Cùng khuyên thiện, cùng lập đức
Lỗi không ngăn, đôi bên sai.

29. Hễ nhận cho, phân biệt rõ
Cho nên nhiều, nhận nên ít.
Sắp cho người, trước hỏi mình
Mình không thích, phải mau ngưng.
Ân phải báo, oán phải quên
Báo oán ngắn, báo ân dài.

30. Đối người ở, thân đoan chánh
Tuy đoan chánh, lòng độ lượng.
Thế phục người, người không phục
Lý phục người, tâm mới phục.

Chương 6
GẦN NGƯỜI HIỀN
(*Thân nhân*)

- 31. Cùng là người, khác tộc loại**
Thô tục nhiều, nhân từ ít.
Đúng người nhân, người kính sợ
Nói thẳng lời, không dể nịnh.
Gần người hiền, tốt vô hạn
Đức tiến dần, lỗi ngày giảm.
Không gần hiền, hại vô cùng
Tiểu nhân đến, trăm việc hư.

Chương 7
CÓ THỪA SỨC, THÌ HỌC VĂN
(*Hữu dư lực, tắc học văn*)

- 32. Không gắng làm, chỉ học văn**
Chỉ bề ngoài, thành người nào.
Nếu gắng làm, không học văn
Theo ý mình, mù lẽ phải.
- 33. Cách đọc sách, có ba điểm**
Tâm mắt miệng, tin điều trọng.
Mới đọc đây, chớ thích kia

Đây chưa xong, kia chớ đọc.
Thời gian ít, cần chăm chỉ
Công phu đủ, đọc liền thông.
Tâm có nghi, thì chép lại
Học hỏi người, mong chính xác.

- 34.** Gian phòng sạch, vách tường sạch
Bàn học sạch, bút nghiên ngay.
Mực mài nghiêng, tâm bất chánh
Chữ viết ẩu, tâm không ngay.
Xếp sách vở, chỗ cố định
Đọc xem xong, trả chỗ cũ.
Tuy có gấp, xếp ngay ngắn
Có sai hư, liền tu bổ.
Không sách Thánh, bỏ không xem
Che thông minh, hư tâm trí.
Chớ tự chê, đừng tự bỏ
Thánh và Hiền, dần làm được.

CHƯƠNG THỨ BA

CẢN

¹Chúng ta nhìn thấy chữ “cản” này liền nghĩ đến điều gì vậy? Phải thật cẩn thận! Cẩn thận khi nói năng, hành động. Thật ra chương “*Nhập tắc hiếu*” (*Ở nhà phải hiếu*) và chương “*Xuất tắc lễ*” (*Biểu hiện người em*) đều có quan hệ với cẩn thận. Những lễ nghi trong chương “*Xuất tắc lễ*” như: “*Người lớn đứng, trẻ chớ ngồi. Người lớn ngồi, cho phép ngồi. Hoặc ăn uống, hoặc đi đứng, người lớn trước, người nhỏ sau*” đều là chừng mực trong lời nói và hành động, chúng ta cũng cần cẩn thận khi giao tiếp.

Có một công ty đầu tư nước ngoài nổi tiếng ở Bắc Kinh cần tuyển nhân viên. Ứng viên cũng phải làm các bài kiểm tra và thi tiếng Anh. Trong quá trình này đã loại ra rất nhiều người, cuối cùng còn lại một số người chuẩn bị thi vấn đáp lần cuối cùng. Lúc đó ông chủ của công ty đi vào, ngồi cùng với họ một lát thì ông chủ này nói: “*Bây giờ tôi có việc cần phải ra ngoài khoảng mười phút, các vị đợi tôi một chút*”. Ông chủ này đi ra ngoài. Mọi người ngồi ở bên trong được một vài phút thì đứng dậy. Sau đó nhìn thấy trong văn phòng có một số tài liệu, họ liền mở ra xem. Sau khi xem xong còn đưa cho người khác xem và người này cũng mở ra xem. Mười phút trôi qua, ông chủ này bước vào và nói: “*Các vị đều không được tuyển chọn*”. Bởi vì trong văn phòng có lắp máy quay phim, nên ông chủ nhìn thấy người nào cũng chạm vào tài liệu của công ty. Bởi vì họ chưa được học câu: “*Việc tuy nhỏ, chớ tự làm. Nếu đã làm, thiếu đạo con*”. Họ cũng chưa được

¹ Tiếp theo tập 20

học qua: “Vào phòng trống, như có người”. Cho dù không có chủ nhân, cho dù không có người khác ở đó, chúng ta cũng phải giữ chừng mực, không được mảy may khinh suất.

Khi ông chủ này tuyên bố: “*Các vị đều không được tuyển chọn*”, thì những người này giận dữ bất bình: “*Sao có thể như vậy được!*”. Những sinh viên vừa tốt nghiệp đại học này nói: “*Từ nhỏ đến lớn không có ai nói cho chúng tôi biết không được phép tự ý mở xem tài liệu của người khác*”. Việc đối nhân xử thế này vô cùng quan trọng, nên chúng ta phải cẩn thận.

Nhìn ở góc độ nhỏ, thì chữ “*cẩn*” này có thể hiểu là khi chúng ta không cẩn thận sẽ làm trở ngại đến người khác. Ví dụ quý vị ngồi không đàng hoàng, chân cứ duỗi thẳng ra thì rất có thể sẽ làm người khác vấp ngã. Nếu như ở góc độ lớn, quý vị không đủ cẩn thận cũng có thể gây nên tai họa, gây nên thương vong.

Trước đây, ở Mỹ có một vụ rơi máy bay trực thăng. Sau đó điều tra ra nguyên nhân là do máy bay thật ra đã có vết nứt nhưng khi kiểm tra không phát hiện, cho nên máy bay bị rơi còn người thì bị thiệt mạng. Vì vậy, khi chúng ta làm công việc cần làm của mình cũng phải luôn luôn cẩn thận, nếu không có thể do sơ suất mà gây nên tổn hại đến tài sản và tính mạng của người khác.

Giống như tôi thường xuyên phải đi máy bay đến rất nhiều nơi để diễn giảng. Nếu như không cẩn thận, hôm nay phải đi Malaysia mà không tìm thấy hộ chiếu thì sẽ xảy ra tình huống gì? Bởi vì không có “*nón quần áo, để cố định, chớ để bừa, tránh dơ bẩn*” nên sẽ có kết cục gì

vậy? Không chỉ bản thân mà có thể toàn bộ tâm trí sẽ vô cùng căng thẳng, nếu đi không được sẽ có lỗi với những người đang chờ đợi mình. Vì vậy, cẩn thận tuy là một việc nhỏ, nhưng sức ảnh hưởng của nó quả thật rất lớn. Nếu như người lãnh đạo của một đơn vị không cẩn thận, thì cũng có thể vì một lỗi rất nhỏ mà gây nên tổn thất không cách gì bù đắp được. Do đó, nhất định phải hình thành thái độ cẩn thận cho trẻ ngay từ nhỏ.

Năm ngoái, ở Trung Quốc Đại Lục xảy ra một vụ án khiến mọi người đều phải suy ngẫm, đó là vụ án “Mã Gia Tước”. Mã Gia Tước là một sinh viên đại học. Anh vẫn chưa tốt nghiệp nhưng tham gia rất nhiều thí nghiệm vật lý, hóa học trên toàn quốc, cũng rất có danh tiếng. Anh ấy có ưu tú không? Ưu tú. Cuối cùng, bởi vì xung đột với bạn học mà anh ấy đã giết bốn người, bị truy nã toàn quốc. Vụ án này đã làm chấn động cả giới giáo dục, khiến họ phải suy nghĩ việc chú trọng giáo dục đạo đức cho thanh thiếu niên.

Tôi cũng đã hỏi một số người bạn rằng: “*Khi bạn thấy Mã Gia Tước làm như vậy, bạn suy nghĩ như thế nào?*”. Có một số người nói rằng: “*Người như vậy thì chỉ có mau đem ra tử hình, đem ra bắn*”. Có một số người trong ngành giáo dục có thể không nhìn ở góc độ này, họ cảm thấy Mã Gia Tước rất đáng thương. Anh ấy vẫn chưa bước chân ra xã hội, tại vì sao lại gây ra việc tàn nhẫn, việc tày đình như vậy? Sau sự kiện này, gia đình phải xem lại, trường học cũng phải suy ngẫm tại vì sao một sinh viên đại học có thành tích ưu tú như vậy nhưng không được học về thái độ làm người. Hơn nữa, trước khi sự việc này xảy ra, có lẽ anh ấy là niềm tự hào của cha mẹ.

Bởi vì anh là người ở nơi làng quê xa xôi mà thi đậu đại học, trong làng quê đó của họ chỉ có anh ấy là sinh viên đại học. Vì vậy, thật sự chúng ta không nên bị những thứ “danh” bên ngoài này nhấn chìm, mà cần phải nhìn thấy thực chất hơn.

Điều khiến cuộc đời một người có thể sống vững vàng, viên mãn không phải là học lực mà là đức hạnh. Mã Gia Tước chưa có học “Đệ Tử Quy”. Nếu như anh ấy đã học “*phàm là người, đều yêu thương*” thì anh ấy sẽ không gây ra chuyện như vậy. Nếu như anh được học “*anh thương em, em kính anh*”, hoặc được học “*lời nhường nhịn, tức giận mất*” thì sẽ không gây nên chuyện đáng tiếc này.

Tại vì sao anh ấy giết người? Bởi vì bạn học của anh thường hay cười nhạo anh vì anh quá nghèo, anh không có áo quần đẹp để mặc. Trong tù, anh còn nói với trưởng trại giam rằng: “*Bộ quần áo này là bộ đẹp nhất mà tôi từng được mặc*”. Khi tất cả bạn học đều cười nhạo anh như vậy, thì cảm giác tự ti của anh sẽ càng ngày càng cao. Do bị kích thích như vậy nên anh mới bị mất lý trí.

Từ sự việc này, tôi cũng muốn cảnh báo với phụ huynh rằng, quý vị cần đứng từ một góc độ khác nữa để nhìn sự việc, đó là tại vì sao những bạn học này bị giết? Vì sao vậy? Có phải do ngẫu nhiên không? Không phải. Bởi vì họ không có chừng mực trong cách làm người, họ chưa có học được: “*Không nịnh giàu, chớ khinh nghèo*”. Họ chưa có học được: “*Người có lỗi, chớ vạch trần; việc riêng người, chớ nói truyền*”. Họ đem việc riêng tư người khác ra giễu cợt thì làm sao trách người ta đối xử không có lý trí được. Còn có một câu nói rằng: “*Khen người ác,*

chính là ác; ác cùng cực, tai họa đến”. Người ta như chó bị dồn vào chân tường.

Từ sự việc này chúng ta cũng phải suy ngẫm, chúng ta dạy con cái tuyệt đối không được để chúng làm tổn hại người khác giống như Mã Gia Tước. Chúng ta cũng phải dạy con cái không được đi gây chuyện, công kích người khác. Khi các em nói chuyện cười nhạo người khác, khinh miệt người khác, thì bản thân phụ huynh chúng ta phải cẩn thận, bởi vì việc này sẽ khiến cho cuộc đời sau này của các em đầy rẫy nguy cơ. Từ sự việc này chúng ta cũng hiểu được rằng, thật sự phải cẩn thận trong nói năng, hành động.

3.1. Kinh văn:

“Triều khởi tảo, dạ miên trì. Lão dị chí, tích thử thời”.

“Sáng dậy sớm, tối ngủ trễ. Lúc chưa già, quý thời gian”.

Ý nghĩa của câu này là buổi sáng thức dậy sớm một chút, buổi tối ít ngủ một chút. Rất nhiều phụ huynh sẽ nói: *“Như vậy các con sẽ không khỏe mạnh, để chúng ngủ nhiều một chút”*. Thật ra ngủ có khi còn quan trọng hơn ăn, bởi vì trong khi ngủ thì toàn bộ cơ thể con người đang nghỉ ngơi, rất nhiều chức năng cơ thể đang hồi phục, nên thông thường nhu cầu ngủ của trẻ nhỏ cũng tương đối nhiều. Nhưng nếu như một người rất có chí hướng, vô cùng sung sức, thời gian ngủ của họ cũng sẽ tự nhiên từ từ giảm bớt.

Chúng tôi đều nói cô Dương Thục Phương là người *“ngủ sớm, dậy sớm”*. Đó là ý gì vậy? Hai - ba giờ sáng cô ngủ, sáu - bảy giờ sáng thức dậy, nên gọi là *“ngủ sớm,*

dậy sớm”. Không biết quý vị đây có gặp cô Dương Thục Phương chưa? Quý vị thấy cô một ngày ngủ bốn tiếng đồng hồ nhưng thần sắc, gương mặt hồng hào. Chúng tôi đều là những người trẻ tuổi mà cảm thấy không bằng cô. Ở Trung Quốc Đại Lục có một vị thầy Đông y rất tài giỏi bắt mạch cho cô. Ông nói với cô Dương rằng: “*Cô ngủ ít như vậy mà thần sắc tốt như thế chính là bởi vì cô hấp thu khí của trời đất*”. Khí của trời đất là gì vậy? Là “*hạo nhiên chính khí*” (nguồn năng lượng tốt lành do tâm thiện lành sinh ra). Khi chúng ta niệm niệm đều có chủ tâm giống như cổ Thánh tiên Hiền, thì tình trạng thân tâm của chúng ta sẽ càng ngày càng tốt. Nhưng “*đục tốc tắc bất đạt*” (muốn nhanh coi chừng hỏng việc), quý vị không nên nói: “*Ta phải noi theo cô Dương, hôm nay về chỉ ngủ bốn tiếng đồng hồ*”. Đến lúc đó, sau một tuần cả người sẽ bị gầy ốm xuống thì tôi không chịu trách nhiệm đâu nhé! Chúng ta có thể làm cho cuộc sống thêm phong phú một cách từ từ như xem nhiều sách. Khi quý vị pháp hỷ sung mãn rồi thì ham muốn ngủ có thể sẽ dần dần giảm bớt.

“*Sáng dậy sớm, tối ngủ trễ*”, bởi vì người thời xưa đều rất hiếu thảo, nên họ dậy rất sớm để làm việc nhà.

Trong “Chu Tử Trị Gia Cách Ngôn” có nói: “*Lê minh tức khởi, sái tảo đình trư. Ký hôn tiện tức, quan tỏa môn hộ*” (Mở sáng dậy ngay, rảy nước quét sân, để trong ngoài gọn sạch. Đêm đến đi ngủ, đóng rào khóa cửa, tắt phải tự kiểm tra). Tối đến phải đi kiểm tra cửa nẻo trong nhà xem đã đóng cẩn thận hay chưa, sau đó mời cha mẹ đi ngủ; cha mẹ đều ngủ rồi thì họ mới đi ngủ. Cho nên “*tối ngủ trễ*”.

Chúng ta cũng thường hay nghe một số bài thơ ngày xưa rằng: “*Tam canh đăng hỏa ngũ canh kê, chính*

(chánh) thị nam nhi khổ độc thời” (canh ba chong đèn đến canh năm gà gáy, chính là thời gian dùi mài học tập của đấng nam nhi). Khi cuộc đời họ có chí hướng thì họ sẽ quý trọng thời gian, không muốn lãng phí. Người xưa rất quý trọng thời gian, gọi là “một tấc vàng không mua nổi tấc thời gian”. Thật sự khi quý vị có rất nhiều tiền, có tài sản bạc triệu cũng tuyệt đối không thể mua được thời gian đã qua đi.

Khi một đứa trẻ vô cùng cung kính, vô cùng cẩn thận đối với thời gian, thì chúng sẽ không dễ dàng lãng phí thời gian.

Vào thời nhà Hán, có một bài thơ Nhạc Phủ viết rằng: “Bách xuyên đông đảo hải, hà nhật phục tây quy, thiếu tráng bất nỗ lực, lão đại đồ thương bi” (trăm sông đều đổ về biển Đông, ngày nào mới quay lại phía Tây. Thời trẻ không chăm chỉ, về già sẽ đau thương). Chúng ta mong muốn cuộc đời của con cái không có những điều đáng tiếc như vậy xảy ra thì từ nhỏ nhất định phải dạy cho chúng biết quý trọng thời gian.

Hơn nữa, thời gian làm việc, nghỉ ngơi phải bình thường, không nên cứ đến ngày nghỉ là thức đến nửa đêm, ngày hôm sau lại ngủ đến trưa. Ngủ như vậy tôi thật sự không thể học được. Chúng tôi hướng dẫn các em đọc Kinh cũng phải chú trọng cách sống, làm việc và nghỉ ngơi. Do đó, chúng tôi nói với các em sáu giờ rưỡi thức dậy, bảy giờ phải đọc “Đệ Tử Quy”. Những em nhỏ này khoảng sáu - bảy tuổi, sau khi học xong thì thật sự làm được.

Vào ngày mùng một tết, bởi vì giao thừa nên các em ngủ tương đối trễ, mẹ của các em liền chỉnh đồng hồ báo

thức trễ hơn một giờ, để cho các em ngủ thêm một chút. Cuối cùng cô bé này có lẽ là do sinh hoạt đã quen, khoảng hơn sáu giờ thì thức dậy, nhìn đồng hồ mới hơn năm giờ nên bé ngủ tiếp. Nhưng em cảm thấy càng ngủ càng khó chịu: “*Sao mà thời gian qua chậm như vậy?*”. Cô bé lại xem đồng hồ thì thấy bảy giờ. Cuối cùng khi em chạy ra khỏi phòng xem đồng hồ thì thấy tám giờ rồi, cô bé lập tức khóc to và nói: “*Tám giờ rồi mà con chưa đọc Đệ Tử Quy*”.

Tại sao cô bé khóc vậy? Quý vị xem, cô bé có trách nhiệm đối với học vấn của mình. Cô bé kính trọng thầy cô giáo nên không muốn làm trái lời thầy cô dạy. Chúng ta làm phụ huynh phải phối hợp với thầy cô giáo, không nên nuông chiều các em. Trẻ con ngủ ít nửa tiếng không sao cả. Nhưng nếu khiến em mất đi tâm cung kính đối với thầy cô giáo, đó mới là vấn đề.

²Chúng ta phải cẩn thận lời nói, việc làm. “*Lời nói có thể làm cho đất nước hưng thịnh, lời nói cũng có thể làm cho đất nước suy vong*”. Vì vậy, cuộc sống nên cẩn thận thì có thể tránh được nhiều sai lầm, thậm chí có thể tránh được tai nạn.

Có một người bạn, anh ấy hẹn ba người bạn cùng đi ăn cơm. Rốt cuộc có hai người đến, còn một người vẫn chưa đến. Anh ta đứng ở cửa vừa đợi vừa nói: “*Sao người đáng phải đến thì lại chưa đến!*”. Hai vị kia ngồi trong nhà, có một vị bắt đầu cảm thấy khó chịu: “*Người đáng phải đến thì không đến, vậy có phải mình là người không nên đến không?*”. Do đó, người bạn này có chút không vui, liền bỏ về. Anh ấy trông theo người bạn bỏ về nói: “*Người không nên về vì sao lại về?*”. Người bạn còn lại

² Bắt đầu tập 21

nghĩ: “*Như vậy mình là người đáng phải về rồi!*”. Vậy là bữa cơm tối đó anh ta ăn một mình.

Tuy là một câu chuyện cười, nhưng chúng ta phải nên suy nghĩ ba lần trước khi nói, cũng nên nâng cao độ nhạy bén, xem lời chúng ta nói ra có xúc phạm người nghe hay không. Phải cẩn thận.

Tục ngữ cũng nói: “*Đối với người đang thất chí thì không nên nói những chuyện đắc ý*”. Điều này có nghĩa là trong lời nói luôn luôn phải suy nghĩ cho người khác. Vì vậy, lời nói, việc làm phải cẩn thận. Căn bản của lời nói và việc làm là ở trong ý niệm của một người. Vì vậy, người thật sự tu thân phải cẩn thận lúc khởi tâm động niệm. Khi ý nghĩ có sự cẩn thận thì lời nói, việc làm mới không bị sai lệch quá lớn.

Ví dụ nói phần “cẩn” này chính là phải luôn cẩn thận, không nên lãng phí thời gian, không nên lãng phí thức ăn. Ý niệm xa xỉ, ý niệm tham lam, ý niệm lừa dối, ý niệm bất kính vừa khởi lên thì lập tức điều phục nó lại.

Chúng ta có thể quy nạp những lời giáo huấn trong chương cẩn thận này thành ba phương diện huấn luyện năng lực của một người.

- Thứ nhất là năng lực tự kiểm chế.
- Thứ hai là năng lực sống độc lập.
- Thứ ba là năng lực làm việc.

Trẻ em bây giờ có thiếu ba năng lực này không? Phải dạy thì chúng mới biết.

Trước đây chúng tôi đã từng nói đến ở Sán Đầu có một cháu bé mới bảy tuổi. Thầy giáo của em dạy em “Đệ Tử

Quy”. Dạy được một - hai tháng thì thầy giáo muốn đề các em lên phát biểu về cảm nhận và sự trưởng thành về việc học tập trong giai đoạn này, có mời cha mẹ của các em đến ngồi bên dưới nghe. Học sinh này lên phát biểu câu đầu tiên là: “*Con học Đệ Tử Quy rồi mới biết, thì ra làm người phải biết hiếu thuận*”. Câu nói này có thú vị không? Mấu chốt là ở chỗ “*thì ra*”. Người lớn chúng ta thường nói: “*Chúng đã lớn như vậy thì cần phải biết*”. Chữ “*cần phải*” này còn phải đọi bàn bạc lại đã, bởi vì giáo huấn của Thánh Hiền đã bị gián đoạn hết một - hai thế hệ rồi, nên rất nhiều hành vi của trẻ em bị sai lệch. Chúng ta không nên trách các em, mà trước tiên bậc trưởng bối phải nên phản tỉnh là rốt cuộc chúng ta có dạy cho chúng hay không? Hơn nữa, sự dạy bảo này không phải là dạy bằng lời nói, mà có lấy bản thân mình làm gương không? Em học sinh đó tiếp tục nói: “*Khi con chưa học Đệ Tử Quy, mỗi ngày đều nghĩ làm sao để mưu hại cha mẹ*”. Em chỉ mới bảy tuổi thôi. Mẹ của em ngồi bên dưới mở to mắt ngạc nhiên, bà hoàn toàn không tin đứa con của mình lại có thể nghĩ đến việc muốn mưu hại cha mẹ.

Chúng ta có biết con cái đang suy nghĩ điều gì không? Có biết mỗi ngày con cái đang làm gì, đang nói gì không? Khi chúng ta không biết các con đang nghĩ gì thì làm sao dạy bảo? Cho nên giáo dục cần phải dụng tâm, cần sự nhẫn nại. Chúng ta phải dành một ít thời gian để tìm hiểu, quan tâm con cái thì mới có thể làm cho con cái dần dần đi vào nề nếp. Vì sao một đứa trẻ bảy tuổi nghĩ đến việc mưu hại cha mẹ? Đây chính là do cha con không có sự quan tâm gần gũi. Cha con có tình thân thì có như vậy không? Vì sao hiện nay cha con không có tình thân? Nguyên nhân do đâu? Cha mẹ gắng sức kiếm tiền, không

có thời gian ở bên cạnh con cái nên chúng thân với ai hơn? Thân với giáo viên dạy thêm, với người giúp việc. Còn mẹ thì sao? Cha mẹ có khi vì hư vinh, vì sĩ diện nên cho con cái học thêm rất nhiều thứ. Chúng càng học càng bực bội, chán ghét. Trong lòng như vậy, tâm trạng như vậy, cha mẹ có nhận ra không? Có thể không nhận ra. Vì vậy, chúng ta thật sự phải dụng tâm để hiểu được tâm trạng, cách nghĩ, cách nhìn của chúng mới được. Chúng ta nhất định phải tìm ra nguyên nhân thì mới dễ dàng tiến thêm một bước là dạy bảo con cái.

• Phương diện thứ nhất: Năng lực tự kiểm chế

Trẻ em hiện nay khả năng tự kiểm chế chưa đủ, vì vậy chương “cần” vừa bắt đầu đã nói: “Sáng dậy sớm, tối ngủ trễ; lúc chưa già, quý thời gian”. Nghĩa là một người sống có quy luật tuyệt đối không nên thường xuyên thức dậy muộn. Đây cũng là khả năng tự kiểm chế.

“Với ăn uống, chớ kén chọn; ăn vừa đủ, chớ quá no”. Về việc ăn uống, các em cũng phải biết tiết chế. Đây đều là đang huấn luyện năng lực tự kiểm chế của trẻ.

• Phương diện thứ hai: Năng lực sống độc lập

“Nón quần áo, để cố định; chớ để bừa, tránh dơ bẩn”. Tuy chỉ nói hai thứ quần áo và mũ nón phải để đúng chỗ, nhưng chúng ta không chỉ dạy quần áo và mũ nón để đúng chỗ mà còn dạy những điều gì? Tất cả đồ vật, thậm chí là đối với thời gian đều phải theo quy luật, gọi là “động vật quy nguyên”, lấy những vật gì ở đâu thì nên trả chúng về chỗ cũ. Dạy cho các em những năng lực cuộc sống như vậy thì các em mới biết được làm thế nào để cuộc sống không bị đảo lộn.

Nghe nói bây giờ rất nhiều sinh viên thuê người giặt quần áo cho chúng, giúp chúng quét dọn nhà cửa. Chúng dùng tiền của ai vậy? Dùng tiền của cha mẹ để thuê người đến quét dọn. Vì vậy, học sinh ngày nay về phương diện năng lực cuộc sống thật sự cần phải được nâng cao. Khi chúng không tự chăm sóc được bản thân mình thì sau này trong sự nghiệp và gia nghiệp chúng có thể gánh vác được không? Điều này rất khó. Chúng ta làm cha mẹ, nếu như không để chúng luyện tập nhiều, tất cả công việc đều do cha mẹ gánh vác, xin hỏi bậc làm cha mẹ có thể gánh vác đến lúc nào? Vì vậy hiện nay có rất nhiều người kết hôn xong, sinh con ra thì giao cho ai? Đều giao do ông bà nội chăm sóc. Rồi cuộc ông bà nội đến khi nào mới được thanh thoi? Tôi nghĩ đến khi nhắm mắt cũng chẳng được thanh thoi. Cuộc đời như vậy có tốt không? Bề ngoài thì hình như tôi đang giúp con cái, nhưng trên thực tế thì bậc làm cha làm mẹ chưa tận hết trách nhiệm, cũng chưa học được bản lĩnh phải tận hết bổn phận. Vì vậy, những công việc và bổn phận mà con cái cần phải làm thì chúng ta nên giao cho chúng làm, như vậy cuộc đời của chúng mới được vững vàng, mới không hổ thẹn với lương tâm. Như vậy mới là viên mãn.

• Phương diện thứ ba: Năng lực làm việc.

“Làm chớ vội, vội sai nhiều; không sợ khó, chớ qua loa”, “Việc không tốt, chớ dễ nhận; nếu dễ nhận, tiến lui sai”. Đây đều là năng lực làm việc.

Phần “cần” này có mấy phương diện có thể nâng cao năng lực của trẻ.

Chúng ta tiếp tục thảo luận từng câu Kinh văn: “Sáng dậy sớm, tối ngủ trễ. Lúc chưa già, quý thời gian”.

Nhắc đến thời gian, bậc Thánh triết ngày xưa xem trọng nhất là thời gian. Câu nói quen thuộc nhất là: *“Một tắc thời gian, một tắc vàng. Tắc vàng khó mua tắc thời gian”*. Nói như vậy nhưng quý vị có cảm giác này không? Có. Chúng ta thử hỏi đứa trẻ hơn mười tuổi, chúng có cảm giác này không? Rất khó.

Một người vì sao quý trọng thời gian như vậy?

Chúng ta xem, thời xưa rất nhiều người đọc sách được lưu danh trong sử xanh, họ vô cùng trân quý thời gian.

Ví dụ như Tư Mã Quang dùng thời gian mười chín năm để hoàn thành bộ sách vô cùng quan trọng tên là *“Tư Trị Thông Giám”*. Vì sợ mình ngủ quá nhiều, nên ông dùng gỗ làm một cái gối hình tròn. Gối hình tròn lúc ngủ thì sẽ như thế nào? Chỉ cần hơi nghiêng một chút thì có thể bị trượt xuống, nhờ vậy mà ông liền tỉnh lại. Nghi ngơi một chút ông liền tiếp tục công việc. Chính vì có tinh thần, thái độ như vậy, nên ông toàn tâm toàn ý hoàn thành tác phẩm lớn này. Động lực nào đã khiến ông dù ngủ ít cũng làm được nhiều việc như vậy? Quý vị bằng hữu, là động lực gì? Động lực vì quốc gia, động lực vì tạo phước cho con cháu sau này. Bởi vì lịch sử giống như một tấm gương vậy, chỉ cần chúng ta chịu đọc thông thuộc quyển *“Tư Trị Thông Giám”*, tin rằng cuộc đời chúng ta sẽ giảm đi rất nhiều những sai lầm không cần thiết, gọi là: *“Xem việc quá khứ có thể biết được việc tương lai”*. Bởi vì ông có sứ mạng này mới có thể thúc đẩy ông tích cực tinh tấn như vậy để làm tốt bộ sách này.

Tiên sinh Vương Dương Minh đã từng nói: *“Chí bất lập, vô dĩ thành sự”* (một người không lập chí, cuộc đời

này không thể làm tốt được công việc). Vì vậy phải quý trọng thời gian. Trước tiên phải xác định chí hướng của cuộc đời. Đời người ngắn ngủi, tạm bợ, chúng ta sử dụng sinh mạng ngắn tạm này phải xứng đáng với công ơn dưỡng dục của cha mẹ, xứng đáng với sự chăm sóc của anh chị em, xứng đáng với rất nhiều bậc trưởng bối dìu dắt chúng ta trong quá trình trưởng thành, xứng đáng với quốc gia đã chăm lo cho chúng ta. Vì vậy, khi một người luôn luôn nhớ đến những ân đức này, họ sẽ tận tâm tận lực hiếu thuận với cha mẹ, thương yêu anh em, cống hiến cho xã hội.

Một người biết quý trọng thời gian thì phải bắt đầu từ việc cung kính người khác. Đối với cha mẹ, đối với người quan tâm đến mình họ đều cung kính, họ không muốn tự hủy hoại bản thân mình để những người yêu mến họ bị đau lòng, khó chịu. Cho nên, khi một người biết hoàn thành bổn phận, sứ mạng cuộc đời mình, thì không cần ai thúc giục, họ vẫn bước nhanh về phía trước.

Những người thường xem nhẹ thời gian chính là không đủ độ nhạy cảm đối với việc “*một đi không trở lại*” của thời gian.

Có một nhà thông thái đã từng nói: “*Một người từ khi được sinh ra chỉ có một việc không bao giờ dừng lại*”. Đó là việc gì vậy? “*Đó là từ lúc được sinh ra cứ mãi tiến bước trên con đường lớn để đến với cái chết, chưa bao giờ dừng lại*”. Chúng ta vừa đón xong một năm mới thì một năm mới nữa liền đến, nhìn từ một góc độ khác thì có nghĩa là một năm cũ đã trôi qua. Chúng ta còn có bao nhiêu việc quan trọng, bao nhiêu việc cần phải làm mà vẫn chưa làm được.

Triều nhà Minh có một họa sĩ tên là Văn Gia. Ông đã viết một bài thơ. Bài thơ này cũng là kỳ vọng, nhắc nhở chúng ta.

*Ngày mai rồi lại ngày mai,
Ngày mai có thể được hoài hay sao?
Ngày mai đợi đến hôm nào,
Chưa tròn sự việc, phí hoài thời gian.*

Giả như chúng ta luôn nghĩ còn có ngày mai, còn có năm sau, thời gian này có thể trôi qua mà chúng ta vô tình không hay biết. Như vậy thì quá đáng tiếc!

Tôi đến Hải Khẩu làm việc hơn bốn tháng, chợt nhận thức rất sâu sắc là đời người còn có sự tiếc nuối! Khi quý vị cảm thấy có rất nhiều việc quan trọng cần phải làm, nhất định phải làm, nhưng quý vị lại không có khả năng để làm, lúc đó quý vị sẽ vô cùng hối tiếc, vô cùng đau khổ. Vì vậy, khi chúng ta có cơ hội có thể hoàng dương rộng rãi văn hóa truyền thống, có thể lợi ích cho mọi người, quay đầu nhìn lại thấy mình đã không cố gắng lợi dụng cuộc đời của mình, bởi vì năng lực không đủ, lại không giúp được gì, lúc đó chúng ta sẽ rất khó chịu. Giống như thấy rõ ràng một người sắp bị chết đuối mà quý vị lại không biết bơi nên không có cách nào cứu người đó. Vì vậy, khi chúng ta thấy cần phải cố gắng dạy bảo con cái của mình, nhưng vào lúc đó chúng ta lại không có học vấn, không có trí huệ, đó là sự ân hận to lớn trong cuộc đời. Chúng ta không nên để cho cuộc đời xảy ra sự ân hận như vậy, phải nhanh chóng tích cực nỗ lực nâng cao trí huệ của mình. Bởi vì chỉ cần có trí huệ thì vấn đề của cuộc sống nhất định có thể được giải quyết dễ

dàng. **Do đó, cuộc sống hiện tại, việc quan trọng nhất không phải là kiếm tiền, mà là khai mở trí huệ, tăng trưởng trí huệ.** Không có trí huệ thì cuộc đời quý vị sẽ có rất nhiều sự lựa chọn sai lầm. Thời gian quý vị bỏ ra để sửa chữa những sai lầm này có thể phải mất hơn nửa đời người. Vì vậy, việc quan trọng nhất trong kế hoạch của cuộc đời là phải học tập, phải trưởng thành, phải tăng trưởng trí tuệ.

Chúng ta xem, một người sau khi tốt nghiệp đại học có chăm chỉ hơn so với thời còn đang đi học không? Rất nhiều người sau khi tốt nghiệp đại học liền nói: *“Tạm biệt với sách vở”*. Thật sự rất nhiều năng lực trong cuộc đời của quý vị khi ra xã hội mới thật sự là lúc cần phải học tập và rèn luyện. Nhưng thái độ của chúng ta lại là chấm dứt việc học tập, nên cuộc sống càng lúc càng phiền toái. Tại sao nhiều việc đều không giống như ta tưởng tượng? Chúng ta cũng không biết giải quyết như thế nào, mỗi ngày mượn rượu để giải sầu nhưng sầu lại càng sầu thêm, tỉnh lại vẫn phải tự mình giải quyết. Vì vậy cuộc đời phải biết chọn lựa, phải nhanh chóng tranh thủ nhiều thời gian cố gắng học tập theo những vị Thánh Hiền.

Trước tiên chúng ta phải có thái độ quý trọng thời gian, tiếp theo là phải dạy bảo con cái quý trọng thời gian.

Có một phụ huynh, con ông chơi bời lêu lổng không thích đi học. Vị phụ huynh này hy vọng có thể hướng dẫn con mình quý trọng thời gian, ông liền tìm một cây gậy dài tám tấc. Để làm gì vậy? Rất nhiều bạn nhỏ nói: *“Để đánh con của bác ấy”*. Đánh người mà dùng cây gậy dài tám tấc là quá kinh khủng! Người cha cầm cây gậy dài tám tấc nói với đứa con: *“Đời người giống như cây gậy*

dài này vậy, tám tác tượng trưng cho tám mươi tuổi. Khi con chưa được hai mươi tuổi thì con chưa có khả năng giúp gia đình, giúp xã hội, con chỉ có thể tiếp nhận sự phục vụ, sự cống hiến của người khác. Đoạn này con chẳng giúp ích được gì nên chặt bỏ nó đi”, liền cầm rìu chặt đứt hai tác phần đầu. Hành động này làm chân động đưa con một chút. Ông nói tiếp: “Sau sáu mươi tuổi thì tuổi già sức yếu, đối với gia đình, đối với xã hội cũng không cống hiến được nhiều, nên đoạn này cũng nên bỏ nó đi”, liền chặt thêm một đoạn.

Người cha đem cây gậy còn lại chia làm ba phần và nói: “Thời gian còn lại này, con cũng dùng hết một phần ba để ngủ nghỉ, nên cũng phải chặt đi”. Đứa con bắt đầu có chút lo lắng. Người cha lại nói tiếp: “Thời gian mỗi ngày con còn phải ăn cơm, phải tắm rửa, và làm rất nhiều việc trong cuộc sống, đều mất thời gian, nên đoạn này cũng phải chặt bỏ đi”. Đứa con liền nói: “Thưa cha! Xin cha đừng chặt nữa, con biết rồi!”. Người cha nói: “Con chưa biết đâu, con người còn tốn rất nhiều thời gian bị bệnh phải nằm trên giường, đoạn này cũng phải chặt”. Đứa con liền kéo tay người cha và nói: “Thưa cha! Sau này con không lãng phí thời gian nữa”. “Con à! Con không hiểu, mỗi ngày con nói bao nhiêu lời vô ích”. Dạy bảo con cái thật sự phải có quan niệm đúng đắn, những bậc làm cha mẹ cũng cần phải dùng nhiều phương tiện khéo léo. Bởi vì trẻ con hiện nay không thích nghe lời người lớn thuyết giáo, nên những lúc như vậy chúng ta phải cố gắng nắm bắt.

Có một người mẹ khác có con học lớp một, buổi sáng ngủ dậy lúc nào cũng lề mề. Người mẹ biết con mình thế

nào cũng bị trễ, nhưng cũng không ngăn cản. Làm như vậy có tốt không? Trước tiên hãy để cho con nhận lấy kết quả của việc lề mề. Vì vậy, người mẹ không hề ngăn cản đưa con mà xem nó kéo dài đến mức nào. Thật sự trên hộp kem và bàn chải đánh răng của trẻ con bây giờ đều được vẽ rất đẹp, đúng không? Khi đánh răng chúng còn chơi đùa một lúc. Kết quả đúng như dự đoán, khi đi học thì đã bị trễ, lúc tất cả bạn học đều đi chào cò thì người mẹ và đứa con mới đến trường. Người mẹ thấy con mình không hề đi chào cò.

Buổi trưa chúng về nhà nghỉ ngơi, buổi chiều đi học tiếp. Người mẹ thấy con trai trở về vừa nhảy tung tăng, gương mặt mím cười, người mẹ nghĩ nhất định là giáo viên không xử phạt con mình, nếu không thì sao trên mặt nó chẳng có một chút hổ thẹn nào. Nếu quý vị là mẹ thì quý vị sẽ như thế nào? Cho nên đối với việc giáo dục phải luôn luôn nhớ đến ba chữ *“thận ư thi”* (*cẩn thận ngay từ lúc bắt đầu*). Nếu như sai lầm ban đầu của con cái không được sửa đổi lại, khi chúng đã hình thành thói quen, quý vị phải kéo co với chúng thì sẽ rất mệt. Vì vậy, người mẹ này liền chủ động gọi điện thoại cho giáo viên chủ nhiệm. Khi gọi điện thoại đến, câu đầu tiên người mẹ liền nói với giáo viên chủ nhiệm: *“Thưa thầy! Con tôi hôm nay đi học muộn”*. Thầy giáo trả lời: *“Tôi biết rồi. Không sao! Không sao!”*. Người mẹ nói: *“Sao có thể không sao được ạ?”*. Thầy giáo chủ nhiệm nói tiếp: *“Tôi nói không sao mà, có phải chị muốn đến giải thích dùm cho con vì sao cháu nó đi học muộn phải không?”*. Quý vị xem, từ sự phản ứng của giáo viên thì có thể nhận ra được, hiện nay các em phạm sai lầm thì ai che giấu cho chúng? Việc này là hại các em. Vì vậy,

người mẹ này tiếp tục nói với thầy giáo: *“Thưa thầy! Việc này rất quan trọng. Chiều nay thầy nhất định phải dạy bảo, phê bình nghiêm khắc cháu nhé!”*. Cuối cùng thầy giáo cười lớn, nói: *“Hiện nay mà vẫn còn có người mẹ xin được phê bình, dạy bảo con của mình như vậy sao?”*. Cung chiều con cái thì ngược lại sẽ làm hại chúng.

Vì vậy, đứa bé đó buổi chiều đi học về về mặt rất khó chịu. Vừa bước vào cửa cháu liền cầm đồng hồ báo thức cháu đã mua. Chiếc đồng hồ báo thức cuối cùng cũng đã được đem ra sử dụng. Cháu rất căng thẳng, lập tức chỉnh đồng hồ reo lúc sáu giờ ba mươi phút. Trong lòng tương đối yên tâm, cháu liền đặt đồng hồ ở đó. Người mẹ thấy vậy liền cười, bước đến nói với con mình: *“Con chỉnh sáu giờ ba mươi phút thì lát nữa ăn cơm nó sẽ reo”*. Đứa con nói: *“Con muốn chỉnh sáu giờ ba mươi phút để ngày mai đồng hồ reo đánh thức con dậy”*. Cháu bé đó đâu có biết một ngày có hai mươi bốn giờ và có hai lần sáu giờ ba mươi phút. Người mẹ nói như vậy nên đứa con bỗng nhiên hiểu ra: *“Đúng rồi! Ăn cơm xong mới chỉnh đồng hồ”*. Người mẹ này hoàn toàn không hề trách mắng con, chỉ nắm bắt cơ hội để dạy bảo con. Đứa con từ đó về sau đi đâu đều mang theo đồng hồ báo thức bên mình. Cháu đã hình thành được thói quen tốt này thì sẽ không bị trễ, cũng không còn ngủ nướng. Vì vậy, khi dạy bảo con cái, chúng ta cũng phải nắm bắt những thời cơ quan trọng.

Một người biết quý trọng thời gian thì phải như thế nào?

Từ những câu chuyện chúng tôi vừa kể, chúng ta có thể nắm bắt được, ***trước tiên phải lập chí, tiếp theo cũng phải có kế hoạch, có quy hoạch làm thế nào để dạy tốt***

con cái. Sự nghiệp của chúng ta cũng có mục tiêu ngắn hạn, trung hạn và dài hạn, như vậy quý vị mới biết phải trải qua từng bước từng bước như thế nào, vận dụng ra sao.

Tiếp theo, ***chúng ta cũng nên ít nói những lời không cần thiết.*** Quý vị xem, một người hay ba hoa hể mở miệng thì nói bao lâu? Một, hai tiếng đồng hồ. Thời gian đó trôi qua rất nhanh. Vì vậy lời nói phải: “*Nói nhiều lời, không bằng ít*”. Bởi vì chúng ta có thể dùng thời gian đó cố gắng học tập thêm. Hơn nữa, nếu như nói quá nhiều, những lời này lại truyền ra ngoài thì sẽ có rất nhiều chuyện thị phi, quý vị sẽ bị phiền phức vô cùng.

Ngoài ra ***chúng ta cũng nên ít khởi phiền não.*** Có một kết quả nghiên cứu cho thấy, 50% phiền não là phiền não về tương lai, 40% phiền não là phiền não về quá khứ, chỉ có 10% là ở hiện tại. Họ làm một thí nghiệm, bảo tất cả mọi người viết ra những chuyện phiền não hiện tại của họ, sau đó cất vào trong ngăn tủ. Một tuần sau, họ đến lớp học nói: “*Bây giờ các bạn hãy đem chuyện phiền não của tuần trước ra*”. Sau khi xem xong thì phát hiện 90% phiền não là không cần thiết. Họ nói : “*Tốt rồi! Các bạn hãy cất nó đi*”. Hai tuần nữa lại trôi qua (tổng cộng là ba tuần lễ), họ lại lấy ra xem. Sau khi xem xong, thì thấy 100% phiền não là không cần thiết. Cho nên người xưa có câu thành ngữ: “*Lo những chuyện không đâu*”, sẽ hao tốn rất nhiều thời gian và tiền bạc của chúng ta. Vì vậy, chúng ta cần nỗ lực tăng trưởng trí huệ. Chọn lựa đúng đắn thì đời người mới không đi những đoạn đường oan uổng. Thời gian tập trung cho việc học tập tuyệt đối không nên giảm bớt.

Trên đây là đề cập đến quan niệm của chúng ta đối với việc quý trọng thời gian.

3.2. Kinh văn:

“Thần tất quán, kiêm tất khẩu. Tiệm nịch hời, triếp tịnh thủ”.

“Sáng rửa mặt, phải đánh răng. Tiểu tiện xong, rửa tay sạch”.

Đây là nói đến thói quen ngăn nắp, sạch sẽ của con người. Tục ngữ nói: *“Ngăn nắp sạch sẽ là nguồn gốc của sự khỏe mạnh”*. Quý vị yêu thích sạch sẽ thì cơ thể mới không có mầm bệnh và những vi khuẩn xâm nhập gây thương tổn cho cơ thể. Khi một người thật sự quý trọng cơ thể thì cũng là thực hành hiếu đạo. *“Da thịt, tóc tai nhận từ cha mẹ, không nên tổn hại, đó là bắt đầu của hiếu”*. “Đệ Tử Quy” cũng nói: *“Thân bị thương, cha mẹ lo”*. Vì vậy, xem Kinh văn, chữ “cẩn” dường như đều là việc của mình, nhưng thực tế thì bản thân mình và người khác đều có liên quan mật thiết với nhau. Thân thể chúng ta không khỏe mạnh thì nhất định sẽ làm cho những người thân phải lo lắng cho chúng ta.

Trong “Luận Ngữ”, Khổng Phu Tử có dạy: **“Phụ mẫu duy kỳ tật chi ưu”** (điều cha mẹ lo lắng nhất chính là bệnh tật của con cái). Chữ “tật” này chúng ta có thể xem như là bệnh tật, cũng có thể xem là thói quen xấu, khuyết điểm xấu. Vì vậy, yêu thích sự ngăn nắp sạch sẽ thì thân thể sẽ không bị tổn thương.

Cuộc sống có quy luật cũng là nhân tố quan trọng để thân thể được mạnh khỏe. Hơn nữa, khi quý vị làm việc cẩn thận thì sẽ không phạm quá nhiều sai lầm, điều này cũng làm cho cha mẹ yên tâm không bận lòng. Cho nên chữ “tật” này chúng ta có thể giải thích theo nghĩa rộng,

nghĩa là **tuy thân thể khỏe mạnh nhưng trong lúc đối nhân xử thế không nên vi phạm những lỗi không hay khiến cho cha mẹ lo lắng**. Khi một người biết quý trọng thân thể, ưa thích sự ngăn nắp sạch sẽ, đó cũng là tôn trọng người khác, gọi là *“tự trọng nhi hậu nhân trọng”*. Khi bản thân quý vị xem trọng sự ngăn nắp sạch sẽ, mặc quần áo chỉnh tề, người ta sẽ kính trọng quý vị ba phần. Khi bản thân mình đầu bù tóc rối, thân thể cáu bẩn, người ta chưa tiếp xúc thì đã xem thường, khinh mạn đối với chúng ta. Do đó, khi người khác xem thường chúng ta, chúng ta không nên trách họ, mà trước tiên phải tự xem lại bản thân mình có phải vẫn còn có chỗ khiếm khuyết trong một vài lễ tiết hay không.

“Sáng rửa mặt, phải đánh răng”, điều này giữ cho hơi thở của chúng ta được thơm tho sạch sẽ. Bởi vì giữa người với người mỗi ngày đều giao tiếp nói chuyện rất nhiều, cho nên nhất định phải chú ý điều này. Nếu như con cái không đánh răng thì hơi thở không tốt, khi đi học thì quan hệ của chúng với mọi người sẽ bị ảnh hưởng rất nhiều. Khi con cái từ nhỏ có quan hệ với mọi người không tốt thì lòng tự tin của chúng cũng sẽ bị tổn thương.

Bởi vì chúng tôi đã từng dẫn dắt một em học trò, thân thể em đều rất bẩn, tất cả bạn học đều bài xích em. Vì vậy, việc hình thành thói quen thật sự cũng chịu ảnh hưởng của gia đình.

Ngoài ra, người lớn chúng ta giả như bị hôi miệng thì cũng sẽ ảnh hưởng đến quan hệ của chúng ta với mọi người. Một người bị hôi miệng nghĩa là độc tố trong cơ thể quá nhiều, cho nên bị tràn ra. Vì sao độc tố trong người nhiều như vậy? Vì có liên quan đến việc ăn uống

của họ, gọi là “*bệnh từ miệng vào*”. Trong đó còn có liên quan đến một nhân tố, chính là ăn khuya.

Quý vị bằng hữu có thường ăn khuya không? Không thường xuyên. Tỷ lệ người ăn khuya bị hôi miệng rất cao. Vì sao vậy? Bởi vì buổi tối hơn mười giờ, mười một giờ, thậm chí là nửa đêm họ mới ăn. Có người thì ăn hải sản, có người thì ăn nhiều cá, thịt. Một - hai giờ đồng hồ sau khi ăn thì họ đi ngủ. Khi nằm xuống thì tất cả chức năng của cơ thể đều tạm thời ngừng hoạt động, chỉ có hai bộ phận còn hoạt động là tim và hệ hô hấp. Trái tim mà không đập thì rất phiền phức! Các nội tạng khác sẽ nói với quý vị: “*Thưa chủ nhân, tôi đóng cửa đi nghỉ trước đây, ngày mai tiếp tục!*”. Bao tử cũng ngừng tiêu hóa, nên những thứ cá, thịt này ở trong bao tử sẽ phát mùi hôi, mùi chua. Bởi vì trong bao tử có a xít nên thức ăn rất dễ bị lên men. Hơn nữa, nhiệt độ cơ thể là ba mươi bảy độ, nên những thức ăn này bị ôi thiu rất nhanh. Sau khi bị ôi thiu thì những độc tố này tuần hoàn trong toàn cơ thể của quý vị. Vì vậy, ăn khuya thật sự có hại cho cơ thể. Việc này chúng ta cũng phải chú ý!

Câu Kinh văn tiếp theo: “***Tiểu tiện xong, rửa tay sạch***”. Nghĩa là sau khi đi vệ sinh xong phải rửa tay. Luôn luôn chú ý giữ đôi tay sạch sẽ, bởi vì khi ăn uống đều có liên quan đến việc dùng đôi tay. Nếu như bàn tay có vi khuẩn thì rất dễ gây tổn hại cho cơ thể. Ngoài việc đi vệ sinh xong phải rửa tay, những lúc nào cần phải chú ý rửa tay nữa? Trước khi ăn cơm nhất định phải rửa tay.

Quý vị bằng hữu nên quan sát nhiều, bởi vì quý vị nói càng cặn kẽ thì độ cảnh giác của con cái sẽ càng cao. Quý vị không nên lơ là mà nên nhắc nhở từng li từng tí.

Thật sự trí nhớ các cháu vô cùng tốt, sẽ nhớ giúp cho quý vị. Bởi vì tôi thường nhắc nhở các em một số việc nhưng chính mình thì lại quên, được các em nhắc lại cho tôi. Tôi thường thấy rất nhiều người lớn đếm tiền giấy, vừa đếm vừa liếm đầu ngón tay. Đây là việc làm không tốt. Những thói quen sinh hoạt này phải chú ý gọn gàng, sạch sẽ mới có thể làm cho cơ thể khỏe mạnh, cũng có thể làm gương tốt cho con cái.

3.3. Kinh văn:

“Quan tất chính, nữu tất kết. Miệt dữ lý, câu khẩn thiết”.

“Mũ phải ngay, nút phải gài. Vớ và giày, mang chỉnh tề”.

Điều này là nói đến dung mạo của một người cần phải đoan trang. Nếu như hôm nay tôi đứng giảng ở đây, phía trước có hai nút không gài, quý vị sẽ thấy như thế nào? Có thể rất nhiều người sẽ bỏ đi và nói: *“Đến cả việc mặc quần áo cũng không biết thì giảng cái gì chứ”*. Vì vậy, người xưa rất chú trọng dung mạo, họ luôn nhắc nhở bản thân mình phải *“tam chánh/chính”*:

- Thứ nhất, đội mũ phải ngay ngắn.
- Thứ hai, mặc quần áo phải ngay ngắn.
- Thứ ba, đi giày dép phải ngay ngắn.

Chúng ta phải luôn kiểm tra mũ đội có bị lệch không, quần áo đã cài cẩn thận chưa. Nếu không, khi bị tuột xuống thì rất phiền phức. Sau đó giày cũng phải buộc chặt, không được lỏng lẻo vì khi đi sẽ phát ra âm thanh, người ta thấy sẽ xem thường quý vị.

Có một lần tôi đi dạy nhưng thời gian tương đối gấp. Ở Hải Khẩu có một phương tiện giao thông gọi là xe ôm, quý vị có nghe qua chưa ạ? Xe ôm có nghĩa là motorcycle, giống như xe taxi vậy, người lái xe mô tô chở theo một người khách ngồi phía sau. Tôi lập tức gọi một chiếc xe ôm đi nhanh đến hội trường để giảng bài. Sau khi đến nơi tôi liền vào dạy cho kịp giờ. Dạy xong tôi liền đi vào nhà vệ sinh. Vừa nhìn vào gương thì thấy tóc của tôi đều dựng đứng lên, bởi vì lúc ngồi xe gió thổi liên tục. Tôi ở đó giảng bài hai tiếng đồng hồ mà không có ai nói với tôi. Tôi liền nói với các giáo viên ở trung tâm đó: *“Sao quý vị không nhắc tôi vậy, hại tôi bị thất lễ suốt hai giờ đồng hồ”*. Cho nên, chúng ta phải luôn luôn cẩn thận dung mạo thì mới không có việc thất lễ như vậy.

Vào thời đại Xuân Thu, có một vị đại thần nước Tấn tên là Triệu Tuyên Tử. Lúc đó Tấn Linh Công giữ ngôi vua. Tấn Linh Công tuổi còn nhỏ, không chịu nghe lời, không biết thương yêu nhân dân. Triệu Tuyên Tử rất trung thành, luôn luôn thẳng thắn khuyên bảo nhà vua. Cuối cùng Tấn Linh Công có ý niệm xấu, phái sát thủ Tư Nghê - một người rất khỏe mạnh đi ám sát Triệu Tuyên Tử. Thời gian họp triều thường vào lúc sáng sớm, cho nên trước thời gian họp triều buổi sáng, Tư Nghê liền đến nhà của Triệu Tuyên Tử. Bởi vì Triệu Tuyên Tử dậy từ rất sớm, ông đã mặc triều phục rất chỉnh tề, ngồi nghiêm chỉnh và đang nhắm mắt dưỡng thần. Dung mạo, oai nghi của ông làm cho Tư Nghê vừa thấy đã vô cùng cảm động. Tư Nghê nghĩ: *“Triệu Tuyên Tử này ở nơi không ai thấy mà đã cung kính như vậy thì chắc chắn khi có người nhất định vô cùng nghiêm túc giải quyết chuyện quốc gia, đối*

với người khác sẽ vô cùng khiêm tốn, cung kính. Người như vậy chắc chắn là trụ cột của quốc gia, là chủ nhân của nhân dân, ta không thể giết ông ấy. Nếu giết ông ấy, ta là người bất trung”. Nhưng vì giết Triệu Tuyên Tử là nhiệm vụ do vua giao, nếu như ông không làm thì ông không giữ chữ tín, vì vậy Tư Nghê đập đầu vào gốc cây Hòe tự sát ngay tại chỗ. Từ câu chuyện này chúng ta có thể nhận thức được, khi một người dấn vẻ đoan chính thì có thể có được sự tôn kính của người khác đối với họ. Thái độ cung kính như vậy đã cứu được mạng sống của Triệu Tuyên Tử. Vì vậy, chúng ta phải nên cẩn thận đối với những chi tiết trong cuộc sống.

³Dung mạo đoan chính của một người là điều vô cùng quan trọng. Khi quý vị xem trọng dung mạo của mình, thì mọi người sẽ tôn trọng quý vị hơn. Khi chúng ta ăn mặc quá kì quái, lập dị thì không chỉ làm cho người khác xem thường chúng ta, mà có thể tạo nên nếp sống không tốt cho xã hội. Cho nên, việc ăn mặc của những nhân vật công chúng vô cùng quan trọng. Nếu như họ ăn mặc quá hở hang thì có thể dẫn đến nếp sống không tốt của toàn xã hội. Do đó, nhân vật của công chúng phải nên suy nghĩ cẩn thận đến sự ảnh hưởng của mình đối với xã hội, nên phải cẩn thận hơn về hành vi của mình mới đúng.

Bậc làm cha mẹ ăn mặc cũng làm tấm gương để cho con cái học theo. Nếu như người mẹ ăn mặc quá hở hang, con cái từ nhỏ đã nhìn quen mắt, sau này chúng cũng sẽ ăn mặc hở hang. Như vậy đối với chúng sẽ không tốt, sẽ làm cho rất nhiều người khinh thường chúng, thậm chí

³ Bắt đầu tập 22

còn gây nguy hiểm cho chúng. Bởi vậy, ăn mặc không thể không thận trọng.

Cách ăn mặc của một người thật sự sẽ ảnh hưởng đến trạng thái nội tâm của người đó. Ví dụ như ở nước ngoài, thậm chí một số nơi quan trọng có quy định rằng phải ăn mặc trang trọng thì mới có thể vào những nơi mang tính quốc tế như vậy. Một số chương trình biểu diễn quan trọng cũng quy định như vậy. Ví dụ khi chúng ta đi đến Trung Tâm Văn Hóa, nếu ăn mặc đoan trang thì khi xem chương trình, chúng ta cũng sẽ rất chăm chú. Nếu như quý vị đi dép lê, mặc quần đùi đi xem thì không thích hợp. Khi chúng ta ăn mặc chỉnh tề thì trong tâm cũng sẽ cung kính. Nhưng nếu chúng ta đi leo núi thì có thể mặc giống như tôi đang mặc hiện giờ không? Giống như tôi thì lại không thích hợp, bởi vì khi leo núi thì phải thoải mái, lúc này cần phải ăn mặc cho phù hợp.

Trong giới kinh doanh, có ông Joe Girard kinh doanh xe rất tốt. Có một lần đang ngủ ở nhà, ông đột nhiên giật mình tỉnh giấc chạy nhanh đến trước gương và bắt đầu mặc đồ vest, đeo cà vạt. Sau khi mặc xong thì ông cung kính cầm điện thoại lên gọi cho khách hàng. Khi nói chuyện với khách xong, đặt điện thoại xuống, tháo cà vạt, cởi đồ vest ra và lại chui vào trong chăn ngủ. Vợ ông thấy vậy liền nói: *“Anh bị làm sao vậy?”*. Ông Girard liền nói với vợ: *“Tuy khách hàng không nhìn thấy anh mặc như vậy, nhưng giả như anh ăn mặc tùy tiện thì trong lời nói của anh cũng sẽ tùy tiện, họ có thể cảm nhận được. Giả như anh vô cùng thận trọng, mặc đồ vest ngay ngắn thì thái độ này sẽ từ trong lời nói truyền đạt đến họ”*. Cho nên, thật sự việc ăn mặc cũng sẽ ảnh hưởng đến trạng thái

tâm lý của một người. Đương nhiên khi ông ấy đã hình thành thói quen này rồi, mỗi khi ông đối diện với khách hàng nhất định sẽ rất cung kính, bởi vì ngay cả khi khách hàng không nhìn thấy mà ông cũng cung kính như vậy. Đây là lời nói đi đôi với việc làm.

Rất nhiều sinh viên đại học đi phỏng vấn thường đều không được tuyển dụng. Cô Dương cũng đã gặp được rất nhiều sinh viên đại học, thậm chí là nghiên cứu sinh ưu tú, học lực rất tốt, nhưng đều không tìm được việc làm. Sau đó cô Dương hướng dẫn cho họ cách ăn mặc và họ đã tìm được việc làm. Vì vậy, cho dù có tài giỏi mà khi đi phỏng vấn xin việc ăn mặc không phù hợp thì có thể bị mất cơ hội này.

3.4. Kinh văn:

“Trí quan phục, hữu định vị. Vật loạn đốn, trí ô uế”.

“Nón quần áo, để cố định. Chớ để bừa, tránh dơ bẩn”.

Nghĩa là quần áo, mũ nón, thậm chí là tất cả đồ dùng trong cuộc sống hàng ngày đều phải đặt ở nơi cố định, không nên để bừa bãi. *“Chớ để bừa, tránh dơ bẩn”*. Những đồ vật này bị bẩn rất nhanh. Quý vị không quý trọng chúng thì hạn sử dụng của những đồ vật này sẽ rất ngắn. Vì vậy, vạn vật, những đồ vật tuy không có mạng sống, nhưng quý vị đối xử tốt với chúng thì sẽ dùng được rất lâu. Cho nên, *“yêu thương người thì được người yêu thương lại, yêu thương đồ vật thì được đồ vật yêu quý lại”*. Giả như mỗi ngày quý vị đều ăn uống quá độ thì bao tử (dạ dày) của quý vị có thể dùng được bao lâu? Có thể là ba, bốn mươi năm thì chúng sẽ đình công. Giả như quý vị tôn trọng chúng, thời gian ba bữa ăn cố định, không ăn quá nhiều cũng không để nó bị đói, thì bao tử cũng sẽ hết

lòng đáp đền lại cho quý vị, quý vị có thể dùng nó được rất lâu. Vì vậy, chúng ta nên quý trọng tất cả đồ vật.

Khi đồ vật đều có vị trí cố định thì sẽ có ảnh hưởng gì đến cuộc sống của chúng ta? Mọi thứ sẽ ngăn nắp, gọn gàng.

Chúng ta hãy quan sát trẻ nhỏ hiện nay, thậm chí không cần nói trẻ nhỏ, mà giống như tôi và một số bạn học ở đây, quý vị bằng hữu đều có tình cảnh này. Ví dụ như muốn tìm quyển vở bài tập nhưng tìm không thấy thì bắt đầu lục tung cả nhà, tìm đến nỗi ùng ùng nổi giận. Giận ai vậy? Giận bản thân mình. Con nóng giận đã làm cho bầu không khí cả nhà rất căng thẳng. Vì vậy, không chú ý một việc nhỏ thì chúng ta phải hao tốn thời gian và tinh thần không đáng.

Khi thói quen tốt chưa được hình thành, có khi công ty có một hợp đồng rất quan trọng để ngay chỗ quý vị, bởi vì quý vị vô ý đã thành thói quen, thuận tay để nó ở đó, ba hôm sau thì quên mất. Rất có thể đến lúc cần thì quý vị tìm không thấy, nên công việc của quý vị cũng khó giữ nổi. Vì vậy, những thói quen sinh hoạt này thật sự sẽ ảnh hưởng đến cả đời của một người.

Đã từng có một cháu bé không chịu quét nhà, một vị trưởng bối vào nhà cháu thấy vậy nói: *“Nhà dơ bẩn như vậy sao con không chịu quét?”*. Cháu bé đó nói: *“Tay của con dùng để quét thiên hạ”*. Khẩu khí của cháu bé có lớn không? Quý vị xem, rất nhiều trẻ em nói sau này phải làm quan lớn, phải làm lãnh đạo công ty, nhưng căn phòng của chúng thì rất bừa bộn. Vị trưởng bối đó liền nói với cháu bé: *“Nhà cửa không quét thì làm sao quét thiên hạ?”*. Ngay cả căn phòng cũng không quét được thì làm sao quét thiên hạ

chứ? Cũng giống như vậy, ngay trong nhà mà không thu xếp gọn gàng thì làm sao có thể làm lãnh đạo công ty được? Có thể làm được không? Không thể được.

“Đệ Tử Quy” cũng là quản lý học. “Đệ Tử Quy” là nền tảng của quản lý học. Thói quen ngăn nắp, gọn gàng này bắt đầu đặt nền tảng từ đâu? Từ lúc nhỏ. Trong đầu quý vị không nên nghĩ sau này cho chúng đi học quản lý thì chúng sẽ biết, mà hiện nay nên dạy nền tảng cho chúng trước. Một thực sĩ ngành quản lý đến phỏng vấn xin việc mà nhà cửa, phòng ốc của anh ta bừa bộn thì quý vị có dám nhận không? Những người học quản lý học đó đều là lý luận suông.

Chú Lư đã từng nói với tôi: *“Khi đến công ty chi nhánh kiểm tra, nhất định phải đi xem bàn làm việc của Giám đốc các công ty chi nhánh này có ngăn nắp hay không, hồ sơ của họ sắp xếp có ngay ngắn hay không? Giả như những việc nhỏ nhất này đều không được sắp xếp gọn gàng, ngăn nắp thì việc của công ty khó có thể đi vào nề nếp”*. Cho nên, sự việc nhỏ nhưng học vấn lớn. Chúng ta đều có thể từ chỗ nhỏ, những việc nhỏ này nhìn ra tâm của một người là định, không loạn, hay là rất tạp loạn, rất bừa bộn.

Quý vị bằng hữu, những năng lực làm việc, làm người của con cái nhất định phải đặt nền tảng từ nhỏ. Bởi vì những nhà doanh nghiệp thành công đều có cặp mắt tinh đời, vừa nhìn là họ có thể nhận ra được khả năng làm người, làm việc của con cái quý vị đến đâu, không gạt họ được. Rất nhiều người cho rằng, họ dùng bằng đại học, bằng thực sĩ là có thể tìm được việc công việc tốt. Nếu như họ làm việc, làm người không tốt, nhất định sẽ không được những nhà doanh nghiệp ưu tú tuyển dụng. Giả như có tuyển dụng họ, thì đó cũng là

những nhà doanh nghiệp không có trình độ. Công ty đó cũng không hoạt động được lâu dài. Do đó, muốn con cái sau này có thể vào được những công ty có triển vọng thì hiện nay phải để chúng xây dựng nền tảng vững chắc.

Vì sao tôi có nhận thức sâu sắc như vậy? Vì khi tôi đến Úc, chúng tôi được sắp xếp rửa chén bát vài tuần lễ. Chúng tôi phải rửa chén bát của sáu - bảy mươi người ăn và những dụng cụ nấu cơm như là cái thùng vừa sâu vừa rộng. Bởi vì gần một trăm người ăn, nên phải dùng cái thùng to như vậy. Cuộc đời tôi đến khi đó mới biết rửa chén bát. Khi tôi đang rửa, bỗng nhiên nhận thức được triết lý của cuộc đời, đó chính là công việc chúng ta phải làm thì chúng ta có trốn cũng trốn không thoát.

Vì vậy thưa quý vị, việc phải làm thì lúc nào làm? Sao không nỗ lực tu thiện khi còn tráng kiện, những việc phải làm thì nên tranh thủ làm khi còn trẻ. Khi còn trẻ lao động nhiều, đóng góp công sức nhiều, thì về già phước báu sẽ hiện tiền, mới có thể hưởng phước. Giả như lúc trẻ không cần cù, luôn luôn hoang phí, thì khi về già nhất định rất thê thảm. Những việc phải làm thì không thể trốn khỏi, nên chúng ta tranh thủ khi còn trẻ cố gắng làm. Vì vậy tôi ở đó rửa chén bát một cách vui vẻ.

Có một hôm chú Lư đi đến nhà bếp, vốn là đi ngang qua nhưng bỗng nhiên chú dừng lại nói với tôi: “*Xem con rửa chén bát là biết mạng con tốt lắm!*”. Quý vị xem, chú thấy động tác tôi rửa chén bát thì đã biết nội tình của tôi như thế nào rồi. Đúng vậy! Bởi vì nhìn thấy tay chân tôi vùng vằng. Quý vị bằng hữu, từ đó tôi nhận thức được bậc trưởng bối thật sự có trí huệ, quý vị không thể qua mắt

của họ được. Vì vậy, khi con cái quý vị cung kính với người khác, làm việc rất siêng năng, quý vị không nên lo lắng sau này không có người đề bạt chúng, mà quý vị hoàn toàn có thể yên tâm.

“Nón quần áo, để cố định; chớ để bừa, tránh dơ bẩn”. Khi cuộc sống của một người gọn gàng, ngăn nắp, trong định thường có thể sinh trí tuệ. Bởi vì định giống như mặt hồ phẳng lặng, không gọn sóng thì nó có thể phản chiếu những vật xung quanh một cách rõ ràng.

Thời gian ở Úc châu, có một lần tôi đi đến phòng của chú Lư, đúng lúc chú muốn lấy quần áo. Bởi vì ở bên trong cái giường có khoảng trống nên có thể để quần áo vào được. Giở cái giường lên, tôi nhìn thấy quần áo bên trong được xếp giống như trong cửa hàng Giordano, xếp một cách ngay ngắn giống như trong tiệm bán quần áo vậy. Tất cả mọi thứ đều được sắp xếp ngay ngắn, đều được đặt đúng vị trí, thì khi chúng ta muốn dùng vật gì lập tức có thể lấy được ngay. Tâm như vậy thì bất cứ lúc nào cũng bình tĩnh, không bị loạn, xử lý công việc cũng rất ngăn nắp, trật tự. Vì vậy thói quen này rất quan trọng, nhất định phải bắt đầu từ bản thân mình. Tiếp theo là chỉ dẫn con cái hình thành thói quen tốt này.

3.5. Kinh văn:

“Y quý khiết, bất quý hoa, thượng tuần phần, hạ xưng gia”.

“Áo quý sạch, không quý đắt, hợp thân phận, hợp gia đình”.

Tôi đã từng nghe một bậc trưởng bối nói, khi chưa kết hôn thì ông cho rằng nuôi một cô vợ rất dễ, bởi vì phụ

nữ ăn rất ít. Sau khi ông cưới vợ mới cảm thấy rất khó khăn, bởi vì vật dụng và thức ăn rất rẻ, nhưng quần áo thì rất đắt. Cho nên ông nói, khi ông cùng vợ đi mua sắm quần áo, vợ ông vừa nhìn thấy là nói: “*Mua đi! Mua đi!*”. Ông đứng bên cạnh liền nói: “*Đừng mua! Đừng mua!*”. Sau này ông mới hiểu được một sự thật là trong tủ quần áo của phụ nữ mãi mãi thiếu một bộ. **Thật sự, mục đích quan trọng nhất của quần áo là để giữ ấm, che cơ thể, quần áo tuyệt đối không phải đem ra để khoe khoang, để được hư vinh.** Con người thường hay quên bản chất vốn có của sự vật.

Ví dụ như, có một vị giáo sư cầm theo hơn mười cái li. Khi dạy học hai tiết, ông biết nhất định học sinh sẽ khát nước, ông liền đem mấy cái li đó ra và nói: “*Các em hãy uống nước đi!*”. Khi khát nước thì uống nước là việc quan trọng nhất đúng không? Khi các em bước đến, cứ ở đó lần lựa nhìn không chịu rót nước. Chúng đang làm gì? Chúng lựa chọn xem li nào đẹp, lãng phí thời gian vào việc lựa chọn li. Giống như mục đích của quần áo là dùng để giữ ấm, che cơ thể, nhưng khi chúng ta mua đã quên đi mục đích vốn có của nó, lại thêm nhiễm thói xấu hư danh.

Chúng tôi từng nghe nói có một nhóm bạn gái rất giàu có cùng nhau xem trình diễn thời trang của Paris trên tivi. Xem xong cảm thấy rất thích bộ thời trang đó, ngày mai liền ngồi máy bay đi mua. Con người nếu như tiêu tiền như vậy thì tiền sẽ tiêu tán mất hết, dù có núi vàng, núi bạc cũng không đủ cho họ tiêu. Họ làm tấm gương như vậy thì ai sẽ học theo triệt để? Con cái của họ nhất định sẽ học theo triệt để. Vì vậy, họ nhất định giàu có không quá một đời. Vì vậy chúng ta mặc quần áo phải

“*hợp thân phận, hợp gia đình*”, căn cứ vào tình hình kinh tế của chúng ta mà mua quần áo, tuyệt đối không nên làm những việc quá khả năng của mình, như vậy là không tốt.

3.6. Kinh văn:

“Đối ẩm thực, vật giản trạch. Thục thích khả, vật quá tắc”

“*Với ăn uống, chớ kén chọn, ăn vừa đủ, chớ quá no*”.

Đối với việc ăn uống phải duy trì quân bình, tuyệt đối không nên kén ăn. Đương nhiên trong quá trình ăn cũng không nên ăn quá no, ăn no khoảng 70% - 80 % là được, không nên ăn quá no vì như vậy dạ dày sẽ bị tổn thương. Vì vậy trong việc ăn uống chúng ta cũng phải có sự điều độ, không nên quá nhiều cũng không nên quá ít. “*Bệnh từ miệng vào*”, khi chúng ta ăn thức ăn cũng phải có khả năng phán đoán, nên ăn thức ăn có chất dinh dưỡng, không nên ăn thức ăn có độc tố. Rất nhiều người ăn thức ăn để lừa cái bụng, miễn no là được. Rất nhiều thức ăn chứa độc tố, chất gây ung thư có thể chúng ta không biết được. Chúng ta cũng thường nghe nói: “*Thức ăn rác*”. Quý vị có ăn “*thức ăn rác*” chưa? Hiện nay đã thống kê được mười loại “*thức ăn rác*” lớn. Chúng ta hãy xem thử mười loại lớn nào vậy? Quý vị nên chuẩn bị tâm lý, không nên để tôi nói xong thì quý vị nói: “*Tôi không thể sống được nữa, đều là những món tôi thích ăn*”.

• Thứ nhất là món chiên rán

Hiện nay trong bệnh viện có một vấn đề lớn chính là bệnh về tim mạch. Ăn nhiều thức ăn chiên rán dễ làm tắc nghẽn mạch máu, có liên quan đến chứng tai biến, sơ cứng động mạch. Cho nên, phải ăn ít thức ăn chiên rán.

Nếu như nói hoàn toàn không được ăn thì có người sẽ cảm thấy bị áp lực.

- ***Thứ hai là thức ăn ngâm muối làm đồ chua***

Ngâm muối mặn quá sẽ dẫn đến khả năng ung thư cổ họng hoặc gây lở loét. Cho nên, loại thức ăn này cũng nên ăn ít. Tuy nhiên, một số loại đồ muối chua tự nhiên thì không thành vấn đề. Quý vị cũng nên tìm hiểu quá trình làm ra chúng.

- ***Thứ ba là thực phẩm chế biến từ thịt***

Thưa quý vị, thịt tươi để trong không khí bao lâu thì bị hư? Khoảng trên dưới ba tiếng đồng hồ. Còn những thực phẩm chế biến từ thịt có thể để được bao lâu? Có loại để được ba năm, có loại để được năm năm. Vì sao để được lâu như vậy? Là do dùng rất nhiều chất bảo quản. Nghe nói hiện giờ ướp xác cũng không cần dùng chất chống phân hủy, rất nhiều người sau khi chết vẫn không bị thối rữa vì đã ăn thức ăn có chất bảo quản này lâu ngày. Trong sản phẩm thịt chế biến có chứa chất nitric, là một trong ba chất cơ bản gây bệnh ung thư. Hiện nay chúng ta có thể biết được, tỉ lệ mắc bệnh ung thư là bao nhiêu? Một phần tư. Tỷ lệ mới nhất đã gần một phần ba. Đúng vậy! Bệnh ung thư có phải là do may rủi (hên xui) hay không? “*Thật xui xẻo, tôi đã bị bệnh ung thư rồi!*”. Có quả ắt phải có nhân. Vì vậy quý vị phải chú ý đến việc ăn uống.

Ngoài ra, tâm trạng phải tốt. Thường xuyên đọc “Đệ Tử Quy”, không nhìn khuyết điểm của người khác, chỉ nhìn khuyết điểm của chính mình, như vậy thì tâm trạng sẽ rất tốt. Bởi vì thấy được khuyết điểm của mình thì sẽ nỗ lực sửa đổi, do đó niềm vui của quý vị sẽ tăng lên. Bởi

vì nguyên nhân của bệnh ung thư, ngoài ăn uống ra còn có nguyên nhân lợi hại hơn ăn uống, đó là tâm trạng. Cho nên, phải quản lý cho tốt tâm của chúng ta. Tâm tốt, lại chú ý đến ăn uống thì đảm bảo quý vị không có duyên với bệnh ung thư. Vì vậy quý vị bằng hữu có tin là mình không bị mắc bệnh ung thư hay không? “Có!”. Xin hãy cho một tràng pháo tay cổ vũ.

• ***Thứ tư là bánh quy***

Đặc biệt, hiện nay bánh quy làm theo khẩu vị của người tiêu dùng, vì vậy ngoài bánh quy ra, họ còn cho kẹp rất nhiều kem ở giữa, trong đó có rất nhiều đường và rất nhiều calo. Ăn nhiều đường sẽ chuyển thành chất béo, vì vậy hiện nay con người ngày càng béo ra. Thói quen ăn thức ăn ngọt từ đâu mà có? Thật sự người Âu Mỹ rất thích ăn ngọt. Quý vị thấy những người béo phì ở đây so với họ thật sự chẳng ăn thua gì. Khi họ ngồi máy bay phải ngồi hết mấy chỗ. Trông rất kinh khủng. Vì vậy con người không nên quá chú trọng sự ham muốn, như vậy sẽ làm khổ bản thân mình và có khả năng liên lụy đến người thân.

Giả như một người đàn ông ở tuổi trung niên bị tai biến chết, đó là bất hạnh của nhân gian. Vì vậy phải nên khuyên chồng tiết chế trong việc ăn uống. Điều này cũng rất quan trọng. Đương nhiên quý vị muốn khuyên chồng thì phải dùng phương tiện khéo léo, vì vậy phải sử dụng bản lĩnh lớn nhất của phụ nữ là sự thùy mị. Quý vị nên nói với chồng: “*Anh ơi! Có anh thì cuộc đời của em đầy màu sắc, không có anh thì đời của em toàn là màu đen. Anh xem con cái chúng ta đáng yêu biết bao nhiêu! Cho nên, sức khỏe của anh là niềm hạnh phúc của cả gia đình*”. Chồng của các cô càng nghe sẽ càng thích thú. Sau đó các

cô khuyên chồng của mình bỏ dần những loại thực phẩm không tốt đó.

• ***Thứ năm là đồ uống có ga***

Tôi có ấn tượng sâu sắc nhất đối với loại thức uống này, bởi vì tôi chính là người bị hại. Quý vị có nhận ra không? Người gây thì tỷ lệ nhất định không tốt. Trước đây tôi đi dự tiệc cưới của người thân, thức ăn chưa được dọn lên thì tôi đã uống no rồi. Quý vị thấy lợi hại chưa? Hơn nữa còn bị nấc cụt. Cái cần nên ăn thì không ăn, cái không nên uống thì uống thật nhiều. Bởi vì nước có ga có tính kích thích, có tính axit, nó sẽ bào mòn dạ dày, bào thủng dạ dày.

Khi tôi học trung học cơ sở thì bị viêm dạ dày. Tôi vẫn còn nhớ rất rõ ông bà nội nấu cháo thật loãng để cho tôi ăn. Quý vị xem, một người không khỏe thật sự là có lỗi với người nhà. Tôi nhận được bài học đau thương như vậy nên hy vọng con cái của chúng ta không nên phạm phải. Quý vị xem, nước ngọt mà tôi đã uống đến giờ hơi vẫn chưa bài tiết hết, vẫn còn ở trong dạ dày. Vì vậy, quan niệm ăn uống đúng đắn của cha mẹ là hạnh phúc cả cuộc đời của con cái.

Hơn nữa, nước ngọt có ga vị cam, vị chanh đều làm bằng gì? Đều làm bằng dầu mỏ chứ không phải táo hay cam, mà là chất ester được chiết xuất và tinh luyện từ dầu mỏ, hương vị đó giống như mùi cam và mùi rất nhiều loại trái cây khác. Bởi vì tôi đã từng mua những thứ này, sau đó chế tạo nước cam tại chỗ cho học trò xem. Học trò xem thấy tôi lấy từng chai hóa chất làm ra những chai nước ngọt hương vị cam thơm ngát. Đây gọi là trăm nghe

không bằng một thầy. Vì vậy, phải làm cho học trò xem thì chúng mới có sự cảnh giác.

- ***Thứ sáu là mì ăn liền***

Mì ăn liền có lượng calo rất cao. Hơn nữa mì được thêm vào rất nhiều chất bảo quản, nên không tốt cho sức khỏe.

- ***Thứ bảy là thực phẩm đóng hộp***

Loại thực phẩm này cũng chứa rất nhiều chất bảo quản.

- ***Thứ tám là ô mai, mứt trái cây***

Có rất nhiều tin tức nói rằng, nơi sản xuất mứt trái cây rất bẩn, mất vệ sinh, không cẩn thận thì sẽ có cả chân của con gián. Cho nên việc sản xuất ra mứt trái cây này ngay cả côn trùng cũng không dám ăn. Quý vị xem, khả năng phán đoán của chúng còn tốt hơn con người nữa. Chúng ăn một trái thì có thể chết thẳng cẳng, quý vị ăn cả trăm trái mà không bị chết sao. Chúng tự nhiên cảm nhận được món ăn này độc tố quá nhiều nên chúng không ăn.

- ***Thứ chín là thực phẩm đông lạnh***

Thân thể con người là một bộ máy, giả như hôm nay động cơ đang chuyển động, quý vị lập tức đem một thau nước lạnh giội vào. Sau khi động cơ chạy nóng một lát, quý vị lại lấy thêm thau nước nữa giội vào. Xin hỏi động cơ này có dùng được lâu dài không? Vốn có thể dùng được mười năm, nhưng dùng chỉ được ba năm thì hỏng rồi. Thân thể con người cũng là một cỗ máy, nó ở khoảng ba mươi bảy độ C. Mỗi lần quý vị uống nước đá vào có nghe gì không? Uống những đồ lạnh này vào nó sẽ tiêu hao rất nhiều năng lượng trong cơ thể của quý vị, nên thể chất của

quý vị dần dần xuống cấp. Đây cũng là sự đau thương của tôi. Trước đây đi học không có ai dạy cho tôi, lẽ ra tôi phải có kiến thức về điều này mới đúng. Vào đại học tôi mới bắt đầu học những kiến thức này. Thật sự từ đó những thực phẩm này tôi đều không đụng đến. Điều này là “*mất bò mới lo làm chuồng*”, nhưng cũng vẫn chưa muộn.

Hiện nay phụ nữ có rất nhiều bệnh phụ khoa đều có liên quan đến việc ăn uống lạnh. Đặc biệt là trong kỳ kinh nguyệt của phụ nữ, những ngày đó là ngày bài tiết độc tố, có rất nhiều độc tố cần phải được bài tiết ra. Giả như lúc đó quý vị ăn uống nhiều đồ lạnh; nóng thì nở, lạnh thì co, thì tử cung sẽ thu nhỏ lại, những thứ cần phải bài tiết thì không bài tiết được. Sau khi tử cung đóng lại thì hai mươi tám ngày sau mới mở ra, nên những độc tố chưa được bài tiết sẽ ở lại trong cơ thể bao lâu? Giả như thuận lợi thì hai mươi tám ngày sau. Những độc tố này tuần hoàn trong cơ thể quý vị, nên mới có rất nhiều bệnh phụ khoa. Các bà, các cô không nên nhìn tôi nặng nề như vậy! Quý vị nên lựa chọn cuộc sống sau này của mình.

- ***Thứ mười là thực phẩm nướng***

Thực phẩm nướng, độc tố của một đùi gà nướng tương đương với độc tố của sáu mươi điều thuốc lá. Điều này đã được thống kê. Trong đó có chứa chất gây ung thư, nó đứng đầu trong ba loại chất gây ung thư. Vì vậy, ăn những thức ăn này sẽ gây tổn hại cho cơ thể.

Cuộc đời của chúng ta đã nhận thức được có quá nhiều việc phải làm. Muốn cuộc đời của mình sống có giá trị thì trước tiên cần phải có thân thể khỏe mạnh làm nền tảng. Khi quý vị không nhìn được mà muốn ăn những

món này, nhất định phải nhớ đến câu nói của ông Văn Thiên Tường: “Đời người xưa nay ai không chết, hãy để lòng son chiếu sử xanh”. Tôi còn rất nhiều việc phải làm, vì vậy không nên phá hỏng cái thân này. Như vậy quý vị mới có thể đời ý không ăn.

3.7. Kinh văn:

“Niên phương thiếu, vật ẩm tửu. Âm tửu túy, tối vi xú”.

“Tuổi còn nhỏ, chớ uống rượu. Uống say rồi, rất là xấu”.

Rượu là chất độc hại đối với gan và dạ dày. Con cái từ nhỏ tuyệt đối không để tiêm nhiễm thói quen uống rượu. Uống rượu không chỉ làm tổn thương thân thể của mình mà còn gây nguy hiểm đến tính mạng, tài sản của người khác. Rất nhiều tai nạn giao thông đều có liên quan đến việc uống rượu. Rượu làm rối loạn tính cách. Rượu sẽ gây ra những hậu quả không thể khắc phục được. Vì vậy, từ nhỏ không nên uống rượu. Đương nhiên rượu cũng có khi được dùng như thuốc, điều này thì không sao. Ở những nơi quá lạnh, họ thường uống ít rượu để thúc đẩy máu huyết lưu thông. Đương nhiên ở Đài Loan có lẽ không cần phải thúc đẩy máu huyết lưu thông. Đài Loan chúng ta là đảo quý, bốn mùa đều như mùa xuân nên không đến nỗi quá lạnh.

Ngoài việc không được uống rượu ra, một số thứ không tốt cũng nên tránh xa. Ví dụ thuốc lá cũng không nên hút vì có hại cho sức khỏe. Không chỉ có hại cho sức khỏe của mình mà còn gây nguy hại đến sức khỏe của người khác. Quý vị thấy những người hút thuốc nếu

không mắc bệnh ung thư phổi thì vợ con họ cũng mắc bệnh ung thư phổi. Có khả năng này hay không? “Có!”. Họ hút vào thì sẽ nhả ra, nhưng những người thân của họ lại hít vào lại không nhả ra. Thật sự chúng ta là sống quần thể, hành vi của một người nhất định gây ảnh hưởng đến người khác. Rốt cuộc chúng ta muốn ảnh hưởng tốt hay muốn ảnh hưởng xấu? Đương nhiên con người cần phải có chí khí, nhất định phải gây ảnh hưởng tốt.

Có một lần tôi đi xe buýt ở Hải Khẩu, nhìn thấy một người đang hút thuốc. Phải làm sao đây? “*Quốc gia hưng vong*”, tuy tôi một thân một mình nơi đất khách quê người nhưng cũng cần phải có chính nghĩa. Tôi liền đi đến xin ông ta đừng hút thuốc. Thật sự là họ chưa học “Đệ Tử Quy”: “*Lỗi cố ý, gọi là tội*”. Rõ ràng trên xe buýt đều có viết: “*Cấm hút thuốc!*”. Giả như tôi đi đến nói với ông ta: “*Thưa ông! Ông không biết chữ sao?*”, như vậy có thể sẽ bị nguy hiểm. Nên tôi đến nói với ông ta: “*Thưa ông! Thật là ngại quá, tôi bị bệnh suyễn, ông có thể ngừng hút thuốc được không?*”. Ông này có thể chưa gặp qua người nào khuyên mình đừng hút thuốc, nhất thời không biết phải làm sao cho đúng, cho nên nửa muốn nổi giận với tôi nửa lại không muốn nổi giận, cứ như thế ở đó nói lằng nhằng một lúc. Tôi thấy ông ta có một chút giận nên tôi giữ thái độ nhã nhặn đối với ông ấy. Tôi từ từ quay mặt qua chỗ khác, tiếp tục ngồi xuống. Nhưng tôi tin là: “*Nhân chi sơ, tính bản thiện*” (*bản tính ban đầu của con người vốn thiện lương*), tôi đã dùng tâm chân thành cầu xin ông ta, nhất định thiện căn của ông ta sẽ lưu lộ ra, ông ta sẽ không hút thuốc, tôi đã bắt đầu thức tỉnh sự giác ngộ của ông ta. Một lúc sau tôi hít một hơi nhẹ thì thấy không

còn mùi thuốc nữa. Nhìn lại thì ông ta không còn hút thuốc nữa. Lúc xuống xe cùng với hai người bạn, họ nói với tôi: “*Ông hút thuốc đó liếc nhìn anh hai lần*”, là lén lén liếc nhìn tôi. Thái độ trầm tĩnh của chúng ta lúc đó đã khơi dậy lòng hổ thẹn của ông ta. Sau khi ông ta liếc nhìn tôi thì dập tắt thuốc. Thật sự nếp sống của xã hội đều dựa vào mỗi người mà hình thành.

Sau khi giáo viên ở trung tâm chúng tôi nghe xong câu chuyện, có một vị cảm thấy mình phải có sứ mạng khuyên mọi người không hút thuốc. Có một hôm thầy đi xe buýt, nhìn thấy một người đang hút thuốc, lập tức đến bên người đó nói: “*Thưa ông! Tôi bị bệnh suyễn*”. Đây là phương tiện khéo léo xin người đó đừng hút thuốc. Người đó lập tức dập tắt thuốc. Vị thầy giáo vừa ngồi xuống, đột nhiên lại có người thứ hai lấy thuốc ra. Vị thầy đó lại đến khuyên người thứ hai này, người này cũng tắt thuốc. Mới vừa ngồi xuống thì có mấy người lên xe, người thứ ba lại lấy thuốc ra. Trong lòng vị thầy giáo nghĩ: “*Có phải ông trời muốn thử thách mình có thật sự quyết tâm hay không?*”. Thầy giáo liền đến bên người đó khuyên đừng hút thuốc. Rốt cuộc người thứ tư lại lấy thuốc ra. Nhưng người thứ nhất liền nói: “*Không được hút thuốc!*”. Nếu như tâm chúng ta kiên định thì mới có thể thức tỉnh đạo đức xã hội trong mỗi một người. Vì vậy chúng ta không nên xem thường sức mạnh của bản thân mình.

3.8. Kinh văn:

“Bộ tùng dung, lập đoan chánh. Ấp thâm viên, bách cung kính. Vật tiến vực, vật bả ỷ. Vật ky cú, vật điêu bộ”.

“Đi thông thả, đứng ngay thẳng. Chào cúi sâu, lạy cung kính. Chớ đạp thêm, không đứng nghiêng. Chớ ngồi dang, không rung đùi”.

3.8.1. “Đi thông thả, đứng ngay thẳng”

Điều chủ yếu của câu này là dạy một người đứng có tư thế của đứng, ngồi có tư thế của ngồi. Tổ tiên của chúng ta cũng có một ví dụ rất hay để nhắc nhở chúng ta đó là: *“Đứng như tùng, nằm như cung, đi như gió, ngồi như chuông”*. Thật sự thói quen như vậy là đạo pháp tự nhiên nhất, rất tốt cho thân thể. Bởi vì *“đứng như tùng”* thì xương sống của quý vị sẽ rất thẳng, không gây ra vẹo cột sống.

Hiện nay người bị gai cột sống có nhiều không? Rất nhiều! Vì sao vậy? Quý vị có cơ hội đến bên xe buýt xem thì sẽ biết. Mọi người sắp hàng để chuẩn bị lên xe, dáng đứng của mỗi người như thế nào? Đều không giống nhau, rất nhiều người đều đứng nghiêng một bên. Hiện nay chúng ta nhìn thấy rất nhiều người trẻ xương cốt giống như bị mềm nhũn vậy, nhìn thấy vật gì thì cũng đều muốn dựa vào, nên lâu ngày xương cốt bị vẹo. Thế hệ trước chúng ta dạy con cái, nếu chúng đứng không ngay thẳng thì chúng ta sẽ trừng mắt nhìn chúng, chúng cảm thấy không ngay ngắn thì sẽ bị đánh vào tay. Những thói quen này được hình thành từ nhỏ, khi lớn lên sẽ thành tự nhiên. Từ nhỏ không hình thành những thói quen này, khi lớn lên rất vất vả. Quý vị có nhìn thấy tôi vất vả không? Do tôi không làm được *“đứng như tùng”*, nên sau này quý vị nhìn thấy tôi lưng bị gù thì không nên khách sáo, hãy đem Như Lai thần chú của quý vị ra nhắc nhở tôi. Nên cố gắng chăm sóc tốt thân thể này, như vậy mới xứng đáng

với cha mẹ, xứng đáng với những người ủng hộ chúng ta, yêu thương chúng ta.

• ***“Đứng như tùng”***

Đứng thế nào mới đúng tiêu chuẩn vậy? Như thế nào mới tốt? Hôm nay tôi đứng làm mẫu, quý vị đừng nên đề bụng nhé.

Người nam đứng thì hai chân dang rộng bằng vai, ngực phải thẳng. Khí thế như vậy gọi là: *“Đầu đội trời, chân đạp đất”*.

Nếu như quý vị đứng như vậy mà đàm phán với người khác, hoặc bàn chuyện kinh doanh, người ta thấy quý vị khí phách phi thường, rất đáng tin tưởng. Nếu như hôm nay quý vị đi đàm phán mà lưng cong xuống, thì dù là thương lượng việc kinh doanh lớn họ cũng sẽ không có hứng thú. Vì vậy, oai nghi của chúng ta sẽ khiến cho người khác có thể tin tưởng. Chân rộng bằng vai, đầu không nên ngẩng cao quá sẽ không tốt cho mạch máu ở

phía sau, phải nhìn thẳng về phía trước. Trước khi đàm phán với người khác phải đứng ngay ngắn, và tưởng tượng phía trước mặt là biển lớn mênh mông, tâm của mình cũng giống như biển vậy. Đây là cách đứng của người nam.

Còn cách đứng của người nữ thì như thế nào?

Người nữ đứng một chân trước một chân sau, có thể đứng hai chân khép sát vào nhau. Tay thì phải để làm sao cho người khác nhìn thấy có cảm giác muốn hỏi chuyện, hoặc có thể đứng ngang trực tiếp như thế này cũng được. Quý vị xem, khi người ta tuyển chọn người mẫu, các cô người mẫu đều đứng rất đoan trang. Điều này cũng rất quan trọng.

• **“Nằm như cung”**

Khi nằm chúng ta nghiêng về bên phải. Giả như quý vị nghiêng về bên trái sẽ đè lên tim và dạ dày, khiến quý

vị không được thoải mái. Cho nên phải nghiêng về bên phải mới tốt nhất cho cơ thể. Đây là “*nằm như cung*”.

• “*Đi như gió*”

“Gió” ở đây ý là nói tốc độ rất nhanh, nhưng tiếng bước chân không lớn. Bình thường chúng ta cũng nên bước đi nhẹ nhàng. Vào những khi thời gian đã muộn, chúng ta nghe bước chân người hàng xóm đi lên lầu thật sự là rất lớn, nhưng chúng ta cũng nên thông cảm cho họ, bởi đời sống quá ngắn ngủi và khó nhọc. Quý vị nên nhanh chóng đem “Đệ Tử Quy” giới thiệu với họ, thì họ mới biết được dạy dỗ con cái cũng không khó khăn. Vì vậy, chúng ta cũng phải luôn quán chiếu xem động tác và hành vi của chúng ta có gây ra gánh nặng cho người khác hay không. Đây là “*đi như gió*”.

Khi đi, nam giới bước đi theo hai bên của một đường thẳng, còn nữ giới thì bước đi trên một đường thẳng, như vậy sẽ thể hiện sự tao nhã. Khi nam giới bước đi không nên lắc vai qua lại vì người khác nhìn thấy sẽ bị hoa mắt.

• “*Ngồi như chuông*”

Chúng tôi ngồi làm mẫu thử xem nên ngồi như thế nào. Tôi xin ngồi làm mẫu trước. Người nữ ngồi như thế nào? Khi người nữ ngồi hai chân nên khép lại, tay phải đặt lên tay trái, sau đó nhẹ nhàng đặt tay lên đùi trái. Quý vị cảm thấy tôi ngồi như vậy có lấy được chồng hay không?

Có một giáo viên mở trường dạy đàn tranh. Vị thầy đó đều huấn luyện về lễ nghi cho nhân viên của mình. Khi chia sẻ với các phụ huynh (có rất nhiều phụ huynh học sinh cùng đến tham dự), giáo viên của họ ngồi một hàng đều tăm tắp. Sau buổi tọa đàm, những vị phụ

huynh đều đi đến nói: “*Thưa thầy Lý! Nhân viên của thầy tìm ở đâu vậy? Sao mà đoan trang như thế!*”. Trong quá trình tọa đàm, lúc mới bắt đầu có những bà mẹ ngồi rất tùy tiện, tư thế nào cũng có, việc này tôi không cần phải làm mẫu. Nhưng khi nhìn thấy tất cả cô giáo đều ngồi đoan trang như vậy, nên các vị phụ huynh này vốn là ngồi dựa ra phía sau cũng dần dần ngồi thẳng lên. Vì vậy, hoàn cảnh quả thật có sự ảnh hưởng âm thầm khó nhận ra.

Chúng ta ngồi phải ra tướng ngồi thì nếp sống của gia đình quý vị mới có thể ngồi có tướng ngồi. Nếu như người cha ngồi chân gác lên trên bàn thì con cái sẽ học tập cái xấu đó. Các vị phụ huynh lại nói: “*Đem con cái giao cho các thầy cô dạy dỗ, chúng tôi rất yên tâm*”. Quý vị xem, lời nói việc làm của chúng ta, dáng vẻ của chúng ta cũng tăng thêm sự tin tưởng của người khác đối với chúng ta.

⁴Chúng ta ôn tập lại phần “*Đứng ngay thẳng*”. Với phái nữ, lúc đứng có thể đứng như thế này, khép hai chân lại sát nhau.

⁴ Bắt đầu tập 23

Sau đó tay phải đặt lên tay trái.

Giả như quý vị mặc váy thì có thể đặt tay thấp xuống một chút, còn mặc quần dài thì có thể để tay cao một chút.

Đây là nói về phái nữ. Có thể trực tiếp đứng thẳng như thế này, hai tay có thể buông xuống một cách tự nhiên. Chỉ cần động tác của chúng ta tao nhã, thì đứng như vậy cũng được.

Nam giới thì phải có khí khái đại trượng phu, hai chân rộng bằng vai, mắt nhìn thẳng về phía trước. Đây là tư thế đứng.

Phái nữ ngồi thì hai chân phải khép lại, tay phải đặt trên tay trái, sau đó đặt hai tay lên chân trái. Đây là cách ngồi của phái nữ.

Phản trước chúng tôi đã làm mẫu cách ngồi, cũng nhắc đến việc tổ tiên đã dạy cho chúng ta “*đứng như tùng, nằm như cung, đi như gió, ngồi như chuông*”.

Bây giờ chúng tôi làm mẫu cách ngồi của phái nam. Cách ngồi của phái nam là hai chân có thể dang rộng một chút, hai tay để tự nhiên ở trên đùi.

Quý vị bằng hữu, tư thế này quý vị có thấy quen thuộc không? Ba mươi năm trước, khi chụp ảnh tập thể trong gia đình, ai đã ngồi tư thế như vậy? Người cha ngồi tư thế như vậy. Thời đó ngồi như vậy rất có oai nghi.

Lúc tôi còn giảng dạy ở Sơn Đầu, tôi cũng ngồi theo kiểu này, người thợ chụp ảnh luôn kêu tôi: “*Khép chân lại! Khép chân lại!*”. Tôi không biết phải làm thế nào mới đúng, tôi từ từ khép lại một chút, nhưng không thể khép chân nhiều hơn. Quý vị bằng hữu, giả như nam giới ngồi như thế này (ngồi khép chân lại) thì cảm thấy như thế nào? Tính tình có vẻ hẹp hòi. Đây là tư thế ngồi. Trong tư thế ngồi chúng ta cũng nên chú ý một số chi tiết.

3.8.2. “Chào cúi sâu, lạy cung kính”

Khi cúi chào, chúng ta nên cúi thấp người xuống, gọi là cúi chào chín mươi độ (90^0). Có một người bạn, ngày đầu tiên đến đây học, nhìn thấy mọi người chào hỏi lẫn nhau, anh cũng gật đầu chào mọi người. Khi tan học vào ngày thứ năm, anh ấy đến trước chúng tôi nói là trước đây sự cúi đầu của anh đều không tính, bởi vì sự cung kính đó không xuất phát từ nội tâm, nên bây giờ phải chính thức cúi đầu hành lễ ba lạy trước thầy cô giáo. Động tác cúi đầu này của chúng ta có phải là xuất phát từ nội tâm hay không thì bản thân mình biết, người khác cũng cảm nhận được. Sự lễ phép thật sự không phải là sự thể hiện bên ngoài, mà phải là *“thành ý ở bên trong, thể hiện ra bên ngoài”*. Đây là nói đến các phân oai nghi của chúng ta.

3.8.3. “Chớ đập thêm, không đứng nghiêng. Chớ ngồi dang, không rung đùi”

“Chớ đập thêm” còn có nghĩa là khi đứng hoặc ngồi thì không nên giẫm đập lên đồ vật. Ví dụ ngày xưa có thêm cửa, quý vị đập lên đó thì rất khó coi, cũng khiến người khác cho rằng quý vị rất ngạo mạn, rất tùy tiện. Mà đồ vật bị giẫm đập lâu ngày thì sẽ rất dễ bị hỏng. Đây cũng là thái độ biết thương tiếc đồ vật.

Ngày nay rất nhiều trẻ em ngồi trên ghế, có thể chân của chúng đập lên song ghế (thanh ngang dưới chân ghế), hoặc là đập lên chân bàn. Việc làm này phải nên kịp thời sửa đổi. Giống như trong lớp học Kinh văn của chúng tôi, xem ra có vẻ mọi người ngồi rất tốt, nhưng khi nhìn xuống phía dưới bàn thì xuất hiện nhiều điều kỳ lạ. Có người trong lúc đọc *“đạo làm con, Thánh nhân dạy”* mà

ngồi lắc đùi, còn có người dưới chân thì đạp lên song ghé và song bàn. Có tình huống đang học giữa chừng thì đột nhiên ghé của các em bị lật ngã, vì sao vậy? Song ghé bị đạp gãy nên bị ngã xuống. Vì vậy, rất nhiều động tác của các em chúng ta cần phải chỉnh sửa kịp thời thì mới trở thành thói quen tự nhiên. Cho nên nói *“chớ đạp thêm”*. Nếu các em đã tập thành thói quen xấu rồi thì các vị cũng nên kiên nhẫn mà nhắc nhở chúng.

“Không đứng nghiêng” nghĩa là lúc đứng thì không nghiêng sang một bên hoặc là dựa vào vật khác, vì như vậy thì không tốt. Ngay cả lúc các em đứng đều tùy ý, tùy tiện như vậy, thì quý vị có dám giao việc quan trọng cho chúng làm không? Tin rằng việc nhỏ mà lơ là như vậy, thì khi có việc lớn cũng không thể đột nhiên trở nên cẩn thận được. Vì vậy, *“đừng thấy việc thiện nhỏ mà không làm, đừng thấy việc ác nhỏ mà làm”*. Một người có năng lực lớn cũng là bắt đầu đặt nền móng từ những việc nhỏ. Một người có hành vi không tốt là do không chú ý đến những chi tiết nhỏ trong cuộc sống.

3.9. Kinh văn:

“Hoãn yết liêm, vật hữu thanh. Khoan chuyển loan, vật xúc lăng. Chấp hư khí, như chấp doanh. Nhập hư thất, như hữu nhân”.

“Vén rèm cửa, chớ ra tiếng. Rẽ quẹo rộng, chớ đụng góc. Cầm vật lỏng, như vật đầy. Vào phòng trống, như có người”.

Đoạn Kinh văn này về nguyên tắc là giúp cho chúng ta hình thành thái độ mạnh mẽ nhưng thận trọng. Chúng ta thường nói nên mạnh mẽ nhưng phải thận trọng, vì vậy rất

nhiều động tác chúng ta làm vô cùng nhẹ nhàng, cung kính, nhưng khi đối mặt với những thách thức thì không nên sợ khó khăn, cho nên “*không sợ khó*”. Bởi vì kỹ lưỡng thì sẽ làm việc rất cẩn thận, tự nhiên sẽ không xảy ra sự cố. Bởi vậy, thái độ mạnh mẽ nhưng thận trọng đều được bồi dưỡng từ những chi tiết nhỏ trong cuộc sống.

3.9.1. “*Vén rèm cửa, chó ra tiếng*”

Khi chúng ta kéo rèm cửa thì phải kéo nhẹ nhàng, không nên để phát ra âm thanh quá lớn. Bởi vì mọi người đều sống tập thể, cùng làm việc với nhau, cùng sống với nhau. Vì vậy, mọi cử chỉ động tác của chúng ta có gây khó chịu, phiền toái cho người khác hay không, việc này chúng ta phải có sự nhạy cảm để quán chiếu. Nếu như người bên cạnh đang ngủ mà quý vị kéo rèm cửa tạo thành tiếng lớn. Không chừng hai - ba ngày nay họ không ngủ được, hôm nay rất khó mới ngủ được. Động tác này của quý vị có thể làm cho họ thức giấc và không ngủ được nữa. Hoặc lúc chúng ta ở trong thư viện, quý vị muốn đi vén rèm cửa. Thư viện là nơi để xem sách, mọi người rất yên lặng, giả như quý vị kéo rèm quá mạnh có thể sẽ có người bị quý vị làm cho giật mình. Vì vậy, “*vén rèm cửa, chó ra tiếng*”.

Tuy chỉ là một động tác vén rèm cửa nhưng cũng nói với chúng ta: Mỗi hành động, lời nói của chúng ta ở mọi nơi có làm cho người khác cảm thấy bất an không? Âm thanh đó có quá lớn hay không? Khi chúng ta luôn nghĩ đến người khác thì tâm càng ngày càng nhu nhuyến, quý vị thật sự đang thực hiện tâm nhân từ trong cuộc sống.

Ngoài những hành vi trên, còn có những lúc nào mà âm thanh chúng ta quá lớn gây phiền phức cho người khác

nữa? Ví dụ mấy hôm nay chúng ta cùng chung sống với nhau, nếu buổi tối bước chân đi lại lớn tiếng thì sẽ làm phiền người khác. Hơn nữa, nếu buổi tối đi vệ sinh mà mở cửa quá mạnh thì nhiều người có thể sẽ thức giấc.

Tôi nhớ lúc tôi học ở Úc, chú Lư có nói với tôi buổi tối thức dậy đi vệ sinh cần phải nhẹ nhàng. Khi xả nước bồn cầu nhất định phải đóng nắp bồn cầu lại, nếu không thì âm thanh xả nước bồn cầu quá lớn sẽ ảnh hưởng đến sự an giấc của rất nhiều người.

Một người có học vấn hay không thì nhìn từ chỗ nào? Chúng tôi nói: *“Nghĩ đến người khác là học vấn bậc nhất”*. Nghĩ đến người khác không phải là nói bằng miệng mà phải thực hiện từng chút một.

Ngoài tiếng bước chân, tiếng đóng cửa không nên quá lớn, thì khi ăn cơm cùng mọi người cũng không nên gây tiếng động lớn. Giả như quý vị ăn cơm âm thanh quá lớn, tất cả mọi người đang ăn sẽ cảm thấy khó chịu. Tại vì sao khi ăn cơm lại phát ra âm thanh quá lớn vậy? Vì không khép miệng lại. Do đó, tôi cũng nhắc rất nhiều bạn khi ăn cơm phải khép miệng lại. Bởi vì chúng ta không chỉ đại diện cho bản thân mình mà chúng ta còn đại diện cho công ty, cho đoàn thể. Thậm chí quý vị đi du lịch ở nước ngoài thì quý vị đại diện cho ai? Cho đất nước. Vì vậy quý vị phải thường xuyên nhắc nhở chính mình.

Lần trước, chúng tôi cũng có nói đến Nhà thờ Đức Bà ở Paris có viết một hàng chữ bằng tiếng Trung Quốc là *“Xin đừng nói chuyện lớn tiếng!”*. Viết cho ai xem vậy? Người ta thì tiếng lành đồn xa, còn chúng ta sao lại có hậu quả như vậy? Ngày nay người Trung Quốc đến nơi công

cộng nói chuyện lớn tiếng đã thể hiện ở trong gia đình họ cũng như vậy. Vì vậy, sự tu dưỡng của một người hoàn toàn được bồi dưỡng từ trong gia đình, hoàn toàn ở chỗ không ai nhìn thấy mà vẫn thực hiện. Cho nên người xưa đặc biệt nhấn mạnh công phu của việc “*thận độc*”. Nghĩa là khi chúng ta ở một mình, lời nói và hành động của chúng ta vẫn phải nhẹ nhàng, từ tốn. Thói quen đó đã thành tự nhiên thì ở nơi công cộng tự nhiên quý vị có thể thể hiện ra hành vi, động tác tao nhã như vậy.

Khi chúng ta ở sân bay nhìn thấy trẻ em hò hét, chạy tới chạy lui, chúng ta cũng nên kịp thời ngăn cản hành vi của những đứa bé này. Quý vị đem câu chuyện ở Nhà thờ Đức Bà, Paris kể cho chúng nghe và nói với chúng rằng chúng ta không nên để mắt mặt với cả thế giới. Các con thấy ở sân bay có nhiều người nước ngoài, họ thấy các con như vậy sẽ nói: “*Trẻ con Đài Loan sao lại được giáo dục như thế này? Người Trung Quốc sao lại được giáo dục như thế này?*”. Như vậy thì không tốt!

Khi chúng ta có sự nhạy cảm như vậy, thì từng li từng tí trong cuộc sống chúng ta sẽ bắt đầu có sự nhận thức sâu hơn đối với câu Kinh văn này. Ví dụ nửa đêm về nhà, quý vị nên mở cửa một cách nhẹ nhàng. Khi lái xe về nhà lúc nửa đêm, quý vị cũng nên nhanh chóng tắt máy xe. Sự nhạy cảm đối với âm thanh của quý vị ngày càng cao thì khả năng quán chiếu của quý vị đã hình thành.

“*Vén rèm cửa*”, ngoài việc không để âm thanh làm ảnh hưởng đến người khác ra thì đây cũng là cách yêu quý đồ vật. Bởi vì quý vị sử dụng đồ vật một cách nhẹ nhàng thì chúng khó bị hư hỏng. Giả như bình thường chúng ta

sử dụng đồ vật rất thô bạo, rất mạnh tay, thì vật dụng này vốn là có thể dùng được năm năm, mười năm, nhưng dùng chưa đến một năm thì bị hỏng rồi. Từ quan niệm yêu quý đồ vật, chúng ta cũng nên luôn luôn nhắc nhở chính mình không nên quá thô bạo.

Ví dụ như mặc quần áo, nếu quý vị quá thô lỗ thì quần áo rất dễ bị rách. Việc này cũng nên nhắc nhở con cái yêu quý đồ vật. Khi động tác của quý vị đều nhẹ nhàng, thì trong cuộc sống sẽ không xảy ra việc làm rách đồ đạc, làm rơi hỏng đồ đạc hoặc là va chạm đồ đạc, những tình huống như vậy đều đã xảy ra.

Khi còn nhỏ, tôi cũng hay bị thương, nếu không bị trầy xước (rách da) ở chỗ này một đường thì cũng bị ngã gãy răng, nên luôn có đầy vết sẹo. Tôi vẫn nhớ có một lần chạy vào nhà bếp bị trượt ngã, gãy hết mấy cái răng. Mãi đến khi tôi học đại học thì bắt đầu cố gắng học tập, sau đó đọc được một số Kinh điển thì những sự việc như vậy dần dần giảm đi. Bây giờ rất hiếm khi bên này bị rách một lỗ, bên kia bị cắt một đường. Thật sự con người vì sao bị thương nhiều như vậy? Nguyên nhân chủ yếu là do tâm, do tùy tiện, câu trả lời mới thể hiện ra những hành vi hấp tấp thô bạo. Vì vậy, một người muốn tu sửa bản thân mình phải bắt đầu từ căn bản, nghĩa là phải bắt đầu điều phục tâm. Mà điều phục tâm thì phải dụng tâm từ những chi tiết nhỏ trong cuộc sống mà cố gắng học tập. Cho nên “*vén rèm cửa, chớ ra tiếng. Rẽ quẹo rộng, chớ đụng góc*”.

3.9.2. “*Rẽ quẹo rộng, chớ đụng góc*”

Trong trường học của chúng tôi, các em hay mắc phải lỗi này, thường không cẩn thận, mắt không biết nhìn

chỗ nào, liền bị va vào góc bàn. Va vào góc bàn thì chắc chắn sẽ rất đau, bị bầm tím, bị thương. Vì vậy, từ câu Kinh văn này chúng ta cũng có thể mở rộng ra nói với học sinh: Bản thân mình nên chú ý sự an toàn mọi lúc mọi nơi. Tại sao trẻ con hiện nay tỉ lệ tử vong ngoài ý muốn ngày càng cao? Bởi vì chúng không có sự nhạy cảm. Vì vậy, người lớn, giáo viên, phụ huynh đều phải luôn luôn nhắc nhở chúng. Nếu không, đến khi gặp bất trắc thì đã quá muộn rồi.

Hiện nay nhiều em rất thích đua xe. Việc này đối với sự an toàn của bản thân đều không có sự nhạy cảm. Chúng ta suy xét xem vì sao con cái thích đua xe? Thật sự chúng ta không nên dừng ở kết quả này mà hãy tìm ra nguyên nhân thì mới có thể cải thiện những tình huống này. Đây là do nội tâm trống rỗng. Khi chúng không biết mục tiêu của cuộc đời ở chỗ nào, bốn phận của cuộc đời ra làm sao, thì có thể chúng sẽ chơi bời lêu lổng, cuối cùng sẽ bị lầm lạc. Tại sao chúng cảm thấy trống rỗng? Bởi vì chúng cảm thấy mình không có giá trị. Chúng ta tiến thêm bước nữa để hiểu về gia đình của những đứa trẻ này thì biết được phần nhiều là do thiếu sự quan tâm, yêu thương của cha mẹ. Từ đó, giáo viên chúng tôi có một nhận thức sâu sắc, quý vị càng quan tâm đến những đứa trẻ này thì các em sẽ càng tiến bộ nhiều.

Tôi nhớ hai năm trước tôi có dạy một lớp ồn ào khó quản lý nhất trường. Thầy của chúng đã dạy học bốn mươi năm vẫn cảm thấy lớp này thật sự rất khó dạy. Học kỳ hai của lớp sáu thì thầy không dạy nữa, vì xong học kỳ một thì thầy về hưu rồi, nên học kỳ hai cần có giáo viên dạy thay. Đúng lúc tôi vừa từ Úc trở về, một bạn học ở

trường đại học sư phạm Nam Kinh gọi điện thoại cho tôi. Anh ấy nói: “*Trường chúng tôi có một lớp rất khó dạy, anh có muốn đến dạy không?*”. Nếu anh ấy không nói là lớp khó dạy nhất thì chưa chắc tôi đã đi dạy. Anh ấy nói là lớp khó dạy nhất, nên tôi lập tức trả lời: “*Được!*”. Tục ngữ nói: “*Không vào hang cọp làm sao bắt được cọp*”. “*Đệ Tử Quy*” cũng nói: “*Không sợ khó*”. Bởi vì chúng tôi làm giáo viên nên mong muốn năng lực của mình có thể nhanh chóng phát triển, sau này học sinh của mình mới có thể có nhiều lợi ích. Nếu như lần đầu tiên có thể dạy một lớp khó như vậy, thì nhất định tôi sẽ tiến bộ không ít. Vì vậy, thông qua cơ hội này tôi liền đến dạy lớp học này.

Thầy của chúng bắt đầu giới thiệu với tôi từ em đầu tiên đến em cuối cùng. Em thứ nhất thì như thế nào, em thứ hai ở với bà nội, khó quản lý, em thứ ba thì ba mẹ ly hôn. Cứ như thế mà giới thiệu từng em với tôi.

Chúng tôi cũng cảm nhận được, hiện nay vấn đề gia đình rất lớn, có thể một phần tư gia đình chỉ có cha hoặc mẹ. Có một số em không phải là gia đình đơn thân nhưng cũng chưa chắc nhận được sự quan tâm chăm sóc của cha mẹ. Tôi đã từng gọi điện cho một vị phụ huynh, ông nói: “*Thưa thầy! Mỗi ngày tôi bận kiếm tiền. Buổi sáng tôi ra khỏi nhà sớm hơn con của tôi, buổi tối tôi về nhà muộn hơn con tôi, tôi cũng không biết chúng đang làm gì*”. Bởi vì con ông lên mạng đã học được nhiều thứ rất ô nhiễm mà cha mẹ hoàn toàn không hay biết. Rốt cuộc cha mẹ nỗ lực kiếm tiền như vậy là vì cái gì? Không phải là vì một gia đình tốt hơn, thế hệ sau càng tốt hơn sao? Quý vị xem, chỉ lo kiếm tiền đến cuối cùng thì đã quên đi mục đích chính của việc kiếm tiền. Vì vậy, chúng tôi nghe được cũng cảm thấy xót xa.

Khi thầy giáo giới thiệu mười chín em học sinh này xong, thầy liền nói: *“Mười chín em này là nam sinh, mười bảy em kia là nữ sinh, nam sinh chỉ có bốn hoặc năm em ngoan ngoãn một chút, các em còn lại đều khó dạy bảo”*. Quý vị bằng hữu, giả như quý vị nghe đến đây thì sẽ như thế nào? Có cảm thấy căng thẳng không? Thời gian chỉ còn lại hơn bốn tháng mà phải dạy lớp này. Ngay lúc đó tôi liền khởi lên một ý niệm: **Các em phạm sai lầm chính là thời cơ tốt để dạy dỗ các em**. Quý vị nên nắm lấy, tuyệt đối không nên giận dữ ngay lúc đó. Khi chúng ta có thái độ như vậy thì tự nhiên sẽ hoan hỷ tiếp nhận nhân duyên này. Giả như giáo viên hiện nay không có trạng thái tâm lý như vậy, thì khi các em phạm sai lầm, cơn giận của quý vị sẽ nổi lên: *“Vì sao lại như vậy, đã nói với các em bao nhiêu lần rồi!”*. Khi quý vị dùng thái độ như thế thì trong lòng học sinh sẽ nghĩ như thế nào? Các em sẽ nghĩ thầy giáo rất ác, các em sẽ nghĩ: *“Thầy giáo đã mắng tôi coi như xong rồi. Lần sau khi phạm sai lầm không để thầy nhìn thấy là được”*. Chúng sẽ không từ trong sai lầm này mà hối lỗi, mà sửa đổi. Do đó, chúng ta là giáo viên phải nắm bắt thật tốt nhiều cơ hội giáo dục.

Thái độ này của tôi học được là do đâu? Rất may là trong mấy năm tôi đã gặp được nhiều vị trưởng bối tốt, giáo viên tốt. Vì sao tôi gặp được nhiều vị trưởng bối và giáo viên tốt như vậy? Gặp được là kết quả, nguyên nhân là do đâu? Nguyên nhân có phải là do bái lạy nhiều không? Nguyên nhân là do có thái độ cung kính, nguyên nhân là do chúng tôi có tâm hy vọng có thể thông qua lĩnh vực giáo dục này làm lợi ích cho học sinh, cho xã hội. Tục ngữ có câu: *“Người có nguyện lành thì ông trời sẽ giúp*

cho”. Khi chúng ta có tấm lòng lương thiện thì chắc chắn sẽ được ông trời quý mến, sẽ có rất nhiều trường bồi có đạo đức đến giúp đỡ chúng ta.

Trong thời gian tôi đang học lớp bồi dưỡng, chưa phải là giáo viên chính thức, thì có một người bạn dạy tiểu học đến tìm tôi. Anh ấy nói đã quen với một người bạn gái. Người bạn này rất thật thà, hơn hai mươi mấy tuổi mới có bạn gái, đây là bạn gái đầu tiên. Vì tôi với anh ấy quen biết nhau đã gần hai mươi năm, anh nói muốn dẫn bạn gái đến nhà của chúng tôi. Tôi trả lời: “*Được! Được! Đến để làm quen với nhau*”. Trong lúc anh ấy trò chuyện với bạn gái, cô bạn gái đó hề mở miệng ra là nói: “*Thầy giáo của em nói, thầy giáo em nói...*”. Nếu như cô ấy là học sinh tiểu học hay mẫu giáo thì tôi không bất ngờ.

Chúng ta hãy xem, đứa trẻ ba - bốn tuổi thường hay nói: “*Cha con nói, mẹ con nói*”. Vì vậy, trước khi học mẫu giáo thì người mà các em tôn kính nhất là cha mẹ. Vì vậy, lúc đó quý vị hãy đem thái độ làm người, làm việc thật quan trọng dạy cho các con, các con sẽ được lợi ích cả cuộc đời. Khi học tiểu học, lời của các em là “*thầy cô giáo của chúng em nói*”. Khi học trung học cơ sở, trung học phổ thông thì là “*các bạn học nói*”. Sự ảnh hưởng lớn nhất trong cuộc đời của các em sẽ tùy theo tuổi tác mà có sự thay đổi khác nhau. Sau này ra ngoài xã hội thì không nên nói “*ca sĩ gì đó đã nói*”, mà là các bậc trưởng bối nói như thế. Hoặc nếu chúng ta hiểu được thì nhanh chóng thâm nhập Kinh điển của Thánh Hiền, có thể là: “*Mạnh Tử nói*”, “*Khổng Tử nói*”. Như vậy thông qua sự nhắc nhở của bậc Thánh triết thì chúng ta không ngừng trưởng thành.

Bởi vì bạn gái của anh ấy đã hai mươi mấy tuổi rồi mà luôn luôn nhắc đến thầy giáo khiến cho tôi ngạc nhiên. Hình như vai trò của vị thầy đó giống như cha mẹ của cô vậy. Càng nghe tôi càng cảm động nên đưa ra yêu cầu: *“Tôi có thể làm quen với thầy của cô được không?”*. Vị này là thầy giáo tiểu học của cô ấy. Cô cũng rất hoan hỷ trả lời: *“Dạ được! Em sẽ thưa lại với thầy của em”*. Tối hôm đó tôi cảm thấy bản thân mình quá hấp tấp, không biết vị thầy đó có thời gian hay không mà tôi đã đưa ra yêu cầu quá đường đột như vậy. Vì vậy tôi liền gọi điện thoại nói với cô ấy: *“Hay là thôi đi, hôm nào có thời gian thì hãy nói chuyện nhé!”*. Bạn gái của anh ấy nói: *“Em đã thưa với thầy giáo của em rồi. Thầy của em nói muốn gặp thầy. Thầy em nói người như thầy phải nhanh chóng mời vào phục vụ trong ngành giáo dục”*. Thầy giáo của cô ấy đã dạy học hơn ba mươi năm. Từ lời nói của vị thầy đó tôi có thể thấu hiểu được, thầy không chỉ tự bồi dưỡng nhân tài mà luôn hy vọng càng có nhiều nhân tài tham gia vào ngành giáo dục, thầy rất sẵn lòng cất nhắc hàng hậu bối.

Trong tuần lễ đó, người bạn học và cô bạn gái lái xe đến đón tôi, sau đó đến đón vị thầy giáo tiểu học của cô ấy. Thầy giáo dạy tiểu học của cô ở cách nhà tôi chỉ có 500 mét. Nhân duyên của đời người rất khó nói, nhân duyên của đời người hoàn toàn không phải ở khoảng cách xa hay gần, mà ở tấm lòng tương thông với nhau. Khi mục tiêu của đời người giống nhau, cho dù ở xa vạn dặm cũng sẽ gặp nhau, gọi là hữu duyên thiên lý năng tương ngộ. Vì vậy khoảng cách giữa người với người không phải ở bên ngoài mà ở bên trong. Tại sao tôi nói như vậy? Bởi vì tôi muốn hoằng dương văn hóa truyền thống nên mới đến Úc.

Ở Úc lại gặp được cô giáo Dương Thục Phương. Quý vị xem, phải đi hơn vạn dặm mới gặp được. Nguyên nhân chủ yếu vẫn là ở tấm lòng. Vì vậy, khi tôi có tấm lòng là cần phải cố gắng học tập như thế nào để dạy bảo các em thì mới có thể gặp được một giáo viên tốt như vậy chỉ bảo. Tuy là nhà ở gần như vậy mà chúng tôi vẫn không gặp được nhau, không dễ gì mà gặp được. Tôi cũng rất trân quý cơ hội học tập với vị thầy này. Khi thầy Trần lên xe, thầy ngồi phía trước, tôi ngồi phía sau. Thầy Trần quay lại nói với tôi câu đầu tiên đã cho tôi ấn tượng rất sâu sắc: ***“Cuộc đời mấy mươi năm dạy học của tôi, học trò đã dạy cho tôi rất nhiều điều”***. Kinh nghiệm hơn ba mươi năm dạy học đã rút ra được một chân lý là thầy trò dạy và học lẫn nhau.

Phần “Học Ký” của “Lễ Ký” có nói: *“Học rồi sau đó mới biết không đủ, dạy rồi sau đó mới biết là khó khăn. Biết không đủ nên sau đó mới tự kiểm điểm lại mình, biết khó khăn nên sau đó mới tự phấn đấu thêm”*. Ví dụ trong lúc chúng ta đang giảng một số đạo lý, học sinh ở dưới mắt cứ đờ đẫn có vẻ sắp ngủ gật, chúng tôi chúng ta nói như vậy các em không thể hiểu. Lúc này chúng ta cần phải dựa vào sức mình, nghiên cứu thêm nên hướng dẫn như thế nào, nêu lên một số ví dụ nào mới có thể làm cho các em nhận thức được. Hoặc là học sinh có rất nhiều nghi vấn đến hỏi chúng ta nhưng chúng ta lại không biết. Điều này sẽ khích lệ chúng ta cố gắng tra cứu tài liệu, cố gắng học hỏi thêm với bậc trưởng bối, những bậc trí thức, nhờ đó mà chúng ta không ngừng được nâng cao. Vì vậy có rất nhiều bạn cũng rất có tâm nói rằng: *“Thưa thầy Thái! Tôi cũng muốn hoằng dương văn hóa truyền thống nhưng tôi sợ không đủ*

năng lực”. Quý vị bằng hữu đừng sợ không có đủ năng lực. Đợi chúng ta có năng lực rồi mới làm thì sẽ không kịp, gia đình, xã hội đều loạn hết rồi, đến lúc đó quý vị muốn làm cũng không có cơ hội. Vì vậy chúng ta cần phải duy trì “*làm trong khi học, học trong khi làm*”. Bởi vì thế hệ của chúng ta không được dạy bảo, không nên để thế hệ sau có điều đáng tiếc như chúng ta vậy.

Khi phụ huynh, bạn bè đến hỏi chúng ta một số vấn đề, chúng ta cũng không nên căng thẳng. Giả như biết thì chúng ta cứ chân thành trả lời, giả như không biết giống như tôi, thì tôi sẽ nói: “*Để tôi đi hỏi cô giáo Dương*”. Giả như cô giáo Dương không biết thì cô sẽ nói như thế nào? “*Để tôi đi hỏi sư trưởng của tôi là giáo sư Thích Tịnh Không*”. Quý vị còn sợ điều gì nữa? Khi quý vị không biết cách giải quyết đối với vấn đề của người khác, nhưng quý vị chủ động giúp họ tìm đáp án thì họ có xem thường quý vị không? Không, họ càng tôn trọng quý vị hơn, họ cũng cảm ơn bởi vì quý vị luôn giúp đỡ họ. Vì vậy, chúng ta không nên lo lắng về mặt tâm lý, thật sự việc dạy và học cùng đi đôi với nhau.

Câu nói đầu tiên của vị thầy đó khiến cho tôi sửng sốt. Thầy lại nói tiếp: “***Khi các em phạm sai lầm là lúc để chúng ta dạy chúng, không nên xử sự theo cảm tính, không nên nổi giận***”. Bởi vì tôi chưa đi dạy mà thầy đã nói với tôi thái độ chuẩn xác này, nên sau này khi tôi dạy học sinh, tôi chưa bao giờ nổi giận, không bao giờ nói do học sinh sai lầm. Tôi chưa từng nói là do học sinh sai lầm đã làm tôi bức quá nên nổi giận, trước đến giờ chưa từng có. Thật sự đây là một phương pháp rất quan trọng, gọi là “*nghiêm cấm từ lúc chưa xảy ra*”, được gọi là phương

pháp dự phòng. Khi các em chưa phạm sai lầm, quý vị nên dùng quan niệm đúng đắn dạy bảo chúng.

Khi chúng tôi chưa dạy học thì đã có những quan niệm đúng đắn. Đây cũng là cẩn thận từ lúc mới bắt đầu, thái độ ngăn ngừa khi sự việc chưa phát sinh, là thái độ dự phòng. Cho nên, khi thầy giáo giới thiệu các học sinh xong, trong lòng tôi liền xuất hiện câu nói này: *“Phải dùng tâm hoan hỷ để đối mặt với học sinh lớp này”*. Học sinh lớp này có Tứ Đại Thiên Vương, không phải Lưu Đức Hoa, cũng không phải là Trương Học Hữu, bốn học sinh này thường xuyên phải lên văn phòng để được dạy bảo, khuyên răn. Thật sự sau khi chúng tôi tiếp xúc thì thấy đại đa số những đứa trẻ có hành vi sai lầm cũng rất lương thiện, chỉ là vì chúng không được quan tâm, dạy dỗ mà thôi.

Khi quý vị đối với các em rất tốt, có tình nghĩa, thì nhất định các em cũng có tình nghĩa với quý vị. Trong đó có một em gương mặt biểu hiện rất hung dữ, không có nụ cười. Tôi liền mời em đến. Cần phải tìm hiểu nhiều, tiếp xúc nhiều với học sinh thì mới thân thiết được. Tôi gọi em đến và nói: *“Gương mặt của em dữ như vậy, có phải là thầy cô đã làm việc gì có lỗi với em không?”*. Em trả lời: *“Không ạ!”*. Tôi tiếp tục hỏi: *“Khi nào thì em bắt đầu thể hiện như vậy?”*. Em trả lời: *“Từ học kỳ một của lớp năm”*. Quý vị xem, gương mặt của em trở thành khó coi từ lúc nào bản thân em đều biết rõ. Vì vậy bậc làm cha mẹ, làm thầy cô giáo cần phải thường xuyên cảm nhận được trạng thái nội tâm của các em, nếu không thì quý vị không thể khuyên dạy các em kịp thời. Sau đó tôi nói với em: *“Gương mặt em biểu hiện sự hung dữ như vậy người ta rất dễ hiểu làm em, còn cho là em khó chịu với họ, vì vậy em nên thể hiện sự thư thái trên*

guang mặt”. Em nghe xong thì trả lời: “*Dạ được!*”. Nhưng *guang mặt* có thay đổi hay không? Vì vậy dạy bảo một đứa trẻ cần phải có sự kiên trì. Quý vị không nên nói: “*Thầy đã nói với em rồi, tại sao em vẫn chưa thay đổi vậy?*”. Nói như vậy lập tức khiến chúng hoàn toàn có thể thay đổi không? Không thể, cho nên sau đó tôi đã tạo ra một vài cơ hội để cho em luyện tập. Ví dụ như trong trường cần một vài người để lập đội giữ gìn trật tự đứng dọc hành lang, đứng ở khuôn viên trường. Ví dụ các bạn học lớp dưới chạy nhảy dọc hành lang, bậc đàn anh liền đi đến nói: “*Không được đùa giỡn, rất nguy hiểm, sẽ đụng vào người khác nữa. Em học lớp mấy vậy? Lần sau không được tái phạm nhé!*”. Một người cảnh sát đối với hành vi của mình họ vô cùng cẩn thận. Một người là thầy giáo thì hành vi của họ tương đối cẩn thận. Vì vậy tôi cử em làm cảnh sát thì hành vi của em tự nhiên bắt đầu chuyển hóa trở lại, bởi vì em rất sợ bản thân mình gây nên những hành vi không tốt sẽ bị đàn em lớp một nói: “*Thưa anh! Tại sao bản thân anh cũng vi phạm vậy?*”. Như vậy thì quá mất mặt.

Đúng lúc tan học, tôi cũng nghe được các bạn học nhắc đến em học sinh này đã từng vào chợ giúp mẹ bán quần áo. Quý vị bằng hữu, sau khi nghe xong tin tức này quý vị sẽ nghĩ như thế nào? Một học sinh nam lớp sáu mà chịu giúp mẹ bán quần áo thật là hiếm có. Một đứa trẻ chỉ cần có tâm hiếu thì chắc chắn sẽ rất dễ quản lý, dạy bảo. Vì vậy, tôi càng quan tâm em nhiều hơn. Giống như khi tôi lên lớp, các em học giỏi môn toán thì lập tức tôi sẽ khẳng định: “*Các em xem, sự phán đoán của em này rất nhạy bén, bạn ấy có thể suy xét khía cạnh này*”. Thưa quý thầy cô, quý vị bằng hữu, chúng ta không nên xem thường

sự khen ngợi chân thành của mình, nó sẽ lưu lại trong tâm của các em. Kết quả lần kiểm tra thứ hai trong tháng em này đứng thứ năm trong lớp, từ Tứ Đại Thiên Vương bỗng chốc đứng thứ năm trong lớp.

Trong quá trình này tôi đã đề em làm lớp trưởng. Tôi nghĩ có thể em chưa bao giờ làm lớp trưởng, vì vậy khi tôi nói em đến, em hoảng hốt, không đồng ý. Sau đó thì tôi thương lượng với em: *“Em làm một tuần cũng được, chỉ một tuần thôi!”*. Việc tôi đề em học sinh này làm lớp trưởng là học được từ giáo viên tiểu học của tôi. Bởi vì lớp trưởng thì phải học tập giỏi và đạo đức tốt, vì vậy phương pháp hay cần phải được truyền lại. Em liền miễn cưỡng nhận lời. Rốt cuộc sau một tuần lễ đó em đã làm lớp trưởng luôn đến cuối học kỳ. Vì vậy, tiềm lực của một người thông qua việc rèn luyện sẽ biểu hiện ra.

Ở Hải Khẩu, tôi cùng với rất nhiều giáo viên nghiên cứu học tập văn hóa truyền thống. Trải qua một, hai tháng tôi nói với các thầy cô giáo: *“Lần sau học, quý thầy cô có thể lên giảng mười hoặc mười lăm phút được không?”*. Các thầy cô giáo đó như thế nào? *“Không đâu, không dám đâu”*, đều từ chối. Tôi nói: *“Làm ơn đi mà, chỉ có mười phút thôi!”*. Các thầy cô liền miễn cưỡng nói: *“Được rồi!”*. Rốt cuộc vừa lên giảng thì nói liên tục không dừng, tôi phải ở phía sau canh thời gian cho các thầy cô: *“Đã hết giờ rồi, xin mời xuống ạ!”*. Vì sao vậy? Khi một người gánh vác trách nhiệm thì họ sẽ tiến bộ rất nhanh. Hơn nữa, do chú tâm học tập, chú tâm dạy học sinh, tình cảm chân thành chính là một bài văn hay, vì vậy khi lên giảng thì không làm chủ được chính mình, nói ra hết những cảm nhận, cảm động của mình.

Em học sinh đó sau khi làm lớp trưởng đã bộc lộ ra ý thức trách nhiệm, năng lực làm việc của em. Khi em thi được đứng thứ năm. Chúng tôi lấy điều này để khuyến khích, cho nên cần phải mời nhiều khách, phải tặng nhiều quà. Tôi liền mời một số bạn học ở các lớp có cống hiến cho lớp, cho trường, trong đó có em đó cùng đi ăn cơm. Mẹ em chạy xe máy chở em đến. Lúc đó chúng tôi đang đứng ở cổng trường, mẹ của em nói với tôi: *“Thưa thầy! Con tôi đã đi học năm năm rồi, trước đến giờ không có thầy cô nào quan tâm đến cháu”*. Tôi nghe phụ huynh nói như vậy trong lòng rất khó chịu, bởi vì mỗi một đứa trẻ đều là cốt nhục của cha mẹ. Trong năm năm rưỡi này chắc chắn cha mẹ của em bị dằn vặt vì con cái không thể không dạy bảo. Vì vậy, khi mẹ của em nói mấy câu xúc động, tôi lập tức chuyển câu chuyện của bà. Tôi nói với bà: *“Cô Ngô à! Đứa trẻ này rất thông minh, tình hình học tập của cháu rất tốt, tài quản lý lớp của em cũng tuyệt vời, làm việc rất có trách nhiệm. Lần trước tôi giao việc cho em, em cũng làm rất cẩn thận”*. Tôi liền nêu ra một số chuyện xảy ra gần đây cho mẹ của em nghe. Chúng ta khen ngợi người khác cũng phải cụ thể. Quý vị nói cụ thể thì người được khen sẽ cảm thấy thật sự có chuyện này. Giả như quý vị chỉ nói là rất giỏi, rất tốt thì có thể mẹ của em sẽ ngờ vực. Vì vậy tôi khen ngợi rất nhiều ưu điểm của em học sinh này và đứng nói với mẹ của em mấy phút. Tuy là nói cho người mẹ nghe nhưng thật sự là tôi đang nói cho em học sinh đó nghe. Sự khen ngợi chân thành của thầy cô giáo chúng ta sẽ lưu lại trong tâm của em suốt cả đời.

Sau khi kết thúc học kỳ, chúng tôi có một quy định phải tiến học sinh cả lớp ra khỏi trường, tận tay tiễn các em đi và còn phát rất nhiều phần thưởng. Sau khi phát

thưởng xong thì còn thừa lại một phần. Phải làm sao? Phần quà này cũng không thể chỉ phát quà, mà phải là một cơ hội để giáo dục. Tôi liền nói: “*Phần quà cuối cùng này chúng ta sẽ thưởng cho học sinh tiến bộ nhiều nhất về học tập và đức hạnh trong học kỳ này. Các em hãy bình chọn đi nào!*”. Kết quả như thế nào? Bạn lớp trưởng này được chọn. Phần quà này thưởng cho em. Em học sinh đó nhận phần quà và trở về chỗ ngồi thì liền bắt đầu khóc. Chúng ta làm giáo viên đứng trên bục giảng thì bất cứ hành động nào bên dưới của học sinh chúng ta đều nhìn thấy được. Sau khi tôi làm giáo viên mới biết được trước đây khi còn là học sinh, mình ở bên dưới làm gì đều cho là thầy cô không nhìn thấy, đây thật sự là tự lừa dối mình.

⁵Chúng tôi đã nói đến năm trước tôi có dạy một em học sinh mà sau đó thành tích của em đã tiến bộ rất nhiều, trở thành một lớp trưởng rất tuyệt vời. Vì vậy, khi tôi đem phần quà cuối cùng thưởng cho em vào ngày lễ tốt nghiệp thì em đã rơi nước mắt. Tôi đứng trên bục giảng trong lòng nghĩ mình là người từng trải, cũng đã từng dạy qua lớp cuối cấp rồi, nên không thể hề đau lòng là rơi nước mắt như vậy, bởi vì tôi đã hứa với lòng mình rằng đời này tôi chỉ rơi nước mắt vì cảm động chứ không rơi nước mắt vì đau lòng, bởi vì đau lòng rơi nước mắt không giúp được gì cho mình cũng như cho người khác. Trong lòng tôi nghĩ, nếu như một lát nữa ra đến cổng trường mà em vẫn còn khóc thì tôi phải an ủi em ấy. Khi đã chỉnh đốn hàng ngũ, tôi liền dẫn các em ra cổng trường. Đi nửa đường, tôi quay lại thì nhìn thấy em vẫn còn khóc. Tôi liền bảo các em

⁵ Bắt đầu tập 24

dừng lại, đi đến trước mặt em. Trong lòng tôi nghĩ sẽ dùng tay trái nắm chặt tay em, còn tay phải sẽ vỗ vỗ lên vai của em và nói: “*Dừng khóc nữa!*”. Khi tay trái tôi nắm chặt tay của em, tay phải chuẩn bị vỗ lên vai của em thì em liền nắm lấy tay tôi, lấy hết can đảm nói với tôi rằng: “*Cám ơn thầy! Cám ơn thầy! Cám ơn thầy!*”. Lúc đó cả người tôi giống như bị điện giật, hóa ra giữa phái nam cũng có thể gây cảm động cho nhau. Sự chân thành của học sinh đã làm cho tôi rất cảm động, nước mắt đã lưng tròng. Nhưng tôi không thể mất kiểm chế, bởi vì còn phải dẫn các em ra ngoài cổng trường, nên tôi hít thở thật sâu hai lần rồi dẫn các em ra khỏi trường chia tay với các em.

Khi một mình tôi quay trở vào trường, bỗng nhiên tôi có một cảm nhận sâu sắc rằng không phải tôi dạy em học sinh này, mà là em học sinh này đã dạy cho tôi một bài học rất quan trọng. Em đã cho tôi biết là “*không có học sinh nào là không thể dạy được*”. Một em học sinh bị nhà trường cho là có hành vi lệch lạc, chỉ trong mấy tháng ngắn ngủi chúng tôi dùng lòng yêu thương đã có thể khiến em có thay đổi lớn đến như vậy. Điều này thật sự đã chứng minh rằng: “*Nhân chi sơ, tính bổn thiện*”. Vì vậy, cần phải hỏi bản thân chúng ta có tâm chân thành như vậy hay không? Thông qua cảm nhận mà em học sinh này đã cho, tôi nhận thức được một điều: “*Trong cuộc đời của một đứa trẻ, nếu chúng có thể cảm nhận được có người thật sự yêu thương, quan tâm đến chúng thì chúng sẽ không hư hỏng, cũng sẽ không tự sát*”.

Quý vị bằng hữu, hiện nay tỷ lệ trẻ em tự sát ngày càng cao. Đây là kết quả, nguyên nhân do đâu? Các em cảm thấy trống rỗng, cảm thấy không có ai quan tâm đến chúng.

Chúng tôi có nói đến việc đưa xe hiện nay của các em, thay vì đề cảnh sát liên tục truy đuổi, bắt giữ các em, chỉ bằng chúng ta hãy làm từ căn bản là tổ chức gia đình cho tốt. Xã hội ổn định hay rối loạn thì gia đình là căn bản, là nền tảng. Vì vậy, tôi cũng tự hứa với lòng chỉ dạy học ở một trường, từ nay về sau sẽ không thay đổi, cứ dạy ở đó. Khi bắt đầu dạy học thì tôi có ý nghĩ này, vì sao vậy? Bởi vì chỉ cần tôi không chuyên đi dạy chỗ khác, ví dụ tôi đã dạy được hai mươi năm, ba mươi năm, thì tất cả những học sinh chắc chắn sẽ tìm được tôi. Dạy một đứa trẻ có phải hai năm là được không? Tất nhiên là phải dạy dỗ, nhắc nhở trong một thời gian dài. Chỉ cần trong một, hai năm chúng sẽ cảm nhận sâu sắc rằng thầy giáo đã bỏ công sức ra mà không cần báo đáp, tôi tin rằng khi chúng gặp phải vấn đề gì trong cuộc sống sau này thì chúng sẽ đi tìm thầy giáo. Nhất định chúng sẽ không đi vào con đường xấu, càng không thể tự sát. Bởi vì chỉ cần một người trong lòng có sự yêu thương thì họ sẽ không đến nỗi tuyệt vọng.

Tôi dạy được hai năm thì “*người tính không bằng trời tính*”. Bởi vì tôi đã hiểu được rằng đức hạnh của trẻ em là điều căn bản, nên tranh thủ khi mình vẫn còn trẻ nhanh chóng thâm nhập giáo huấn của Thánh Hiền, vì thế tôi đã xin nghỉ việc. Do xin nghỉ việc nên tôi mới có cơ hội đến Đại Lục để đẩy mạnh phát triển văn hóa truyền thống. Cũng trong quá trình này tôi quen biết rất nhiều thầy cô giáo, cùng trao đổi và học hỏi với nhau về thái độ và kinh nghiệm giáo dục trẻ. Vì vậy, khi chúng ta nhìn thấy các em có những hành vi không tốt thì không nên chỉ tức giận, mà phải bắt đầu từ nguyên nhân để giải quyết.

Khi một người có tâm cung kính và rất cẩn thận thì khả năng xảy ra chuyện ngoài ý muốn sẽ rất thấp. Tâm cung kính này chắc chắn không phải khi ta lái xe mới cẩn thận, mới cung kính, mà mọi lúc, mọi nơi đều phải nâng cao thái độ cẩn thận, cung kính.

Từ sau hôm tôi đi xe ôm, tóc tai dựng đứng mà không để ý đã bước lên bục giảng, tôi mới biết là “*có từng trải thì mới khôn ra*”, cho nên hiện nay trước khi lên bục giảng thì phải như thế nào? Tôi vốn là người không thích soi gương, nhưng hiện giờ cũng cẩn thận hơn một chút.

3.9.3. “Cầm vật rỗng, như vật đầy”

Chúng ta xem “*cầm vật rỗng*”, ví dụ như bung cái đĩa đã hết thức ăn thì đương nhiên trọng lượng của nó tương đối nhẹ. “*Như vật đầy*”, nhưng vì sao phải bung với thái độ giống như trên đĩa có thức ăn vậy? Ý là nói có những lúc chúng ta cầm đồ vật nhẹ thì sẽ lơ là, không chú ý nên rất dễ làm rơi vỡ. Điều này chúng ta cũng nên cẩn thận hơn. Có rất nhiều sản phẩm khoa học kỹ thuật cao khi cầm lên thì rất nhẹ, nhưng mỗi món đồ có thể có giá trị lên đến hàng ngàn, hàng vạn đồng. Vì vậy, khi chúng ta hoặc con cái có những động tác không cẩn thận thì rất có thể vừa bất cẩn đã tiêu mất cả tháng lương rồi. Vì vậy, điều này cũng cần phải chú ý đến những chi tiết nhỏ để nhắc nhở bản thân mình.

3.9.4. “Vào phòng trống, như có người”

Có nghĩa là khi đến một nơi không có người thì chúng ta cũng phải giữ thái độ như đang có người ở xung quanh. Trong “*Trung Dung*” có nói đến, phải có thái độ “*thận độc*” (*cẩn thận khi ở một mình*). **Thái độ đối nhân**

xử thế của một người tuyệt đối không phải vì không có người nhìn thấy mà lơ là, sơ suất. Điều này rất quan trọng. Điều này cũng nói với chúng ta, đối nhân xử thế phải có tính nhất quán, tuyệt đối không nên nói một đằng, làm một nẻo.

Có một thầy giáo nói với học trò là: “*Các em không nên khạc nhổ tùy tiện!*”. Một hôm nhìn xung quanh không có người, vị thầy đó nghĩ như vậy là đã an toàn rồi nên đã nhổ nước bọt. Đột nhiên từ xa có tiếng vang lại: “*Thưa thầy! Sao thầy lại khạc nhổ như vậy?*”. Lập tức toàn thân của vị thầy đó nổi da gà, không còn mặt mũi nào.

Có một thầy giáo lớp nọ rất dữ, thường hay la mắng học trò. Một hôm trường cử thầy làm giáo viên mẫu, muốn thầy diễn giảng cho toàn trường, thậm chí còn có giáo viên ở các trường khác đến tham dự. Bởi vì học sinh bình thường bị thầy quát mắng quen rồi, nên luôn giữ khoảng cách với thầy. Bình thường thì thầy rất dữ, bỗng nhiên ngày hôm đó trở nên vui vẻ hòa nhã. Khi thầy lên giảng tiết học đó, những người ở phía sau đều nổi da gà. Tôi thấy học sinh cũng không được thoải mái. Làm người như vậy quá mệt! Làm người mà tính cách trước sau như một thì người thông thường có cảm thấy như vậy là mệt hay không? Kỳ thực, làm người mà tính cách trước sau như một thì càng làm càng nhẹ nhàng, càng làm càng được người khác tôn trọng.

Khi xung quanh không có ai thì trẻ con thường ăn nói vô cùng lớn tiếng. Giống như ở những điểm du lịch, trong lúc leo núi rất nhiều em nói to hét lớn. Tôi nói với học sinh: “*Hôm nay chúng ta đi leo núi, xin hỏi ai là chủ nhân của ngọn núi này? Đương nhiên là cây cỏ, động vật, thực*

vật ở trên đó. Bởi vì chúng đã sinh trưởng ở nơi đó từ lâu rồi, cho nên chúng là chủ nhân. Vậy các em là gì? Các em là khách, thỉnh thoảng mới đến nhà của họ một lần. Có người khách nào đến nhà người khác mà nói to hét lớn hay không? Như vậy thì quá mất mặt, chắc chắn sẽ bị những động vật trên núi này cười cho là “người này không có tu dưỡng”. Chúng ta phải tôn kính tất cả vạn vật. Vì vậy, khi leo núi không nên ăn to nói lớn, ảnh hưởng đến sự yên tĩnh của động vật. Khi âm thanh của một người quá lớn, sóng âm thanh có thể làm chấn động các tảng đá. Lúc đó, nếu có một tảng đá tương đối lỏng lẻo, âm thanh quá lớn có thể làm nó bị chấn động mà rơi xuống”.

Ngày xưa không phải đã có câu chuyện nàng Mạnh Khương khóc làm đổ Vạn Lý Trường Thành hay sao? Điều này có chút cường điệu, nhưng thật sự năng lượng của sóng âm thanh của con người có thể chấn động làm đá rơi xuống. Điều này cũng có thể. Vì vậy “vào phòng trống, như có người”, chúng ta phải cẩn thận.

Hiện nay rất nhiều trẻ em đến nhà người khác, khi chủ nhà đang bận rộn dưới bếp thì các em liền đi xung quanh tham quan. Như vậy có đúng không? Việc này không đúng. Như vậy là không tôn trọng chủ nhà. Đặc biệt là không được tự tiện vào phòng ngủ của chủ nhà. Chúng ta cần phải nhắc nhở các em về điều này. Ví dụ chúng đi lung tung qua các phòng trong nhà, đến khi chủ nhà phát hiện bị mất đồ thì ai sẽ bị nghi ngờ trước tiên?

Tôi có một người bạn, lúc nhỏ anh ấy đến nhà người bạn chơi, tình cờ đúng lúc đó tiền của cha người bạn để trong phòng bị mất. Hôm sau bạn của anh ấy chỉ vào anh mà nói: “Bạn là kẻ trộm”. Học sinh cả lớp cũng đều nghĩ

anh là kẻ trộm. Lúc này quý vị dù có một trăm cái miệng cũng không biện bạch, giải thích được, bởi vì quý vị không có cách nào chứng minh là mình không lấy tiền, thật sự là quý vị đã đi vào đó một lúc mới trở ra. Cho nên cần phải thường xuyên cảnh giác, cần tránh bị nghi ngờ, không nên để người khác hiểu lầm. “*Vào phòng trống, như có người*” là tránh bị nghi ngờ.

Trong “Thường Lễ Cử Yếu” (Lễ Phép Thường Ngày) cũng có một câu nói: “*Qua ruộng dưa thì không nên buộc giày, dưới cây mận thì không nên chỉnh sửa mũ*”. Ý của câu này là khi quý vị đi ngang ruộng dưa thì không nên buộc giày, bởi vì nhìn từ đằng xa thì người ta thấy quý vị ngồi xuống ruộng dưa, giống như đang hái trộm dưa của họ. Nếu như đang ở dưới cây mận mà quý vị chỉnh sửa mũ, tay quý vị giống như muốn hái mận của họ vậy. Đối với những việc này, chúng ta cũng nên tránh để người khác nghi ngờ.

Phần sau của “Đệ Tử Quy” nói: “*Sắp vào cửa, hỏi có ai. Sắp vào nhà, cất tiếng lớn*”. Quý vị vào nhà của người khác không nên đi vào bên trong tham quan khắp nơi. Nếu không thấy có ai trong nhà thì nhất định phải hỏi: “*Có ai ở nhà không vậy?*”. Việc tiến thoái nên có chừng mực như vậy. Việc này chúng ta phải cẩn thận. Đây là “*vào phòng trống, như có người*”.

3.10. Kinh văn:

“Sự vật mang, mang đa thố. Vật úy nan, vật khinh lược”.

“Chớ làm vội, vội sai nhiều. Không sợ khó, chớ qua loa”.

3.10.1. “Chớ làm vội, vội sai nhiều”

Vội vàng sẽ gây hỗn loạn. Vì vậy, cách để đối trị sự hỗn loạn là cần phải thông thả. Thông thả có thể tránh được điều đáng tiếc, có thể tránh được điều sai lầm. Luôn luôn sắp xếp đầu ra đó thì làm việc rất ít bị sai sót. Cho nên, phải hiểu được cách tiến thoái, lúc cần thoái thì không nên cố, để tránh rước họa vào thân.

Việc “chớ làm vội” này cần phải kết hợp với nhiều câu giáo huấn về phương diện cẩn thận thì quý vị mới có thể làm việc được tốt.

Ví dụ trước đây có nói đến “nón quần áo, để cố định, chớ để bừa, tránh dơ bẩn”, đây là thói quen lấy ở chỗ nào thì để lại chỗ đó, “động vật quy nguyên, vật hữu định vị” (để đồ vật về chỗ cũ, vật nào chỗ đó). Nếu để đồ vật ở vị trí cố định thì khi cần lấy quý vị sẽ không bị loạn. Khi đã lấy xong cũng phải để lại vị trí ban đầu.

Ví dụ chúng ta dùng vòi hoa sen để tắm thì sau khi tắm xong phải chỉnh vòi nước lại vị trí cũ (để nước chảy ra ở rô-bi-nê bên dưới). Nếu không, thì khi người khác sử dụng, họ vừa mở nước sẽ kêu thất thanh, toàn thân họ sẽ bị ướt hết. Cho nên có rất nhiều việc chúng ta phải cẩn thận, phải thận trọng.

Khi quý vị muốn rời khỏi nơi đó, quý vị cần phải kiểm tra kỹ lưỡng thì mới không gây phiền phức cho mình và cho người khác. Chúng ta phải thận trọng từ lúc ban đầu và cho đến lúc cuối cùng. Vì vậy, đồ vật dùng xong nên kiểm tra lại một lượt xem có trả về đúng vị trí cũ chưa. Như vậy thì khi bản thân mình muốn dùng hay người khác muốn dùng sẽ dễ dàng tìm thấy. Khi chúng ta

muốn ra khỏi nhà, ví dụ muốn đi một tuần lễ thì cần phải kiểm tra xem đã khóa nguồn gas, ngắt nguồn điện chưa. Nếu không, giả như chưa khóa vòi nước, thì lúc trở về không biết đã chảy mất bao nhiêu nước, đã lãng phí hết bao nhiêu nước rồi. Vì vậy, đồ đạc đã sử dụng xong cần phải trả nó về chỗ cũ thì mới không lãng phí vô nghĩa.

Tôi nhớ có một lần bị mất điện trong khi tôi đang sử dụng máy nước nóng. Bởi vì cúp điện đột ngột nên tôi tiện tay tắt công tắc điện nhưng tôi đã quên tắt máy nước nóng, không trả lại vị trí ban đầu. Sau đó tôi đi diễn giảng khoảng hơn ba tiếng đồng hồ mới trở về. Khi trở về thì đã có điện, nên nước cứ thế mà chảy. Trở về nhìn thấy cảnh tượng như vậy, trong lòng tôi rất xót. Vì sự bất cẩn nhỏ của mình đã lãng phí của con cháu chúng ta bao nhiêu là nước. Vì vậy, cần phải cẩn thận. *“Chớ làm vội, vội sai nhiều”*. Khi đã mở công tắc thì cũng phải nhớ tắt đi thì mới không đến nỗi lãng phí, thậm chí mới không đến nỗi gây ra nguy cơ chập điện. Đây là *“chớ làm vội, vội sai nhiều”*.

Khi chúng ta thường xuyên sử dụng những công cụ nhắc nhở thì chúng cũng có thể giúp cho chúng ta không đến nỗi quên trước quên sau. Do đó, khi chúng ta đã hứa với người khác thì hãy nhanh chóng ghi vào lịch làm việc. Mỗi ngày ngủ dậy thì xem lại lịch làm việc, việc nào đã làm xong thì đánh dấu, việc nào chưa làm thì nhắc nhở mình nhanh chóng đi làm. Nếu như trẻ em ngay từ nhỏ đã có thái độ này thì chúng sẽ rất cẩn thận, cũng rất có trách nhiệm.

Có quý vị nào có con đang học lớp một không? Giả như con của quý vị đang học lớp một, hôm nay gọi điện về nói: *“Mẹ ơi, con quên mang quyển bài tập ngữ văn rồi. Hôm qua con đã làm xong, tiết học sau thầy giáo sẽ kiểm*

tra bài, mẹ nhanh mang đến giúp con nhé!”. Quý vị bằng hữu sẽ làm gì? Người làm cha, làm mẹ khi nghe: “*Mẹ ơi! Mẹ còn nghĩ ngợi gì nữa? Nhanh mang đến giúp con đi!*” thì rất nhiều phụ huynh sẽ mang đến. Tuy là việc làm rất nhỏ, nhưng là làm đúng hay sai, đối với tâm lý của các cháu có thể sẽ khác nhau một trời một vực.

Chú Lư đã từng kể với tôi, lần đầu tiên con gái chú không mang vở bài tập theo, gọi điện thoại về nhà nhờ cha mang đến, chú Lư đã trả lời với con gái: “*Bản thân mình không mang vở theo là đã có lỗi rồi, con phải chịu trách nhiệm về việc làm của mình, đáng bị phạt thì phải bị phạt*”. Chú liền cúp điện thoại. Quý vị bằng hữu, quý vị có cúp điện thoại được không? Giáo dục con cái phải vừa đánh vừa xoa, lúc cần phải nghiêm khắc thì nghiêm khắc, lúc cần nguyên tắc thì phải có nguyên tắc với chúng.

Buổi chiều con gái chú trở về vẻ mặt như thế nào? Rất khó coi. Khi con gái bước vào cửa, có cần tiếp tục trách mắng nữa không? Giáo huấn thêm một trận nữa thì hơi quá đáng. Cúp điện thoại là đã quá nghiêm khắc rồi, tiếp theo là phải ban ân huệ. Vì vậy chú Lư nói với con gái: “*Con có bị thầy giáo trách mắng không? Có bị phạt không?*”. Cô con gái gật đầu nói: “*Dạ có!*”. Chú Lư liền nói : “*Ba sẽ dạy cho con một phương pháp, từ nay về sau con sẽ không bị phạt vì quên không mang theo vở bài tập nữa*”. Vốn vẫn còn chút hoang mang, đột nhiên nghe cha nói câu này thì cô con gái lấy lại tinh thần. Chú Lư liền nói với con gái: “*Chỉ cần con dùng sổ liên lạc xem ngày mai có tiết học gì, nên mang theo những gì rồi ghi chú lại. Trước khi đi ngủ thì soạn sách vở, cái nào đã cho vào cặp xong thì đánh dấu một cái. Tất cả đã chuẩn bị xong thì có*

thể ngủ được ngon giấc”. Khi các em phạm sai lầm thì đây là cơ hội tốt để dạy chúng. Giả như quý vị chỉ có nổi giận thôi thì cơ hội này sẽ mất đi. Vì vậy, hãy để cho các em ngay từ nhỏ biết dùng sổ ghi chép để nhắc nhở mình những thứ gì cần mang theo thì chúng sẽ không bị quên cái này, quên cái kia. Đến lúc phải đi mà vẫn còn ở đó tìm đồ thì có thể sẽ làm hỏng việc.

Đương nhiên muốn cho các em *“chớ làm vội, vội sai nhiều”*, làm việc không vội vàng, không lộn xộn, thì trước tiên bản thân mình làm việc gì cũng phải làm ra tấm gương tốt mới được.

Tôi nhớ, khi mười mấy tuổi, tôi thường ngồi xe của ba tôi. Ba tôi có một câu nói rất quen thuộc trong lúc lái xe là: *“Làm gì mà vội vàng vậy? Có gấp cũng không hơn được năm phút mà”*. Câu nói này của ba tuy nhẹ nhàng nhưng có sự ảnh hưởng rất lớn đối với tôi. Sau này tôi biết lái xe rồi, khi muốn lái xe nhanh thì tôi nhớ đến câu nói của ba tôi. Ba tôi từ trước đến giờ không bao giờ bấm còi, bởi vì ông cảm thấy không cần phải vội vàng. Vì vậy, tôi lái xe cũng không bấm còi. Đương nhiên có một số tình huống cũng cần phải bấm còi, như khi quý vị hoàn toàn không nhìn thấy được xe của đối phương ở phía trước thì phải bấm còi báo hiệu, còn bình thường có thể nhường cho người khác thì nên nhường.

3.10.2. “Không sợ khó”

“Không sợ khó” chính là không sợ gian nan. Trong “Trung Dung” có một câu giáo huấn rất quan trọng: *“Người ta dụng công một, ta dụng công một mà không được thì phải cố gắng gấp trăm. Người ta dụng công mười,*

ta dụng công mười mà không được thì phải cố gắng gấp nghìn". Nghĩa là người ta làm một lần thì thành công, còn chúng ta cho dù có hơi ngốc nghếch thì cứ làm một trăm lần rồi cũng sẽ làm được thôi. Người ta làm mười lần thì được, cho dù chúng ta phải làm một nghìn lần mới được thì cũng phải có nghị lực để làm. Giả như ai cũng giữ thái độ như vậy để đối mặt với sự việc, thì *"tuy ngu tất minh"*, nghĩa là tuy bản chất hơi ngu độn nhưng rồi cũng sẽ được khai trí tuệ; *"tuy nhu tất cường"*, tuy yếu nhưng rồi sẽ được mạnh. Khi chúng ta dùng thái độ như vậy đối mặt với sự việc, nhiều lần như vậy sẽ không còn bị chính mình đánh bại nữa, không vì sợ hãi mà thoái lui nữa.

Cô Dương Thục Phương cũng thường nói rằng cô luôn luôn cổ vũ khích lệ bản thân. Mạnh Tử nói: *"Vua Thuấn là ai? Vua Vũ là ai? Họ làm được thì ta cũng làm được"*. Vì vậy cô nói: *"Chắc chắn tôi có thể làm được"*. Bởi vì người làm bạn với quý vị lâu nhất là ai? Là chính mình. Vì vậy, phải luôn luôn tự khuyến khích, tự cổ vũ chính mình. Việc này rất quan trọng.

Trong hai năm dạy học, tôi đã nhận thức được: *"Đức hạnh là nền tảng cả cuộc đời của đứa trẻ"*. Vì vậy, nhân lúc còn trẻ tôi phải thâm nhập văn hóa truyền thống, nên tôi đã xin nghỉ việc. Cha tôi nói: *"Giáo dục chính là kế hoạch trăm năm, làm công việc này rất khó khăn, con nên suy nghĩ cho kỹ"*. Tôi nói với cha, phân tích để cho cha thấy rằng trong lịch sử, người thật sự có cống hiến tuyệt đối chẳng phải là người giàu có hay là người có quyền lực.

Chúng ta xem Khổng Lão Phu Tử có giàu có không? Khổng Lão Phu Tử có quyền thế không? Không có, Ngài

chỉ dựa vào tấm lòng chân thành. Thầy của tôi là Pháp sư Tịnh Không cũng không giàu có, không có quyền lực, nhưng do có lòng chân thành, Ngài đã đem chính (chính) pháp và học vấn của Thánh Hiền hoằng dương khắp thế giới. Vì vậy, chúng ta hiểu rằng sự thành bại của công việc tuyệt đối không phải là vật ở bên ngoài, mà tâm chân thành mới là căn bản. Khi chúng ta hiểu điều này thì sẽ không dễ gì bị chùn bước.

Sau đó cha tôi nói: *“Giáo dục thật sự cần phải mất thời gian rất lâu, thậm chí phải một trăm năm mới thấy được kết quả”*. Tôi nói với cha tôi: *“Thế hệ này của chúng ta không phải là mong nhìn thấy văn hóa truyền thống đơm hoa kết trái. Thế hệ này của chúng ta chỉ cần nhìn thấy văn hóa truyền thống không bị đứt đoạn trước mắt chúng ta, vậy là con đã được an ủi lắm rồi”*.

Sau đó tôi đến Úc học tập, tôi đã khởi lên hai ý niệm. Ý niệm thứ nhất là hy vọng có được một giáo viên giỏi về văn hóa truyền thống. Ý niệm thứ hai là hy vọng có được một vị trưởng bối, một vị thầy giỏi ở bên cạnh, bởi vì bản thân tôi đức hạnh còn kém, có rất nhiều thói quen xấu. Nếu được như vậy thì quá tốt rồi! Vì vậy tôi đến Úc, khi đi học thì cô Dương Thục Phương ngồi ở bên trên giảng về những câu chuyện “đức dục” (giáo dục đạo đức) cho chúng tôi nghe, còn chú Lư thì ngồi ở bên cạnh tôi, cả hai vị trí này đều đã có đủ rồi.

Quý vị bằng hữu, cảnh giới mà các bạn chiêu cảm được, mối quan hệ giữa người với người mà các bạn chiêu cảm được, căn bản thật sự là từ đâu? Từ trong tâm của quý vị. Vì vậy, tâm là *“năng cảm”*, cảnh giới là *“sở*

cảm”. Giả như tâm của chúng ta luôn luôn đôi lập, có nhiều tranh chấp, thì mối quan hệ của chúng ta với mọi người sẽ như thế nào? Xung đột không ngừng. Khi trong tâm ta niệm niệm đều là mong muốn có thể được công hiến, thì tự nhiên sẽ chiêu cảm được rất nhiều người giúp đỡ chúng ta. Vì vậy không nên sợ khó khăn, chỉ cần chúng ta có tâm chân thành thì rất nhiều sự trợ lực sẽ liên tiếp đến với chúng ta.

Tháng chín năm trước, cô Dương Thục Phương đưa tôi đến Hải Khẩu. Ở được một tuần thì chúng tôi đến Khúc Phụ tỉnh Sơn Đông. Bởi vì chúng tôi hoằng dương văn hóa truyền thống nên trước tiên nhất định phải đến lễ bái Khổng Lão Phu Tử, vì Khổng Lão Phu Tử là bậc Thánh nhân công hiến nhiều nhất cho văn hóa truyền thống. Trong chuyến đi của chúng tôi đến Khúc Phụ - Sơn Đông, cô Dương vô cùng xúc động khi nhìn thấy rất nhiều di tích cổ tại di tích Tam Khổng (Khổng Miếu, Khổng Lâm và Khổng Phủ) bị phá hoại. Tất cả những bia mộ ca ngợi Khổng Phu Tử hầu như đều bị đập phá. Vì vậy cô Dương nói với tôi, vừa nhìn thấy là cô có sự cảm nhận sâu sắc văn hóa truyền thống đã xuống dốc trầm trọng. Vì vậy, chúng ta không thể không làm. Cô liền quyết định ở Bắc Kinh thiết lập một trang web về văn hóa truyền thống có tính toàn cầu, là trang web “Đại Phương Quảng Văn Hóa Công Ích”. Cô Dương nói với tôi: *“Em về một mình đi!”*.

Khi tôi đến Hải Khẩu, cha tôi còn đặc biệt dặn dò tôi nhất định phải đi theo cô Dương cố gắng học tập. Nhưng rất cuộc *“người tính không bằng trời tính”*, đi được một tuần lễ thì tôi đã phải một mình làm, hơn nữa một mình ở xứ người. Vì vậy, khi cô Dương nói với tôi là *“em về một*

mình đi”, thì trong tâm tôi bỗng nhiên khởi lên lời giáo huấn của Khổng Lão Phu Tử: “*Kẻ sĩ không thể thiếu lý tưởng lớn và chí kiên cường, vì họ phải gánh vác trách nhiệm lớn lao mà đường phía trước còn xa. Gánh điều nhân chẳng phải rất nặng sao? Đến chết mới được ngừng nghỉ chẳng phải đường dài sao?*”. Thật sự rất nhiều việc chúng ta làm, không nên trước tiên nghĩ quá nhiều về những điều gây phiền não. “*Làm sao có thể hoàn toàn như ý người, chỉ cầu lòng mình không hổ thẹn*”. Chỉ cần đúng phương hướng thì chúng ta cứ tận tâm tận lực làm là được.

Vì vậy, sau khi tôi trở lại Hải Khẩu liền đi diễn giảng khắp nơi. Tôi hỏi cô Dương: “*Em cần phải học tập như thế nào?*”. Cô Dương trả lời vô cùng ngắn gọn: “*Hiện giờ mục tiêu của em trước tiên là phải diễn giảng 300 lần*”. Vì vậy, rất nhiều người hỏi tôi: “*Thầy Thái à! Thầy sẽ diễn giảng như thế nào?*”. Tôi cũng trả lời rất ngắn gọn: “*Trước tiên tôi giảng 300 lần*”, vì tôi đã được cô Dương huấn luyện như vậy.

Buổi diễn giảng đầu tiên ở Hải Khẩu, đối diện với hơn ba trăm thầy cô giáo, quý vị có thể nhận thấy tôi bị căng thẳng không? Có nhận ra không? Quý vị nhìn thấy tôi gầy như vậy, sao mà không căng thẳng chứ? Người gầy thì dạ dày không được tốt! Tôi còn nhớ lúc tôi thi đại học, quá căng thẳng nên không ngủ được, phải uống hai viên thuốc an thần mà vẫn không có tác dụng. Thật sự không phải là không có tác dụng, mà sáng ngày hôm sau mới có tác dụng. Lần thi đó thật sự làm cho đầu óc tôi choáng váng. Sau này vì có thâm nhập Kinh điển nên tôi mới biết được câu “*lý đắc tâm an*”, rất nhiều việc không thể cưỡng cầu mà phải từ từ điều chỉnh tính cách của mình.

Vì vậy, trước ngày diễn giảng tôi tranh thủ đến trước Thánh tượng của Khổng Lão Phu Tử lạy ba lạy, xin các vị Thánh Hiền gia hộ cho con hôm nay được ngủ ngon để ngày mai có tinh thần giảng bài. Kết quả là rất có cảm ứng, tôi ngủ một giấc đến sáng. Bắt đầu từ lần diễn giảng đó thì tôi không ngừng tiến bước, chỉ cần có cơ hội thì tôi liền đi giảng. Bởi vì thật sự là ở gia đình, trong đoàn thể hay ở trong nhà trường, thiếu sót nhiều nhất là sự giáo dục về đức hạnh.

Do bản thân được tôi luyện qua nhiều lần diễn giảng nên năng lực của tôi mới có tiến bộ. Vì vậy vào giữa tháng bảy, ở Hải Khẩu tôi giảng chủ đề: **“Bốn ngàn năm trăm năm trước tổ tiên chúng ta đã giáo dục con cháu như thế nào?”**. Khi giảng chủ đề này, tôi đã giảng tổng cộng tám tiếng đồng hồ. Bài giảng này tôi cũng đã giảng gần mười lần, giảng đến giữa tháng mười một thì đến Hồng Kông để thu hình. Cùng một chủ đề nhưng lần thứ nhất giảng tám tiếng đồng hồ, sau hơn ba tháng thì giảng bốn mươi tiếng đồng hồ, gấp năm lần. Con người có tiềm năng rất lớn, chỉ cần quý vị chịu rèn luyện, chịu sự tôi luyện là được.

Cách đây hai năm, lần giảng đầu tiên của tôi là vào ngày 11 tháng 10. Vào ngày 13 tháng 07 năm trước, ở Hải Khẩu tổ chức diễn giảng năm ngày. Có một số người bạn đã gần một năm không gặp tôi, trong lúc tôi giảng bài nhìn thấy họ rất quen, tôi liền mời họ phát biểu về lần diễn giảng đầu tiên của tôi so với một năm sau có khác lắm không? Vị thầy giáo đó nói: *“Khác rất nhiều!”*. Thầy đó nói thật là thẳng thắn. Vì vậy, con người chúng ta thật sự có tiềm năng rất lớn. Quý vị không nên lo lắng. Khi

quý vị thật sự quyết tâm, phát tâm thì rất nhiều trợ lực tự nhiên sẽ đến.

Khi ở Hải Khẩu, chúng tôi muốn tìm một nơi để làm trung tâm dạy học. Lần đầu tiên đến gia đình của một người phụ nữ ở Sơn Đầu, tôi đã nói chuyện với người phụ nữ này hai tiếng đồng hồ. Người Sơn Đầu rất chú trọng hiếu đạo, vì vậy cô ấy vừa nghe chúng tôi muốn hoằng dương văn hóa truyền thống thì trong lòng rất vui, lập tức đồng ý cho tôi sử dụng chỗ của cô để giảng miễn phí. Tối hôm đó, trên đường trở về nhà tôi đã rơi nước mắt. Thật sự chúng ta phải tin vào chân lý: *“Ông trời không thiên vị, thường giúp cho người lành”*. Tôi ở đó một mình, cũng chưa từng tiếp xúc với quan chức địa phương, tất cả đều là bạn bè ở địa phương đó giúp đỡ tôi. Khi chúng ta có lòng chân thành thì có thể thức tỉnh chân tâm của mọi người. Vì vậy, chỉ trong có mấy tháng ở đó mà chúng tôi đã phát triển rất nhanh.

Vào năm trước, có một vị giáo viên ở Thẩm Quyền mời tôi đến giảng. Vì vậy chúng tôi đã đến Thẩm Quyền bắt đầu giảng vào ngày 15 tháng 03. Sau tháng ba thì một tuần tôi ở Thẩm Quyền, một tuần ở Hải Khẩu, cứ bay qua bay lại như vậy. Cho đến giữa tháng bảy năm ngoái, bởi vì là nghỉ hè, cô Dương nói thời gian nghỉ hè giáo viên tương đối có thời gian để học tập, chúng ta nên tổ chức bốn lần diễn giảng *“Nghiên cứu về công tác giảng dạy của giáo viên với quy mô lớn”*, một lần giảng năm ngày. Vì vậy, chúng tôi đã tổ chức buổi đầu tiên ở Hải Khẩu vào ngày 13 tháng 07. Vào ngày 11 tháng 07, bầu trời ở Hải Khẩu xuất hiện tám ngôi sao, mà các ngôi sao đó quý vị cảm thấy giống như đang được treo trên mái nhà của mình

vậy, cảm thấy rất gằn. Tôi không chính mắt nhìn thấy, nhưng ngày hôm sau giáo viên ở trung tâm đem tờ báo cho tôi xem, nói rằng tất cả các nhà thiên văn đều không tìm thấy lai lịch của tám ngôi sao đó, bởi vì vài tiếng đồng hồ sau thì các ngôi sao đó không còn xuất hiện nữa. Khi tôi xem bài báo này, trong đầu lập tức hiện ra tám chữ: **“Hiếu, Đễ, Trung, Tín, Lễ, Nghĩa, Liêm, Sĩ”**.

Chúng ta hãy suy nghĩ, hiện nay gia đình cũng vậy, xã hội cũng vậy, quốc gia cũng vậy, vấn đề là ở chỗ nào? Ở chỗ thiếu sự giáo dục về đức hạnh. Chỉ cần giáo dục về đức hạnh được phổ biến rộng rãi, tin rằng chúng ta có thể thiết lập lại thời đại hưng thịnh của người xưa. Vì vậy, lần diễn giảng vào giữa tháng bảy chúng tôi đã thực hiện năm ngày, tổ chức tại một nhà hàng cao cấp. Tại sao tổ chức ở một nhà hàng cao cấp như vậy? Vào cuối tháng sáu, tôi phải trở về Đài Loan nên bạn bè ở đó mời tôi dùng cơm trước ngày tôi đi. Ông chủ nhà hàng cũng đến ngồi dùng cơm cùng chúng tôi. Ông cũng rất thích văn hóa truyền thống. Lúc đó tôi đang giảng “Chu Tử Trị Gia Cách Ngôn”, nghe xong ông rất phấn chấn, ông nói: *“Lần sau thầy đến giảng nhất định phải báo để tôi đến nghe”*. *“Người có đức thì không lẻ loi, sẽ có bạn bè biết tôn trọng đạo đức”*. Buổi nói chuyện với ông diễn ra rất vui vẻ. Ông nói: *“Tối nay tôi đưa thầy về, sáng mai tôi đưa thầy ra sân bay”*. Đây là lần đầu tiên tôi gặp mặt ông.

Trên đường trở về nhà, ông chủ nhà hàng nói: *“Thầy Thái à! Trước kia Khổng Lão Phu Tử dạy học chính là vì có Tử Cống, một vị đệ tử rất giàu có nên Khổng Tử mới có thể dạy học mà không phải lo lắng”*. Ông chủ nhà hàng nói câu này là có ý gì? Chúng tôi nghe xong rất cảm động. Ông

nói: “*Tầng trên nhà hàng của tôi có một phòng chuyên dùng cho hội nghị, có thể ngồi được hơn một trăm người, máy lạnh cũng rất tốt*”. Bởi vì ở Hải Khẩu rất nóng, trung tâm của chúng tôi lại không có máy lạnh, tôi lo lắng đến khi tổ chức sợ rằng mỗi người phải dùng khăn tay lau mồ hôi. Đột nhiên nghe ông chủ nhà hàng nói như vậy, tôi lập tức trả lời: “*Vậy chúng tôi có thể mượn chỗ của ông được không?*”. Ông trả lời: “*Không thành vấn đề!*”. Vì vậy tôi trở về Đài Loan mà trong lòng không còn lo lắng nữa.

Sau khi quay lại, từ ngày 13 đến ngày 17 tháng 7 thì tổ chức xong. Sau khi tổ chức xong, chúng tôi muốn thanh toán tiền thì nơi đó nói rằng: “*Tất cả chi phí đã được trả hết rồi, không cần phải trả nữa*”. Chúng tôi giật mình: “*Ăn uống hết năm ngày sao mà không trả tiền chứ?*”. Tìm hiểu kỹ thì mới biết bà chủ nhà hàng ngồi ở phía sau nghe giảng năm ngày. Khi nghe giảng trong lòng bà ấy rất cảm động. Bà nói: “*Con tôi đều đã mười mấy tuổi rồi, lúc học tiểu học không được học những điều này*”. Bởi vì đến nghe giảng đều là các giáo viên tiểu học, bà hy vọng buổi giảng này được tổ chức tốt khiến cho càng nhiều học sinh có thể có được lợi ích, nên mỗi ngày bà đều thanh toán hết mọi chi phí. Vì vậy, chúng ta cần phải thông qua cuộc đời của chính mình để thể nghiệm chân lý: “*Thật sự chỉ cần có tấm lòng lương thiện, nhất định sẽ có rất nhiều lực lượng đến giúp đỡ chúng ta*”.

Quý vị bằng hữu có niềm tin này không? Sao quý vị nói nhỏ vậy? Quý vị có niềm tin này không? “*Có!*”. “*Niềm tin là mẹ của các công đức, nuôi dưỡng tất cả các căn lành*”. Thành bại của mọi việc đều ở chữ tín. Giả như quý vị không tin con cái mình “*nhân chi sơ, tính bản*

thiện”, thì quý vị rất khó dạy chúng được tốt. Giả như quý vị không tin chồng mình “*nhân chi sơ, tính bốn thiện*”, thì rất có thể quý vị sẽ xung đột với chồng. Giả như chúng ta không tin lời của Thánh Hiền nói “*nhân chi sơ, tính bốn thiện*”, chúng ta sẽ cách xa Kinh điển một khoảng. Vì vậy, niềm tin rất quan trọng.

Chúng tôi liên tục tổ chức lớp học ở Thẩm Quyến, Bắc Kinh, Thượng Hải, Hàng Châu, An Huy, Lô Giang, Sơn Đầu, Hạ Môn và ba nước Đông Nam Á. Tất cả chương trình đều được tổ chức miễn phí. Bởi vì trong quá trình giảng dạy có rất nhiều người cảm động nên đã chủ động bỏ tiền ra tổ chức chương trình, còn đưa tiền cho chúng tôi, muốn chúng tôi in sách hoằng dương rộng rãi. Vì vậy, chúng tôi vốn là định tổ chức bốn kỳ, nhưng sau khi tổ chức xong bốn kỳ thì nhiều nơi đều yêu cầu chúng tôi đến giảng. Tất cả nhân duyên đều đã được mở ra.

Vì vậy, khi quý vị có tâm muốn làm, quý vị không cần lo lắng. Chúng ta cố gắng nâng cao năng lực của mình thì nhân duyên tự nhiên từ từ sẽ được sắp xếp, sự việc sẽ được an bài. Sự việc được sắp xếp, mọi việc sẽ được thuận lợi. Ông trời rất từ bi. Khi ông Trời biết quý vị chỉ có thể gánh được hai mươi ký thì ông sẽ để cho quý vị gánh hai mươi ký, nhưng quý vị cần phải luyện thể lực hàng ngày mới được. Đợi lúc quý vị có thể gánh được năm mươi ký thì sẽ cho quý vị gánh năm mươi ký, sẽ không ép chết quý vị đâu. Quý vị xem tôi nhỏ con như thế này cũng không bị đè chết mà.

Tôi nhìn lại thì thật sự là như vậy! Năm đầu tiên họ không để tôi làm giáo viên chủ nhiệm, bởi vì kinh nghiệm của tôi còn non nớt, chỉ làm giáo viên bộ môn khối lớp

bốn. Năm thứ hai dạy lớp sáu, trình độ khó hơn một chút. Sau đó thì dạy lớp khó dạy nhất trong trường. Mức độ khó dần dần tăng lên. Sau khi dạy xong lớp đó thì được điều đi Hải Khẩu, cũng để cho tôi từ từ rèn luyện. Vì vậy quý vị chỉ cần có tâm, không nên lo lắng, ông trời sẽ tự an bài.

⁶Rất nhiều vị bằng hữu hỏi tôi là: “*Thầy Thái! Thầy có mệt không?*”. Trong mấy tháng nay có rất nhiều giáo viên cùng với chúng tôi đi diễn giảng khắp nơi, họ đều nhìn thấy sức khỏe của tôi, tôi càng giảng càng có tinh thần. Vì vậy, mọi sự lo lắng là không cần thiết. Tôi cũng nói với những vị bằng hữu này rằng, con người không sợ mệt thân mà chỉ sợ mệt tâm. Thân mệt chỉ cần nằm nghỉ bảy tiếng đồng hồ thì sẽ khỏe mạnh, tràn đầy năng lượng trở lại. Nhưng mà tâm mệt thì cho dù có nhiều việc biết là rất quan trọng cần phải làm, nhưng lại không có năng lực để làm. Lúc đó thì tâm rất vất vả, khổ sở. Cho nên khi chúng ta có thể tận tâm, tận lực làm những việc quan trọng, thì trong lòng thật sự sẽ cảm thấy dễ chịu.

Tôi còn nhớ lúc học trung học phổ thông đã đọc một bài của Mạnh Tử, trong đó có câu: “*Trời giao trách nhiệm lớn lao cho người nào thì trước tiên khiến người đó khổ tâm trí, mệt nhọc gân cốt, đói rét thể xác, cùng quần thân thể. Họ muốn làm việc gì thì hoàn cảnh khiến họ gặp điều nghịch lý, trở ngại. Vì sao vậy? Để tăng thêm tính kiên nhẫn cho họ, để họ đủ nghị lực tiến hành những việc chưa làm được*”. Khi tôi học trung học phổ thông, đọc bài văn này tôi tâm đắc được điều gì? Tuyệt đối không nên làm Thánh nhân, bởi vì rất là mệt, phải giữ tâm chí cho kiên

⁶ Bắt đầu tập 25

định, còn phải bị đói rét thân thể nữa. Lúc đó giáo viên cũng không giảng giải khí phách này cho chúng tôi. Vì vậy chúng tôi cứ dựa vào lời văn mà giải nghĩa, nên mới nghĩ tuyệt đối không nên đi theo chí hướng của Thánh Hiền quân tử. Sau khi thật sự đi hoằng dương văn hóa truyền thống, tôi đột nhiên có cảm nhận khác đối với câu nói này. Vì vậy tôi đã viết một câu rằng: *“Ném mùi gian khổ vẫn thấy ngọt ngào”*. Khi chúng ta biết công việc này rất quan trọng nhưng trong tâm lại sợ chính mình không đủ năng lực, thì khi gặp thử thách, chúng ta vui vẻ tiếp nhận mới có thể nhanh chóng nâng cao năng lực. Cho nên chúng tôi có thái độ này, đồng thời đối với những thầy cô giáo mà chúng tôi đã tiếp xúc, chúng tôi đều thiết lập nhận thức chung với nhau như vậy.

Vì vậy, khi tôi từ Hải Khẩu đến Thẩm Quyến giảng dạy, phần bài giảng của tôi phải giao cho những giáo viên khác giảng thay. Khi những giáo viên khác nhận được thông báo của tôi: *“Bắt đầu từ tiết học sau sẽ đến lượt quý vị”*, họ sẽ nghĩ như thế nào? Họ sẽ không nói: *“Không được! Không được đâu!”*, mà họ sẽ nói rằng: *“Gánh vác trách nhiệm là bắt đầu của sự trưởng thành”*. Tuy là tôi đi khỏi Hải Khẩu, nhưng bài giảng vẫn không bị gián đoạn, ngay cả bài giảng vào ngày đầu năm mới và kỳ nghỉ tết cũng đều không bị gián đoạn. Họ nói với tôi: *“Học tập trí tuệ là việc vô cùng cấp bách. Giả như trì hoãn thì chúng ta sẽ mất đi một ngày học tập, đối với các em học sinh sẽ có ảnh hưởng rất lớn”*. Vì vậy, họ rất kiên trì. Khóa học này cũng được tổ chức hơn một năm rồi.

Rất nhiều giáo viên ở Hải Khẩu, ở Thẩm Quyến, ngoài những lúc công tác ở trường thì thời gian rảnh rỗi

vào tối thứ bảy và chủ nhật, họ đều đến trung tâm phụ giảng với chúng tôi, đảm đương nghĩa vụ này. Sau hơn bốn tháng học tập, họ bắt đầu theo tôi đi giảng ở nhiều nơi. Vì vậy bắt đầu từ việc “*tu thân*”, sau đó dạy các lớp thật tốt là “*tê gia*”, sau đó chăm sóc tốt Hải Khẩu là “*trị quốc*”. Tiếp theo là đến Bắc Kinh, Thẩm Quyển, đến các tỉnh khác để giảng dạy thì gọi là “*bình thiên hạ*”. Bốn việc này thật ra chỉ là một việc. Chỉ cần chúng ta thật sự phát tâm không ngừng rèn luyện bản thân, không ngừng vươn lên, thì tự nhiên sức ảnh hưởng của chúng ta, sự cống hiến của chúng ta sẽ có sức lan tỏa và thành tựu. Vì vậy, “*không sợ khó*”.

Nếu công việc con cái cần phải đảm đương mà cha mẹ đều làm hết cho chúng, như vậy chính là tước đoạt cơ hội học tập, rèn luyện của con cái.

Trước đây tôi có nói đến chuyện chú Lư không mang giúp vở bài tập cho con gái. Giả như chú mang vở bài tập này cho con gái thì sẽ có một kết quả khác. Kết quả đó sẽ như thế nào? Con gái chú sẽ rất vui và nói: “*Cha ơi! Cha thật là tốt! Có cầu tất ứng, thật sự là giống Quán Thế Âm Bồ Tát vậy*”. Vì vậy trong lòng của con cái sẽ khởi lên ý nghĩ gì? Chỉ cần mình có việc thì đã có cha mình, mẹ mình, ông nội mình, bà nội mình, những người giúp việc của mình. Đằng sau mình còn có rất nhiều chỗ dựa, có thể giúp mình thu dọn tàn cuộc bất cứ lúc nào.

Vì vậy hiện nay chúng ta thường thấy rất nhiều thanh niên đã hai mươi tuổi đầu nhưng nghe chúng nói chuyện quý vị sẽ thấy tức chết đi được. Thật vậy! Hoàng đế không gấp thì Thái giám phải gấp gấp vô cùng. Tất cả người thân, cha mẹ đều bận rộn giúp chúng không kịp thở, còn chúng lại cảm thấy chẳng có gì phải gấp gấp.

Ở Hải Khẩu tôi đã chứng kiến trường hợp cha mẹ phải thông qua nhiều mối quan hệ để tìm việc làm cho con mình. Vậy mà chúng còn ồm ờ nói: *“Được rồi! Con nể mặt cha mẹ đi làm thử xem sao!”*. Còn có sinh viên đại học bị đuổi học mấy lần. Bạn bè hỏi chúng sẽ làm gì, chúng trả lời: *“Tôi cũng không biết!”*. Quý vị xem, đã gần hai mươi tuổi rồi mà hoàn toàn không có trách nhiệm với bản thân mình. Đây là kết quả, vậy nguyên nhân do đâu? Chúng rất ít khi chịu trách nhiệm hoàn toàn với những việc chúng đã làm.

Khi chúng ta giúp con cái khắc phục sai lầm của chúng, chúng liền cho rằng tương lai sau này sẽ có người lo giúp cho chúng rồi. Vì vậy sau này chúng muốn cưới vợ, quý vị phải bỏ tiền lo liệu giúp chúng. Chúng muốn mua nhà, quý vị cũng phải bỏ tiền ra thanh toán. Quý vị phải lo cho chúng đến khi nào? Đòi người như vậy thì sẽ rất mệt. Có thể đến khi quý vị sắp nhắm mắt rồi mà vẫn còn phải giúp cháu chắt mua sắm đồ.

Ngày 19 tháng 10 năm ngoái, báo “Đặc Khu Thẩm Quyền” có một bài phát biểu của một đôi vợ chồng, khuyên cáo những bậc cha mẹ còn trẻ không nên chiều chuộng con cái. Bởi vì khi họ tuổi đã cao mới sinh được một cậu con trai nên họ chiều chuộng con mọi thứ. Khi con họ đi học mẫu giáo, cô giáo nói với họ: *“Con của quý vị có những hành động không tốt, quý vị nên chú ý!”*. Họ còn biện hộ cho con mình, che đậy cho con mình. Cứ mãi như vậy, đưa con muốn cái gì là họ cho cái đó. Đến khi tốt nghiệp đại học, nó quen một cô bạn gái. Cô bạn gái yêu cầu: *“Anh hãy bảo ba mẹ của anh chuyển ra ngoài, để căn nhà cho chúng ta ở thì em mới lấy anh”*. Con trai

của họ đương nhiên sẽ như thế nào? Bởi vì nó là tiểu hoàng đế đúng không? Vì vậy nó ra lệnh cho thiên hạ thì ai dám không nghe theo. Nó trực tiếp bảo cha mẹ nó chuyển ra ngoài ở. Cha mẹ của nó đã cảm nhận được tính nghiêm trọng của sự việc, hy vọng thông qua sự thống khổ của bản thân họ có thể nhấn nhủ cho càng nhiều bậc phụ huynh là tuyệt đối không nên nuông chiều, chiều chuộng con cái.

Vào thập niên 20 thế kỷ 20, có một đứa bé mười một tuổi chơi bóng đá đã làm vỡ kính của người khác phải đền 12,5 USD (mười hai đô la rưỡi). Lúc đó 12,5 USD có thể mua được 125 con gà mái đẻ trứng. Số tiền này rất lớn, không phải nhỏ. Người cha nói với đứa con: *“Việc này con phải chịu hoàn toàn trách nhiệm, vì vậy con phải tự mình kiếm tiền để trả”*. Việc này bậc làm cha mẹ có làm được không? Rất khó! Theo thống kê, trẻ em Trung Quốc có tiền tiêu vặt nhiều nhất nhưng làm việc nhà ít nhất, cho nên chúng không biết gánh vác. Đứa bé mười một tuổi này từ đó bắt đầu đi làm việc để trả tiền lại cho cha mình. Cuối cùng, sự nghiệp của đứa trẻ ấy cũng rất thành công, trở thành Tổng thống Reagan của nước Mỹ.

Quý vị xem, khi quý vị để cho con cái rèn luyện là giúp chúng tăng trưởng thái độ đúng đắn và tâm trách nhiệm, hơn nữa còn phát triển khả năng làm việc của chúng. Vì vậy, nuôi dưỡng con cái cần phải dùng lý trí, không nên chỉ dùng tình cảm, cưng chiều mà thôi. Điều này rất quan trọng. Vì vậy, hãy *“không sợ khó”*. Khi các bậc phụ huynh đối mặt với mọi việc đều có tinh thần can đảm, thì thái độ này chắc chắn sẽ ảnh hưởng đến con cái của quý vị.

Tục ngữ thường nói: “*Mỗi nhà đều có quyền Kinh rất khó tụng*”. Quý vị đã đọc thông chưa? Hiện nay tỷ lệ ly hôn rất nghiêm trọng. Cuộc hôn nhân mà cuối cùng phải ly hôn là sự tổn thương đối với chính mình cũng như đối với con cái. Đối mặt với cuộc đời, đối mặt với sự trắc trở trong hôn nhân, chúng ta cũng phải can đảm khắc phục.

Khi tôi ở Hải Khẩu, một hôm đi giảng, trên đường đi có một người bạn gọi điện thoại nói với tôi: “*Chồng của bạn đồng nghiệp của tôi ngoại tình, vậy phải làm sao?*”. Quý vị bằng hữu có tiếp cuộc điện thoại như vậy chưa? Người chưa kết hôn như tôi đã nhận được cuộc gọi như vậy đấy. Tuy là tôi chưa kết hôn, nhưng những câu trả lời để giải quyết vấn đề trong cuộc sống bảo đảm đều ở trong Kinh điển. Vì vậy, lúc đó tôi đã nói với cô ấy rằng: “*Làm không được thì phải quay lại phản tỉnh bản thân*”. Khi đời người xảy ra vấn đề thì tuyệt đối không thể người khác đều sai, chỉ có mình đúng. Có khả năng này không? Không thể, bởi vì một bàn tay thì không thể vỗ thành tiếng.

- Khi vợ chồng đối diện với vấn đề như vậy, ý nghĩ trước tiên của chúng ta phải là: “*Mình sai ở chỗ nào?*”. Đương nhiên ý niệm này không dễ, nhưng nếu chúng ta không chuyển đổi thành ý niệm này thì tâm của chúng ta nhất định không lắng lại được. Khi chúng ta luôn nghĩ đối phương không đúng ở chỗ nào, đối phương sai ở chỗ nào thì chắc chắn sẽ hành xử nóng nảy, xử sự theo cảm tính, do đó sẽ làm cho sự việc càng trở nên xấu thêm.

Tiếp theo tôi nói: “*Ví dụ đối phương sai bảy - tám phần, chúng ta sai một - hai phần, thì chúng ta cũng phải tĩnh lặng lại, suy nghĩ xem trong một - hai phần này mình sai ở chỗ nào, tiến thêm bước nữa là sửa đổi lại*”. Đây là

thái độ quan trọng nhất: “*Làm không được thì phải quay lại phản tỉnh chính mình*”.

- Tôi nói tiếp với cô ấy: “*Gia hỏa bất khởi, dã hỏa bất lai*” (trong nhà không xảy ra việc xấu, thì người ngoài không có cơ hội phá hoại). Quý vị bằng hữu, “*gia hỏa*” là lửa gì? Đó chính là sự xung đột, không khoan thứ, không bao dung, đó là lửa. Trong nhà không xảy ra chuyện trước thì lửa bên ngoài có cháy vào được không? Không cháy vào được. Vì vậy không nên trách người khác, chắc chắn là mình có lỗi trước, không nên đem cảm xúc bực bội trút lên người khác. Đây là thái độ quan trọng thứ hai.

- Thứ ba, khi chồng cô đứng thì cô cần phải xem anh ấy như cha của mình. Lúc bình thường thì cô xem anh ấy như người bạn. Khi chồng cô sai thì nên xem anh ấy như trẻ con vẫn chưa đủ, phải xem anh ấy như con mình. Khi con của quý vị phạm lỗi, quý vị có nói với chúng là: “*Cuộc đời này mẹ quyết thua đủ với con*” không? Không có. Vì sao vậy? Sao cô ấy lại bất công như vậy! Đối với con thì không như vậy, còn đối với chồng thì cô lại như vậy? Vì sao vậy? Các vị có nhìn thấy sự đối xử thiếu công bằng của con người không?

Tất cả chương ngại phiền não không do ở bên ngoài mà ở chính bản thân mình. Ai khiến cho cô phiền não vậy? Ví dụ một hôm cô đang đi trên đường, đột nhiên có một người lạ đi đến đánh cô một bạt tai. Cô chưa kịp định thần lại thì người này đã bỏ chạy. Cô đứng đó sờ lên mặt và nói: “*Tại sao lại như thế này? Thôi bỏ đi!*”, liền bỏ đi. Đột nhiên ngày hôm đó trở về nhà thì “*họa vô đơn chí*”, đúng lúc ông chồng đã uống chút rượu trở về nhìn thấy cô cũng đánh một bạt tai giống như vậy. Kết quả có giống

nhau không? “*Tôi sẽ sống chết với ông!*”. Thật kỳ lạ, cũng là một cái bạt tai nhưng kết quả thì khác nhau.

Điều này do ai gây ra? Khô là do tự mình chuốc lấy. Vì sao vậy? Bởi vì tâm của chúng ta không đủ khoan dung, không nhìn từ góc độ của đối phương, đều dùng tâm yêu và ghét để giải quyết sự việc. Những gì mình thích thì sao cũng được, những gì mình không vui thích thì đều không được, cho nên đã gây ra rất nhiều phiền não, chướng ngại về mặt tâm lý. Rất nhiều người nói: “*Họ đã lớn như vậy rồi mà ngay cả một chút đạo lý làm người cũng không biết*”. Họ đều lớn về mặt thân xác thôi. Có đúng vậy không? Đúng! Đã sống hơn ba mươi, bốn mươi tuổi, nhưng thân thể cao lớn không đại biểu cho sự trưởng thành của trí tuệ. Cô ấy nói: “*Anh ta phải biết chứ!*”, nhưng anh ấy lại không hiểu. Có ai dạy cho anh ấy đạo vợ chồng không?

Quý vị bằng hữu đã đi học mười mấy năm, có học qua bài học về đạo nghĩa vợ chồng không? Có bài nào không vậy? Đạo vợ chồng đối với đời người có quan trọng không? Quan trọng. Trong “Ngũ luân”, chỉ cần đạo vợ chồng đoan chính thì các mối quan hệ khác sẽ tự đoan chính. Quý vị xem, điều quan trọng như vậy đã không được dạy.

Tôi đã từng nói chuyện với một vị trưởng bối, ông nói: “*Giáo dục của chúng ta điều gì cũng dạy, nhưng vẫn thiếu một thứ*”. Là thiếu điều gì vậy? Quý vị không biết sao? Thiếu “*đức*”. Điều gì cũng có, ca hát, nhảy múa tất cả đều có, nhưng điều thiếu sót nhất là không dạy cách sống cùng với người khác phải như thế nào. Vì vậy, chồng của cô cũng là người bị hại, chúng ta phải có trách nhiệm giúp đỡ anh ấy. “*Con người không phải Thánh Hiền, ai mà không có lỗi*”, vì vậy cô cũng nên xem anh ấy như con thì cô sẽ lập

tức bao dung cho anh ấy. Cũng nhờ cô có thái độ như vậy mà anh ấy mới biết ăn năn hối lỗi, bởi vì anh ấy ở bên ngoài đều là gặp dịp mua vui, đều là giả dối. Con người thường là phạm sai lầm rồi mới nhận ra điều gì là đúng. Vì vậy, người thứ ba ở bên ngoài chắc chắn không phải là một phụ nữ tốt. Người phụ nữ tốt nhất định sẽ không phá hoại gia đình người khác. Bởi vì người chồng này không có đủ định lực nên mới dễ bị lời ngon tiếng ngọt gạt gẫm.

Cô Dương theo đuổi sự nghiệp giáo dục dựa trên Kinh điển, thời gian thấm thoát cũng mười năm rồi. Ngoài việc dạy bọn trẻ học, cô thường xuyên dạy chúng đọc Kinh, dạy thư pháp đến hơn mười giờ. Bọn trẻ về rồi thì đến lượt người lớn học. Bởi vì rất nhiều vấn đề về gia đình, các phụ nữ không tìm được giải pháp nên họ rất đau khổ. Cô Dương thường nói với tôi làm phụ nữ thật không dễ, nên cần được yêu thương nhiều hơn. Vì vậy, rất nhiều phụ huynh trong gia đình có vấn đề về giáo dục đều đến hỏi cô Dương, cô Dương cũng hết lòng giúp đỡ họ. Vì vậy, cô Dương thường hơn một giờ đêm mới về đến nhà. Cô Dương mặc áo khoác, bên trong luôn có cái ô (cây dù) để đề phòng những lúc cần thiết. Lúc nửa đêm khá nguy hiểm nên cần phải trang bị vũ trang. Sau đó thì trùm áo khoác lên người để người khác không nhận ra cô là nam hay nữ. Từ những việc làm nhỏ như vậy có thể nhận thấy trong giá trị quan của cô Dương thì điều gì được cô xếp ở vị trí đầu tiên? Giúp người khác được đặt ở vị trí đầu tiên, còn chuyện sinh tử của cá nhân cô thì đương nhiên không nghiêm trọng như vậy.

Có một người phụ nữ nói chồng cô ngoại tình. Phải làm như thế nào? Cô Dương trầm ngâm một chút. Khi quý

vị trầm tĩnh một chút thì đôi phương cũng sẽ tĩnh tâm lại. Cô Dương hỏi: *“Chị thật sự muốn giải quyết vấn đề phải không?”*. Phải xem cô ấy có hạ quyết tâm hay không. Cô ấy liền nói: *“Thật ạ!”*. Cô ấy đã hạ quyết tâm. *“Tôi xin nói cho chị biết, chị phải thật làm. Trong tình huống này chị nhất định phải lấy bảo bối của chị em phụ nữ ra”*. Đó là gì vậy? Sự dịu dàng. Sao quý vị đều biết vậy? Phải lấy sự dịu dàng của quý vị ra. *“Vì vậy, bắt đầu từ ngày hôm nay, chồng chị làm sai điều gì thì chị nên đặt ở vị trí thứ hai. Quan trọng là bản thân mình có làm đúng hay không? Có chăm sóc con cái tốt hay không? Có chăm sóc tốt cha mẹ chồng hay không? Những điều quan trọng này trước tiên bản thân chúng ta phải làm tròn bổn phận, lấy đức hạnh của chị để thức tỉnh lòng hổ thẹn của chồng mình”*.

Ngày hôm sau, cô ấy ăn mặc chỉnh tề. Có thể ăn mặc lôi thôi nhếch nhác được không? Rất nhiều đàn ông bị phụ nữ ăn mặc lôi thôi làm cho khiếp sợ mà bỏ đi. Chúng ta phải ăn mặc đoan trang. Cô ấy liền trang điểm một cách đoan trang, cho con cái học bài xong hết, đến giờ thì cho chúng đi ngủ, còn cô thì ngồi ở đó đợi chồng trở về. Thời gian trôi qua từng giây từng phút, hơn mười hai giờ rồi, đột nhiên lúc đó cô bỗng nhận ra một đạo lý: *“Tất cả pháp thành tựu đều ở nhẫn”*. Giả như lúc đó quý vị tức giận thì có thể bao nhiêu công sức đều đổ sông đổ biển hết. Cho nên cô ấy tiếp tục đợi. Hơn một giờ thì nghe có tiếng mở cửa. Lúc đó như thế nào? Người vợ lập tức chạy ra cười rất tươi, hai tay cầm lấy cặp của chồng và nói: *“Anh vất vả quá, giờ này mới về. Chắc là anh đói bụng rồi, để em đi nấu mì cho anh ăn nhé!”*, liền đi vào nấu mì cho chồng của cô. Chồng của cô chưa kịp định thần,

không biết xảy ra chuyện gì. Bắt đầu từ ngày hôm đó, mỗi ngày cô đều đợi chồng về.

Quý vị bằng hữu, chồng cô này tuy đã lạc lối nhưng ít ra cũng còn một điểm tốt là còn một chút lòng hổ thẹn. Vì vậy, khoảng một - hai tháng sau đó, một hôm chồng cô đặc biệt về nhà sớm. Vừa bước vào nhà, chồng cô không nói lời nào liền quỳ xuống. Anh ấy nói: *“Em hãy tha thứ cho anh! Anh xin thú tội với em”*. Chồng cô nói: *“Dạo này anh bị lương tâm dày vò, anh chịu không nổi nữa rồi, vì vậy anh muốn cùng em hóa giải”*. Muốn hóa giải những trắc trở, những khó khăn của đời người thì cần phải dùng điều gì? Vẫn là phải dùng sự thành tâm, phải dùng đức hạnh mới có thể làm được. Cho dù cuộc đời đối mặt với thử thách như thế nào, chúng ta nhất định phải nghĩ đến *“không sợ khó”*, phải nghĩ đến câu nói của Mạnh Tử: *“Trời muốn giao trọng trách cho người nào thì trước tiên khiến người đó khổ tâm trí, mệt nhọc gân cốt, đói rét thể xác, cùng quần thân thể. Họ muốn làm việc gì thì hoàn cảnh khiến họ gặp điều nghịch lý, trở ngại. Vì sao vậy? Để tăng thêm tính kiên nhẫn cho họ, để họ đủ nghị lực tiến hành những việc chưa làm được”*, thì chúng ta sẽ khởi lên cái tâm gánh vác trách nhiệm. *“Tôi sắp giảng hết nổi rồi!”*, chúng tôi làm giáo viên hay có thói quen xấu này. Do đó chúng ta phải thường xuyên kiểm tra việc gánh vác trách nhiệm của mình. *“Tôi đã làm sai rồi!”*. *“Làm không được thì phải quay lại phản tỉnh chính mình”*. Gánh vác trách nhiệm là bắt đầu của sự trưởng thành.

Quý vị bằng hữu hãy hồi tưởng lại cuộc đời của mình lúc nào thì có sự tiến bộ đặc biệt nhanh? Điều là trong lúc gặp thách thức, gặp nghịch cảnh. Vì vậy chúng ta cần phải cảm ơn thử thách, cảm ơn nghịch cảnh. Đây là *“không sợ khó”*.

3.10.3. “Chớ qua loa”

“*Vật khinh lược*” (chớ qua loa). “*Khinh*” nghĩa là xem thường, “*lược*” nghĩa là lơ là. Khi chúng ta xem thường, lơ là đối với một việc nào đó thì trong tâm đã mất đi sự cung kính, mất đi sự cẩn thận. Những công việc nào chúng ta dễ lơ là, dễ xem thường vậy? Ví dụ như hôm nay chúng ta muốn tặng quà cho người khác, mặc dù là tặng quà cho người khác chúng ta cũng phải giữ cái tâm cung kính.

Thời xưa có một bài văn viết là có một người thấy rất nhiều người đang bị đói liền mang thức ăn cho họ ăn. Ông ấy đã buột miệng nói rằng: “*Này, đến đây, đến đây mà ăn đi!*”. Có một người trong số đó nói: “*Không ăn đồ bố thí đó! Thái độ của ông như vậy cơ bản không xem chúng tôi là con người*”. Họ thà đói chết chứ không ăn. Vì vậy, thái độ của chúng ta sẽ ảnh hưởng đến sự cảm nhận của người khác. Dù hôm nay chúng ta bố thí hay đem cho người khác thì cũng không nên quên sự cung kính, sự cẩn thận của chúng ta. Thật sự người nhận là ruộng phước để cho chúng ta gieo trồng, để chúng ta tích đức, chúng ta phải cảm ơn họ.

Khi tôi giảng ở Hải Khẩu hơn 100 buổi, có những cụ bà hơn bảy mươi tuổi vẫn thường đến nghe tôi giảng. Tôi hoài nghi là các cụ ấy nghe có hiểu hay không, bởi vì các cụ chỉ biết tiếng Hải Nam. Nhưng rất kỳ lạ, tôi thấy các cụ ấy ngồi ở phía sau thường hay cười. Nhiều cụ cảm thấy những gì chúng tôi giảng đều có ích cho những người ở nơi này. Tôi liền nói với các thầy cô giáo rằng: “*Chúng ta phải cảm ơn những người ngồi bên dưới nghe giảng. Họ chính là đang thành tựu cho chúng ta, bởi vì ánh mắt của những vị bằng hữu này đều vô cùng triu mến, vô cùng nhân từ*”. Giả như quý vị ngồi bên dưới nét mặt rất khó coi, thì có thể

tôi không giảng được nữa. Có nhiều người như vậy đã cho chúng ta cơ hội thì chúng ta mới trưởng thành được. Vì vậy, những người giảng bài, giảng Kinh cũng phải luôn luôn cảm ơn, luôn luôn khiêm tốn. Mặc dù chúng ta là người đem cho nhưng cũng đừng quên phải giữ cho tốt cái tâm này. Nếu không, khi tâm không còn cung kính thì sẽ công cao ngã mạn, đạo nghiệp cũng sẽ bị hủy hoại mất.

Về phương diện ăn uống, thậm chí là phương diện vật chất, ví dụ chúng ta muốn quyên góp quần áo cho người khác, tặng quần áo cho người khác thì có thể mang quần áo bản tặng cho không? Tặng đồ cho người khác phải có thành ý. Trước tiên phải giặt sạch sẽ. Tôi nhớ khi tôi tặng chiếc xe cho người bạn, cha tôi liền dặn dò: *“Tặng đồ cho người khác nhất định phải khiến cho người khác nhận một cách vui vẻ”*. Nhưng thông thường chúng ta không chú ý sẽ nghĩ: *“Tôi tặng cho anh ấy thì anh ấy lẽ ra phải hài lòng chứ!”*. Có phải vậy không? Thường thì chúng ta có ý niệm xem thường, lơ là như vậy. Có thể quý vị vốn có ý tốt, muốn tặng đồ, nhưng có khi vì đồ vật này mà xảy ra rất nhiều tình huống, đến lúc đó có thể trong lòng người nhận không được thoải mái. Vì vậy, tôi nghe theo lời dạy của cha tôi, tôi liền kiểm tra lại, sau đó thì phát hiện hộp số đã dùng hơn mười năm rồi nên rất khó sử dụng. Mặc dù tặng lại xe cho người bạn, nhưng đến lúc người bạn đó chạy xe thì sẽ rất khó khăn. Vốn là việc tốt, nhưng đến lúc đó có thể sẽ khiến cho anh ấy sinh ra nhiều phiền não, sau đó lại phải đi sửa tốn rất nhiều tiền trong khi anh ấy rất khó khăn về kinh tế.

Vì vậy chúng ta phải luôn luôn nghĩ thay cho người khác, cho dù tặng quà cho người khác cũng phải để ý đến

cảm nhận của họ. Do đó, sửa xe xong tôi mới đem chiếc xe tặng cho người bạn. Anh ấy lái xe được một, hai tuần thì gọi điện nói với tôi là chiếc xe này tuy đã sử dụng hơn mười năm rồi nhưng rất dễ lái. Sau đó không lâu, người bạn này của tôi có con. Quý vị có con nhỏ mà đi xe máy thì sẽ rất nguy hiểm. Người bạn này kết bạn với tôi đã hơn hai mươi năm, bạn gái anh ấy chính là người đã giới thiệu thầy giáo của cô ấy cho tôi. Vì vậy quý vị xem, nhân duyên giữa người với người càng lúc càng thù thắng, chỉ cần chúng ta dùng tâm để làm, dùng tâm để cống hiến.

Ví dụ như bạn bè đến nhà chơi, chúng ta cũng phải “*chớ qua loa*”. Trước tiên phải tưởng tượng, giả như anh ấy đến nhà mình chơi thì sẽ cần dùng những đồ dùng hằng ngày gì. Cho dù anh ấy có mang theo hay không, chúng ta cũng phải chuẩn bị, bởi vì con người làm sao tránh khỏi việc quên cái này, quên cái kia. Nếu anh ấy quên mang theo khăn nhưng lại ngại không nói với quý vị, có thể khi tắm xong lau mình chưa khô đã mặc quần áo vào thì không chừng sẽ bị cảm lạnh. Vì vậy chúng ta phải thường xuyên nghĩ cho bạn bè, để họ cảm giác như đang ở nhà của mình, tin rằng tình bạn của quý vị sẽ càng ngày càng gắn bó, càng lâu dài hơn.

Khi ở Úc tôi đã đảm nhiệm chức tổ trưởng phòng ngủ tập thể, quản lý vật dụng sinh hoạt, nên tôi cũng thường xuyên đến nhà vệ sinh xem giấy vệ sinh còn đủ dùng hay không, khi thời tiết thay đổi thì tôi đi kiểm tra xem có đủ chăn mền không. Chúng ta cống hiến từng chút từng chút một, chắc chắn sẽ khiến trong lòng bạn bè rất ấm áp, rất vui vẻ. Vì vậy về phương diện ăn mặc, đi lại, chúng ta cũng phải tận tâm tận lực chăm sóc, lo lắng. Đây gọi là “*chớ qua loa*”.

Về phương diện giáo dục con cái, ví dụ chúng ta bảo con cái lau nhà, sau khi chúng lau xong cần phải làm động tác gì? Con cái thường có tâm lý: *“Bảo mình làm thì mình làm đại cho rồi, còn phải tranh thủ đi xem phim hoạt hình”*. Có khả năng này không? Lần đầu tiên con cái đồng ý làm việc cho quý vị, thái độ của chúng là ứng phó, làm qua loa. Nếu quý vị không điều chỉnh chúng thì sau này chúng sẽ qua loa, tắc trách. Con cái làm việc có trách nhiệm hay không, có cẩn thận hay không cũng cần phụ huynh nhắc nhở theo dõi chúng.

Lần đầu tiên để con cái lau phòng khách, quý vị nhất định phải kiểm tra xem ở các góc phòng chúng lau có sạch không. Giả như ở trong góc kín vẫn còn dơ bẩn thì chúng tỏ chúng đã làm qua loa. Ngoài việc làm qua loa ra, chúng làm việc có đầu không có đuôi. Làm xong việc thì nên kết thúc như thế nào? Nên mời cha mẹ đến kiểm tra, mời cấp trên đến xác nhận. Nếu không thì chúng sẽ nghĩ: *“Mình làm như vậy có lẽ cũng không tệ lắm!”*, nhưng có thể so với tiêu chuẩn của cấp trên và tiêu chuẩn của cha mẹ thì vẫn còn kém xa. Đây cũng là tinh thần chịu trách nhiệm. Vì vậy người cha vừa nhìn thấy chưa được thì lập tức phải chỉnh sửa: *“Qua đây, hôm nay con vất vả quá, lau nhà cũng không tệ”*. Chúng ta ai cũng đều thích nghe lời khích lệ. Trước tiên thì động viên, sau đó nói với chúng: *“Ở các góc phòng này nếu như con lau kỹ hơn một chút thì cũng không phải là việc dễ. Khi cha bằng tuổi con chắc chắn làm việc này không được tốt như con”*. Nên khen chúng một chút. *“Lần sau cha giao con làm việc gì, làm xong thì con nhất định phải báo cho cha biết để cha kiểm tra, sau đó con mới có thể đi làm công việc của*

con”. Vì vậy hãy để cho con cái đối với mọi người, mọi việc, mọi vật đều phải biết cung kính, cẩn thận.

Tôi đã từng ở nhà của cô Dương nửa năm. Cô rất quan tâm tôi, cũng rất tinh tế. Trong thời gian đó, sợ tôi không có tiền tiêu nên cô đặt một túi tiền trên tủ lạnh, bên trong có một ít tiền. Cô nói một câu: *“Không có tiền thì cứ lấy nhé!”*. Tôi có thể cảm nhận được vị trưởng bối này lúc nào cũng nghĩ cho người khác, sợ tôi không có tiền sẽ rất khó chịu, cũng không tiện mở lời, liền làm một cách khéo léo để tôi có thể thuận tiện dễ dàng giải quyết vấn đề. Đương nhiên là tôi không lấy, bởi vì tôi ở nhà của cô hơn một tháng thì đến trường dạy học nên đã có tiền rồi. Tuy tôi không có tiền, nhưng khi cần tiền thì tôi vẫn có cơ hội để có được.

Ngoài ra, khi tôi sống cùng với chú Lư cũng cảm nhận được chú luôn luôn cung kính người khác, không ngạo mạn. Tôi nhớ khi ở Úc trở về, chú Lư có đến Đài Trung thăm tôi, còn mang theo một hộp khoai Nưa (Konjac) hữu cơ, khoai Nưa đường đen. Mặc dù tôi là hàng con cháu của chú, nhưng chú rất khách sáo đối với tôi, tuyệt đối không có thái độ của một bậc trưởng bối hay bề trên. Chú mua khoai Nưa đường đen này cho tôi là do tình cờ trước đây chú có nghe tôi suýt nữa là đi theo ngành thực phẩm hữu cơ, nên khi chú nhìn thấy khoai Nưa đường đen này thì lập tức nghĩ đến tôi. Chú Lư khi tiếp xúc với người khác đều rất tinh tế, đều biết được sở thích cũng như nhu cầu của người khác, chỉ cần có cơ hội thì nhất định chú sẽ giúp đỡ.

Chú cũng dạy dỗ thế hệ con cháu chúng tôi rằng: *“Chúng ta nên có những hành động nhằm giảm bớt sự lo*

lắng cho người khác”. Chú cũng dặn dò, ví dụ buổi tối từ nhà bạn bè về, khi về đến nhà nhất định phải gọi điện báo cho bạn bè mình biết là *“tôi đã về đến nhà rồi, bạn đừng lo lắng nhé!”*. Vì vậy, luôn đứng trên góc độ của đối phương để giảm đi sự lo lắng cho đối phương. Chúng ta là con cái càng phải nên như vậy. Ví dụ buổi tối rời khỏi nhà cha mẹ trở về nhà mình, khi về đến nhà rồi thì nhớ gọi điện cho cha mẹ, cho người thân, không nên để họ lo lắng cho chúng ta nhiều. Những việc nhỏ nhặt cũng phải *“chớ qua loa”*.

Tôi thường đi máy bay và cũng thường đi cùng với cô Dương. Cô Dương có một thói quen là trước khi lên máy bay là cô nhất định phải xác nhận xem máy bay khởi hành có đúng giờ không. Còn phải tính thời gian, ví dụ bảy giờ rưỡi máy bay đến thì cô sẽ cộng thêm hai mươi phút hoặc bốn mươi phút vì tuyến bay quốc tế thì thủ tục tương đối lâu, bay trong nước thì tương đối nhanh. Cô sẽ nhờ người đến sân bay đón lúc bảy giờ năm mươi phút, chậm hơn giờ hạ cánh thật sự là hai mươi phút, như vậy sẽ làm cho người khác không phải đợi quá lâu. Khi chúng ta luôn nghĩ cho người khác thì người khác sẽ luôn nghĩ cho chúng ta. Vì vậy *“chớ qua loa”*.

3.11. Kinh văn:

“Đầu não trường, tuyệt vật cận. Tà tịch sự, tuyệt vật vấn”.

“Nơi ồn náo, chớ đến gần. Việc không đáng, quyết chớ hỏi”.

3.11.1. “Nơi ồn náo, chớ đến gần”

“Nơi ồn náo” là chỉ nơi tương đối phức tạp, xa hoa. Con cái chúng ta không nên đến những nơi đó. Bọn trẻ vì

sao đến những nơi như vậy? Vì trong lòng chúng trống vắng, cuộc sống không có mục tiêu. Còn có một vấn đề căn bản rất quan trọng, đó là chúng không có khả năng phán đoán. Chúng không biết nên kết bạn với ai, nên gần gũi với môi trường nào, nên làm việc gì mới đúng, mới lợi ích cho cuộc đời của chúng. Sức phán đoán này được hình thành khi nào? Rất nhiều phụ huynh đều rất lo lắng một việc, họ nói: *“Tôi rất sợ con tôi sau này sẽ chơi với bạn xấu”*. Quý vị bằng hữu, quý vị có lo lắng như vậy hay không? *“Có”*. Tiếp tục lo lắng có giúp được gì không? Không giúp được gì. Vì vậy chúng ta cần phải suy xét, làm sao mới có thể xây dựng được sức phán đoán cho con cái.

Tôi đã từng xem một bản tin. Có một đứa trẻ phạm một tội rất nặng, Cục cảnh sát gọi điện thoại cho mẹ nó. Mẹ nó nghe điện thoại liền nói: *“Chắc chắn không phải là con tôi! Không thể nào! Con tôi không thể làm những việc như vậy”*. Sau đó bà đi đến Cục cảnh sát. Khi chưa bước vào bà vẫn cứ nói: *“Không thể nào! Chắc chắn là trùng tên, trùng họ đó”*. Đến lúc bà mở cửa ra, nhìn thấy con của bà đang viết lời khai, bà lập tức nói: *“Đều là do đám bạn xấu lôi kéo làm hư con tôi”*. Câu nói này đã phủ sạch hoàn toàn trách nhiệm của bà. Như vậy có đúng không? Thánh Hiền dạy chúng ta: *“Làm không được thì phải xét lại chính mình”*. Giả như chúng ta không có thái độ này, cuộc đời của quý vị đã phạm bao nhiêu sai lầm quý vị cũng hoàn toàn không biết. Đời người như vậy thật sự sống không có giá trị.

Tôi nói với rất nhiều bạn bè, gặp được bạn tốt hay bạn xấu có liên quan rất lớn đối với bản thân chúng ta. Chúng ta không thể tư duy theo phiên não của mình, thường ở đó lo lắng, mà phải theo lý trí, theo chân lý để đối mặt.

Trong “Kinh Dịch” có nói: *“Phương dĩ loại tỵ, vật dĩ quần phân”*. Hiện nay hầu hết mọi người lại nói là: *“Vật dĩ loại tỵ, phương dĩ quần phân”*. Nguyên văn là: *“Phương dĩ loại tỵ, vật dĩ quần phân”*, nghĩa là người lương thiện sẽ ở gần với người lương thiện, người xấu sẽ thu hút bạn bè xấu. Vì vậy, khi con cái chúng ta lương thiện, xem trọng đức hạnh, tự nhiên sẽ chiêu cảm được bạn bè tốt. Vì vậy, điều quan trọng nhất, **trước tiên cần phải bồi dưỡng “thiện tâm” cho con cái** .

Cháu của tôi hơn ba tuổi thì mẹ cháu bắt đầu giảng giải “Đệ Tử Quy” cho cháu hiểu. Khoảng ba - bốn tuổi dẫn cháu ra bên ngoài kết bạn với những bạn nhỏ khác. Khi thấy các bạn nhỏ khác nói lời xấu với người khác, hoặc là đánh người, cháu tôi nhìn thấy liền kéo mẹ và nói: *“Bạn đó không được đánh người. Bạn đó không được mắng chửi người”*. Vì sao cháu có thể nhận xét như vậy? Khi quý vị dạy “Đệ Tử Quy”, ví dụ quý vị dạy con cái hiểu thảo là đúng, là thiện, thì chúng có biết điều gì là xấu không? Chúng biết bất hiếu là không đúng. Khi quý vị dạy anh em đùm bọc, tôn kính trưởng bối thì chúng biết đó là điều thiện, chúng có biết điều gì là ác không? Là bất kính, không biết nhường nhịn. Khi chúng biết cẩn thận là rất quan trọng, khi chúng biết việc của mình thì phải tự mình làm là thiện, thì đồng thời chúng cũng biết điều gì là ác. Khi chúng biết thương người là thiện, chúng có biết điều gì là ác không? Biết! Vì vậy, bọn trẻ sẽ phân biệt được rõ thiện và ác. Thiện ác phân minh thì chúng sẽ có được lựa chọn đúng. Vì vậy, khi trong tâm chúng có thiện niệm, thì đến những chỗ đấu tranh ồn ào đảm bảo chúng sẽ toàn thân khó chịu. Giả như hiện giờ bảo tôi đến chỗ ca

múa nhạc, chắc chắn tôi rất khó thở, đầu sẽ bị đau. Từ trường ở đó không được tốt. Bởi vì các vị giống như “*vào trong nhà trồng đầy hoa Lan, ở lâu ngày rồi thì không nhận ra mùi thơm của hoa Lan nữa*”. Khi quý vị đã tiếp nhận được phẩm hạnh của Thánh Hiền rồi, thì những điều mà trong lòng quý vị nghĩ hay làm đều là thiện. Nếu đề quý vị trong hoàn cảnh bất thiện, quý vị lập tức cảm thấy rất khó chịu, tự nhiên sẽ “*kính nhi viễn chi*” (*kính trọng như không gần gũi*). Phân biệt rõ thiện - ác thì chúng ta mới có sự lựa chọn. Hiện nay phụ huynh có dạy con cái như vậy hay không? Lúc còn nhỏ chúng không phân biệt rõ thiện - ác, đợi lúc học tiểu học, trung học, gặp phải một số bạn xấu, chúng lập tức bị lôi kéo ngay.

Vạn pháp do nhân duyên sinh. Một người kết giao với bạn xấu, nguyên nhân do đâu? Không phân biệt rõ thiện - ác. Duyên là gì? Duyên là bạn xấu xuất hiện, nên kết thành quả xấu. Con người xưa nay chỉ xem trọng duyên, chứ không truy tìm nguyên nhân thật sự. Trong mấy ngàn năm lịch sử, bao nhiêu bậc Thánh triết đều sống trong thời loạn nhưng họ vẫn đứng vững hiên ngang, bởi vì thước đo làm người trong lòng của họ rất rõ ràng, rất thấu đáo.

Nếu như quý vị để cho con cái nắm vững nền tảng của thiện - ác, thì nửa cuộc đời còn lại của quý vị mới có thể bình yên vô sự. Vì vậy, những dự định trong cuộc đời của chúng ta cần phải được tính toán một cách thật chu đáo.

⁷Học tập quý ở sự kiên trì, cho nên phương pháp học tập là “*nhất môn thâm nhập, trường kỳ huân tu*”. Vì vậy, việc huân tập rất quan trọng. Tôi nhìn thấy thần khí của

⁷ Bắt đầu tập 26

mọi người đều rất tốt, chứng tỏ thang thuốc này uống rất tốt, sáng tối đều đọc “Đệ Tử Quy”. Nếu như khi quý vị đã học thuộc, trong bài giảng chúng tôi nêu ra những câu Kinh văn nào thì quý vị có thể ngộ ra trong phút chốc. Vì vậy, việc học thuộc lòng rất quan trọng.

Chúng tôi giảng đến: *“Nơi ồn náo, chớ đến gần. Việc không đáng, quyết chớ hỏi”*. Chúng tôi cũng đã phân tích, con trẻ kết giao với bạn xấu và đến những nơi chốn không tốt, nguyên nhân là do chúng không biết phán đoán được đúng - sai, thiện - ác. Nếu như muốn giải quyết tận gốc, tất nhiên phải vun bồi thật tốt nền tảng của đức hạnh từ lúc nhỏ, tự nhiên chúng sẽ không tiếp xúc với bạn bè xấu, hoặc đến nơi có hoàn cảnh tạp loạn.

Có một vị thầy giáo đi đường thường dẫn theo con của mình. Đứa bé mới một - hai tuổi. Mỗi lần đi qua những chốn ăn chơi (phố đèn đỏ), những chỗ chơi điện tử, ông đều nói với con: *“Những chỗ như vậy sẽ làm con người ta ô nhiễm, sẽ làm cho con người ta học những điều xấu. Do đó, những nơi như vậy con tuyệt đối không nên vào”*. Vì từ nhỏ đã được dạy, nên khi lớn lên chúng đi ngang qua những nơi đó chúng cũng không muốn nhìn. Đây gọi là *“tiên nhập vi chủ”* (cái gì đến trước là chủ, điều gì được dạy từ đầu sẽ mang tính quyết định). Cho nên giáo dục thật sự phải là *“dự phòng bằng cách nghiêm cấm từ lúc sự việc chưa xảy ra”*. Nhất định phải ngăn chặn từ khi chúng chưa hình thành, chưa bị ô nhiễm bởi thói xấu. Khi chúng đã hình thành những thói quen đó rồi thì rất khó sửa. Đây gọi là phương pháp phòng ngừa. Vì vậy, mức độ nhạy cảm trong giáo dục của phụ huynh cao thì mới có thể nắm được phương pháp phòng ngừa.

Ở Thâm Quyển, chúng tôi có mấy đứa trẻ khoảng sáu - bảy tuổi cùng nhau học tập Kinh điển. Có một buổi tối, giáo viên hỏi các em: “*Thế nào là tâm tốt? Thế nào là tâm xấu? Cái gì là thiện, cái gì là ác?*”. Sáu đứa trẻ đó đã trả lời những đáp án dưới đây. Tôi đọc cho quý vị nghe thử xem sau khi đã học Kinh điển được một, hai năm thì sức phán đoán và tâm của các em trở nên như thế nào.

Thế nào là tâm tốt?

Trước tiên, các em nói thế nào là tâm tốt:

- Học sinh thứ nhất nói: “*Món đồ mà mình muốn nhưng người khác cũng muốn thì nên nhường cho người khác*”. Đây là tinh thần nhường nhịn.

- Học sinh thứ hai nói: “*Hiếu thảo với cha mẹ, dóc lòng học tập, cung kính với người khác là tâm tốt*”. “Hiếu” và “Kính” là nền tảng lớn nhất của đức hạnh.

Khi tôi dạy học trò, buổi học đầu tiên tôi vẽ một bức hình rồi hỏi các em: “*Này các em, đây là cái gì?*”. Tôi nói tiếp với các em: “*Phần nhỏ nhỏ nhô lên trên mặt nước này là một góc của núi băng. Một góc của núi băng này chỉ chiếm 5% núi băng*”. Tiếp đến tôi hỏi chúng: “*Các em có nhìn thấy núi băng chưa? 95% núi băng ở đâu?*”. “*95% núi băng ở dưới biển chưa được phát hiện. Vì vậy, tiềm lực của con người giống như núi băng, phần nhiều đều bị chôn vùi. Vậy thì làm sao phát hiện ra 95% này? Hôm nay thầy tặng các em hai chiếc chìa khóa để mở nó. Chìa thứ nhất là **hiếu thảo**, chìa thứ hai là **lễ phép***” (Thật sự bản chất của lễ phép chính là tâm cung kính).

Vì vậy, tôi nói với các em: “*Các em xem, vua Thuấn thời xưa hiếu thảo nên ông mới có trí huệ rất cao. Không*

chỉ trí huệ cao mà cả trí huệ lẫn đức hạnh của ông đều cao, nên ông được người dân cả nước yêu mến, tôn sùng và noi theo”. Quý vị xem, họ có thể phát huy tiềm lực rất tốt.

Thứ hai là lễ phép, cung kính. Tôi nói với các em nhỏ: *“Bởi vì thầy rất lễ phép nên đã quen biết với chú Lư, vì vậy mới học được trí huệ và kinh nghiệm của chú Lư, đồng thời có thể làm cho năng lực của mình bộc phát ra”.*

Sau buổi học đó, các em có thay đổi gì không? Hiện nay bọn trẻ cũng rất thực tế. Kể từ ngày hôm đó, khi nhìn thấy thầy cô giáo hoặc nhìn thấy những phụ huynh khác thì các em đều cúi người chào hỏi. Quý vị bằng hữu, dạy người làm thiện chớ dạy quá cao. Quý vị không nên nói họ quá thực dụng, như vậy thì không chân thành. Không nên nói như vậy! Chỉ cần họ chịu cúi chào thì việc cúi chào này đến sau cùng hành động ở bên ngoài sẽ chuyển hóa nội tâm bên trong của họ. Rất nhiều người nói nhiều người làm việc thiện đều mong muốn có quả báo tốt. Tôi nói: *“Muốn có quả báo tốt thì có gì là không tốt chứ? Ít nhất hành động của họ cũng giúp ích cho người khác, người khác cũng sẽ “thấy người thiện, nên sửa mình”. Khi họ tiếp tục làm điều thiện, tuy lúc đầu có thể là làm có mục đích, nhưng sau này họ càng lúc càng thấy nhiều người đáng thương, dần dần lòng tốt vốn có của họ tự nhiên sẽ bộc lộ ra”.*

Nếu như chúng ta chỉ đứng ở bên cạnh nói: *“Người này làm thiện là có mục đích, người kia cũng như vậy”.* Chúng ta chỉ nhìn người khác, còn bản thân chúng ta thì đứng yên bất động, như vậy chúng ta có tư cách gì mà phê bình người khác? Vì vậy, khi người khác làm điều thiện, cho dù họ có mong cầu hay không thì chúng ta đều nên tùy hỷ tán thán, tùy hỷ công đức. Như vậy càng ngày họ

càng nhận được sự cổ vũ, tự nhiên càng làm càng chân thành, càng hoan hỷ. Vì vậy, tôi đã tặng cho học trò hai chiếc chìa khóa này.

Khi nào thì có thể dùng hai chìa khóa này để mở? Hai chiếc chìa khóa này không giới hạn tuổi tác, tám mươi tuổi vẫn dùng để mở được.

Khi tôi diễn giảng ở Hàng Châu đến ngày thứ tư, đột nhiên trong lúc nghỉ giải lao thì có một vị trưởng bối bảy mươi tuổi đến nói với tôi: *“Thầy Thái à! Bài học đầu tiên của đời người là hiếu đạo vậy mà đến bảy mươi tuổi tôi mới được học. Nhưng có bắt đầu thì cũng không quá muộn”*.

Khổng Lão Phu Tử nói: *“Sáng nghe đạo, tối chết cũng được”*. Chỉ cần thông suốt đạo lý, thật sự làm theo thì đời này nhất định không uổng phí.

Ngoài ra, lúc diễn giảng ở Thượng Hải, ngày thứ nhất chúng tôi vừa giảng xong phần *“nhập tắc hiếu”* (ở nhà phải hiếu), có một vị trưởng bối sáu mươi tuổi dẫn theo người con đến nghe. Sau khi giảng xong ngày thứ nhất, trước khi ăn cơm ông rất xúc động, đến bên bàn giáo viên của chúng tôi nói rằng cuối cùng ông đã biết được vì sao ông tu thân, tu hành hơn mười năm mà cảm thấy mình không có gì tiến triển. Dù học như thế nào ông vẫn cảm thấy tâm mình chưa đủ chân thành, chưa đủ cung kính. Ông tìm mãi không ra nguyên nhân. Sau khi nghe xong *“nhập tắc hiếu”*, ông bỗng nhiên ngộ ra. Hóa ra ông xây nhà, tầng thứ nhất xây chưa xong đã xây tầng thứ ba.

Có thể người khác đã khuyên ông: *“Ông hãy đi xuống xây tầng một trước đi!”*, nhưng ông lại nói: *“Tôi đã ở tầng thứ ba rồi, sao còn gọi tôi xuống chứ?”*. Thật sự chúng ta

đang ở tầng thứ ba, nhưng là dùng hai cây tre để chống đỡ. Tuy thật sự là ở tầng ba, nhưng bất cứ lúc nào nó cũng có thể như thế nào? Vì vậy người khác có lòng tốt nói: “*Hãy xuống đi!*”, nhưng ông còn nói: “*Trình độ thấp hơn tôi mà lại gọi tôi xuống*”. Do đó, khi ông đã hiểu được hóa ra nền tảng rất quan trọng, ông mới hiểu được tại sao mình cứ mãi chơi vui. Cuối cùng, ông đã tìm ra nguyên nhân. Con người lý đắc thì tâm mới an (hiểu rõ đạo lý rồi thì tâm liền an), về sau thì mỗi bước đi của ông mới có thể vững chắc.

Em học sinh này nhắc đến “*hiếu thảo*” với cha mẹ, chuyên tâm học tập, cung kính với người khác là tâm tốt thì em đã trưởng dưỡng nền tảng của đức hạnh là “*hiếu*” và “*kính*”.

- Em tiếp theo nói: “*Tâm làm được Đệ Tử Quy là tâm tốt*”.

- Một em khác nói: “*Làm được Hiếu Kinh từ chương thứ nhất đến chương thứ mười tám, sau đó nghe lời thầy giáo làm được Thường Lễ Cử Yếu (Lễ phép thường ngày) là tâm tốt*”. Ngay cả “*Thường Lễ Cử Yếu*” mà các em cũng đã học thuộc lòng.

Có một bạn nhỏ đến nhà bạn nhưng người bạn này không có ở nhà. Em đó đã xếp con hạc giấy để ngay cửa nhà của người bạn, muốn nói với người bạn ấy là mình đã đến. Vì vậy, chúng ta không nên xem thường khả năng vận dụng linh hoạt của trẻ em. Những điều chúng học được chúng đều có thể áp dụng vào trong cuộc sống.

- Em tiếp theo nói: “*Tâm trí tuệ là tâm tốt. Hơn nữa, tâm làm việc tốt là tâm tốt. Không cần đôn đốc mà đi làm là tâm tốt*”.

Quý vị bằng hữu, đạt được đến cảnh giới này thì sẽ biết tự mình quán chiếu xem tâm của mình là thật hay giả.

- Em tiếp theo nói: *“Biết đó là việc tốt liền đi làm là tâm tốt”*.

- Em khác nói: *“Tâm hiểu được đạo lý là tâm tốt”*.

Thế nào là tâm xấu?

Trẻ em hiểu tâm xấu là tâm như thế nào?

- Em thứ nhất nói: *“Tâm không giúp đỡ người, tâm lừa dối người khác, tâm lãng phí là tâm xấu. Thí dụ lãng phí điện, nước, lãng phí sinh mạng, lãng phí đồ vật, lãng phí cuộc đời, lãng phí thời gian, đây đều là tâm lãng phí, là tâm xấu”*.

Từ những câu trả lời của các em, chúng ta cũng có thể thấy rằng các em hiểu được điều gì là tốt? Học “Đệ Tử Quy” rất tốt. Từ thời gian, cuộc đời, sinh mạng, các em đều có thể nhìn thấy rõ ràng.

- Em tiếp theo nói: *“Sỉ nhục người khác là tâm xấu”*.

- Em khác nói: *“Đùa giỡn quá mức là tâm xấu”*. Em còn mở ngoặc nói: *“Họa từ miệng ra”*. Các em đã bắt đầu quán chiếu tâm của mình khi chung sống với người khác. Các em quán chiếu tâm mình, quán chiếu xem sẽ có hậu quả gì?

- Em tiếp theo nói: *“Tâm oán hận người khác là tâm xấu. Vì bản thân mình, không vì người khác là tâm xấu. Người khác đối với ta tốt, ta đối với họ không tốt là người không biết báo ơn, vong ân bội nghĩa”*. Chúng tôi chép lại nguyên văn của các em, không thêm bớt chữ nào.

- “*Tâm thù hận là tâm xấu*” vì “*ân phải báo, oán phải quên*”.

- Em tiếp theo nói: “*Tâm keo kiệt bủn xỉn, tâm chỉ trích khuyết điểm của người khác, tâm giữ mãi sự sai lầm là tâm xấu*”. Nói về tâm keo kiệt, “Đệ Tử Quy” có dạy: “*Mình có tài, chớ dùng riêng*”.

- Em tiếp theo nói: “*Tâm hại người khác, không có tâm thương yêu là tâm xấu*”.

- Em tiếp theo nói: “*Không có tâm từ bi, biết việc tốt nên làm mà vẫn không làm là tâm xấu*”.

- Em khác nói: “*Đối với hình của Không Tử mà không cung kính là tâm xấu*”. Bởi vì lớp học của các em có treo bức ảnh của Không Tử. Ví dụ nói hôm nay đi dạo công viên trở về, thì phải đối trước ảnh của Không Lão Phu Tử nói: “*Thưa ngài Không Tử, con đã về!*”. Đây là thực hành câu: “*Việc người chết, như người sống*”.

Có một lần ở Hải Khẩu tiến hành diễn tập phòng không, để cho con trẻ hiểu được lúc diễn tập phòng không thì nên chuẩn bị những gì. Giáo viên cũng nắm bắt cơ hội này để giáo dục các em nên đã nói với các em: “*Lúc này các em nên chọn những đồ dùng cần thiết, không nên mang quá nhiều*”. Sau đó gợi ý cho các em: “*Các em có thể sẽ khát nước, nên phải mang một ít nước*”. Kết quả là mỗi em mang những đồ dùng không như nhau. Những đứa bé trong lòng có cảm giác không an toàn thì mang theo rất nhiều đồ. Trong đó có một em không mang theo thứ gì, chỉ chạy đến mở ngăn kéo bàn lấy ra một bức ảnh đã được đóng khung, đó là bức hình của Không Tử. Sau đó em đến trước thầy giáo của mình và nói: “*Thưa thầy!*”

Hình này cần phải mang theo!”. Thầy giáo đứng đó rơi nước mắt. Ngay lúc nguy cấp như vậy mà ý niệm đầu tiên của em là nghĩ đến bức hình của Khổng Lão Phu Tử. Đứa trẻ như vậy sau này khi đối mặt với những chuyển biến trong cuộc đời thì tin rằng chắc chắn em sẽ nhớ được những lời giáo huấn của Khổng Lão Phu Tử.

- Em tiếp theo nói: *“Tâm sợ vất vả là tâm xấu”*. Bởi vì thầy giáo của các em mỗi tuần đều dạy cho các em một câu giáo huấn, trong đó có câu: *“Sợ vất vả thì cả đời chịu vất vả, không sợ vất vả thì chỉ chịu vất vả một lần”*. Vì vậy, nhân lúc tuổi còn trẻ hãy cố gắng nỗ lực làm, đến lúc già có thể hưởng được phước báu.

- Em tiếp theo nói: *“Bên ngoài làm việc tốt nhưng trong lòng nghĩ việc xấu là tâm xấu”*. Chúng biết lời nói phải đi đôi với việc làm.

- Em khác nói: *“Tâm bất hiếu với cha mẹ là tâm xấu”*.

- Em tiếp theo nói: *“Tâm phá hoại là tâm xấu”*.

- Em tiếp theo nói: *“Mẹ không biết mà nói mẹ ngược là tâm xấu”*.

- Em tiếp theo nói: *“Không làm được Đệ Tử Quy là tâm xấu”*.

- Em khác thì nói: *“Vốn có thể làm được nhưng cứ nghĩ làm không được là tâm xấu”*. Vì vậy phải *“không sợ khó”*. *“Vua Thuấn là ai, Vua Vũ là ai ? Các Ngài làm được thì ta cũng làm được”*.

- Em kế tiếp nói: *“Những thứ mình không muốn mà lấy đem cho người khác là tâm xấu”*.

Vì vậy, từ những câu trả lời này chúng ta có thể nhận thấy nền tảng quốc văn của những em này rất tốt. Những em này đã thay phiên nhau giảng bài “Đức Dục Khóa Bôn” (Bài học đạo đức). Chúng ta không nên xem thường ngộ tính của trẻ nhỏ. Thật sự học “*Văn Ngôn Văn*” (cổ văn) không khó như chúng ta tưởng tượng. Tiết học sau tôi sẽ chia sẻ tâm đắc về việc học Văn Ngôn Văn với quý vị.

Một hôm, người mẹ nói với đứa con rằng: “*Học như chèo thuyền ngược nước, không tiến ắt sẽ lùi*”. Em này suy nghĩ một lúc liền nói: “*Mẹ ơi! Con hiểu rồi, học như lái xe lên dốc, không tiến thì sẽ bị lùi lại*”. Vì vậy, em bé này đã nhận thức được một số đạo lý trong cuộc sống.

- Em tiếp theo nói: “*Nói to, ồn ào làm phiền người khác là tâm xấu*”.

- Em cuối cùng nói: “*Nếu che giấu, dối chồng thêm, che giấu là tâm xấu*”.

Từ cách nhìn của các em đối với tâm tốt, tâm xấu thì chúng ta cũng có thể biết được trong tâm của các em đều có thước đo thiện - ác, đúng - sai. Đợi các em huân tập như vậy ba đến năm năm, tôi tin rằng nền tảng mới có thể vững chắc, khi đó những người làm cha mẹ như chúng ta mới có thể gỏi cao đầu mà ngủ. Chúng ta phải biết tính bài toán đầu tư cho cuộc đời của chúng ta.

3.11.2. “Việc không đáng, quyết chớ hỏi”

Câu này chính là chỉ những việc xấu xa, hạ lưu thì mình không nên hỏi, như vậy sẽ ô nhiễm tâm tính của mình. Vì vậy, những người mà con cái tiếp xúc, hoàn cảnh mà con cái tiếp xúc, thậm chí truyền hình, chúng ta đều phải thật cẩn thận. Cha, mẹ là hai người thầy rất quan

trọng trước khi con cái trưởng thành. Hai vị bồ tát nên cố gắng bảo vệ chúng, không nên để chúng bị ô nhiễm. Nếu đã bị ô nhiễm rồi mà muốn tẩy rửa sạch thì phải tốn rất nhiều thời gian và sức lực. Vì vậy phải cẩn thận ngay từ đầu, ngăn chặn khi chưa xảy ra. Điều này rất quan trọng.

Hiện nay không chỉ người lớn chạy theo trào lưu, mà trẻ con có chạy theo trào lưu không? Bộ phim ăn khách nhất hiện nay là gì? Những bộ phim kinh dị có nhiều hay không? Họ đóng rất đáng sợ, trẻ em cũng đi xem. Sau khi xem xong, đến nửa đêm thì như thế nào? Quý vị xem, con người ta ăn no rồi lại làm nhiều việc không giúp ích gì cho cuộc đời, còn ngược đãi bản thân mình nữa. Đây gọi là *“tiền mất tật mang”*. Vì vậy, con người hiện nay trải qua cuộc sống không phải của con người.

Đối với sở thích của con cái chúng ta cũng phải hướng dẫn cho phù hợp, thậm chí còn phải dẫn dắt chúng. Khi quý vị để cho con cái tham gia những trò chơi giải trí lành mạnh, giúp ích cho thân tâm thì lâu dần chúng sẽ vui vẻ tiếp nhận. Thí dụ đi leo núi, đi cắm trại, cho chúng có một số sinh hoạt để rèn luyện. Điều này rất tốt. Thông qua những hoạt động bổ ích này, các em sẽ có tâm yêu thương đối với thiên nhiên, từ những hoạt động giải trí này sẽ rèn luyện, tích lũy ý chí cho các em trưởng thành. Vì vậy, chúng ta trước tiên vẫn phải dẫn dắt con cái đi đúng hướng.

3.12. Kinh văn:

“Tương nhập môn, vấn thực tồn. Tương thượng đường, thanh tất dương. Nhân vấn thù, đối dĩ danh. Ngô dữ ngã, bất phân minh”.

“Sắp vào cửa, hỏi có ai. Sắp vào nhà, cất tiếng lớn. Người hỏi ai, nên nói tên. Nói ta tôi, không rõ ràng”.

3.12.1. “Sắp vào cửa, hỏi có ai”

Chúng ta muốn đi vào phòng của người khác thì trước tiên nhất định phải gõ cửa. Nếu quý vị tự tiện đi vào thì rất thất lễ với người ta, vì vậy trước tiên phải gõ cửa ba cái. Trong phim Hàn Quốc, chúng ta thấy họ không gõ cửa mà chỉ đứng ở ngoài cửa. Ví dụ như bên trong phòng là cấp trên của họ, họ sẽ nói: “*Thưa Trưởng phòng! Tôi là Shang Woo đây!*”. Trước tiên chúng ta đứng ở bên ngoài thông báo cho người ở bên trong biết. Nếu như người bên trong đang bận thì họ sẽ nói: “*Anh đợi một chút!*”. Nếu như không bận việc thì họ nói: “*Mời vào!*”. Vì vậy, lễ phép là khoảng cách đẹp nhất giữa người với người, khi họ tiếp xúc với nhau sẽ vô cùng thoải mái, sẽ không cảm thấy đường đột. Đây là động tác chúng ta cần phải làm trước khi vào phòng người khác.

Mở rộng ra một chút, chúng ta đến nhà của người khác làm khách, “sắp vào cửa”, sắp vào nhà của người khác, “hỏi có ai”, có thể hỏi thăm họ sống cùng với những ai. Khi chúng ta biết rõ, ví dụ như họ sống với cha mẹ, chị gái, thì giữa bạn bè với nhau có thể hỏi thăm về tình hình gia đình của nhau. Nếu quý vị nghe được những thông tin như họ có chị gái đang làm việc ở đâu, mấy hôm trước mẹ của họ bị cảm ra sao, hoặc là mẹ của họ thích ăn gì thì nên ghi nhớ. Khi có cơ hội thích hợp đến nhà thăm bạn, quý vị có thể mua một ít thức ăn mà mẹ của bạn muốn ăn mang đến và nói: “*Thưa bác! Con nghe nói bác thích ăn cam*”, hay là thích ăn gì đó..... Quý vị xem, ấn tượng đầu tiên này sẽ rất tốt.

Như vậy quý vị có biết làm thế nào để theo đuổi bạn gái chưa? Theo đuổi bạn gái không phải là theo đuổi chỉ

một người mà cần phải theo đuổi cả ai nữa? Bởi vì vấn đề “*môn đăng hộ đối*”, thật sự trước sau gì cũng được xét đến. Kết hôn tuyệt đối không phải chuyện của hai người mà là của hai gia tộc, hai gia đình có thể hòa thuận. Hôn nhân không được cha mẹ chúc phúc đa số sẽ không hạnh phúc. Hiện nay, rất nhiều người kết hôn trên thiệp cưới viết là: “*Hôn lễ của hai chúng tôi được tổ chức vào ngày...*”. “*Hai chúng tôi*”, vậy ai là người lớn nhất vậy? Từ trong lời văn có thể nhận ra được người trẻ tuổi hiện nay quá bất kính. Việc lớn như vậy cũng không biết ai là cha, ai là mẹ, họ trực tiếp viết “*hai chúng tôi*”. Vì vậy, người trẻ tuổi như chúng ta cần phải cố gắng suy xét lại mình. Nếu viết “*hai chúng tôi*” thì tỷ lệ thành công như thế nào? Hình như vui thì đến, còn nếu không vui thì sao? Vì vậy, cung kính rất quan trọng.

Chúng ta đến nhà bạn bè thì nên “*yêu nhau yêu cả đường đi lối về*”. Chúng ta nên quan tâm đến người nhà của bạn bè, như vậy mới là đoàn kết yêu thương. Vì vậy, tôi kết bạn cũng có nguyên tắc như vậy. Nếu cha mẹ của họ thường nghe con cái của họ nhắc đến tên của quý vị khi nói chuyện, thì cha mẹ của họ có thể nghĩ: “*Người đó là ai vậy, vì sao con của mình thân thiết với người đó?*”. Họ có suy nghĩ không? Họ có lo lắng không? “*Con mình thân với Thái Lễ Húc như vậy, giả như Thái Lễ Húc là người xấu thì sẽ ra sao?*”. Vì vậy, chúng ta phải chủ động làm cho cha mẹ của bạn bè yên tâm. Điều này rất quan trọng.

Tôi có thái độ như vậy từ khi tôi học trung học phổ thông. Tôi chơi rất thân với một bạn học nam. Tôi học ở Trường trung học Cao Hùng. Mẹ của bạn ấy rất lo lắng. Bởi vì lúc đó nghe nói đã có tình trạng đồng tính luyến ái,

nên mẹ của bạn tôi rất lo lắng là con của họ thân với tôi không biết có vượt quá giới hạn không. Từ sự việc này tôi nhận thức được, kết bạn không chỉ thân với bạn của mình mà còn phải thân với người trong nhà của bạn nữa.

Ở Đại Lục tôi có hai người bạn thân, họ là vợ chồng. Có lần tôi đến nhà họ để cùng với họ đi phóng sinh. Tôi nghĩ, người trẻ chúng ta hiện nay kết bạn với nhau đều rất ít tiếp xúc với cha mẹ của bạn bè mình. Tôi cảm thấy như vậy là không tốt. Tôi nghĩ, có thể họ sẽ không ở trên nhà đợi tôi mà ở trước cổng chờ tôi đến là xuất phát. Vì vậy, tôi mua một giỏ táo mang theo. Để làm gì? Tôi mang giỏ táo đến thì họ không thể không để cho tôi vào nhà ngồi chơi. Suy nghĩ của tôi có gian không vậy? Chúng ta phải xem ý định là gì. Nếu ý định này là lương thiện thì tốt. Đúng như dự đoán, khi tôi đến nhà họ, chưa vào nhà thì ba chiếc xe đạp đã được dẫn ra chuẩn bị xuất phát. Tôi nói: *“Khó lắm tôi mới đến được nhà các bạn, không vào nhà thì làm sao được, nhất định phải vào chào hỏi cha mẹ của các bạn”*. Vì vậy tôi cùng với hai vợ chồng người bạn vào nhà. Hai bác gặp tôi cũng rất là thân thiết, ân cần hỏi han. Nói chuyện khoảng ba - năm phút thì hai bác nói: *“Các con có việc bận thì hãy tranh thủ đi đi kéo muộn”*. Thật sự hai bác rất tâm lý, đều biết nghĩ thay cho người khác. Vì vậy, ba người chúng tôi liền đi. Tôi hôm đó, bạn tôi gọi điện nói: *“Cha mẹ tôi muốn mời anh dùng bữa cơm”*. Ba mẹ người bạn này mời tôi ăn cơm, hơn nữa còn đặc biệt chuẩn bị đồ chay cho tôi. Bởi vì năm, sáu năm trước tôi đã biết việc ăn chay là rất tốt cho sức khỏe nên liền ăn chay từ lúc đó. Vì vậy, bữa cơm đó tôi cùng với họ ăn toàn món chay. Người xưa nói: *“Gặp nhau tình nghĩa*

sẽ thêm sâu đậm”. Câu nói này rất có đạo lý. Vì vậy, ăn cùng nhau một bữa cơm liền cảm thấy gần gũi hơn.

Bạn tôi cũng giới thiệu tôi đang công tác ở “Trung Tâm Quốc Học Nhi Đồng”, vì vậy nghiên cứu tương đối nhiều về việc giáo dục trẻ em. Mẹ của người bạn đó đang trông con của em gái họ, bác ấy trông giữ cháu ngoại. Bởi vì ông bà giữ cháu thì khó tránh khỏi việc nuông chiều cháu, nên hai người họ thường khuyên cha mẹ không nên nuông chiều cháu quá nhưng cha mẹ hoàn toàn không nghe, vì vậy họ cảm thấy phiền não.

Sau khi ăn cơm xong, tôi nói chuyện với bác ấy về vấn đề giáo dục trẻ con. Ví dụ tôi hỏi bác ấy khi gấp thức ăn thì trước tiên nên gấp cho ai trước. Bác ấy bỗng nhiên ngộ ra: “*Đúng rồi!*”. Tôi thảo luận với bác ấy rất nhiều quan niệm, thí dụ phải vừa rộng lượng vừa nghiêm khắc. Mỗi lần thảo luận về những quan niệm này, bác ấy thường nói: “*Đúng! Đúng rồi!*”. Người bạn của tôi ở bên cạnh liền nói: “*Con đã nói với mẹ từ lâu rồi mà mẹ không nghe*”. Anh ấy ở bên cạnh luôn lặp lại câu nói này. Quý vị bằng hữu, có nên xen vào câu nói này không? Không cần thiết. Lúc này “*vô thanh thắng hữu thanh*” (*yên lặng là tốt nhất*). Quý vị xen vào như vậy, mẹ của quý vị sẽ cảm thấy không thoải mái. Vì vậy, chúng ta không nên quá nôn nóng, nên “*im lặng là vàng*”. Đôi khi quý vị im lặng, mẹ của quý vị sẽ cảm thấy quý vị không hề đơn giản.

Chúng tôi dùng bữa cơm đó rất vui vẻ. Từ đó tôi nhận thức được, cần phải “*đổi con để dạy dỗ*”. “*Đổi con để dạy dỗ*” có nghĩa là, ví dụ con cái của quý vị mỗi ngày đều đi theo quý vị, có một số đạo lý chúng nghe rất quen thuộc nên ngược lại sẽ sinh ra lơ là không để ý. Nhưng

khi người bạn rất thân của quý vị nhắc nhở bọn trẻ những đạo lý này thì nhất định chúng sẽ nói: *“Thì ra không chỉ ba của con nói như vậy, mà chú cũng nói như vậy”*. Thái độ này của chúng sẽ được củng cố sâu thêm. Vì vậy, quý vị cần phải có một nhóm bạn tốt cùng nhau đến dạy cho con cái của mình. Có một nhóm thầy tốt, bạn hiền như vậy, thì việc dạy dỗ con cái của quý vị sẽ nhẹ nhàng hơn.

Khi ở Thẩm Quyến, chúng tôi cùng với rất nhiều giáo viên cùng nhau giảng bài, cùng nhau giao lưu, học trò của họ cũng đến học tập. Có một hôm, thầy Lý đã hỏi các em: *“Giả như có một trăm triệu (nhân dân tệ) thì các em sẽ làm gì?”*.

Có một em nói: *“Em muốn làm bốn việc”*.

• *“Việc thứ nhất là em muốn xây một ngôi trường chuyên môn phổ biến giáo dục văn hóa truyền thống”*. Đây là chí nguyện thứ nhất của em đó.

Quý vị bằng hữu đã từng nghe đứa trẻ nào có chí nguyện như vậy chưa? Vì vậy không phải đứa trẻ này ưu tú, mà nguyên nhân chủ yếu là do hoàn cảnh tốt. Ngoài cha mẹ ra, các bậc trưởng bối và bạn học mà chúng tiếp xúc đều có thái độ như vậy, đều có nhân sinh quan như vậy, nên tự nhiên *“mưa dầm thấm sâu”*, những đứa trẻ này sẽ được như vậy.

Tôi dạy ở Thẩm Quyến, các em đều không vắng mặt buổi học nào. Quý vị đừng thấy chúng còn nhỏ, ngồi ở bên dưới nghe rồi cười ha ha, mà sau đó chúng sẽ nói: *“Chúng ta học tập thì nhất định phải lập chí làm Thánh làm Hiền”*. Trong số đó có một em nói: *“Nếu như không làm Thánh làm Hiền thì học để làm gì?”*. Vì vậy, quý vị

học Thánh Hiền thì phải làm Thánh Hiền. Cuộc đời cần phải có chí khí, bởi vì việc học Thánh Hiền, làm Thánh Hiền thì không cầu ở người. Tục ngữ nói: *“Lên trời khó, cầu người khó”*. Học làm Thánh Hiền không khó bằng việc lên trời, không khó bằng cầu ở người, đều có thể nắm chắc ở trong tay mình.

• ***“Nguyện vọng thứ hai của em là muốn xây một bệnh viện dành cho những người nghèo khổ, để những người bị bệnh có thể được chăm sóc tốt”.***

• ***“Nguyện vọng thứ ba là em muốn làm một kênh truyền hình Đại Ái”.***

Bởi vì tôi đã mang bộ phim *“Dắt tay nhau trong cuộc đời”* của đài truyền hình Đại Ái đến Đại Lục cho các em xem, các em nhìn thấy Mã Văn Trọng hai chân đều bị tàn phế mà vẫn hết lòng làm công tác giáo dục, mở trường dạy học. Khi Mã Văn Trọng vừa bắt đầu làm, giả như quý vị là bạn của anh ấy thì quý vị sẽ nói với anh ấy như thế nào? Một người ngay cả việc đi đứng cũng không thuận tiện mà lại muốn làm giáo dục, mở trường học sao? Quý vị sẽ nói với anh ấy như thế nào? Vì vậy, một người có chí hướng tốt, người đó lại thật sự muốn thực hiện chí hướng đó, thì ngoài cá nhân anh ấy phải có ý chí nỗ lực ra, bên cạnh của anh nhất định phải có người thân, bạn bè tốt ủng hộ. Mã Văn Trọng có được một người cha rất tốt, luôn luôn khuyến khích anh cần phải đạt được lý tưởng của mình. Sau đó anh cũng thật sự làm được. Cho nên Mã Văn Trọng cũng dùng trọn cuộc đời ấn chứng câu nói trong sách *“Trung Dung”*: *“Thành giả, vật chi chung thủy”* (chân thành là điểm khởi đầu và kết thúc của mọi

việc). Sự thành bại của một việc nằm ở chỗ nào? Từ đầu đến cuối đều xoay quanh “*tâm chân thành*”. Giả như tâm không chân thành thì sao? Một người tâm không thành thì cả cuộc đời chắc chắn không làm nên chuyện gì.

Quý vị bằng hữu, câu nói này là chân lý. Hiện nay quý vị thấy được rất nhiều người không chân thành, nhưng họ đi xe sang, ở nhà lớn, vậy là chân lý không đúng phải không? Không phải vậy, bởi vì có thể là cha ông của họ đã để lại một số của cải cho họ. Nhưng khi họ không chân thành thì phước phần của họ sẽ dần dần tiêu tán mất. Hơn nữa, thói sống xa xỉ này trực tiếp truyền lại cho con cháu của họ, nên sẽ nhanh chóng lụn bại. Chúng ta nhìn sự việc cần phải nhìn đầu đuôi ngọn ngành, phải dùng trí huệ. Chỉ có chân thành mới có thể đứng vững không lay động, vì vậy “*chí thành như thần*”. Bởi vì Mã Văn Trọng có tình yêu giáo dục trẻ nhỏ, nên vợ của anh ở rất xa đã ngồi xe lửa đến giúp đỡ anh, kết hôn với anh. Càng ngày anh ấy càng được nhiều người ủng hộ sự nghiệp. Vì vậy, sự chân thành của một người có thể thức tỉnh tâm chân thành của mọi người.

Đứa trẻ này vì đã xem qua bộ phim “*Dắt tay nhau trong cuộc đời*”, nên đặc biệt cảm thấy phải làm kênh truyền hình Đại Ái để phát những tiết mục hay có thể giáo hóa lòng người, cải thiện nếp sống xã hội. Chúng ta không nên xem thường sức phán đoán của trẻ em, bởi vì chúng cũng đã từng nghe Hòa thượng Tịnh Không giảng: “*Hiện giờ muốn cứu xã hội này thì có hai nhóm người có sức mạnh nhất. Một là những người lãnh đạo quốc gia, hai là giới truyền thông, bởi vì trong thời gian ngắn họ có thể truyền những lời giáo huấn của Thánh Hiền đi khắp thế*

giới”. Ngay từ nhỏ, trẻ em đã tiếp nhận những lời giáo huấn này thì sẽ luôn luôn ghi nhớ ở trong tâm. Đây là nguyện vọng thứ ba.

• **“*Nguyện vọng thứ tư của em là muốn làm thầy Thái*”.**

Các vị phụ huynh không nên quá vui mừng. Giả như đây là con của quý vị, quý vị có vui không? *“Rất vui!”*. Nhưng mẹ của em nghe xong, bởi vì mẹ của em đang đi diễn giảng không có ở nhà, nên đã gọi điện thoại cho con của mình. Cô ấy nói: *“Con à, con có những nguyện vọng này mẹ rất vui, nhưng mà những nguyện vọng này của con không nhất thiết phải cần đến một trăm triệu mới thực hiện được”*. Quý vị bằng hữu, độ nhạy bén của người mẹ này rất tốt. Cô ấy không mong muốn con mình chỉ phát nguyện suông, mà nguyện vọng nhất định phải từ ngay trong cuộc sống, ngay trong mỗi bước chân bắt đầu thực hiện. Nghe mẹ hỏi như vậy nên đưa con bắt đầu suy nghĩ. Người mẹ nói tiếp: *“Thầy Thái có 100 triệu không? Chỉ cần chúng ta có học vấn tốt, có ý định tốt, cho dù không có một trăm triệu cũng có thể làm công việc cống hiến cho xã hội”*. Người mẹ này đã mang chí nguyện của con mình trở về thực tại, quay trở về với thực tại về việc hoàn thiện bản thân. Để trẻ em có tâm thái như vậy, giá trị quan của cuộc đời như vậy, điều chủ yếu nhất là chúng phải có môi trường tốt.

Quý vị bằng hữu, chúng ta có thể tìm một số thầy tốt, bạn hiền cùng chung chí hướng để thường xuyên cùng nhau học tập, hoặc cùng nhau đi leo núi để tình nghĩa hai bên càng sâu đậm, cũng là để thế hệ sau này có sự hỗ trợ tốt, hình thành một môi trường giáo dục, cùng nhau giáo dục tốt thế hệ sau này. Tin rằng quý vị cũng sẽ cảm thấy

tương đối nhẹ nhàng, thật sự không giống với việc chỉ hai vợ chồng dạy con.

3.12.2. “Sắp vào nhà, cất tiếng lớn”

“Sắp vào nhà, cất tiếng lớn”. Khi quý vị đến nhà của người khác, giả như chưa thấy ai thì trước tiên nhất định phải hỏi lớn: “*Có ai ở nhà không vậy?*”, tuyệt đối không nên tự ý đi ngắm nghía. Điều này cần phải cẩn thận. Nếu không, giả như trong nhà người ta mất đồ mà họ về nhà đúng lúc nhìn thấy quý vị như vậy, thì quý vị có một trăm cái miệng cũng chẳng thể biện bạch được, quý vị sẽ rất phiền phức. Con người cả cuộc đời cần phải coi trọng danh tiết, uy tín và danh dự của mình, không thể vì một chút không cẩn thận mà chịu sự ô nhục. Như vậy sẽ không tốt.

3.12.3. “Người hỏi ai, nên nói tên, nói ta tôi, không rõ ràng”

Câu này nghĩa là khi nói chuyện điện thoại với mọi người, thí dụ nhắc điện thoại lên phải nói: “*Chào anh/chị! Tôi tên...*”, ví dụ tôi tên là Thái Lễ Húc, như vậy người ta liền biết là quý vị gọi đến. Hiện nay có khi nghe điện thoại nói: “*A lô! Xin hỏi anh là ai vậy?*”, thì người bên kia trả lời: “*Là tôi đây! Anh không biết à? Anh quên tôi rồi sao?*”. Chúng ta có thể là đang bận việc mà phải ở đó nói nhăng nói cuội với họ, trong lòng cũng rất căng thẳng, suy nghĩ cả nửa ngày thật sự nghĩ không ra là ai, như vậy thì rất thất lễ. Khi chúng ta gọi điện thoại phải nói: “*Chào anh! Tôi là Lễ Húc đây. Bây giờ tôi nói chuyện với anh có tiện không?*”. Luôn luôn nghĩ thay cho đối phương thì sẽ khiến cho đối phương cảm thấy rất thoải mái. Vì vậy, việc này cũng phải dạy cho các em.

Thí dụ các em bấm chuông công, người trong nhà hỏi: “*Là ai vậy?*”. Nếu trả lời “*là tôi đây!*” thì người ta làm sao biết được “*tôi*” là ai? Vì vậy “*nói ta tôi, không rõ ràng*”. Những việc nhỏ này cần phải nhắc nhở thêm.

3.13. Kinh văn:

“Dụng vật nhân, tu minh cầu. Thanh bất vấn, tức vi thâm”.

“Dùng đồ người, cần mượn rõ. Nếu không hỏi, tức là trộm”.

Khi quý vị chưa dạy cho trẻ thì chúng chưa phân biệt rõ ràng đúng - sai, thiện - ác, có khi chúng cảm thấy cái này rất đẹp, thuận tay chúng cầm lên xem. Do đó, chúng ta phải kịp thời dạy chúng đoạn Kinh văn này.

Có hai chị em nọ, một hôm người chị mắng người em. Sau khi bị mắng xong thì người em tủi thân vừa khóc vừa đi tìm mẹ, rồi nói với mẹ rằng: “*Mẹ ơi! Chị mắng con*”. Quý vị bằng hữu sẽ xử lý như thế nào? Quý vị không thể không tìm hiểu rõ ràng, liền gọi người chị lại hỏi: “*Sao con mắng em vậy?*”. Phàm việc gì cũng phải nói lý lẽ, trước tiên đúng sai phải làm cho rõ ràng, không thể nói chị lớn không đúng, lớn thì phải nhường nhỏ. Câu nói này đúng không? Hoàn toàn không đúng. Trước tiên vẫn phải phán đoán đúng - sai. Người mẹ này cũng không vội vã, vừa nấu ăn vừa hỏi đứa con: “*Vì sao chị mắng con?*”. Đứa con trả lời: “*Vì con đã lấy đồ chơi của chị mà không nói với chị, nên chị mắng con*”. Bởi vì đứa trẻ này đã đọc qua “Đệ Tử Quy”, nên người mẹ này tiếp tục nói: “*Dùng đồ người*”, đứa con liền nói: “*Cần mượn rõ. Nếu không hỏi, tức là trộm*”. Vừa nói

xong chữ “trộm” thì bé liền khóc và nói: “*Con không muốn làm kẻ trộm*”.

Có một điều quan trọng là cần phải có ngôn ngữ chung, tiêu chuẩn làm người chung, như vậy con cái của quý vị sẽ rất dễ thông suốt. Các con đã học thuộc “*Đệ Tử Quy*”, quý vị liền trích dẫn câu có tình huống giống như vậy, thì câu đó chúng sẽ nhớ được bao lâu? Quý vị xem, một - hai tuổi thì nhớ được cả đời, đối với chúng cả đời sẽ được lợi ích rất lớn. Vì vậy chúng ta cần phải dạy con cái: “*Dùng đồ người, cần mượn rõ*”. Đương nhiên người lớn chúng ta cũng phải làm được.

Bài học trước cũng đề cập đến một Công ty ngoại thương ở Đại Lục có rất nhiều người đến xin việc nhưng đã bị loại hơn một nửa, chỉ còn lại vài người vào thi vòng hai. Ông chủ Công ty nói: “*Tạm thời tôi có việc, mười phút sau tôi sẽ quay lại*”. Ông vừa đi ra ngoài thì những người trẻ tuổi vừa qua được vòng sơ khảo bắt đầu mở tài liệu của ông xem. “*Dùng đồ người*” thì như thế nào? “*Cần mượn rõ. Nếu không hỏi, tức là trộm*”. Sau đó thì toàn bộ những người này đều không được tuyển dụng. Những người trẻ đó nói: “*Từ lúc nhỏ đến giờ chẳng có ai dạy cho chúng tôi*”. Cho nên họ đã bị oan, bởi vì họ chưa học điều đó. Vì vậy, chúng ta có trách nhiệm truyền đạt lời giáo huấn của Thánh Hiền cho họ.

Hơn nữa, khi chúng ta muốn dùng đồ của người khác, chúng ta không thể lấy đồ vật trước rồi mới hỏi mượn sau. Thí dụ quý vị không thể cầm cây bút lên rồi hỏi: “*Tôi mượn cây bút này được không?*”. Nói không chừng cây bút đó là bạn trai của cô ấy tặng cho cô ấy, chỉ có một mình cô ấy dùng, vậy mà quý vị đã cầm trên tay

rồi. Như vậy có đúng không? Cô ấy đành phải nói: “*Được!*”. Vì vậy mượn đồ vật không nên mượn như vậy, **mượn đồ của người khác thì phải đích thân người ta lấy đưa cho quý vị, như vậy mới đúng phép.** “*Có thể cho tôi mượn một cây bút không?*”. Họ thích cho bạn mượn cây bút nào thì họ sẽ đưa cho bạn. Vì vậy, đối với những chi tiết này chúng ta cũng phải giữ cái tâm suy nghĩ cho người khác. Đây là “*Dùng đồ người, cần mượn rõ. Nếu không hỏi, tức là trộm*”.

3.14. ⁸Kinh văn:

“Tá nhân vật, cập thời hoàn. Hậu hữu cấp, tá bất nan”.

“*Mượn đồ người, trả đúng hẹn. Sau có cần, mượn không khó*”.

Khi mượn đồ của người khác, chúng ta phải luôn luôn nghĩ khi nào nên trả lại. Điều này cần phải cẩn thận. Bởi vì người ta cho chúng ta mượn đồ là đã giúp đỡ chúng ta, chúng ta phải biết ơn. Nếu như chúng ta trả không đúng hẹn thì không có đạo nghĩa. Khi chúng ta đã xác định thời gian trả nhưng sợ mình quên thì chúng ta có thể viết trực tiếp lên lịch treo tường (mỗi ngày chúng ta đều xem lịch nên sẽ không quên), hoặc ghi vào quyển sổ tay của quý vị, hoặc viết vào lịch làm việc. Mỗi lần mượn đồ của người khác, quý vị đều cẩn thận như vậy thì sau này người ta sẽ rất vui vẻ cho quý vị mượn đồ.

Vào thời nhà Minh, có một lần Trịnh Liêm đến nhà một gia đình giàu có mượn sách. Họ nói với ông: “*Mười*

⁸ Bắt đầu đĩa 27

ngày sau ông phải trả quyền sách này”. Mười ngày trôi qua rất nhanh. Người ta đồng ý cho mượn, ông vô cùng hoan hỷ. Ngày thứ mười thì tuyết rơi rất nhiều, chủ nhân của quyền sách nghĩ có lẽ ông không đến, nhưng Trịnh Liêm vẫn đội gió tuyết lớn đi trả. Vị chủ nhân đó rất cảm động và rất khâm phục ông. Vị chủ nhân đó nói: “*Sau này chúng tôi rất sẵn lòng cho ông mượn sách*”.

Khi chúng ta mượn đồ của người khác mà nét mặt người ta không vui thì không nên trách người ta, mà cần phải xét lại bản thân mình. Sự tín nhiệm của xã hội đối với chúng ta là do chính bản thân mình xây dựng nên từng chút từng chút một. Chúng ta không nên chỉ ngưỡng mộ: “*Người đó sao mà được người khác tin tưởng như vậy!*”. Tất phải có nguyên nhân. Chúng ta phải tự cố gắng hướng theo đó mà nỗ lực.

Ngày nay, người mượn tiền là đại ca, người cho mượn tiền là tiểu đệ. Người mượn tiền đều ngồi trên cao, người cho mượn tiền thì phải đi cầu xin họ trả lại. Quý vị xem, xã hội này có điên đảo không? Đã mượn tiền rồi nhưng khi có tiền vẫn không trả. Điều này thật xấu xa. Họ không nghĩ lại lúc đầu người ta đã tốt bụng cho mình mượn tiền. Người thời xưa thường thật thà, chỉ cần có tiền thì họ lập tức đi trả nợ. Chữ tín thời xưa có giống ngày nay không? Không giống. Chữ tín thời xưa là nhân cách, có cần viết giấy nợ không? Sự thành tín của người xưa thể hiện nhân cách của một người, họ không cần phải ghi giấy nợ.

Thật sự khoảng năm - sáu mươi năm trước, người trong xã hội đều có đức tính như vậy. Ví dụ như ông ngoại của tôi trước đây là chủ tiệm gạo, rất nhiều người chưa có tiền nhưng ông vẫn bán gạo cho họ. Đến tết, đến

ngày lễ, đại đa số những người này đều mang tiền đến trả. Nhưng cũng có một số ít người chưa đến trả vì họ không có tiền, ông ngoại tôi vẫn không đi đòi. Bởi vì giữa người với người đều rất tin tưởng nhau, đều biết rằng khi đôi phương có tiền nhất định sẽ mang đến trả. Hiện giờ chắc là họ đang gặp khó khăn, nếu chúng ta vẫn đi đòi thì không có đạo nghĩa. Quý vị xem, con người trước kia đều tín nhiệm lẫn nhau.

Chữ tín của Phương Tây là gì? Là giấy trắng, mực đen. Suy nghĩ của người Phương Tây chính là trước tiên họ phải hoài nghi quý vị có phải là người tốt hay không, có phải là người giữ chữ tín không? Quý vị phải chứng minh cho họ xem quý vị có giữ chữ tín hay không. Đây là thái độ khác nhau đối với chữ tín giữa Phương Đông và Phương Tây. Chúng ta hiện nay đang xử lý vấn đề chữ “tín” này theo Phương Đông hay Phương Tây? Hiện nay đa số đang chạy theo Phương Tây. Bởi vì muốn làm giống theo Phương Đông thì không mấy người dám làm, trong lòng sẽ lo lắng, sợ người thời nay nói mà không giữ chữ “tín”. Rốt cuộc là chúng ta tiến bộ hay tụt hậu vậy? Chúng ta cần phải bình tâm suy nghĩ. Đáng lẽ phải trả cho người ta mà quý vị không trả, xem ra quý vị đã chiếm được một chút lợi, nhưng thật sự quý vị đã làm cho chữ “tín” của toàn xã hội dần dần mất đi.

Ở Thẩm Quyến có một thương nhân đàm phán chuyện mua bán đất với người nông dân. Đàm phán xong, người nông dân đồng ý việc bán mảnh đất đó cho ông. Sau khi mua, ông chỉ trả một nửa số tiền, một nửa còn lại thì không trả. Người nông dân đó rất tức giận, vì đó là mảnh đất duy nhất của họ. Người thương nhân vẫn

còn nợ sáu ngàn Nhân Dân Tệ không trả. Con người cảm thấy chiếm được lợi của người khác hình như là bản thân mình có lợi. Rốt cuộc mấy ngày hôm sau, người nông dân đó mang bom đến nhà người mua đất cùng sống chết với ông. Báo chí viết: *“Một mạng người giá bao nhiêu tiền? Sáu ngàn Nhân Dân Tệ”*. Vì vậy, chữ “tín” vô cùng quan trọng.

Thứ nhất, chúng ta cần phải giữ tốt chữ tín của mình. Thứ hai, phải luôn luôn nghĩ rằng người khác cho chúng ta mượn đồ là giúp đỡ chúng ta, chúng ta không nên quên đạo nghĩa. Có ơn đức này thì tự nhiên chúng ta sẽ thận trọng, *“đã nói là sẽ giữ lời”*.

Khổng Lão Phu Tử trong “Luận Ngữ” cũng nhiều lần nhắc đến tầm quan trọng của chữ “tín”.

Chữ “Tín” Trong “Luận Ngữ”

Trong “Luận Ngữ” có nói: *“Nhân vô tín bất lập”*, người không có chữ tín thì không có chỗ đứng trong xã hội, không có chỗ đứng trong tập thể. Bởi vì xã hội là một sinh hoạt đoàn thể, nếu như mọi người đều không tin tưởng quý vị, xa cách quý vị, thì quý vị rất khó phát triển. Khổng Lão Phu Tử cũng nói: *“Người không có chữ tín không làm nên chuyện gì”*. Nếu như một người bất tín thì thật sự không biết họ có thể làm nên được việc gì. Vì vậy, chữ “tín” đối với một người vô cùng quan trọng.

Chúng ta xem chữ “tín” này, đây là chữ hội ý. Bên trái là chữ “nhân”, bên phải là chữ “ngôn”, nghĩa là một người đã nói thì nhất định phải giữ uy tín, nói thì phải giữ lời. Thái độ của người thời xưa đối với lời nói là *“một lời nói đáng giá ngàn vàng”*, *“nhất ngôn cửu đỉnh”*.

Ngoài ý nghĩa phải giữ uy tín ra, chữ “tín” này còn có một hàm ý khác, chính là “tín nghĩa”, “tín” và “nghĩa” kết hợp với nhau. Sự “tín nghĩa” tuy không được nói ra nhưng mọi người đều ngầm hiểu trong lòng. Ví dụ tuy chúng ta không nói với cha của mình là con phải hiếu thảo với cha, nhưng ở trong lòng chúng ta luôn luôn giữ lấy chữ “nghĩa” này.

Chữ “tín” này còn có một nghĩa rộng khác là đạo nghĩa, tình nghĩa, ân nghĩa, cách nói ngày nay chính là nghĩa vụ, bổn phận làm người, nghĩa vụ làm người. Từ chỗ này để lý giải chữ “tín” thì quý vị có thể giải thích ý nghĩa của chữ “tín” này rộng hơn. Chúng ta biết, tri thức của Thánh nhân không ngoài việc làm tốt mối quan hệ giữa người với người. Đây là điều căn bản nhất, chính là học cách làm người trước.

Làm người phải giữ chữ “tín” như thế nào?

Làm người không nằm ngoài năm mối quan hệ luân thường đại đạo.

“Ngũ Luân” là gì vậy? Điều này phải kiểm tra, quý vị cần phải tập trung tinh thần để trả lời câu hỏi. “Phụ tử hữu thân, quân thần hữu nghĩa, phu phụ hữu biệt, trưởng ấu hữu tự, bằng hữu hữu tín” (Cha con có tình thân, vua tôi có đạo nghĩa, chồng vợ có bổn phận riêng biệt, người lớn và trẻ nhỏ có tôn ti trật tự, bạn bè giữ chữ tín). Ngũ luân là năm mối quan hệ này.

Có hoàng đế nào nói với các quan là: “Khanh phải hết lòng trung thành với trẫm” không? Có nói như vậy không? Không cần nói, bởi vì đó là nghĩa vụ, bổn phận

của một người, là thái độ làm người, tuy không cần phải nói ra nhưng họ vẫn giữ bốn phận này.

• **Chữ “tín” trong quan hệ cha - con**

Chúng ta xem mối quan hệ cha - con. Đương nhiên trước tiên **“nói thì phải giữ lời”** thì quý vị mới có thể dẫn dắt gia đình và con cái trở nên tốt đẹp, con cái mới nể phục quý vị. Nếu như người cha nói một đằng làm một nẻo thì con cái có tôn kính không? Không thể. Nếu như quý vị tiếp tục như vậy thì chắc chắn đứa con sau này sẽ ngỗ nghịch. Bởi vì chúng tích lũy sự bất mãn, không nể phục như vậy thì sẽ có một ngày núi lửa phun trào. Vì vậy, đối với con cái cần phải **“nói thì phải giữ lời”**.

Thời nhà Chu có câu chuyện “Tăng Tử Giết Lợn”. Câu chuyện kể rằng, khi vợ của Tăng Tử phải ra bên ngoài mua thức ăn thì đứa con liền nói: *“Mẹ ơi! Con muốn đi với mẹ”*. Người mẹ liền nói: *“Con đừng có đòi đi, nếu như con ngoan ngoãn thì khi trở về mẹ sẽ giết lợn cho con ăn”*. Tăng Tử nghe được câu chuyện vợ mình nói dối đứa con, cho nên khi người vợ trở về thì nhìn thấy Tăng Tử đang mài dao. Vợ ông sợ quá liền chạy đến nói: *“Tôi chỉ nói đùa với con thôi, ông cho là thật sao?”*. Tăng Tử liền nói với vợ: *“Nếu như đối với con cái mà bà không giữ lời, thì cả cuộc đời của bà muốn con tin tưởng bà là điều rất khó”*.

Vì vậy, làm người lớn cần phải cẩn thận lời nói, việc làm. Quý vị chắc chắn mình làm được thì mới hứa. Hơn nữa, không chỉ quý vị làm được mới hứa mà cần phải xét rằng lời hứa này có lợi ích gì cho con cái hay không. Quý vị không nên nói kinh tế của nhà tôi sung túc như vậy,

chúng muốn cái gì thì cho cái đó, mà cần phải xem có cần thiết hay không.

“Đệ Tử Quy” nói: *“Việc không tốt, chớ dễ nhận. Nếu dễ nhận, tiến lui sai”*. Vì vậy, quý vị là phụ huynh thì cần phải chú ý đến sự cẩn thận trong lời nói.

Giữa cha con, ngoài việc nói phải giữ lời thì cha nhất định phải thương yêu con cái, con cái nhất định phải có hiếu với cha mẹ. Chúng tôi thường nghe một số bạn bè nói: *“Con cái đã được sinh ra thì nên tận tâm tận lực dạy dỗ chúng cho tốt. Đây là bốn phận làm người”*. Tôi rất thích nghe những lời như vậy vì khi nghe đều cảm thấy máu huyết trong người tuần hoàn rất tốt, đây là chính khí hao nhiên (nguồn năng lượng tốt). Khi nói chuyện với một người thật sự có đạo nghĩa, quý vị sẽ cảm thấy rất thoải mái. Những người con hiếu thảo thời xưa thật sự luôn luôn không quên ân đức của cha mẹ, ân nghĩa của cha mẹ.

Câu chuyện về Chu Thọ Xương tìm mẹ.

Vào thời nhà Tống, có một người trí thức tên là Chu Thọ Xương. Lúc ông bảy tuổi, người vợ cả của cha ông rất đố kỵ với mẹ của ông (mẹ ông là vợ thứ) nên kiên quyết ép mẹ của ông đi lấy người khác. Vì vậy, khi ông bảy tuổi thì phải xa mẹ. Quý vị xem, đứa trẻ mới bảy tuổi mà phải đối mặt với một bi kịch lớn trong cuộc đời, một sự thử thách như vậy. Nhưng đứa trẻ này luôn luôn nghĩ đến việc sau này phải đi tìm mẹ trở về. Chúng ta thấy một đứa trẻ mới bảy tuổi mà có thái độ như vậy đối với cha mẹ, thật vô cùng cảm động! Nếu quý vị nói: *“Bảy tuổi thì biết cái gì chứ?”* là sai rồi! Chỉ cần từ nhỏ quý vị dạy chúng những đạo lý làm người, thì đứa trẻ bảy tuổi cũng

có thể khiến chúng ta khâm phục trong lòng. Ông luôn thăm dò tin tức của mẹ ông suốt mấy mươi năm nhưng không có tin tức gì. Sự nghiệp của ông cũng phát triển rất tốt. Ông cũng làm quan vào thời Tống Thần Tông. Vào năm ông 57 tuổi, đã 50 năm trôi qua, ông hạ quyết tâm và nói với người thân của mình rằng: *“Tôi phải đi tìm mẹ tôi. Nếu như tôi không tìm được mẹ thì tôi sẽ không trở về. Nhất định phải tìm cho được, quyết chí đến cùng”*.

Quý vị bằng hữu, ông có tìm được mẹ không? *“Thành tâm thành ý thì vàng đá cũng tan chảy”*. Những người khác thì nghĩ rằng ông đang *“mò kim đáy biển”*. Thật sự giữa cha con, giữa mẹ con đều có sự liên kết. Ông đã tìm đến vùng Thiểm Tây xa xôi, đến một nơi gọi là Đồng Châu. Đúng lúc đó thì trời đổ mưa. Đây cũng là sự cảm ứng, nên ông liền dừng lại nơi đó. Sau đó thì ông có nhân duyên nghe được tin tức của mẹ ông. Thật sự là trời đất không vô tình, dựa vào tâm của chúng ta mà sinh ra cảm ứng.

Quý vị bằng hữu, chúng tôi đã từng đến Ôn Châu để giảng. Nơi đó mấy tháng trời không có mưa, hôm chúng tôi đến thì trời liền mưa. Chúng tôi đi đến đảo Tần Hoàng, nơi đó mấy tháng không có mưa, buổi tối hôm chúng tôi đến thì trời đã đổ một cơn mưa tuyết đầu tiên trong năm. Thật sự toàn bộ hoàn cảnh thiên nhiên cùng với tâm con người là một thể. Tâm con người thiện thì quốc thái dân an, tâm con người ác thì tai nạn liên miên. Vì vậy hiện nay chúng ta cần phải xoay chuyển tình hình của xã hội, không nên than vãn, phải bắt đầu từ căn bản, bắt đầu từ nơi tâm chúng ta, đem tâm chuyển đổi thành ý niệm thiện. Tiến thêm một bước là tạo ra sự ảnh hưởng đến càng nhiều người trong xã hội thì tất cả tai nạn tự nhiên sẽ từ từ được hóa giải.

Vì vậy, Chu Thọ Xương đã tìm được mẹ mình một cách thuận lợi. Mẹ ông lúc đó đã hơn bảy mươi tuổi. Mẹ con gặp nhau rất cảm động, ôm nhau mà khóc. Chu Thọ Xương không những đón mẹ về phụng dưỡng mà ngay cả những người em trai, em gái mà mẹ ông đã sinh sau này ông cũng đón về. Xin hỏi, ông cùng với những người em cùng mẹ khác cha này có ký giao kèo không? Không có. Người xưa đều là tín nghĩa, tình nghĩa, cho nên ông đã đón tất cả về cùng chung sống. *“Anh thương em, em kính anh. Anh em thuận, hiếu trong đó”*. Đây là tình nghĩa của Chu Thọ Xương đối với mẹ ông.

Câu chuyện về Thái sử Hoàng Đình Kiên rửa bô cho mẹ.

Thời Nhà Tống có một vị trí thức khác tên là Hoàng Đình Kiên. Ông rất giỏi về văn học. Lúc đó ông đã làm Thái Sử, là một chức quan tương đối cao, nhưng mỗi ngày ông nhất định phải tự mình rửa bô nước tiểu giúp mẹ. Không phải ông không có người giúp việc, nhưng ông nhất định kiên trì làm giúp mẹ công việc mà người con cần phải làm. Ngay cả bô nước tiểu cũng rửa, chúng tỏ những công việc khác ông cũng sẽ tận tâm, tận lực. Hoàng Đình Kiên tuy làm quan lớn, tuy đã có được danh lợi tiếng tăm nhưng tâm hiếu chí thành của ông có bị danh lợi, tiếng tăm làm cho ô nhiễm không? Không có.

Chúng ta nhìn lại xã hội của chúng ta hiện nay, khi một người kiếm được rất nhiều tiền thì tâm hiếu của họ có thay đổi không? Rất có thể trở thành một người lăm tiền nhiều tật, dùng tiền để tận hiếu. Có thể tâm cung kính đó không còn đủ. Vì vậy, chúng ta đối chiếu với người xưa, cần phải nỗ lực học tập theo người xưa. Đây là mối quan

hệ giữa cha mẹ và con cái, nói thì phải giữ lời và phải có tín nghĩa, phải tận bốn phần.

• **Chữ “tín” trong quan hệ thầy - trò**

Thời xưa còn có một mối quan hệ có ảnh hưởng rất lớn đối với cả cuộc đời của một người, mặc dầu không có nêu trong “ngũ luân” này, đó là luân thường đạo lý giữa thầy và trò. Thật sự quan hệ thầy trò có nằm trong “ngũ luân” hay không? Ở luân nào? Câu trả lời không giống nhau. “*Một ngày là thầy, cả đời là cha*”. Đây là đạo lý luân thường giữa cha và con, không hai không khác. Từ trong lễ nghi xưa, chúng ta thấy được khi cha mẹ qua đời thì con cái phải để tang ba năm, thầy giáo qua đời thì trong tâm của học trò cũng để tang ba năm, hoàn toàn giống nhau.

Chúng ta hãy nhìn xem giữa thầy và trò thời xưa giữ chữ “tín” như thế nào? Khi chúng ta dạy học trò nhất định phải “*nói lời phải giữ lấy lời*”, mới có thể làm cho học trò tâm phục khẩu phục. Như vậy học trò nhận lời làm việc gì cho thầy giáo cũng nhất định sẽ tận tâm, tận lực để làm.

Khổng Lão Phu Tử khi xưa dạy học có ba ngàn học trò, trong đó có bảy mươi hai hiền nhân. Khi Khổng Lão Phu Tử qua đời, những học trò này dựng lều ở bên cạnh mộ của Khổng Lão Phu Tử, kiên trì thủ hiếu ba năm. Pháp luật có quy định như vậy không? Không có. Đó là bày tỏ tấm lòng đạo nghĩa, ân nghĩa đối với thầy giáo. Trong số đó có một học trò thủ hiếu sáu năm là Tử Cống. Bởi vì khi Khổng Lão Phu Tử qua đời thì Tử Cống đang làm ăn ở một quốc gia khác, nên ông cứ mãi ân hận là đã không tự tay mình tiễn đưa thầy. Vì vậy, sau khi để tang ba năm thì ông

tự mình lại tăng thêm ba năm nữa. Đạo nghĩa thầy trò như vậy chúng ta hiện nay thật sự rất khó lĩnh hội được sâu sắc, khó mà lĩnh hội được hết tấm lòng giữa thầy và trò.

Vào thời nhà Minh, có một vị quan nổi tiếng tên là Sử Khả Pháp, thầy của ông tên là Tả Trung Nghị Công. Tả Trung Nghị Công chủ trì kỳ thi tiến sĩ – kỳ thi lớn của quốc gia. Thông thường thành phần trí thức đều có một sứ mệnh đối với đất nước, đó là vì đất nước tuyển chọn người hiền tài. Vì vậy, thầy của ông trước ngày thi đã cải trang vì hành, bỏ quan phục, mặc quần áo cải trang đến những nơi chùa chiền để xem thử những người trí thức tham gia thi cử tư chất như thế nào. Tại sao thầy của ông không đến các tửu điểm để xem mà phải vào chùa chiền? Bởi vì người trí thức thời xưa học hành rất khắc khổ, đều là *“mười năm đèn sách không có ai hỏi han, đến khi thành danh thì thiên hạ liền biết đến”*. Vì vậy, những người có tiền ở tửu điểm thì có thể thi không đậu. Vì vậy, thầy của ông mới đến một số ngôi chùa nổi tiếng để xem xét.

Khi đi vào phòng của Sử Khả Pháp, lúc đó Sử Khả Pháp vừa viết xong một bài văn nên ngủ thiếp đi. Thầy của ông thấy bài văn này của ông viết rất mạch lạc, lưu loát, câu văn biểu lộ khí tiết vì nước, vì dân, cho nên rất cảm động, liền lấy áo khoác của mình khoác lên người học trò Sử Khả Pháp.

Sau đó thi chính thức. Khi thầy của ông đang chấm bài thi, đọc đến một bài văn thì tinh thần phấn chấn, lập tức xếp đứng thứ nhất. Như vậy có phải là làm bừa không? Thời xưa họ cũng không biết bài văn đó là của ai, nhưng thầy của ông vì sao vừa xem thì xác định là của Sử Khả Pháp? Ngôn ngữ và lời văn là tiếng nói từ đáy lòng

của một người, vì vậy thầy giáo cảm nhận được đó chính là bài văn của Sử Khả Pháp, liền xếp cho ông đứng thứ nhất, đậu trạng nguyên.

Thời bấy giờ, học trò thi đậu đều phải bái quan chủ khảo làm thầy, cho nên Sử Khả Pháp đã chọn ngày lành tháng tốt đến nhà của Tả Trung Nghị Công tiến hành lễ bái sư. Khi Sử Khả Pháp vào nhà, Tả Trung Nghị Công nói với mẹ mình là: *“Sau này người thừa kế chí nghiệp của đời con không phải là con của con mà là người học trò này”*. Thật sự, người chân chính học sách Thánh Hiền thời xưa không sợ mình không có con cái kế thừa, mà chỉ sợ không tuyển chọn được người hiền tài cho đất nước, không truyền thừa lại được học vấn của Thánh Hiền.

Vì sao tôi có sự cảm nhận sâu sắc như vậy? Bởi vì cô Dương và chú Lư cùng với tôi là người dựng nước lã, nhưng họ rất thương yêu tôi, đem kinh nghiệm cả đời của họ truyền hết lại cho tôi, còn sợ tôi không tiếp thu hết. Từ tấm lòng của họ, tôi sâu sắc cảm nhận được người đọc sách Thánh Hiền thời xưa thật sự luôn nghĩ cho nhân dân, luôn nghĩ đến việc truyền thừa trí tuệ của Thánh Hiền.

Vì vậy sau này, Sử Khả Pháp và thầy của ông cùng làm quan trong triều. Thật không may, vào cuối đời nhà Minh, những thái giám nắm quyền nên thầy của ông bị hãm hại, bị giam vào trong ngục. Người làm học trò vô cùng lo lắng, liền tìm đủ mọi cách vào trong ngục để thăm thầy. Thầy của ông bị giam trong ngục, chịu hình phạt rất tàn nhẫn, bị họ lấy sắt nung đỏ rồi dí vào mắt, rất tàn khốc, ngay cả phần dưới đầu gối cũng bị cắt đứt. Khả Sử Pháp vô cùng lo lắng, liền cầu xin lính gác ngục cho ông gặp mặt thầy giáo một lần. Tâm chân thành của ông đã

cảm động lính gác ngục. Lính gác nói với ông: “Ông nên cải trang vào trong ngục nhặt phế phẩm, nhặt rác, phải làm cho toàn bộ thân thể mình thật dơ bẩn, như vậy mới có thể trà trộn vào được”. Sử Khả Pháp liền làm theo như vậy, từng bước đi vào trong ngục thăm thầy của ông. Khi nhìn thấy hình dạng của thầy như vậy, ông không kìm lòng được, gào khóc thảm thiết, liền nhào đến ôm lấy chân của thầy. Mắt của thầy không mở được nữa, đột nhiên nghe được tiếng của Sử Khả Pháp thì lập tức lấy hai tay vạch mắt ra, nhìn thẳng vào Sử Khả Pháp nói: “Thân phận của con là gì? Con là trụ cột của quốc gia, làm sao có thể vào nơi cấm địa nguy hiểm như thế này? Để những kẻ xấu này hại con chết thì thà bây giờ ta đánh chết con còn hơn”. Nói xong, thầy lập tức nhặt hòn đá dưới đất ném vào Sử Khả Pháp. Nhìn thấy thầy nổi giận đùng đùng như vậy nên Sử Khả Pháp liền nhanh chóng rời đi.

Quý vị bằng hữu, thầy của ông đã rơi vào cảnh “thập tử nhất sinh”, thấy học trò thân thiết như vậy đến thăm, ý nghĩ trước tiên của thầy là gì? Thầy có nghĩ cho bản thân mình không? Thầy chỉ nghĩ đến sự an nguy của quốc gia, nghĩ đến sự an toàn của học trò. Sau đó thầy của ông không may qua đời. Sử Khả Pháp cũng đảm nhiệm nhiều chức vụ quan trọng của quốc gia, lãnh đạo quân đội phòng thủ bên ngoài. Trong lúc phòng thủ, Sử Khả Pháp cùng với binh lính chia thành ba đội, đêm khuya thay phiên nhau cùng với ông lưng kề lưng nghỉ ngơi, không dám ngủ. Quân lính của ông nhìn thấy vậy thì không đành lòng, liền nói với ông: “Thưa đại nhân! Nếu như Ngài cứ tiếp tục như vậy thì chắc chắn thân thể sẽ chịu không nổi”. Sử Khả Pháp liền trả lời với quân lính rằng: “Nếu

như ta đi ngủ mà đúng lúc quân địch tấn công, đất nước sẽ bị tổn hại, vậy thì ta có lỗi với đất nước, càng có lỗi với thầy của ta”. Sử Khả Pháp thật sự luôn luôn ghi nhớ lời dạy dỗ của thầy. Vì vậy, học trò thời xưa báo ơn thầy của mình bằng cách y giáo phụng hành, thật sự phát huy học vấn của Thánh Hiền.

Mỗi lần Sử Khả Pháp trở về quê hương của ông, trước tiên không phải ông đi thăm người thân của mình mà là đi thăm vợ của thầy trước. Sử Khả Pháp đều tận tâm tận lực chăm sóc tất cả người thân của thầy mình. Đây chính là tình nghĩa thầy trò, đạo nghĩa thầy trò, không cần phải dặn dò. Chúng ta có thể thấy được “*tín nghĩa*” giữa thầy và trò vào thời xưa.

• Chữ “tín” trong quan hệ vua - tôi, người lãnh đạo và cấp dưới

Trong “Ngũ Luân”, luân thứ hai là “*quân thân hữu nghĩa*”. Người làm vua có câu: “*Quân vô hí ngôn*” (vua không nói đùa), nói thì nhất định phải giữ lời. Bề tôi nhận lời làm việc cho vua nhất định cũng phải cố gắng làm cho được. Nếu như đã nói với vua mà không giữ lời thì có thể bị chặt đầu vì đã phạm tội khi quân.

Ngoài chữ “tín” trong lời nói ra, mối quan hệ vua tôi thời hiện nay chúng ta thì gọi là mối quan hệ của người lãnh đạo và cấp dưới, đều có nghĩa vụ, đạo nghĩa, tình nghĩa trong đó.

Chúng ta hãy xem vua Nghiêu ngày xưa đối xử thân dân của ông như thế nào. Một hôm đang đi trên đường, vua Nghiêu gặp được hai người dân bị bắt vì tội trộm cắp và đang bị giải đi chịu hình phạt. Vua Nghiêu nhìn thấy vô

cùng hoang mang, lập tức đi đến hỏi: “Hai người đã phạm tội gì? Vì sao bị bắt vậy?”. Hai người đó nói: “Vì trời hạn hán lâu ngày không mưa, chúng tôi không có gì ăn, cũng không có gì cho người nhà ăn, nên bắt buộc phải trộm đồ ăn của người ta”. Vua Nghiêu nghe xong thấy hồ thẹn, liền nói với quân lính rằng: “Hãy thả hai người này ra, hãy bắt trộm đi”. Quân lính vô cùng ngạc nhiên: “Tại sao có thể bắt vua được chứ?”. Vua Nghiêu nói: “Bởi vì trộm không có đức hạnh nên mới chiêu cảm hạn hán lâu ngày không mưa, đây là lỗi thứ nhất của trộm. Lỗi thứ hai là trộm không dạy người dân được tốt. Trộm đã phạm hai tội lớn này, người đáng bị bắt phải là trộm”. Vua Nghiêu nói lời này xong, lúc đó trên bầu trời mây đen liền kéo đến, không bao lâu nắng hạn gặp mưa rào.

Khi một người thương yêu người dân chí thành, thì tấm lòng của người đó nhất định có thể cảm động người dân cả nước đều noi theo gương của người đó. Nhân dân cả nước đều có tấm lòng như vậy thì tất cả tai nạn chắc chắn sẽ được hóa giải.

Tiên sinh Viên Liễu Phàm lúc làm huyện trưởng của huyện Bảo Đề cũng bị hạn hán lâu ngày không mưa. Ông cũng tự mình trai giới tắm gội để cầu mưa. Quả nhiên sau khi đọc xong sớ văn cầu nguyện thì lập tức trời đổ mưa. Quý vị bằng hữu không nên xem thường tâm chân thành của chúng ta. Lòng thành có thể cảm động đất trời. Vì sao cổ Thánh tiên Hiền có thể lưu danh vào sử xanh, có thể truyền lại cho đời sau? Đều do đạo nghĩa của họ đối với nhân dân.

Thời nhà Hạ, vị vua đầu tiên của nhà Hạ là Đại Vũ. Chúng ta nhất định biết câu chuyện Đại Vũ làm công trình thủy lợi, cũng biết rằng ông đi ngang nhà ba lần mà không

vào nhà. Vì sao ba lần đi ngang nhà mà ông không vào? Bởi vì tai nạn nước rất cấp bách. Nếu như một ngày ông bắt cần, lũ lụt có thể tràn vào thì không phải một người chịu nạn, một nhà chịu nạn mà là hàng ngàn hàng vạn người dân chịu nạn, cho nên ông lúc nào cũng nơm nớp lo sợ. Đại Vũ kết hôn được bốn ngày thì phải đi ngay. Từ ngày đó đến tám năm sau ông vẫn không về nhà, bởi vì làm thủy lợi tám năm. Sau đó ông thật sự đã dùng cách rất hay, đó là khai thông sông ngòi.

Cách làm này của Đại Vũ hiện nay chúng ta có thể dùng được không? Không phải bảo quý vị đi làm thủy lợi, mà dạy bảo con cái chúng ta cũng có thể dùng khai thông, thuận theo tình thế mà dạy bảo. Tuyệt đối không nên giống như cha của Đại Vũ luôn dùng cách ngăn chặn lại, vì nếu như vậy thì đến một lúc nào đó sẽ bị vỡ đê. Chúng ta cũng phải dạy theo năng khiếu, tùy theo tính tình khác nhau của con cái mà cố gắng dạy dỗ chúng.

Từ vua Nghiêu, Đại Vũ, chúng ta có thể nhận ra, một người lãnh đạo có đạo nghĩa với nhân dân, nhân dân đối với lãnh đạo cũng có ơn nghĩa. “*Vua hiền, tôi trung*”. Người lãnh đạo phải nhân từ, luôn nghĩ đến cuộc sống của người dân. Cấp dưới cũng phải luôn cảm được ân đức của người lãnh đạo đã cho chúng ta có hoàn cảnh cuộc sống tốt. Nếu như không có công việc tốt, thì gia đình chúng ta có thể sẽ lo lắng, ba bữa không đủ no. Vì vậy, là bề tôi thì nhất định phải tận tâm tận lực cống hiến cho quân vương, đặc biệt khi quân vương phạm sai lầm thì họ nhất định thẳng thắn khuyên can.

Trước đây, trong đoạn văn nói về chữ “hiếu” chúng tôi đã giải thích tỉ mỉ: “*Cha mẹ lỗi, khuyên thay đổi. Mặt*

ta vui, lời ta dịu. Khuyên không nghe, vui can tiếp. Dùng khóc khuyên, đánh không giận”, chúng tôi có nêu lên những ví dụ về những vị trung thần như Ngụy Trưng, Bính Cát.

Chúng ta hiện nay cũng có thể xem một đất nước như là một công ty, điều hành công ty cũng giống như điều hành một nước nhỏ vậy. Ý nghĩ đầu tiên của người lãnh đạo là phải mang lại lợi ích cho nhân viên, tuyệt đối không nên chỉ vì túi tiền của riêng mình. Khi quý vị chỉ vì túi tiền của mình mà không tôn trọng, không quan tâm chăm sóc nhân viên, thì nhất định sẽ không giữ được họ.

Mạnh Phu Tử có một đoạn giáo huấn rất quan trọng nói về quan hệ quân thần, trong đó nhắc đến: “*Vua xem bề tôi như thủ túc thì bề tôi xem vua như tâm phúc, vua xem bề tôi như chó ngựa thì bề tôi xem vua như người dung, vua xem bề tôi như cỏ rác thì bề tôi xem vua như kẻ thù*”.

Chữ “*thù*” này là chữ cổ, cũng chính là chữ “*thù*” của kẻ thù. Đoạn này của Mạnh Phu Tử rất thú vị. Nếu như người lãnh đạo yêu thương cấp dưới giống như tay chân, thì cấp dưới sẽ xem họ như tâm phúc. Vua xem bề tôi như chó ngựa, chó ngựa thì để làm gì? Để lợi dụng mà thôi. Lãnh đạo sử dụng nhân viên sau đó trả tiền cho nhân viên, chỉ xem nhân viên như là một công cụ, thì nhân viên sẽ xem lãnh đạo giống như một người dân bình thường, không có tình giao hảo, không có cảm tình. Vì vậy, khi họ giúp quý vị làm nhiều hơn một chút thì họ nhất định sẽ đòi tiền tăng ca, một phút một giây cũng không làm thêm cho quý vị.

Câu sau là: “*Vua xem bề tôi như cỏ rác*”. Quý vị xem nhân viên là những thứ không quan trọng, trong lòng

còn muốn nói: “*Tôi có tiền, đến đâu tôi cũng có thể tìm được người*”. Nếu như chúng ta đối với cấp dưới đều ngạo mạn như vậy, thì cấp dưới đối với chúng ta sẽ nghiêng rằng tức giận.

Tôi đã từng nghe có một chủ quán ăn bị nhân viên (cấp dưới) của mình vào trong nhà bếp giở thủ đoạn, khiến cho khách ở đó ăn xong đều xảy ra vấn đề. Sau đó thì quán ăn này không thể hoạt động được nữa.

Vì vậy, từ câu giáo huấn này chúng ta có thể hiểu được, nếu như một công ty, một đoàn thể không tốt, thì ai phải gánh vác trách nhiệm nhiều nhất? Người lãnh đạo, gọi là “*trên làm dưới noi theo*”. Vì vậy, nếp sống của một công ty, một đoàn thể là tốt hay xấu, thì người lãnh đạo phải chịu hết trách nhiệm. Ngày nay chúng ta làm ông chủ, làm quản lý, tuyệt đối không nên nói: “*Nhân viên của tôi sao mà tệ như vậy?*”. Không nên có thái độ này, mà cần phải “*làm không được thì nên quay lại phản tỉnh chính mình*”. Chúng ta là người cấp dưới cũng phải nghĩ đến công ty, nghĩ đến ơn đức của người lãnh đạo.

Tôi đã từng thấy một công ty đã hoạt động được mấy mươi năm thì gặp khó khăn, rất nhiều nhân viên lập tức lấy một tấm vải trắng, họ buộc vào cái gì? Họ kháng nghị, bao vây công ty, công xưởng. Làm như vậy có tốt không? Tôi nhìn thấy vậy rất thương tâm. Trong một đời người, người Đông Bắc có câu nói: “*Sông có khúc, người có lúc*”, đời người khó tránh khỏi thăng trầm. Đời người như thế thì một gia đình cũng vậy, một công ty đâu thể nào cứ thuận buồm xuôi gió mãi được. Khi công ty hoạt động tốt, chúng ta đã làm việc ở đó mấy mươi năm. Mấy mươi năm này vì sao chúng ta có thể giáo dục con cái mình một cách

ôn định? Vì sao gia đình có thể duy trì được bình thường? Do kinh tế ổn định. Kinh tế ổn định là công lao của ai? Nhất định là có công lao nỗ lực của quý vị, nhưng không thể quên phải có công ty, phải có ông chủ, phải có những duyên phận này. Ông chủ còn phải gánh vác rủi ro. Hàng ngày quý vị ở công ty làm xong công việc của mình, khi về nhà là nằm xuống ngủ. Lúc quý vị đang ngủ, ông chủ có thể vẫn còn đang suy nghĩ cho tiền đồ của công ty, phải nỗ lực quay vòng dòng vốn.

Cha của tôi làm việc ở ngân hàng, ông nói: “*Con đừng cho rằng các doanh nhân này dường như rất oai phong, thật sự đến ba giờ rưỡi chiều họ đều bận rộn hối hả*”. Chúng ta không nên chỉ nhìn thấy kinh tế của người lãnh đạo khá dồi dào, mà chúng ta cần phải thấy được sự cống hiến của họ đối với công ty chắc chắn không ít hơn chúng ta. Vì vậy, chúng ta cần phải nghĩ đến ân đức này, không nên vừa gặp việc thì hành động theo cảm tính.

Xin hỏi: Làm như vậy ai sẽ được lợi ích? Không có ai. Công ty có thể chưa đến nỗi phá sản, vẫn có thể vực dậy được, nhưng nếu nhân viên làm như vậy thì ngay cả cơ hội đứng lên cũng không có. Do đó, con người thật sự không nên hành động theo cảm tính, mà phải dùng lý trí đề xuất ý kiến với công ty, phải có sự trao đổi, đàm phán với nhau thì mới được.

Khi người Nhật Bản bắt mắt với công ty thì họ sẽ không bao vây công ty. Họ chỉ quần một miếng vải trắng ở trên đầu nhưng không nói gì mà viết từ “*kháng nghị*” và vẫn tiếp tục làm việc. Như vậy mới có thể khiến công ty hoạt động bình thường. Người lãnh đạo vừa nhìn thấy có nhiều người quần vải trắng như vậy liền nhanh chóng đến

thương lượng. Họ sẽ gọi những người quản lý đến để xem công ty cần sửa chữa những chỗ nào thì họ nhanh chóng điều chỉnh. Nếu như người lãnh đạo xem trọng và có thành ý sửa đổi, thì cấp dưới sẽ rất vui. Lúc này có thể “*dĩ hòa vi quý*”, gia hòa thì tự nhiên vạn sự hưng. Vì vậy, trong sự đối đãi giữa quân thân, chúng ta luôn phải nghĩ đến bốn phận của mình, phải luôn nghĩ đến việc chúng ta cần phải làm tròn đạo nghĩa, cần phải tận ân nghĩa, tận tình nghĩa. Làm người như vậy mới hiền hậu, mới được người khác chấp nhận, người khác mới cảm thấy an tâm.

⁹Chúng ta bắt đầu vào chương thứ tư nói về “*tín*”, đã nói đến chữ “*tín*” trong lời nói của một người. “*Phàm nói ra*” phải “*tín trước tiên*”. “*Tín*” còn hàm chứa một ý nghĩa sâu sắc hơn, đó chính là tín nghĩa, là nghĩa vụ. Bốn phận làm người của một người không cần phải nói ra nhưng họ luôn để ở trong tâm không lúc nào quên.

Phần trước chúng tôi có nói đến mối quan hệ cha con. Rất nhiều người con hiếu cho dù xa mẹ đã năm mươi năm, trong khoảng thời gian xa cách đó họ vẫn luôn hy vọng tìm được mẹ để có thể hết lòng phụng dưỡng. Vì vậy, sau này trời cao đã không phụ lòng người.

Thời nhà Tống, Chu Thọ Xương cũng tìm được mẹ của ông một cách thuận lợi. Không chỉ đón mẹ về phụng dưỡng, mà ngay cả em trai, em gái cùng mẹ khác cha ông cũng đón về nhà chăm sóc. Người đọc sách luôn luôn đem bốn phận đặt ở trong tâm.

Khi ở Úc, mỗi lần nghe cô Dương giảng những câu chuyện về “*Giáo Dục Đạo Đức*”, tôi đều chảy nước mắt.

⁹ Bắt đầu tập 28

Ngồi bên cạnh tôi là một người bạn người Hồng Kông, dáng vẻ khôi ngô, cao ráo. Nhìn thấy tôi nghe giảng mà cứ rơi nước mắt, anh liền đưa khăn giấy cho tôi. Anh không dám nhìn tôi, mà từ từ đẩy khăn giấy qua cho tôi. Anh ấy rất hòa nhã. Vì sao nước mắt của tôi cứ chảy mãi vậy? Bởi vì nghe những câu chuyện của Thánh Hiền khiến tôi cảm nhận được điều gì mới là ý nghĩa thật sự của việc làm người. Tôi ngồi nghe mà trong lòng nức nở, làm người phải là như vậy mới vui vẻ, vui sướng.

Ví dụ như câu chuyện về “Tử Lộ Gánh Gạo”. Khi Tử Lộ còn nghèo khổ, ông tận tâm, tận lực phụng dưỡng cha mẹ, phải đi hơn trăm dặm để mang gạo về. Trên đường gánh gạo về, ông không những không cảm thấy nặng mà trong lòng còn cảm thấy rất an ổn, rất vui vẻ bởi vì ông đang làm tròn bổn phận của người làm con. Sau này ông làm quan, giàu có rồi, mỗi bữa ăn đều rất thịnh soạn nhưng ngược lại ông ăn không thấy ngon. Người bên cạnh hỏi ông: *“Thức ăn ngon như vậy tại sao ngài ăn không thấy ngon?”*. Tử Lộ trả lời: *“Cha mẹ tôi đã qua đời, không còn để cùng tôi thụ hưởng nữa. Bữa cơm này không thể sánh bằng cơm lúc tôi giúp cha mẹ gánh gạo hơn trăm dặm. Cơm đó ăn vào mới thơm, mới an vui”*.

Rất nhiều bạn bè cũng thảo luận với tôi làm sao để học tập lời giáo huấn của Thánh Hiền? Điều quan trọng nhất là phải học tập tâm lòng của Thánh Hiền, phải học sự dụng tâm của Thánh Hiền. Tâm của Thánh Hiền luôn luôn không lúc nào dám quên *“hiếu, đễ, trung, tín, lễ, nghĩa, liêm, sĩ”*, luôn luôn nhắc nhở mình những điều này khi cư xử với người. Khi họ luôn giữ tâm đức hạnh thì những thói quen xấu của họ tự nhiên sẽ không còn nữa, sẽ từ từ mất đi.

Chúng ta học thuộc “Đệ Tử Quy” chính là luôn luôn lấy tâm hạnh của Thánh Hiền để quán chiếu bản thân, tự mình nhắc nhở mình. Tôi tin rằng sau thời gian chăm chỉ, “*công phu đủ*” thì “*đọc liền thông*”. Khi một người thật sự dùng tâm ý và hành vi của Thánh Hiền để làm việc, thì chắc chắn người đó mỗi ngày đều được pháp hỷ sung mãn. Cho nên chữ “*tín*” có nghĩa là nghĩa vụ, là bổn phận.

Phản trước chúng tôi cũng nói đến đạo nghĩa, ân nghĩa trong mối quan hệ vua tôi. Về phương diện làm bề tôi, chúng tôi cũng đã nói đến không nên làm việc theo cảm tính, mà nên dùng lý trí để bàn bạc, trao đổi với lãnh đạo. Thật sự giữa người với người tại vì sao có xung đột? Đa số là do khoảng cách xa, thiếu sự trao đổi. Thiếu sự trao đổi lâu ngày thì rất dễ sinh ra đối lập, rất dễ mâu thuẫn, sau đó là xung đột. Vì vậy, làm người lãnh đạo cũng nên mở rộng cửa để bàn bạc trao đổi, phải có sự rộng lượng tiếp nhận lời khuyên can của cấp dưới. Cấp dưới cũng nên có trách nhiệm khuyên can cấp trên.

Quý vị bằng hữu có dám khuyên cấp trên của mình không? Tôi cũng có nghe một số bạn bè nói là: “*Không dám!*”. Thậm chí họ nói có đến hai, ba người cấp trên trong một đơn vị thì nên theo ai đây? Theo đúng người thì sau này có thể sẽ được thăng quan tiến chức. Giả như chúng ta dùng cái tâm này để làm việc cho cấp trên, thì những ngày tháng đó không hề dễ chịu, mỗi ngày phải thăm dò ý tứ, phải nịnh hót, a dua, mết chết đi được! Giả như chúng ta đặt cược cả vào đó mà không được thăng quan, không phải chúng ta sẽ giận chân đạp ngực tức giận sao? Cho nên có câu là “*chủ nào tớ nấy*”. Khi chúng ta chỉ vì công danh của chính mình mà nịnh bợ cấp trên, như vậy thật sự là rất mệt.

Nếu như quý vị nịnh hót, a dua mà vị cấp trên đó thật sự được thăng chức, quý vị cũng được thăng chức cùng với ông ta, chẳng lẽ cuộc đời như vậy đã được tốt đẹp rồi sao? Chưa chắc! Vị cấp trên mà phải nịnh bợ, a dua, thì sự nghiệp của ông ta có thể luôn luôn được thăng tiến không? Không thể. Bởi vì một vị cấp trên thích nịnh bợ, a dua thì trí tuệ của ông ta, cách nhìn về cuộc đời của ông ta sẽ có giới hạn. Đến lúc đó chắc chắn sẽ xuất hiện một số vấn đề, có thể ông ta sẽ bị giáng chức. Chúng ta thấy xã hội ngày nay có rất nhiều người làm quan lớn có thể chỉ hai tháng hoặc năm tháng thì bị mất chức. Tuy là quý vị đặt cược đúng chỗ nhưng đến lúc đó vẫn mất hết chẳng còn gì.

Rốt cuộc chúng ta phải đem sự nỗ lực, sự dụng tâm đặt ở chỗ nào? Đặc biệt là công chức nhà nước, chúng ta thật sự cần phải làm theo bốn phận của chúng ta, cần phải theo nhu cầu của nhân dân, như vậy quý vị mới có thể thăng thần khuyến can cấp trên. Do quý vị đã tận bốn phận của mình để phục vụ cho nhân dân nên năng lực của quý vị mỗi ngày cũng dần được nâng cao. Khi quý vị có năng lực thật sự, thì một vị chủ quản tốt vừa được thăng chức sẽ dùng ai? Đương nhiên là phải dùng người thật sự có thể làm việc, người có thể tin tưởng. Đến lúc đó quý vị không cầu thì cơ hội cũng tự nhiên đến với mình. Cuộc đời mà có thể tuân theo quy luật tự nhiên, khi điều kiện chín muồi thì sự việc tự nhiên sẽ thành công, quý vị cũng không phải sống trong sự suy tính thiệt hơn. Bốn phận bề tôi nên dụng tâm không mong cầu đền đáp, nên tận hết bốn phận can gián lãnh đạo của mình.

Mười mấy năm trước, ở Đông Nam Á xuất hiện khủng hoảng kinh tế. Rất nhiều quốc gia đều đối mặt với

thách thức rất lớn, hầu như rất nhiều vấn đề tài chính đều bị đổ vỡ. Lúc đó ở Hàn Quốc xuất hiện một sự kiện. Có một công ty sắp phá sản, nhân viên của công ty mang tiền của mình đến nói với lãnh đạo công ty là: “*Công ty chúng ta không thể phá sản. Số tiền này của chúng tôi, ông hãy cầm lấy mà dùng!*”. Đây thật sự là đạo nghĩa, tình nghĩa giữa vua và bề tôi, giữa lãnh đạo và cấp dưới.

Cảnh tượng như vậy có thể nhìn thấy ở đất nước chúng ta không? Phải có niềm tin! Ở Hàn Quốc chúng ta đã nhìn thấy được, xin hỏi người Hàn Quốc học theo ai vậy? Hiện nay người Hàn Quốc học văn hóa truyền thống thật sự vững chắc. Từ tiểu học đến đại học đều học tập xuyên suốt giáo trình văn hóa truyền thống của Nho gia. Hơn nữa, người Hàn Quốc đều xem việc học tập văn hóa truyền thống là niềm vinh dự, niềm tự hào. Vì vậy chúng ta phải thật sự xem hiểu được báu vật của tổ tiên để lại, nếu không thì tinh hoa này của tổ tiên sẽ được nước láng giềng bên cạnh phát dương quang đại. Như vậy, phận làm con cháu như chúng ta sẽ không tròn bổn phận.

- **Chữ “tín” trong quan hệ vợ chồng**

Giữa vợ chồng đương nhiên cũng phải giữ chữ “tín”. Giả như giữa vợ chồng không giữ chữ “tín” thì xảy ra tình huống gì? Có thể vợ chồng nghi kỵ lẫn nhau, trong lời nói sẽ có sự chỉ trích, mỉa mai. Hàng ngày cứ như vậy cùng sống chung với nhau sẽ rất nguy hiểm cho mối quan hệ. Vì vậy, vợ chồng cũng phải giữ chữ “tín”.

Hiện nay nghe nói giữa vợ chồng đều có bí mật riêng, đều có quỹ riêng. Khi chúng ta có bí mật, có tiền cất riêng, không cho đối phương biết tình hình của mình, khi chúng

ta dùng tâm hư vọng, tâm không chân thành như vậy, đôi phương có thể cảm nhận được không? Có thể! Thật ra trong tâm của người hay làm những chuyện dối mình gạt người không được an ổn. Cho dù quý vị thật sự giữ một số tiền bên mình, nhưng mỗi ngày tâm của quý vị vẫn phải phập phồng lo sợ. Như vậy có khi giữ được tiền thì thân thể có thể sẽ như thế nào? Mỗi ngày đều lo lắng chuyện này chuyện nọ, nên thân thể bị suy yếu. Vì vậy, trị gia nên giữ thái độ không có bí mật, trong sáng vô tư là tốt nhất!

Mỗi lần mẹ tôi lĩnh lương đều đưa hết cho cha tôi. Vì vậy trong gia đình tôi, cha tôi là người nắm giữ quyền quản lý kinh tế. Trước đến giờ mẹ tôi không bao giờ hỏi đến chuyện tiền bạc. Mẹ tôi càng tin tưởng thì cha tôi dù làm trâu, làm ngựa cũng mãn nguyện. Thật sự người thật lòng tin tưởng người khác thì họ luôn luôn được ung dung, thoải mái. Mẹ tôi không quản lý tiền bạc, mẹ tôi cũng không biết đi xe đạp, vì vậy mỗi lần cần đi đâu mẹ sẽ nói với cha tôi: *“Cái gì em cũng không biết, thật là dở!”*. Cho nên cha tôi phục vụ rất vui vẻ, cảm giác mình rất giỏi giang. Sau này tôi biết lái xe thì tôi cũng phục vụ cho mẹ. Con người không cần quá thông minh lanh lợi. Chuyện gì quý vị cũng quản đến cùng thì sẽ làm cho người khác ở trước quý vị đều cảm thấy họ không có năng lực. Sau cùng thì quý vị sẽ mệt như sắp chết. Mệt như sắp chết mà còn bị người ta chê bai thậm tệ. Vì vậy sự thông minh, lanh lợi của một người phải để ở bên trong. Không nên lấy sự thông minh, lanh lợi của mình để chèn ép người khác. Phải làm theo đạo “Trung Dung”.

Trong lời nói cũng cần phải giữ chữ “tín”. Giữa vợ chồng, trong tâm của mỗi người nhất định phải cảm ơn ân

đức của đối phương, cảm ơn đối phương đã cùng mình đi trọn con đường trong cuộc đời này. Phái nam chúng ta nhất định phải luôn nhớ rằng, người vợ đã giúp chúng ta làm một việc trọng đại, đó là sinh con để phái nam chúng ta có người nối dõi tông đường, dòng họ của chúng ta mới có thể được duy trì. Chỉ riêng ân đức này thôi cũng không thể báo đáp hết, bởi vì chúng ta không làm được. Có đúng không? Vì vậy “*ân phải báo, oán phải quên*”. Vợ chồng luôn nghĩ đến sự cống hiến của một nửa kia. Nghĩ đến ân đức của nhau thì sẽ buông bỏ những xung đột. Trong tâm luôn nhớ ơn thì khi nhìn thấy một nửa kia trong lòng sẽ vui vẻ, như vậy thì đâu thể nào sống không tốt được? Khi vợ chồng sống hạnh phúc thì cuộc sống mỗi ngày đều hòa thuận, vui vẻ.

Vào thời nhà Hán, vua Hán Quang Vũ có một bề tôi tên là Tống Hoảng vô cùng thanh bạch, liêm khiết, làm việc rất có trách nhiệm. Thời đó Tống Hoảng làm chức Ty Không, quản lý các công trình xây dựng trong nước và cũng là một chức vị rất quan trọng của quốc gia. Lúc đó, chồng của công chúa Hồ Dương (chị Quang Vũ Đế) đã qua đời. Quang Vũ Đế bàn với chị của ông, muốn tìm giúp cho chị một người chồng và cũng mong muốn chọn được một người trong số các quan đại thần làm chồng chị. Ông hỏi chị của ông: “*Trong tất cả các đại thần, chị thích ai nhất?*”. Công chúa Hồ Dương lập tức trả lời: “*Tống Hoảng phong thái phi phạm, rất có đức hạnh*”. Quang Vũ Đế vừa nghe thì đã biết. Quang Vũ Đế liền cho tìm Tống Hoảng đến và nói với Tống Hoảng: “*Người ta thường nói rằng giàu sang thì dễ thay đổi, nghĩa là một người khi đã giàu sang thì sẽ thay đổi bạn bè, một người khi đã giàu sang thì liền thay đổi vợ. Hình như nhân tình thế thái hiện*

nay có xu hướng như vậy”. Vua thăm dò ý của Tổng Hoàng, xem ông có bằng lòng lấy chị gái của mình không.

Quý vị bằng hữu! Nếu như lấy chị của vua thì sẽ trở thành hoàng thân quốc thích, trong phút chốc từ một bề tôi liền trở thành quý tộc. Rất nhiều người mơ ước có được cơ hội này. Tổng Hoàng biết được ý của Hoàng thượng, lập tức nói với Hoàng thượng hai câu: *“Bần tiện chi giao bất khả vong, tào khang chi thân bất hạ đường”*. Ý nghĩa câu này là có rất nhiều bạn bè giúp đỡ khi chúng ta gặp khó khăn, bần cùng, thì khi chúng ta thật sự đã phát đạt, tuyệt đối không được quên những người bạn này. *“Tào khang chi thân”*, tào khang là chỉ phần cám gạo thô xấu, nghĩa là không nên bỏ người vợ chính thức đã cùng ta vất vả tạo dựng sự nghiệp.

Tổng Hoàng nói chuyện rất có học vấn. Nếu như vua hỏi: *“Khanh có đồng ý cưới chị ta không?”* mà ông trả lời với vua: *“Thần không thể bỏ người vợ tào khang được, Hoàng thượng không biết sao?”*, thì khi đó vua sẽ như thế nào? *“Sao khanh chẳng nể mặt ta vậy?”*. Vì vậy, Tổng Hoàng nói chuyện từng bước một. Trước tiên ông nói bạn bè thuở còn hàn vi thì không thể quên. Ông dừng lại một chút để nhà vua suy nghĩ: *“Đúng rồi, đời người thì phải xem trọng tình nghĩa”*. Tiếp theo, ông nói không thể bỏ người vợ đã từng cùng mình vất vả được, thì vua sẽ không làm khó ông. Vì vậy nói chuyện phải có nghệ thuật, thứ tự nói chuyện trước sau rất quan trọng. Giống như quý vị muốn khuyên một người bạn, quý vị vừa gặp mặt liền nói: *“Hôm nay tôi sẽ nói một số khuyết điểm của anh”* thì nhất định họ sẽ ghen lời. Quý vị nên nói với họ gần đây họ có nhiều điều rất tốt, nói ra một, hai điều tốt của họ, rồi sau đó

mới nói đến việc nên cải thiện. Như vậy chính là nói theo thứ tự. Chúng ta cũng phải tùy thuận theo tình cảm của con người, gọi là “*nhân tình thấu hiểu tức văn chương*”.

Tổng Hoảng đã từ chối vua, từ chối công chúa Hồ Dương. Tình nghĩa như vậy, khí tiết như vậy không chỉ ảnh hưởng đến gia đình của ông, mà còn ảnh hưởng đến bá quan văn võ của cả triều đình, thậm chí còn ảnh hưởng đến người đọc sách của ngàn năm sau. Người đọc sách cũng có lúc nghĩ rằng, gần đây họ càng lúc càng giàu sang, định bụng muốn đổi vợ, chợt nghe được câu chuyện này thì họ sẽ từ bỏ ý nghĩ đó. Cái chính khí hạo nhiên này có thể đứng sừng sững giữa trời đất.

Tôi cũng tin rằng khi Tổng Hoảng từ chối việc này, có lẽ trong khoảng thời gian dài, tất cả bá quan văn võ tuyệt đối không dám bỏ vợ. Vì vậy, thái độ của người đọc sách là: “*Hành động có thể đời đời làm đạo cho thiên hạ, hành vi có thể đời đời làm khuôn phép cho thiên hạ, nói năng có thể đời đời làm chuẩn mực, phép tắc cho thiên hạ*”. Họ luôn luôn áp ủ tinh thần “*học vi nhân sự, hành vi thế phạm*”. Cho nên, hành vi của ông mới có thể ảnh hưởng đến nếp sống của xã hội. Chúng ta cũng phải học tâm ý này của Tổng Hoảng. Lời nói, hành động, nhất cử nhất động của chúng ta đều phải mong muốn làm thành tấm gương tốt cho mọi người, cho xã hội.

Cần phải giữ tín nghĩa giữa vợ chồng, đây là đạo nghĩa cần phải gìn giữ.

- **Chữ “tín” trong quan hệ anh em**

Quan hệ thứ tư trong ngũ luân là “*anh nhường, em kính*”. Giữa anh em cũng phải giữ chữ “tín”. Nếu như

anh em không giữ chữ “tín” thì bầu không khí trong gia đình có thể xảy ra vấn đề, thậm chí nói không chừng sẽ xảy ra xung đột. Anh em cũng phải có tình nghĩa, ân nghĩa, nên cố gắng đoàn kết cùng nhau, như vậy mới có thể khiến cho cha mẹ yên tâm: *“Anh thương em, em kính anh. Anh em thuận, hiếu trong đó”*.

“Anh nhường, em kính” trong ấn tượng của tôi, cha tôi cũng không nói với tôi là: *“Con phải hết lòng thương yêu chị của con!”*. Tôi cũng không nghe cha tôi nói với chị tôi: *“Con phải chăm sóc em của con!”*. Tôi chưa từng nghe cha tôi nói như vậy. Chủ yếu là bản thân cha mẹ đã làm cho chúng tôi thấy, diễn cho chúng tôi xem. *“Thân giáo giả tùng, ngôn giáo giả tụng”*. Bản thân mình thật sự làm được thì con cái của chúng ta sẽ tự nhiên làm theo một cách vui vẻ. Nhưng nếu không làm mà chỉ nói, chỉ thuyết giáo, có thể con cái nghe lâu rồi chúng sẽ cho là không đúng, cuối cùng chúng sẽ cãi lại chúng ta.

Chúng ta xem, hiện nay rất nhiều anh chị em đưa nhau ra tòa án, chỉ vì tài sản mà kiện cáo lẫn nhau. “Chu Tử Trị Gia Cách Ngôn” có nói: *“Trong nhà chớ tranh kiện”*. Trong một gia đình, một dòng họ thì điều vô cùng kiêng kỵ là thưa kiện, người thân kiện cáo nhau. Chúng ta nói *“tình người, phép nước”*, cũng cần phải chú ý đến tình người, vì mất đi tình người thì sẽ mất hòa thuận. Gia đình không hòa thuận thì không thịnh vượng. Vì vậy, trong gia đình chớ nên kiện tụng nhau. Khi trong gia đình vì tài sản mà tranh chấp lẫn nhau thì tài sản này bảo đảm không giữ lại được. Hơn nữa, khi giữa anh chị em xảy ra xung đột thì đã làm ra tấm gương không tốt cho thế hệ sau, dòng họ này đã biểu lộ sự thất bại. Vì vậy, người xưa

đã nhắc nhở chúng ta rằng: *“Trong gia đình chớ nên tranh kiện, tranh kiện tất kết cục chẳng lành”*.

Vào thời nhà Minh, có một cô gái họ Trần, cha mẹ cô đã sớm qua đời. Lúc đó cô còn có hai người em trai, một em mới sáu tuổi, một em mới năm tuổi. Cô đã đến tuổi lấy chồng, cha mẹ có để lại một số tài sản. Tất cả người thân luôn dòm ngó tài sản của nhà cô. Vậy phải làm thế nào? Đời người luôn luôn phải lựa chọn. Việc lựa chọn phải dựa vào trí tuệ. Nếu như cô lấy chồng thì ai sẽ chăm sóc cho hai em? Vì vậy, cô đã quyết tâm nhất định một lòng một dạ chăm sóc hai em thật tốt. Cô cũng biết những họ hàng thân thích luôn chú ý đến tài sản nhà cô, cho nên một hôm cô mang rất nhiều nến ra thắp sáng hết nhà, rồi bày rất nhiều thức ăn ở trên bàn. Bởi vì cô biết những người thân này thường hay đi ngang qua nhà của cô, cô bày tiệc rượu ngon xong liền ra ngoài mời những người họ hàng này vào nhà: *“Xin mời! Xin mời vào nhà tôi dùng cơm!”*. Họ vốn là muốn đến xem có chỗ nào để ra tay hành động hay không, rốt cuộc cô gái họ Trần này đã chủ động mời họ vào ăn cơm. Họ cảm thấy rất xấu hổ nên nói với cô: *“Chúng tôi vừa đi ngang qua đây, ở nhà không có nến vì vậy đến nhà cô mượn”*. Tất cả đều được mời vào, cùng nhau ăn cơm. Mọi người đều xấu hổ không dám nhìn nhau. Từ ngày hôm đó trở đi, những người họ hàng này không còn đến nhà cô dòm ngó nữa.

Thứ nhất là cô rất độ lượng, cô không trực tiếp gây xung đột với những người họ hàng này bằng lời nói. Chính thái độ như vậy của cô đã đánh thức tâm hổ thẹn của họ. Thứ hai, những người họ hàng đó cũng sâu sắc cảm nhận được rằng cô đã quyết tâm chăm sóc em trai của

cô trưởng thành. Sau này, hai người em trai của cô cũng có gia nghiệp, có sự nghiệp rất thuận lợi. Bốn mươi lăm tuổi cô mới đi lấy chồng, cả cuộc đời không có con. Khi về già, hai người em trai của cô đã đón chị gái về nhà phụng dưỡng.

Ngày xưa, những người làm anh, làm chị đối với em của mình đều giữ tình nghĩa, đạo nghĩa như vậy. Vì vậy chúng ta làm anh, làm chị cũng nên noi theo. Thật sự con người thường hay tính toán được mất, ví dụ nói tôi chăm sóc cho em tôi thì bản thân tôi có bị thiệt thòi không? Khi con người hay tính toán chuyện này chuyện nọ thì cuộc đời sẽ không được thoải mái. Do đó, khi anh chị em gặp khó khăn thì phải hết lòng giúp đỡ mới đúng.

Ở Thâm Quyển có một cô giáo, em chồng của cô đi làm ở Hawai'i. Cuộc sống ở Hawai'i rất khó khăn, chồng của cô liền nói với cô: *“Anh muốn gửi tất cả số tiền tích lũy trong hai, ba năm nay của vợ chồng mình cho em gái anh, bởi vì cô ấy ở bên đó rất khó khăn”*. Giả như chồng của quý vị nói như vậy thì quý vị phải trả lời như thế nào? Khi đó quý vị nên nghĩ đến: *“Lượng lớn phước lớn”*, *“quân tử thành nhân chi mỹ”* (*quân tử thành tựu việc tốt cho người*). Quý vị cần phải thành toàn chữ *“đế”* cho chồng mình, chính là thành toàn cái tâm thương yêu em gái của anh ấy. Thành toàn phần tâm yêu thương em gái này cũng là thành toàn tâm hiếu cho chồng, bởi vì cha mẹ nhìn thấy anh trai chăm sóc em gái như vậy thì trong lòng họ sẽ yên tâm biết bao. Người vợ lập tức trả lời: *“Anh làm như vậy em rất khâm phục và cũng rất vui. Em sẽ đi chuyển tiền giúp anh”*. Khi vợ chồng giúp đỡ nhau như vậy, tin rằng tình nghĩa họ dành cho nhau càng ngày càng

sâu đậm. Tuy chúng ta bỏ ra một số tiền, nhưng gia đình được hòa thuận, vui vẻ. Tục ngữ nói: “*Gia hòa vạn sự hưng*”. Đã vạn sự hưng rồi thì còn sợ sau này không có tiền sao? Vì vậy, đời người phải làm hết nghĩa vụ, đời người cần phải nhìn xa, không nên lúc nào cũng so đo. Đây là đạo nghĩa giữa anh chị em.

• **Chữ “tín” trong quan hệ bạn bè**

Quan hệ thứ năm là “*bằng hữu hữu tín*”. Bạn bè không chỉ là nói phải giữ lời, mà còn phải có tín nghĩa và có nghĩa vụ của bạn bè.

Câu chuyện về tình bạn giữa Trương Thiệu và Phạm Thức.

Vào thời nhà Hán, có hai người đọc sách tên là Trương Thiệu và Phạm Thức. Hai người cùng học trong Thái Học, tình nghĩa rất tốt. Sau đó mỗi người đều trở về quê hương của mình, hẹn hai năm sau vào ngày này Phạm Thức sẽ đến thăm Trương Thiệu. Hai năm trôi qua, Trương Thiệu nói với mẹ của ông: “*Bạn con hôm nay sẽ đến nhà*”. Mẹ ông liền nói: “*Cuộc hẹn của hai năm trước mẹ nghĩ có lẽ bạn con đã quên rồi. Hơn nữa, hai nhà cách xa ngàn dặm như vậy*”. Trương Thiệu liền nói: “*Người bạn này của con vô cùng uy tín, anh ấy nhất định sẽ đến*”. Vì vậy, mẹ của ông cũng bắt đầu chuẩn bị rất nhiều món ăn. Đúng như dự đoán, Phạm Thức đúng kỳ hẹn đã đến nhà của Trương Thiệu. “*Nhân phòng tri kỷ thiên bôi thiếu*” (gặp được bạn tri kỷ, uống ngàn ly rượu vẫn là ít), tình nghĩa của họ theo ngày tháng càng thêm sâu đậm hơn.

Sau đó Phạm Thức bị bệnh hiểm nghèo, Phạm Thức dặn dò người vợ là: “*Nhất định phải đi tìm Trương Thiệu*

và nói với anh ấy là tôi có thể không qua khỏi, mời anh ấy đến tiễn tôi”. Người vợ liền nhanh chóng cho người đi báo tin cho Trương Thiệu. Bởi vì thời gian quá cấp bách, Trương Thiệu vừa nghe được tin liền nhanh chóng đến quê của Phạm Thức. Đã sắp đến giờ an táng mà Trương Thiệu vẫn chưa đến, những nhân viên mai táng đang tiến hành việc mai táng, đo đạc tính toán nhưng đo thế nào cũng không chuẩn, không cách nào đem quan tài đi an táng được, cứ kéo dài thời gian. Khi Trương Thiệu đến thì lập tức việc đo đạc rất chuẩn, Trương Thiệu tự mình đưa Phạm Thức đi an táng.

Vì sao Phạm Thức phải cho gọi Trương Thiệu đến giúp ông lo việc hậu sự? Vì ông vô cùng tín nhiệm bạn mình. Ông hiểu rất rõ Trương Thiệu không những sẽ làm tốt việc hậu sự của ông, mà chắc chắn cũng sẽ chăm sóc vợ con của ông. Tình nghĩa bạn bè thời xưa là như vậy. Chúng ta sau khi nghe xong vô cùng cảm động.

Câu chuyện về tình bạn giữa Chu Huy và Trương Kham.

Thời xưa có một người đọc sách tên là Chu Huy. Khi Chu Huy học ở Thái Học thì gặp một người bạn tên là Trương Kham. Hai người học cùng với nhau nhưng không thường xuyên nói chuyện với nhau. Trương Kham luôn quan sát con người Chu Huy như thế nào, sau đó bị cảm động bởi đức hạnh từ lời nói và việc làm của Chu Huy, cảm thấy ông là một người rất đáng để tin cậy. Một hôm, Trương Kham nói với Chu Huy: “Tôi muốn phó thác vợ con của tôi cho ông chăm sóc”. Ông nói những lời như vậy là vì vô cùng tín nhiệm Chu Huy, nhưng Chu Huy

hoàn toàn không nói lời nào. Bởi vì bình thường cũng không giao tiếp nhiều với nhau, nên ông không nói lời nào. Tự bản thân của Trương Kham hiểu rõ thời gian của mình còn lại không nhiều, không bao lâu sau thì ông qua đời. Chu Huy nghe được tin liền dắt con trai đến nhà của Trương Kham, tặng cho họ rất nhiều đồ ăn, rất nhiều quần áo để mặc. Con của ông thấy khó hiểu, liền hỏi: “*Thưa cha! Trước đến giờ cha không có kết giao qua lại với người này, vì sao khi ông ấy chết cha giúp đỡ ông ấy nhiều như vậy?*”. Chu Huy liền nói: “*Trước đây Trương Kham có nói muốn phó thác vợ con của ông ấy cho cha. Ông ấy nhờ cha như vậy chứng tỏ ông ấy rất tin tưởng cha. Ông ấy đã xem cha như tri kỷ, vì vậy trong lòng của cha cũng đã xem ông ấy là bằng hữu*”. Người xưa họ không muốn làm trái tâm niệm của mình. Giả như họ làm trái tâm niệm của họ thì lương tâm của họ sẽ bất an. Mặc dù không có sự giao hảo sâu đậm, nhưng một khi ông đã xem Trương Kham như bằng hữu, thì ông sẽ tận hết nghĩa vụ của một người bạn.

Giữa bạn bè với nhau có những nghĩa vụ nào phải nên làm?

- Thứ nhất đương nhiên là phải khuyên can lẫn nhau, gọi là “*cùng khuyên thiện, cùng lập đức. Lỗi không ngăn, đôi bên sai*”. Giả như bạn bè có lỗi mà chúng ta không khuyên can, thì sẽ không làm hết trách nhiệm của bạn bè. Cho nên, thứ nhất là khuyên can.

- Thứ hai là phải quan tâm.

- Thứ ba là phải khen ngợi. “*Khen người thiện, tức là thiện. Người biết được, càng tốt hơn*”.

- Thứ tư không nói chuyện xấu trong nhà người, không nên đem chuyện xấu trong nhà bạn bè ra nói bên ngoài, vì làm như vậy là không có đạo nghĩa.

- Thứ năm là phải có đạo nghĩa về việc chia sẻ tài vật.

Thứ nhất là khuyên can nhau

Trong bài giảng, chúng tôi đã nói rất nhiều về việc khuyên can. Vì sao vậy? Bởi vì xã hội ngày nay khá phức tạp. Mỗi người chỉ có một cặp mắt nên không thể nhìn thấu hết mọi phương diện, nên cần sự nhắc nhở của cha mẹ, của lãnh đạo, của cấp dưới, của vợ, của anh em, của bạn bè. Vì vậy, con người được nhắc nhở thì mới có thể hiểu thêm được đạo lý. Thứ nhất, chúng ta cần phải tiếp nhận sự khuyên can của người khác. Thứ hai, cũng cần phải biết khuyên nhủ người thân như thế nào. Cho nên chủ đề này nói tương đối nhiều.

Thứ hai là quan tâm lẫn nhau

Thật sự chúng ta cũng cần phải quan tâm người khác mọi lúc mọi nơi. Chúng ta không thể dạy con cái là: “*Bạn bè và người thân thì con mới cần quan tâm, người khác thì không cần*”. Dạy con cái như vậy có đúng không? Con người chỉ có một trái tim, làm sao có thể chia trái tim làm hai được chứ? Khi chúng lạnh nhạt đối với người lạ, thì chúng có nhớ ơn người thân hay không? Rất khó! Vì vậy, khi chúng có thể quan tâm tất cả mọi người, thì cha mẹ, anh em đâu có lý nào chúng lại không quan tâm. Thí dụ khi gặp những người đi đứng khó khăn thì chúng ta thường phải nhắc nhở con cái càng nên cung kính. Bởi vì tâm lý của họ, bởi vì cuộc đời của họ đã không gặp may mắn, giả như chúng ta dùng ánh mắt khác lạ nhìn họ thì sẽ

khiến cho họ càng không được thoải mái. Từ chi tiết nhỏ này chúng ta đã nuôi dưỡng tâm nhân từ cho con cái. Nếu như đi xe buýt, nhìn thấy có phụ nữ mang thai, trẻ em, người già yếu lên xe thì chúng ta lập tức dắt con mình đứng lên nhường chỗ ngồi. Điều này là nuôi dưỡng sự quan tâm người khác của con cái.

Quan tâm bạn bè không phải chỉ quan tâm một mình họ, mà còn yêu thương luôn cả những người thân của họ. Khi quý vị kính trọng cha mẹ của bạn bè thì họ sẽ rất vui, thậm chí anh chị em của họ cũng rất vui. Như vậy quý vị sẽ hòa hợp được với gia đình và dòng họ của bạn. Có câu là: *“Thương nhau thương cả tông chi họ hàng”*. Thường chúng ta gọi điện thoại, khi hai - ba tháng chưa liên lạc với nhau, quý vị hỏi bạn bè qua điện thoại là: *“Mẹ của bạn có khỏe không? Ba của bạn gần đây có khỏe không?”*. Tuy là một câu hỏi thăm đơn giản nhưng cũng sẽ khiến cho tâm của đối phương cảm thấy rất ấm áp.

Hiện giờ chúng ta lại học “Đệ Tử Quy”, quý vị không chỉ quan tâm đến cha mẹ của bạn bè, mà quan trọng hơn là phải quan tâm đến việc giáo dục con cái của họ. Hiện nay đa phần các gia đình đều rất đau đầu trong việc giáo dục con cái. Chúng tôi đang thúc đẩy công tác giáo dục hơn một năm nay, rất nhiều gia đình đều có được phương pháp và chuyển biến khá tốt.

Có một cô, lúc tôi đang giảng ở Thẩm Quyển thì cả nhà cô gồm chồng cô và bốn đứa con cùng đến nghe. Con của cô cũng đã mười mấy tuổi rồi, đang học trung học phổ thông, trung học cơ sở. Rất thú vị! Đúng lúc này vợ chồng của cô ấy có chuyện không vui. Sau khi học xong cô ấy nói với tôi, vốn là cô ấy luôn thấy chồng mình sai, nhưng

sau khi nghe giảng xong thì biết được điểm mấu chốt quan trọng của Nho gia đó là *“Hành hữu bất đắc, phản cầu chư kỷ”* (làm việc gặp trở ngại, không thành công thì phải quay lại phản tỉnh bản thân). Cho nên cô ấy xét lại mình, cảm thấy bản thân mình làm chưa tốt nên không có tư cách để chê chồng mình. Đối với con cái cũng như vậy, trước đây vốn là luôn nhìn thấy con cái chỗ này không tốt, chỗ kia không tốt, bây giờ cô sẽ nghĩ: *“Có phải là mình làm gương chưa đến nơi đến chốn không?”*. Tâm niệm của cô vừa chuyển thì chương ngại tự nhiên tiêu trừ. Vì vậy, chúng ta quan tâm bạn bè, tiến thêm một bước nữa quan tâm gia đình của họ, quan tâm cuộc sống của họ.

Thứ ba là phải khen ngợi lẫn nhau, tán thán lẫn nhau.

Trong hành trình cuộc đời của chúng ta thì tâm trạng có lúc này lúc khác, nên rất cần sự ủng hộ và an ủi của bạn bè. Có một câu nói là: *“Văn nhân tương khinh”* (văn nhân thường coi thường nhau). Tại vì sao nói *“văn nhân thường coi thường nhau”*? Là vì tăng trưởng sự ngạo mạn, thậm chí là vì có tâm đồ kỵ. Chúng ta hãy suy nghĩ, làm văn nhân, làm người đọc sách mà sinh khởi ngạo mạn đối với người khác, cảm thấy học vấn của mình, văn chương của mình rất tốt, còn của người khác rất kém, khi họ khởi lên cái tâm này thì thật sự là họ đã bị đọa lạc rồi. Học vấn cả cuộc đời của họ có thể thành tựu không? Không thể! Vì *“học vấn thâm sâu thì tâm ý bình lặng”*. Người có học vấn thật sự nhìn tất cả mọi người đều rất nhã nhặn, đều rất hoan hỷ, làm sao có thể ngạo mạn được. Vì vậy, chúng ta đọc sách Thánh Hiền cần phải đối trị *“sát thủ”* của chính mình đó là tâm đồ kỵ. Khi tâm đồ kỵ này phát ra, không chỉ bản thân mình bị hại, không chỉ đối

phương bị ảnh hưởng, mà vấn đề lớn hơn là chúng ta sẽ làm cho người trong xã hội bị ảnh hưởng.

Ví dụ như người đọc sách này rất có đức hạnh, rất nhiều người học tập theo ông. Nhưng quý vị lại đổ kị ông ấy, thậm chí dùng lời lẽ hủy báng ông ấy, khiến cho một nhóm người mất lòng tin đối với ông ấy thì tội lỗi này của quý vị thật rất lớn. Một người luôn luôn đổ kị người khác thì chắc chắn người đó càng ngày suy nghĩ càng không được linh hoạt, bởi vì họ đã gây trở ngại cơ hội học tập giáo huấn Thánh Hiền, học tập trí huệ của người khác. Bồ thí pháp được thông minh, trí tuệ. Nếu như cản trở người khác bồ thí pháp thì sẽ bị quả báo ngu si. Vì vậy, chúng ta cần phải mở rộng tâm lượng để tán thưởng người khác, nỗ lực thực hiện: “*Khen người thiện, tức là tốt. Người biết được, càng tốt hơn. Thấy người tốt, nên sửa mình. Dù còn xa, cũng dần kịp*”. Khi giữa bạn bè với bạn bè mà có thể tùy hỷ với nhau, khen ngợi lẫn nhau thì đoàn thể cũng như giới học thuật đều là một bầu không khí vui vẻ, hòa thuận. Đây là phải khen ngợi người khác.

Thứ tư là không nên nói chuyện xấu trong nhà người.

Bởi vì bạn bè tin tưởng chúng ta thì họ sẽ đem một số chuyện tương đối riêng tư trong gia đình thảo luận với chúng ta, vì vậy những lời nói này chúng ta cần phải thật cẩn thận, không nên nói ra ngoài. Bởi vì khi quý vị nói ra ngoài sẽ bị những người có tâm xấu thù dật tạo ra những tin đồn, như vậy sẽ làm tổn thương nội tâm của bạn bè hoặc gia đình của họ. Vì vậy, khi người khác đã thành thật trút hết tâm lòng với ta, chúng ta càng phải nên cẩn thận lời nói của mình. Đương nhiên rất nhiều việc riêng tư trong nhà, chúng ta cũng không cần phải nói với mọi người.

Ví dụ như chồng của mình có những điểm nào không tốt mình liền đi nói cho hàng xóm nghe, nói cho bạn bè nghe, đến sau cùng có thể những lời này sẽ được truyền đến tai của chồng mình, anh ấy nhất định sẽ nổi giận. Đến lúc đó mối quan hệ vợ chồng sẽ bị ảnh hưởng không tốt. Không chỉ mối quan hệ vợ chồng không tốt, mà còn khiến cho người khác xem thường quý vị, thậm chí cũng không tôn trọng chồng của quý vị. Như vậy thì không tốt. Vì vậy, đối với chồng vẫn là “*xấu che, tốt khoe*”. Giả như có một hôm anh ấy phát hiện ra mình làm vẫn chưa được tốt mà vợ mình ra ngoài khen ngợi, khẳng định mình, anh ấy cảm thấy nhất định mình càng phải nỗ lực hơn để không phụ lòng kỳ vọng của vợ mình. Điều này rất quan trọng. Vì vậy, chúng ta không nên nói chuyện xấu trong nhà.

Điều cuối cùng là phải có đạo nghĩa về việc chia sẻ tài vật.

Chữ “*tài*” này không những chỉ tiền tài, đồ vật, mà chúng ta vẫn có thể mở rộng thành “*nội tài*” và “*ngoại tài*”. Nội tài là chỉ sức lao động, kinh nghiệm, trí tuệ. Ngoại tài là chỉ tiền bạc, đồ vật. Bởi vì đời người khó tránh khỏi sự thăng trầm, nên khi bạn bè thật sự có tình huống khẩn cấp, ví dụ như cha mẹ của bạn bè bị bệnh nặng, tức thời họ không thể xoay sở số tiền lớn như vậy thì chúng ta phải “*cứu người lúc nguy cấp*”, nếu có khả năng thì nên lập tức giúp đỡ họ. “*Huệ bất tại đại*”, ân huệ không ở chỗ nhiều hay ít, mà trong lúc đang nguy cấp đó quý vị có thể quan tâm, giúp đỡ họ thì họ sẽ vô cùng cảm động. Đây là đạo nghĩa về sự chia sẻ tài vật giữa bạn bè.

Tôi nhớ lúc nhỏ, vào đầu năm học mới có một số người thân không có tiền đóng học phí cho con họ, cha tôi

nhất định sẽ mang tiền ra giúp đỡ. Hơn nữa, khi mang số tiền này giúp đỡ, tôi có thể cảm nhận được thái độ của cha ngoài sự chân thành ra, còn có thái độ là không muốn họ trả lại, đều coi như là sự giúp đỡ giữa người thân với nhau. Vì vậy, thật sự lời nói, việc làm của cha mẹ đều có sự ảnh hưởng thâm lắng đối với con cái.

¹⁰Chúng tôi đã giảng đến “*đạo nghĩa*”, “*tín nghĩa*” giữa bạn bè với nhau, cũng nói đến giữa bạn bè nên khuyên can, quan tâm lẫn nhau, khen ngợi, tán thán lẫn nhau. Thật sự khi quý vị khen ngợi người khác thì bản thân mình cũng được thơm lây. Ngoài ra, điểm thứ tư là không nói chuyện xấu trong gia đình người.

Cuối cùng là “*thông tài chi nghĩa*”, đạo nghĩa về việc chia sẻ tiền tài. Tài được chia làm hai loại là ngoại tài và nội tài. Nội tài là dùng sức lực, dùng kinh nghiệm, trí tuệ của mình để giúp đỡ người khác. Tục ngữ có câu: “*Giúp ngật chứ không giúp nghèo*” (*giúp lúc cấp thiết chứ không giúp nghèo*). Quý vị bằng hữu, nghèo là gì? Không có tiền thì gọi là nghèo phải không? Họ không có tiền thì rồi sau này có thể sẽ có tiền, chỉ cần họ có chí khí, chỉ cần họ chịu học hỏi. Chỉ sợ là ngay cả chí khí, ngay cả tâm học hỏi họ cũng không có, đó mới thật sự là nghèo. Nếu đối phương có thái độ như vậy mà quý vị mang tiền đến giúp đỡ thì họ càng lúc càng ỷ lại, thậm chí cho rằng đó là lẽ đương nhiên. Có thể chúng ta vốn là muốn giúp đỡ họ nhưng rốt cuộc đã hại họ. Vì vậy, giúp người khác cũng phải dùng trí tuệ, nếu không thì sẽ trở thành dùng tâm thiện làm việc ác.

¹⁰ Bắt đầu tập 29

Ví dụ như đôi phương không có trách nhiệm đối với gia đình, thường hay đi uống rượu rồi đến mượn tiền của quý vị thì có nên cho họ mượn tiền không? Không được cho mượn. Nhưng quý vị cũng không được đuổi họ đi, vì như vậy sẽ kết oán với nhau. Quý vị nên mời họ vào nhà ngồi, chỉ cần quý vị có nguyên tắc thì họ sẽ không thể đụng đến tiền của quý vị. Ngồi một chút thì nên nói với họ một, hai câu đạo lý làm người, thậm chí kể cho họ một số kinh nghiệm thực tế trong công việc của quý vị, hoặc là kinh nghiệm rèn luyện bản thân. Nói với họ để họ có thể tích lũy được những trí tuệ, năng lực làm việc của mình. Nhất định phải chuẩn bị một quyển “Đệ Tử Quy” để tặng cho họ.

Người lớn đều rất xem trọng sĩ diện, quý vị không nên nói: *“Anh cố gắng học quyển sách này đi vì quyển sách này anh chưa từng học”*. Không nên nói như vậy! Chúng ta cần phải khéo dùng phương tiện để nói, quý vị cũng nên lựa lời tốt đẹp mà nói: *“Con trai của anh vô cùng đáng yêu! Quyển sách này tặng cho con anh học, sau này nhất định con anh sẽ có tiền đồ. Nhưng các bậc Thánh Hiền thời xưa nói giáo dục là trên làm thế nào thì dưới làm theo như vậy. Chúng ta là bậc làm cha mẹ thì phải làm tấm gương tốt cho con cái noi theo”*. Quý vị đừng nói họ không phải là tấm gương tốt. Khuyến họ làm như vậy, tin rằng từng chút từng chút sẽ khiến cho họ dần dần thay đổi quan niệm. Điều này cũng là do chúng ta thật sự tin tưởng rằng *“nhân chi sơ, tính bổn thiện”*. Tâm chân thành, tâm bình đẳng như vậy thì chúng ta mới nhắc nhở họ được.

Chúng ta có *“thông tài chi nghĩa”* (đạo nghĩa về việc chia sẻ tiền tài), chữ *“tài”* này không chỉ là tiền bạc, mà còn chỉ những kinh nghiệm, trí tuệ của chúng ta. Đợi đến

khi họ học được những kinh nghiệm, phương pháp, trí tuệ này rồi, tin rằng họ cũng có thể tổ chức tốt gia đình của họ. Vì vậy, sự giúp đỡ này của chúng ta không chỉ giúp họ nhất thời, mà còn giúp cho họ suốt cả cuộc đời. Đây là chúng ta bàn đến “đạo nghĩa”, “tín nghĩa” giữa bạn bè mà không cần phải dùng lời để nói.

Ngoài nghĩa vụ trong mối quan hệ ngũ luân ra, chúng ta cũng phải hồi tưởng lại, vì sao ngày nay chúng ta có được lời giáo huấn của Thánh Hiền tốt đẹp như vậy? Là do mấy ngàn năm nay, những bậc Thánh Hiền đã đổ xuống không biết bao nhiêu mồ hôi nước mắt, trải qua sự khắc cốt ghi tâm mới lưu lại được những trí tuệ tinh túy này, tuyệt đối không phải ngẫu nhiên mà có.

Mấy năm trước, tôi nghe lão ân sư Thích Tịnh Không giảng rằng: “*Bốn nền văn minh cổ đại trên thế giới hiện giờ chỉ còn lại có một*”. Đó là nền văn minh nào vậy? “*Trung Quốc*”. Câu trả lời chính xác! Có phải là tổ tiên của bốn nền văn minh cổ đại này đi đến trước mặt của Thần linh, sau đó Thần linh nói: “*Nào, hãy bốc thăm đi! Ai bốc được thăm thì không bị diệt vong*” không? Có phải do tổ tiên người Trung Quốc bốc được cái thăm đó nên không bị diệt vong không? Có quả ắt phải có nhân. Vì sao các nền văn minh cổ kia bị diệt vong? Vì sao Trung Quốc không bị diệt vong? Hoàn toàn không phải ngẫu nhiên.

Vì vậy, khi Sư trưởng của chúng ta nói đến đây thì tôi hết sức chú ý, bởi vì từ trước đến nay tôi chưa từng nghĩ đến vấn đề này. Sư trưởng nói, bởi vì tổ tiên đã biết quá nhiều về cuộc đời, ví dụ câu: “*Nhân sinh thất thập cổ lai hy*”. Rất nhiều người sống đến bốn mươi tuổi, năm mươi tuổi đột nhiên quay đầu nhìn lại chặng đường mấy mươi

năm đã đi qua, chợt họ có một cảm xúc là: “*Giả như cuộc đời tôi được lặp lại lần nữa, nhất định tôi sẽ không phạm nhiều sai lầm như vậy*”. Nếu như cuộc đời này lúc nào cũng có sự tiếc nuối như vậy thì không được viên mãn. Cho nên tổ tiên của chúng ta biết rằng, nếu như trí tuệ không được truyền thừa lại thì cuộc đời của mỗi người phải đúc kết kinh nghiệm lại từ đầu. Vì yêu thương con cháu đời sau, thậm chí yêu thương cả nhân loại nên họ mong muốn đem trí tuệ mấy ngàn năm truyền thừa lại cho đời sau, để không bị gián đoạn, nên họ đã phát minh ra một công cụ để truyền thừa trí tuệ gọi là “*Văn Ngôn Văn*”.

Một người có thể làm được việc vĩ đại phi thường như vậy nhất định bắt đầu từ tâm niệm của người đó. Có sự yêu thương như vậy thì sẽ có được phương pháp tốt đẹp. Tổ tiên chúng ta quan sát thấy được rằng, nếu như không tách riêng ngôn ngữ và văn tự (chữ viết) ra thì sẽ không truyền thừa lại được. Chúng ta hãy suy nghĩ, nước La Mã có lưu lại văn tự (chữ viết) không? Có. La Mã vẫn còn lưu lại rất nhiều tác phẩm văn chương, nhưng hiện nay có ai đọc được không? Các nhà lịch sử, các nhà khảo cổ học xem chưa chắc đã hiểu. Những vùng thuộc lưu vực Lưỡng Hà này có lưu lại văn tự (chữ viết) không? Có, nhưng hiện nay chẳng có mấy người đọc hiểu được. Ngay cả chữ viết cũng đọc không hiểu thì ý nghĩa bên trong càng không thể hiểu được.

Tôi đã từng trò chuyện với một người bạn, anh ấy đã xa quê hương hơn hai mươi năm, khi trở về nói chuyện với bạn bè người thân thì có rất nhiều từ ngữ anh ấy nghe không hiểu và nhiều từ ngữ anh ấy nói họ cũng không hiểu. Ngôn ngữ hai mươi năm đã có thay đổi chút ít, 200

năm thì sẽ thay đổi rất nhiều. Nếu như văn viết và văn nói hoàn toàn giống nhau, thì văn chương viết vào hai ngàn năm trước làm sao quý vị có thể đọc hiểu được? Nhất định quý vị xem không hiểu. Hiểu được điều này, nên tất cả văn viết đều không dùng ngôn ngữ lúc đó, mà dùng “*Văn Ngôn Văn*”. Vì vậy mấy ngàn năm nay, tất cả văn chương trí tuệ đều là dùng “*Văn Ngôn Văn*” để viết. Khi hiểu được “*Văn Ngôn Văn*” thì chúng ta có thể trực tiếp làm đệ tử của Khổng Lão Phu Tử của hơn hai ngàn năm trước, cũng có thể làm đệ tử của Mạnh Phu Tử. Vì vậy, “*Văn Ngôn Văn*” có thể vượt ra khỏi thời gian và không gian để giúp chúng ta học tập trí tuệ của Thánh Hiền. “*Văn Ngôn Văn*” là ân đức lớn nhất mà Tổ tiên của chúng ta dành cho con cháu đời sau.

Khi tôi nghe đến đây, trong lòng cảm thấy hồ thẹn, bởi vì môn Ngữ Văn của tôi luôn không tốt. Khi tôi học trung học phổ thông, vào giờ “*Văn Ngôn Văn*” tôi thường ngủ gục. Sau khi nghe những lời này, tôi cảm thấy tổ tiên đã dùng sinh mạng của mình để thành tựu cho chúng ta, vậy mà chúng ta lại vứt bỏ vào thùng rác, vì vậy tôi đã rơi nước mắt. Đây là những giọt nước mắt xấu hổ.

Bình thường bạn bè bụng ly trà giúp chúng ta, chúng ta liền cảm ơn rồi rít, nhưng tổ tiên đã mấy ngàn năm dùng sinh mạng để thành tựu cho con cháu đời sau thì chúng ta lại không nhìn thấy. Vì vậy, lúc đó tôi khởi lên một ý niệm là nhất định phải cố gắng học “*Văn Ngôn Văn*”, cố gắng học tập Kinh điển của Thánh Hiền. Sau đó tôi mở quyển “*Đệ Tử Quy*”, “*Luận Ngữ*” ra, đột nhiên tôi cảm nhận được hình như không khó như trước đây. Dường như giữa tôi và Kinh điển Thánh Hiền gần nhau

hơn, đọc câu nào thích câu đó. Vì sao trước đây tôi lại không thể học được vậy? Vì sao trước đây tôi cảm thấy rất khó? Vì sao sau khi rơi nước mắt rồi mới thấy không khó? Từ sự việc này chúng ta cũng thể hội được câu giáo huấn: *“Tất cả pháp từ tâm tướng sinh”*.

Quý vị bằng hữu, chướng ngại từ đâu vậy? Chướng ngại nằm ở trong tâm. Bản thân mình cảm thấy rất khó thì nó sẽ rất khó. Khi quý vị buông bỏ những chướng ngại này thì nó sẽ không khó. Vì vậy, khi chúng ta thật sự có tâm niệm sám hối, thì tâm niệm sám hối đó sẽ khiến chúng ta gánh vác được sứ mạng, sẽ làm tương ưng với Kinh điển.

Quý vị bằng hữu, tôi có thể học tốt *“Văn Ngôn Văn”* thì nhất định quý vị sẽ học tốt hơn tôi. Phương pháp học *“Văn Ngôn Văn”* cũng rất đơn giản. Thầy Lý Bình Nam đã từng nói: *“Chỉ cần học thuộc năm mươi bài cổ văn thì có thể đọc được Văn Ngôn Văn. Nếu thuộc một trăm bài cổ văn thì có thể viết được Văn Ngôn Văn”*. Năm mươi bài cổ văn có khó hay không? Không khó! *“Đệ Tử Quy”* chúng tôi tính là sáu bài: Nhập Tắc Hiếu, Xuất Tắc Đễ, Cẩn, Tín, Phiếm Ái Chúng, Thân Nhân và Dư Lực Học Văn là sáu bài (vì Thân Nhân tương đối ngắn nên Thân Nhân và Dư Lực Học Văn chỉ được tính là một bài). Quý vị đọc *“Hiếu Kinh”* có mười tám chương. Thật sự đọc năm mươi bài cổ văn không khó, đọc một trăm bài cũng không khó, điều quan trọng nhất là phải bền lòng. *“Thời gian ít, cần chăm chỉ. Công phu đủ, đọc liền thông”*. Một tuần chúng ta có thể học thuộc ba trăm chữ là được. Ba trăm chữ không nhiều. *“Đệ Tử Quy”* có 1.080 chữ. Mỗi tuần chúng ta học thuộc 300 chữ, thì một năm chúng ta

học thuộc hơn mười ngàn chữ, như vậy thì thực lực của chúng ta vô cùng hùng hậu rồi. Vì vậy, thành tựu thật sự nằm ở chỗ kiên trì. Chỉ cần kiên trì một, hai tháng thì đảm bảo quý vị càng học càng thích, bởi vì nghĩa lý của “*Văn Ngôn Văn*” vô cùng sâu rộng, mỗi lần đọc nhất định sẽ có chỗ ngộ khác nhau. Tùy theo sự thực tiễn của chúng ta, tùy theo sự khai mở trí huệ của chúng ta mà có thể càng lúc sự lãnh thọ càng sâu rộng.

Chúng ta là con cháu của Viêm Hoàng, chúng ta có tín nghĩa, có đạo nghĩa thì nên truyền thừa trí tuệ này lại. Muốn truyền lại trước tiên phải “*thừa*”, gọi là “*tiếp nhận của người trước, truyền thừa cho người sau*”. Không có “*thừa*” thì không có cách nào truyền được, không có “*thừa*” thì sẽ truyền sai. Vì vậy, chúng ta đã có sứ mệnh này thì bản thân mình phải cố gắng làm.

Có một số bằng hữu nói với tôi: “*Thầy Thái à! Phải giống như thầy mới có thể làm được*”. Thật sự đây là do họ có phân biệt.

Trong “*Đại Học*” có lời giáo huấn là: “*Người xưa muốn làm sáng cái đức của mình trong thiên hạ thì trước hết phải trị được nước mình. Muốn trị được nước thì trước hết phải chỉnh đốn được nhà mình. Muốn chỉnh đốn được nhà mình thì trước tiên phải sửa thân mình. Muốn sửa thân mình thì trước hết phải làm cho tâm mình được ngay chính. Muốn làm cho tâm mình được ngay chính thì trước hết phải giữ cho ý niệm được chân thành. Muốn giữ cho ý niệm được chân thành thì trước hết phải có sự hiểu biết đến cùng cực. Muốn có sự hiểu biết đến cùng cực thì cốt là ở chỗ trừ bỏ sự che lấp của vật dục*”. Tổ tiên đã chỉ ra toàn bộ phương pháp “*tu thân*,

tề gia, trị quốc, bình thiên hạ”. Tổ tiên có quy định ngành nghề nào mới có thể làm được không? Không có. Mọi ngành nghề, mọi lứa tuổi đều có thể làm được. Vì vậy, trước tiên phải làm được “*cách vật trí tri*” (*xa lìa sự che lấp của vật dục thì mới có được sự hiểu biết thấu suốt*).

“*Cách vật*” là xa lìa vật dục, trừ bỏ những thói quen xấu, có thể làm được ngay lúc đó [lúc thói xấu nổi lên hay sự dục hoặc xuất hiện]. Khi dục vọng của chúng ta nhạt dần thì tâm trí sẽ sáng suốt, tự nhiên sẽ **thành ý chính tâm** (thành ý chánh tâm), và bắt đầu sửa đổi lời nói, hành vi của chính mình. Khi chúng ta sửa đổi thì gia đình cũng sẽ thay đổi, nơi làm việc cũng sẽ thay đổi. Như vậy thì quý vị mới là học trò tốt của Khổng Lão Phu Tử, là hình mẫu tốt của nền giáo dục Thánh Hiền. Vì vậy, mỗi người ở trong thời đại này đều có thể làm tròn trách nhiệm con cháu của Viêm Hoàng.

Từ trong quan hệ ngũ luân chúng ta đã tìm được vai trò của đời người, vị trí của đời người. Khi đôi chân chúng ta đứng vững thì có thể bước đi vững vàng, từng bước từng bước vững chắc, thật sự bước một cách có giá trị.

CHƯƠNG THỨ TƯ

TÍN

4.1. Kinh văn:

“Phàm xuất ngôn, tín vi tiên. Trá dữ vọng, hề khả yên. Thoại thuyết đa, bất như thiểu. Duy kỳ thị, vật nịch xảo. Gian xảo ngữ, uế ô từ. Thị tỉnh khí, thiết giới chi”.

“Phàm nói ra, tín trước tiên. Lời dối trá, sao nói được. Nói nhiều lời, không bằng ít. Phải nói thật, chớ xảo nịnh. Lời gian xảo, từ bẩn thỉu, thói tầm thường, phải trừ bỏ”.

4.1.1. “Phàm nói ra, tín trước tiên”

Chúng ta nói thì phải giữ lời. Đối với lời của mình đã nói ra tuyệt đối phải nhớ ở trong lòng, phải thực hành, phải thực hiện.

Vào thời Xuân Thu có một người tên là Quý Trát người nước Ngô. Có một lần, nhà vua sai ông đi sứ sang nước Lỗ. Trên đường đi, Quý Trát phải đi qua nước Tề. Vào thời Xuân Thu có rất nhiều quốc gia, gọi là “*tám trăm chư hầu*”. Vì vậy, ông cũng phải đi qua một số nước thì mới đến được nước Tề. Vua của nước Tề mời Quý Trát dùng cơm, mở tiệc chiêu đãi ông. Khi ông ngồi xuống dùng cơm, vua nước Tề không nhìn mặt Quý Trát mà luôn nhìn chăm chăm vào thanh bảo kiếm ông mang trên người. Bởi vì thanh bảo kiếm đó rất đẹp, nên vua nước Tề không giấu được sự yêu thích thanh bảo kiếm đó. Trong lòng Quý Trát liền nghĩ: “*Nhà vua rất thích thanh bảo kiếm này của mình*”. Nhưng ngày xưa thanh bảo kiếm tượng trưng cho thân phận, vì vậy mang thanh kiếm này đi sứ sang nước

khác là lễ nghi bắt buộc, nên lúc đó ông không thể tặng cho nhà vua, mà phải đợi đến khi hoàn thành xong nhiệm vụ mới có thể tặng cho vua được. Trong lòng Quý Trát khởi lên ý nghĩ như vậy. Sau khi đi sứ sang nước Lỗ suôn sẻ trở về đi ngang qua nước Tề, ông liền đi bái phỏng vua nước Tề, định đem tặng thanh bảo kiếm cho vua. Thật không may, vua nước Tề đã băng hà. Quý Trát biết được liền đến trước ngôi mộ của vua cúng tế. Cúng tế xong, ông treo thanh bảo kiếm lên cây cạnh bên ngôi mộ rồi ra về. Đoàn tùy tùng liền hỏi ông: *“Thưa đại nhân! Ngài làm vậy có quá không, bởi vì Ngài chưa từng hứa tặng thanh kiếm này cho vua của nước Tề? Hơn nữa, dù cho Ngài có hứa tặng cho vua nhưng vua cũng đã chết rồi”*. Quý Trát liền nói với thuộc hạ của mình: *“Trong lòng ta đã hứa tặng cho vua từ lâu rồi, sao có thể vì ông ấy chết mà ta làm trái với lòng ta?”*. Ông nói một câu rất cảm động: *“Thử ngô tâm dĩ hứa chi, khởi dĩ tử bồi ngô tâm tai?”* (sao có thể lấy lý do chết để làm trái với lòng của ta, làm trái với lời hứa của ta?).

Vì vậy, chữ “tín” của người xưa không chỉ ở trong ngôn ngữ, mà ngay cả trong ý nghĩ trước đây của mình, họ cũng không muốn làm trái; họ không muốn phản bội người khác, cũng không muốn làm trái với lương tâm mình. Nhìn thấy người xưa như vậy, chúng ta cần phải cố gắng học tập theo họ.

Cách đây hai năm, tôi có ở nhà cô Dương Thục Phương nửa năm. Có một buổi sáng cô nói với tôi: *“Hôm qua cô nằm mộng thấy cô đi đến một cái hầm rất sâu. Trong hầm là một mảng tối đen. Khi đi vào thì thấy có rất nhiều tử sách. Mở tử sách ra, trên mỗi quyển sách là một*

lớp bụi khá dày. Phủi lớp bụi đó thì thấy đó là Tứ Thư, Ngũ Kinh". Cô Dương nằm mơ như vậy. Cô liền khởi lên ý nghĩ: *"Cuộc đời này nhất định phải hết mình hoằng dương văn hóa"*. Bởi vì có ý nghĩ như vậy, nên cô không muốn làm trái với tâm niệm này. Sau đó có cơ hội đến Hải Khẩu để phát triển, cô dẫn tôi đi cùng. Đi đến thành phố Khúc Phụ, tỉnh Sơn Đông, cô càng nhận thức được văn hóa đã bị sa sút quá trầm trọng. Vì vậy ở Bắc Kinh, cô lập trang web *"Đại Phương Quảng Văn Hóa Công Ích"*. Chữ *"tín"* mà cô giữ không phải là giấy trắng mực đen, cũng không phải là lời hứa với bất cứ người nào, mà là lời hứa với lòng mình, lời hứa với chính mình.

Những quyển sách bám đầy bụi này phải nhờ vào con cháu của chúng ta dùng sự chân thành lau chùi cho sạch sẽ. Không những lau cho sạch mà còn cần phải mở ra chăm chỉ đọc, rồi cố gắng thực hành. Không chỉ có đọc mà cần phải thực hành.

Chúng ta hồi tưởng lại một chút, trước đây *"văn ngôn văn"* bị bỏ đi, nguyên nhân là do không có ai đọc *"văn ngôn văn"* phải không? Không đúng. Trái lại, những người đọc nhiều *"văn ngôn văn"* đã khởi xướng việc loại bỏ *"văn ngôn văn"*. Vì vậy, đọc sách nhiều chưa chắc có được lợi ích. *"Đệ Tử Quy"* nói: *"Không gắng làm, chỉ học văn, chỉ bề ngoài, thành người nào"*. Những thạc sĩ Trung văn, tiến sĩ Trung văn chỉ dùng *"văn ngôn văn"* để tăng trưởng sự phù phiếm nhằm đem lại tiếng tăm, lợi dưỡng cho họ. Khi họ không nỗ lực thực hiện thì họ cảm thấy những đạo lý đó là hư không, là trống rỗng. Lâu dần thì lời nói và hành động của họ càng ngày càng khác xa nhau.

Khi họ đi dạy văn hóa truyền thống thì trong tâm người được dạy sẽ sự cảm nhận họ “*nói một đằng, làm một nẻo*”. Đó không phải là hoằng dương văn hóa, mà là hủy báng văn hóa. Cho nên thật sự “*văn ngôn văn*” đã gặp phải kiếp nạn như vậy, vấn đề không phải ở những người phế bỏ “*văn ngôn văn*”. Những người phế bỏ đó chỉ là cái mồi dẫn lửa. Nguyên nhân chính là ở đâu? Chúng ta phải tìm ra nguyên nhân chính, không nên đùn đẩy trách nhiệm cho người khác. **Nguyên nhân chính ở chỗ người đọc sách không thực hiện việc “*lời nói đi đôi với việc làm*”.**

Nếu như những người đọc sách có thể thực hiện được “Đệ Tử Quy”, thực hiện được “Đại Học” và “Trung Dung” thì tất cả những người tiếp xúc với họ sẽ không hủy bỏ văn hóa mà thậm chí còn noi gương theo họ. Chúng ta hãy xem, mấy ngàn năm nay, những người thực hiện lời giáo huấn của Thánh Hiền đều được mọi người ủng hộ.

Như ở Hải Khẩu, vào thời nhà Minh có một vị quan nổi tiếng là Hải Thụy. Chúng ta đều đã nghe qua câu chuyện “Hải Thụy từ quan”. Tôi đi đến một nơi nào thì luôn có thói quen đi thăm viếng những danh nhân, những người được lưu danh trong sử xanh ở nơi đó, bởi vì họ đều dùng tâm của mình viết nên lịch sử, đều dùng tâm của mình cống hiến cho quốc gia, cho xã hội. Chúng ta đều có thể “*thấy người tốt, nên sửa mình*”, đồng thời hiểu được rằng những người này đã tạo nên sự ảnh hưởng âm thầm đến cả nơi đây. Khi tôi đi đến mộ của Hải Thụy, nhìn thấy hai hàng chữ mà Hải Thụy đã nói liền bị chấn động: “*Thân nát xương tan cũng chẳng màng, chỉ cần thanh bạch tại nhân gian*”. Từ hai câu nói này của ông có thể cảm nhận được ông là có người đức hạnh vô cùng thanh liêm.

Khi tôi thấy được khí tiết của Hải Thụy như vậy và xem lời giới thiệu về cuộc đời của ông thì rất cảm động. Bởi vì chỉ cần Hải Thụy được bổ nhiệm đến một nơi nào đó làm quan, dù ông chưa đến thì tất cả những quan lại tham ô và bọn cường hào ác bá đều nhanh chóng bỏ chạy hết, bởi vì họ biết Hải Thụy là người ngay thẳng, chính trực. Vì vậy, chỉ cần ông đến nơi nào thì nhân dân nơi đó hết sức vui mừng. Như vậy, một người thật sự thực hiện được lời giáo huấn của Thánh Hiền thì họ có bị phản đối không? Không thể.

Hải Thụy nhận chức ở Nam Kinh và qua đời tại đây. Sau khi ông qua đời, người xưa vô cùng xem trọng việc “*lá rụng về cội*”, nên đã đưa Hải Thụy từ Nam Kinh về Hải Nam. Khi linh cữu di chuyển từ Nam Kinh thì tất cả dân chúng đều mặc đồ tang như là để tang cha mẹ, đau buồn giống như cha mẹ của họ qua đời vậy. Từ đó chúng ta thấy được, người chính nghĩa thì được ủng hộ, những người thật sự nỗ lực thực hiện chính đạo chắc chắn sẽ thu phục được lòng dân.

Vì sao văn hóa “văn ngôn văn” của chúng ta bị phế bỏ? Không nên trách người khác, mà nên trách tất cả những người đọc sách Thánh Hiền chúng ta không chịu nỗ lực thực hiện. Hiện giờ chúng ta chỉ cần học câu nào thực hiện câu đó, tin rằng nhất định có thể xoay chuyển được sự ngộ nhận về văn hóa của người đời. Tiến thêm bước nữa là thực hiện, học tập và noi theo.

Khi trong tâm chúng ta khởi lên ý nghĩ phải giúp gia đình, giúp xã hội, vì tổ tiên mà cống hiến, thì chúng ta phải luôn tuân thủ lời hứa của mình.

Giữ chữ tín thì không thể chọn lựa đối tượng [già hay trẻ], [người] giữ chữ tín thì nhất định phải không lừa già, dối trẻ. Không chỉ làm nghề buôn bán mới giữ chữ tín, mà đối với tất cả mọi người, chỉ cần nói được thì phải thực hiện được. Cho nên trước tiên quý vị hãy suy nghĩ thật kỹ rồi mới nhận lời, gọi là: “*Việc không tốt, chớ dễ nhận. Nếu dễ nhận, tiến lui sai*”. Chỉ cần suy nghĩ kỹ rồi mới nhận lời thì sau này chúng ta sẽ không hối hận.

Thời nhà Hán có một vị Thái Thú tên là Quách Cấp. Có một lần, ông đi ngang qua khu vực do ông quản lý thì có rất nhiều trẻ em vây quanh ông chào hỏi. Các em nhỏ hồn nhiên hỏi: “*Thưa quan Thái Thú! Lần sau khi nào Ngài mới đến đây?*”. Quách Cấp cũng rất tôn trọng các em nhỏ đó, những lời chúng nói ông không thờ ơ. Ông bắt đầu tính có thể một ngày nào đó trong vài tháng sau ông sẽ đi tuần tra ở đây, cho nên ông nói với các em nhỏ là sẽ đến vào ngày tháng đó. Bọn trẻ tiễn ông xong thì giải tán.

Sau đó ông đến tuần tra ở địa phương đó sớm hơn một ngày. Đoàn tùy tùng của ông đi vào nơi đó rất tự nhiên, ông liền nói: “*Không được! Ta đã hẹn với bọn trẻ rồi. Hôm nay chúng ta nghỉ một đêm trong ngôi miếu hoang ở ngoại ô*”. Đợi đến đúng hẹn với bọn trẻ thì Quách Cấp mới đi vào. Đúng như dự đoán, các em nhỏ đang ở đó đợi ông. Cho nên Hán Quang Vũ Đế rất kính trọng Quách Cấp, còn khen ông là “*Hiền lương Thái Thú tín chi chí*”. Chữ “*tín*” của ông đã đạt đến cực đỉnh, không còn chỗ khiếm khuyết. Quách Cấp sống đến tám mươi sáu tuổi, không bệnh mà qua đời. Vì vậy đối với chữ “*tín*”, chúng ta không nên phân biệt tuổi tác, thậm chí cũng không phân biệt già trẻ, giàu nghèo. Đối với bất cứ

ngành nghề nào chúng ta cũng không nên ngạo mạn, mà đều phải giữ lời hứa của mình.

4.1.2. “Lời dối trá, sao nói được”

“*Trá dữ vọng, hễ khả yên*” (lời dối trá, sao nói được). Nếu như chúng ta không giữ chữ “*tín*”, còn viện cớ; “*trá*” là lừa dối, “*vọng*” là dùng lời ngon tiếng ngọt để che giấu sự thất tín của mình, như vậy có thể tạo thành “*nếu che giấu, lỗi chồng thêm*”. Đến cuối cùng mọi người biết được quý vị không thừa nhận sự thất tín của mình thì tiếng tăm của quý vị ngày càng xấu đi. Đương nhiên “*chuyện trời mưa gió không dễ đoán, đời người may rủi có ai hay*”. Cũng có thể quý vị thật sự rất muốn giữ chữ “*tín*”, nhưng trong cuộc đời xuất hiện một số tình huống khiến cho quý vị không cách nào giữ chữ tín được, lúc đó chúng ta phải làm sao? Việc thế gian có một chữ có thể giải quyết được, đó là chữ “**thành**”. Chúng ta thành thật công khai nhận lỗi. Khi người khác thật sự hiểu được tình huống của chúng ta, lại hiểu được thành ý của chúng ta, thì họ cũng sẽ nhượng bộ, bởi vì có ép chúng ta thế nào đi nữa thì cũng không có lợi ích gì. Nhưng nếu như chúng ta tiếp tục che giấu thì họ sẽ càng phẫn nộ, càng lúc càng không vui, đến lúc đó chúng ta rất khó giải quyết. Vì vậy, đã hứa với người khác thì tuyệt đối không nên trì hoãn, càng trì hoãn thì càng khó giải quyết.

Tôi có một người bạn, người thân của anh ấy mắc nợ rất nhiều. Anh ấy cũng có trách nhiệm đi trả, nhưng anh rất lo sợ đối phương có thái độ không tốt. Bạn của anh ấy khuyên anh ấy rằng: “*Anh nên thành khẩn nói với họ là tôi chỉ có vậy, hiện giờ quý vị có làm gì đi nữa, có báo thù thì quý vị cũng không được lợi ích gì, tôi cũng không có*

lợi ích gì. Bây giờ tôi thành khẩn đến trả tiền, mỗi tháng tôi sẽ trả cho anh khoảng bao nhiêu đó”. Anh thành khẩn nói với họ như vậy, kết quả sau đó cũng rất thuận lợi. Vì vậy, cách xử sự làm người ở thế gian chúng ta không nên cho là quá phức tạp, nên dùng “thành tín” để đối xử.

4.1.3. “Nói nhiều lời, không bằng ít. Phải nói thật, chớ xảo nịnh”

“Nói nhiều thì sai nhiều”. Không nên nói thao thao bất tuyệt, bởi vì khi thao thao bất tuyệt thì sẽ có rất nhiều lời chưa được suy nghĩ kỹ đã nói ra. Khi đã nói ra rồi thì không thể thu lại được. Vì vậy, Khổng Lão Phu Tử có nói: “*Trước khi làm hãy nghĩ ba lần, trước khi nói hãy nghĩ ba lần*”. Cho nên, lời nói cũng phải cẩn thận.

Trong “Kinh Dịch” có nói: “*Người may mắn thì ít lời, người nóng nảy thì nhiều lời*”. Người hay gặp điều tốt lành là người ít nói, người nóng nảy thì nói rất nhiều. Khi quý vị nhìn thấy một người thao thao bất tuyệt thì trong tâm của họ không an, rất hấp tấp, không có cảm giác an toàn. Khi một người trong lòng như vậy thì rất dễ nói sai, rất dễ mắc lỗi với người khác. Tâm của họ đã bị loạn. Tục ngữ có nói: “*Tai họa không đến có một lần*” (họa vô đơn chí). Đó là do không làm chủ được tâm nên mới phạm lỗi hết lần này đến lần khác. Vì vậy, phải tĩnh tâm lại. Khi nói ít thì tâm tương đối ôn hòa. Khi tâm đã ôn hòa thì đối với hoàn cảnh sống, với những chuyện xảy ra đều có thể quan sát, quán chiếu một cách rõ ràng minh bạch nên không dễ bị phạm sai lầm.

Quý vị bằng hữu không nên nghe xong đoạn này thì về nhà không nói chuyện nữa. Khi cần nói thì chúng ta

vẫn phải nói. Lúc nhỏ tôi rất nhiệt tình, phía sau còn có thêm một chữ “*quá mức*” nữa. Vì vậy, khi thấy người khác không siêng năng học tập, tôi liền nói bên tai họ. Họ nghe tôi nói mà đầu họ như sắp nổ tung, còn tôi thì không cảm nhận được cần phải dừng lại. Khi học trung học phổ thông, rất nhiều bạn học đều có bạn gái, tôi thì không có bạn gái. Tại vì sao vậy? Bởi vì các bạn nam đó đều rất ít nói, gương mặt của họ xem ra rất lạnh lùng. Rất lạnh lùng hình như rất dễ làm quen với bạn gái. Vì vậy tôi bắt đầu trở nên lạnh lùng và không nói chuyện, cả ngày không nói lời nào. Tôi muốn kiên trì một thời gian, nhưng sau khi kiên trì được một ngày thì tôi nghĩ: “*Thôi được rồi! Hãy là chính mình thì tốt hơn*”. Khi người khác thật sự cần chúng ta thì chúng ta nhất định phải hết lòng hướng dẫn họ, khuyên bảo họ, nhưng khi thời cơ chưa chín muồi thì không nên nói quá nhiều vì có thể làm cho người khác bị phiền não. Vì vậy, giữa sự tiến và thoái này, nhân duyên chín muồi hay không cũng không thể dùng lời nói để xác định rõ được, mà bản thân quý vị cần phải tự tích lũy kinh nghiệm. Có thể dùng một phương pháp của Mạnh Phu Tử, đó là “*nhìn vào mắt của đối phương*”.

Ví dụ quý vị nói với họ rằng “Đệ Tử Quy” rất quan trọng, ví dụ như câu “*nón quần áo, để cố định*”, vì điều này có liên quan trực tiếp đến khả năng làm việc của con cái. Khi quý vị nói như vậy thì mắt của họ sẽ sáng lên. Đến đây thì quý vị có nên nói: “*Tốt rồi! Hôm nay nói năm phút là được rồi, tôi phải đi về*” không? Như vậy là không tùy duyên. Khi nhân duyên đã chín muồi, thì chúng ta nên thuận theo tình thế mà làm. Quý vị nói chuyện với một người được năm phút đã thấy ánh mắt của họ lơ đãng thì

quý vị có cần phải nói hai tiếng đồng hồ không? Nói như vậy là quá phan duyên. Vì vậy, phải luôn quan sát trạng thái của nhân duyên. Nhân duyên là trạng thái động chứ không phải trạng thái tĩnh. Ví dụ, chúng ta học Kinh văn thành trạng thái tĩnh thì đã học một cách cứng nhắc rồi.

“Nói nhiều lời, không bằng ít”. Nói nhiều không bằng nói ít, nhưng khi nói thì nhất định phải là lời nói hay, nói điều có thể lợi ích cho người khác, gọi là *“nói lời có ích, nói lời êm dịu”*, khiến cho người nghe dễ chịu. Nên nói lời thành thật, nên nói lời trí tuệ để thành tựu người khác.

Có một lần tôi tiếp điện thoại của một cô bạn. Lúc nghe điện thoại tôi nghe cô ấy khóc thút thít kể về chồng của cô ấy có rất nhiều lỗi lầm. Từng tội từng tội của chồng, cô đều liệt kê ra hết. Đợi cô ấy nói xong, tâm tư tương đối lắng dịu lại, tôi liền nói với cô ấy: *“Cô đã có con rồi thì nên cố gắng chăm sóc gia đình cho tốt. Trong cuộc sống gia đình, cô cần phải giữ một thái độ là tất cả mọi người có làm như thế nào đó là chuyện của họ. Trước hết cô nên nhìn lại mình. Họ đúng hay không đúng là chuyện của họ, mình đúng hay không mới là điều quan trọng nhất. Vì vậy, trước tiên không nên nhìn lỗi lầm của chồng, mà phải nên nhìn lại bản thân mình xem mình làm vợ có tốt chưa, mình làm mẹ có tốt chưa, mình làm dâu đã tròn bổn phận chưa? Giả như chúng ta chưa làm tốt mà đi nói người khác thì mình cũng giống như những người khác, vậy chúng ta đâu có tư cách gì mà tức giận, la mắng họ? Không phải là quý vị cũng giống như họ sao? Chửi mắng họ chính là chửi mắng chính mình, có đúng không? Cô la mắng họ là bởi vì họ không tròn trách nhiệm, nhưng mà bản thân chúng ta cũng không tròn trách nhiệm mà?”*.

Vì vậy, khi một người có thể quay lại kiểm điểm mình trước thì tâm của người đó sẽ được lắng lại rất nhiều. Do tâm được lắng lại, do có trách nhiệm, dần dần sẽ khiến cho người chồng cảm thấy hổ thẹn. Vì vậy, con người hiện nay có rất nhiều tình huống trong gia đình càng ngày càng phức tạp, càng ngày càng nghiêm trọng, thường hay xử lý tình huống theo cảm tính. *“Họ làm như vậy thì tôi cũng làm như vậy”*, đều là dùng sự báo thù như vậy. Cuối cùng là gia đình tan nát, con cái cũng chịu tai ương. Vì vậy, chúng ta nên dùng lý trí để xử sự.

Khi tôi nói xong, cô bạn đó liền nói: *“Thầy Thái! Trước khi gọi điện cho thầy tôi đã gọi điện cho mấy người bạn, cho những đồng nghiệp của tôi, nhưng đáp án của họ khác với thầy. Họ đều nói thời kỳ bất bình thường thì phải dùng thủ đoạn bất bình thường”*. Họ cũng không hiểu người xưa nói: *“Thà đập vỡ mười cây cầu, không nên phá vỡ một cuộc hôn nhân”*. Cầu bị gãy rồi vẫn có thể xây lại, còn hôn nhân nếu như tan vỡ rồi thì rất khó tái hợp lại, gương đã vỡ thì những mảnh vỡ đó rất khó hợp lại được. Vì vậy, lời nói phải cẩn thận.

Nếu lúc này quý vị kiến nghị với họ: *“Người đàn ông như vậy thì nên ly hôn đi”* và cô ấy hành động theo cảm tính, liền ly hôn. Sau đó cô ấy hối hận, năm lần bảy lượt gọi điện nói do quý vị đã hại cô ấy. Quý vị nghe điều này sẽ cảm thấy rất khó chịu. Con cái của cô ấy cũng nói đều là do quý vị đã hại họ, vậy mỗi ngày quý vị có thể ngủ yên hay không?

Do đó, khi chúng ta nói chuyện với mọi người, nhất định phải nắm vững một nguyên tắc. Quý vị nắm vững nguyên tắc này thì chắc chắn bạn bè sẽ xem quý vị như là

tri kỷ. Là nguyên tắc gì vậy? **Khi trò chuyện với bạn bè, khi nói đến chuyện trong gia đình họ, nhất định phải để cho họ tự phản tỉnh. Khi quý vị hướng dẫn họ tự tìm vấn đề nơi bản thân họ, thì mới thật sự hóa giải được vấn đề.** Thường khi họ phản tỉnh thì tâm họ sẽ lắng lại. Vì vậy, cho dù họ có làm theo lời của quý vị hay không, giả như họ không làm theo lời của quý vị thì một thời gian sau họ sẽ nói: *“Anh nói rất đúng!”*, giả như họ thật sự làm theo lời của quý vị thì họ sẽ đến cảm ơn quý vị đã khuyên họ không hành động theo cảm tính. Thậm chí có thể là vợ/chồng của họ cũng đến cảm ơn quý vị.

Chúng ta phải nắm giữ nguyên tắc này, bởi vì khi nói chuyện với nhau thường rất dễ bị ảnh hưởng bởi cảm xúc. Nhưng phải nhớ kỹ một điều: *“Không nên nghe một chiều, không nên nghe lời một bên”*. Quý vị có tin là khi vợ chồng cãi nhau thường thì ai cũng nói mình đúng không? Vậy thì ai đúng? Nhất định có một chân tướng sự thật. Con người thường hay đứng trên góc độ của mình mà nhìn sự việc. Vì vậy không nên nghe người chồng nói thế này, bị ảnh hưởng bởi lời nói của người chồng, rồi đối với vợ của anh ta có cách nhìn sai khác vì bị chi phối bởi *“cái điều lọt vào tai đầu tiên”*. Như vậy là đã mất đi sự khách quan. Vì vậy, khi quý vị nghe thì cũng cần phải phân biệt lời nào là đúng, lời nào là sai. Sau đó, trong quá trình nói chuyện thì quý vị nói với họ: *“Vợ của anh như vậy là kết quả, vậy nguyên nhân là do đâu?”*. Câu này có lợi ích không? Anh ấy sẽ lắng lòng lại. Hôm nay vợ anh ấy nổi nóng có thể chỉ là một sự bùng nổ, oán khí đó đã được tích lũy bao lâu rồi mà anh ấy không biết. Anh ấy chỉ biết ở đó tức giận cả buổi: *“Tại vì sao cô ta mắng mình?”*. Anh ấy không biết

đằng sau cái khẩu khí đó là sự dồn nén năng lượng biết bao lâu rồi. Vì vậy, quý vị phải hướng dẫn để anh ấy hiểu nguyên nhân do đâu thì anh ấy mới biết đặt mình vào hoàn cảnh của người khác mà nghĩ cho đối phương. Bởi vậy, nên *“dĩ hòa vi quý”*, nói chuyện với người khác tuyệt đối không gây ra sự tranh chấp, sự bất hòa.

“Nói nhiều lời, không bằng ít. Phải nói thật, chớ xảo nịnh”.

Sự thật như vậy thì chúng ta nên trực tiếp nói ra, tuyệt đối không nên viện cớ, tuyệt đối không nên che giấu lỗi. Ví dụ chúng ta đã hứa với cha, hứa với mẹ sẽ mua món đồ gì đó, kết quả vừa bước vào nhà, mẹ hỏi: *“Nước tương đâu?”*, chúng ta phải lập tức như thế nào? *“Xin lỗi mẹ! Con sai rồi!”*. Câu: *“Con sai rồi!”* có dễ nói không? Dễ nói à? Quý vị đã lâu không nói thì rất khó nói. Vì vậy chỉ cần chúng ta có lỗi, không giữ lời hứa thì nhất định phải xin lỗi ngay, đối phương sẽ thấy có thể chấp nhận được. Giả như lúc đó quý vị nói: *“Gần đây con bận quá, bận chuyện này, bận chuyện nọ”*, giải thích thật nhiều, càng giải thích thì trong tâm của người nghe càng khó chịu. Cho nên *“phải nói thật, chớ xảo nịnh”*.

4.1.4. “Lời gian xảo, từ bản thủ, thói tâm thường, phải trừ bỏ”

Ngôn ngữ là sự trao đổi qua lại nhiều nhất giữa người với người. Nếu như lời nói vô cùng nhã nhặn thì khi nói chuyện với nhau vô hình trung sẽ nâng cao khí chất tu dưỡng của một người. Quý vị có cảm thấy mấy hôm nay khí chất của chúng ta vô cùng tốt hay không? Vì vậy từ trường rất quan trọng, hoàn cảnh rất quan trọng. Cho nên

chúng ta cần phải xây dựng ngôn ngữ trong gia đình như thế nào, bản thân mình phải biết rõ. Quý vị làm người lớn, làm cha mẹ, thậm chí là người lãnh đạo của một công ty, khi nói chuyện quý vị không nên nói quá nhanh, cũng không nên nói quá chậm. Lời nói của quý vị đều là lời cổ vũ cho mọi người, khen ngợi mọi người, lợi ích cho mọi người, mở mang trí huệ cho mọi người, thì tin rằng gia đình, đoàn thể, công ty của quý vị chắc chắn đạt được hiệu quả “*trên làm dưới noi theo*”. Vì vậy chúng ta không nên quá lo lắng. Bên ngoài có nhiều ô nhiễm như vậy, chỉ cần quý vị giữ cho vững đại bản doanh của chính mình thì tình huống sẽ không đến nỗi tồi tệ. Trong nhà thường xuyên mở “Đệ Tử Quy” do cô Dương Thục Phương giảng, mở “Đệ Tử Quy” của các bậc Thánh Hiền nói thì sẽ làm thay đổi khí chất một cách âm thầm.

¹¹Chúng ta đã nói đến: “*Lời gian xảo, từ bản thủ, thói tâm thường, phải trừ bỏ*”. Nếu như trong gia đình chúng ta có thể xây dựng cách nói chuyện thật tốt đẹp, thì không khí trong gia đình sẽ rất hòa thuận. Nếu như chúng ta lãnh đạo một đoàn thể hoặc một công ty, chúng ta luôn cần phải nói chuyện một cách nhã nhặn để cho tất cả cộng sự, đồng nghiệp khi nói chuyện với chúng ta giống như được tắm trong gió xuân. Chúng ta nên khích lệ lẫn nhau, tán thành lẫn nhau. Chúng ta cần phải dẫn dắt họ bằng phong cách nói chuyện như vậy. Nếu như quý vị là lãnh đạo của một đoàn thể, lãnh đạo của Chính phủ mà khi nói chuyện đều dùng lời trách mắng người khác, bới móc chuyện riêng tư của người khác, dùng những từ ngữ đả

¹¹ Bắt đầu tập 30

kích người khác, tuy đạt được vui sướng nhất thời nhưng thói xấu đó có ảnh hưởng không tốt về sau, thật sự rất khó lường trước những việc sẽ xảy ra. Bởi vì trẻ con không có khả năng phán đoán việc tốt xấu, thấy lãnh đạo nói những lời như vậy thì chúng nghĩ mình cũng có thể nói giống như họ. Do vậy, hậu quả phía sau rất khó khắc phục.

Tục ngữ có câu: “*Công môn hảo tu hành*” (làm viên chức nhà nước thì dễ tu hành), bởi vì làm viên chức nhà nước thì có sức ảnh hưởng rất lớn, một lời nói có thể làm đất nước hưng thịnh, nhưng một lời nói cũng có thể làm đất nước suy vong. Vì vậy, làm người lãnh đạo thì chúng ta cần phải cẩn thận, cần phải cân nhắc nhiều trong lời ăn tiếng nói. Chỉ cần chúng ta có thái độ này, tin rằng lời nói của chúng ta có thể làm cho bầu không khí trong xã hội trở nên tốt đẹp hơn.

“*Lời gian xảo*”; chữ “*gian*” này nghĩa là lừa dối, là tinh ranh. Vì sao phải dùng chữ “*gian*” và “*xảo*” vậy? Bởi vì họ muốn che đậy lỗi lầm về lời nói của mình, che đậy lỗi lầm không giữ chữ “*tín*” của mình. Nếu như trẻ con dùng lời nói gian xảo, thì chúng có thể đang nói dối. Trẻ con biết nói dối thì chúng có thông minh không? Không thông minh thì không thể nói dối được.

Có một học sinh cấp hai, bởi vì em hay so bì với các bạn học nên em thường muốn mua những món đồ đắt tiền, nhưng mẹ em không cho em mua. Một hôm em muốn mua kính mắt hàng hiệu, mẹ của em không bằng lòng và nói: “*Con đã có một cái rồi còn mua thêm làm gì?*”. Người mẹ không cho mua nhưng em đó tự đi mua. Em đó đi một lúc thì mang kính về và nói với mẹ: “*Mẹ đi trả tiền cho con đi*”. Em đó có thông minh không? Em đó chẳng

cần dẫn theo người nào, không cần mang theo tiền mà có thể khiến cho người bán tin rằng mẹ của em sẽ đến trả tiền. Có rất nhiều phụ huynh thấy con cái phản ứng nhanh nhẹn thì liền nói: “*Con thật là thông minh!*”. Tôi rất sợ nghe về những đứa trẻ quá thông minh. Trẻ con cần phải thật thà, trung hậu. Trẻ con hiện nay dùng sự thông minh vào việc nói dối, dùng sự thông minh để đạt được mục đích của chúng.

Có một bé gái cùng với người cha đi trên đường trở về nhà. Trên đường có rất nhiều quán kem. Bé gái đi ngang quán thứ nhất liền bước đi chậm chậm rồi nói với cha của em: “*Thời tiết sao mà nóng vậy!*”. Người cha của em không có phản ứng gì. Đi ngang quán thứ hai, bé gái lại nói: “*Lúc này có một (que)cây kem ăn thì tuyệt biết mấy!*”. Đến quán cuối cùng, bé gái liền nói: “*Đây là quán kem cuối cùng rồi!*”. Sự thông minh của em được dùng vào chuyện gì? Không dùng vào học tập những lời giáo huấn của Thánh Hiền mà dùng để đạt được mục đích của chúng. “*Trọng lợi, khinh nghĩa*”, khi suy nghĩ của những đứa trẻ chỉ là tự tư tự lợi, thì đạo đức của chúng sẽ giảm dần trong quá trình chúng trưởng thành. Vì vậy, sự thông minh của trẻ con là dùng để làm một người con hiếu, một học trò ngoan, một công dân tốt, như vậy mới là dùng đúng chỗ.

Rất nhiều trẻ con thể hiện sự khôn vặt mà người lớn còn cười hớn hở, như vậy có đúng hay không? Không đúng! Vì vậy, khi con cái nói dối thì có mấy khả năng xảy ra, chúng ta cần phải quan sát. Khi chúng lần đầu vi phạm, chúng ta cần phải rất cẩn thận.

Vì Sao Trẻ Con Nói Dối?

- ***Thứ nhất, vì ham muốn lợi ích mà nói dối***

Con cái có thể chỉ vì ham muốn lợi ích mà nói dối.

Có một đứa bé về nhà xin cha hai đồng Nhân Dân Tệ, người cha thuận tay rút ra tờ tiền hai đồng đưa cho nó. Đứa con nói: *“Cha à! Con không muốn một tờ hai đồng, con muốn hai tờ một đồng”*. Người cha cảm thấy khó hiểu: *“Đây là tờ hai đồng, sao phải chia ra như vậy?”*. Đứa con liền nói với người cha: *“Cha à! Chỉ cần một lần mang tiền đến nộp cho văn phòng, con có thể được mười điểm. Cha cho con một tờ hai đồng, con chỉ được có mười điểm. Nhưng nếu cha cho con hai tờ một đồng, con đem nộp hai lần cho văn phòng và nói là con nhặt được, vậy thì con có thể có được hai mươi điểm”*. Người cha nghe đứa con nói xong thì khen: *“Con trai của cha thông minh quá!”*. Sau đó người cha đem chuyện này kể lại cho một vị viên chức trong ngành giáo dục nghe. Vị viên chức này nghe xong toàn thân nổi da gà. Người cha này không có sự nhạy cảm trong việc giáo dục, còn cảm thấy con mình rất thông minh. Con cái đã ngang nhiên nói dối, phụ huynh thì cảm thấy con cái biết nói dối là có bản lĩnh, vậy thì rất phiền phức rồi. Đây là một tình huống.

Hiện nay nhà trường thường có hoạt động quyên góp. Chúng ta cũng phải hướng dẫn con cái có quan niệm đúng đắn. Có một lần, nhà trường triển khai việc cứu trợ cho người nghèo. Có một bé trai muốn đóng góp. Mẹ của em hỏi em muốn đóng góp bao nhiêu? Bé trai suy nghĩ một chút rồi nói: *“Bảy đồng hai hào” [Nhân Dân Tệ]*. Có nhiều không? Không nhiều! Nhưng đó là toàn bộ tiền để

dành của em, em muốn đem số tiền đó đóng góp, tự bản thân em đóng góp. Những bạn học khác đều do ba mẹ đóng góp và đều góp ba trăm, năm trăm, như vậy thì trong lòng của đứa bé đó sẽ như thế nào? Mình chỉ quyền góp bảy đồng hai hào. Không ai nhìn thấy được tâm chân thành của em. Cuối cùng, những người đóng góp năm trăm đồng thì được đeo một đóa hoa hồng nhỏ, một ngàn đồng thì được thắp một cây nến. Vì vậy, rất có thể chúng ta vốn là muốn làm việc thiện, nhưng trong quá trình làm như vậy có thể khiến cho con cái tăng trưởng tâm hư vinh. Hơn nữa, số tiền đó không phải là tiền của các em, mà là lấy tiền của phụ huynh. Để làm gì? Không chỉ là con cái cần sĩ diện, mà có thể là cha mẹ cũng cần sĩ diện nữa.

Có một phụ huynh đóng góp mấy ngàn đồng, nhà trường liền đeo cho cô một hoa hồng nhỏ nhưng cô không chịu: *“Thiện tâm là do tôi tự nguyện làm, không phải tôi muốn khoe khoang hay được khen ngợi, hay được trao giải thưởng”*. Người mẹ này rất nhạy cảm. Giả như cô ấy vênh váo tự đắc khi được gắn một hoa hồng, thì cô ấy làm sao có thể dạy con cái làm thiện không cần cho mọi người biết được. Làm việc thiện là bổn phận của mỗi người chúng ta. Cho nên muốn giáo dục có hiệu quả thì bậc làm cha mẹ, làm thầy cô cần phải cân nhắc kỹ càng, nếu không thì sẽ bị nhiễm loại hư danh này. Như vậy sẽ không tốt!

• ***Thứ hai, vì chúng cảm thấy thú vị***

Trẻ con nói dối rất có thể vì chúng cảm thấy thú vị.

Khi con cái mới bắt đầu nói dối một chút mà quý vị chỉ cười, chúng cũng cười, vậy chúng sẽ cảm thấy như thế nào? Rất thú vị. Quý vị xem, rất nhiều tiết mục nghệ thuật

giải trí trêu đùa người khác, mọi người cười to, cho nên trẻ con cảm thấy lừa gạt được người khác thì rất vui. Đây là hướng dẫn sai lầm.

Chúng ta cũng đã quen thuộc với câu chuyện “Chó Sói Đến”. Câu chuyện này quý vị kể cho các cháu học mẫu giáo nghe thì rất có hiệu quả. Quý vị kể với chúng là có một đứa bé chặn một bầy cừu, vì cảm thấy rất nhàm chán nên đứa bé này liền la lớn: “*Chó sói đến! Chó sói đến!*”. Người dân nơi đó rất thật thà chất phác, cũng muốn giúp đỡ người khác, cho nên mọi người đều đến giúp đứa bé đuổi chó sói đi, nhưng kết quả là chẳng thấy chó sói đâu. Đứa bé nhìn thấy mọi người vội vàng đến như vậy thì đứng đó cười. Cuối cùng dân làng đều bỏ về. Lần thứ hai đứa bé lại giở trò đùa, lại gạt mọi người. Lần này mọi người đến không nhiều như lần trước, nhưng cũng không ít người đến. Lại thấy đứa bé giở trò đùa, cho nên dân làng lại ra về. Lần thứ ba thì chó sói thật sự đến. Lúc đó đứa bé la lớn: “*Chó sói đến! Chó sói đến!*”, nhưng có ai đến không? Không có ai đến. Đây các bạn nhỏ, không có ai đến thì bầy cừu sẽ như thế nào? Đứa bé sẽ như thế nào? Phần bị ăn thịt chúng ta không cần phải kể, hãy để cho bọn trẻ tự suy nghĩ. Khi các em cảm nhận được hậu quả quá kinh khủng, chúng sẽ nhớ rất sâu. Nếu như trẻ con vì đùa giỡn mà nói dối thì chúng ta nhất định phải ngăn cản kịp thời, không để tái phạm.

• ***Thứ ba, vì muốn khoe khoang tài năng mà nói dối***

Trẻ con có thể vì muốn khoe khoang tài năng nên nói dối. Chúng ta cần phải theo dõi kịp thời.

Bởi vì chúng muốn khoe khoang nên lời nói rất là phô trương. Nếu quý vị chú ý lắng nghe thì sẽ thấy có

những đứa trẻ tám tuổi, chín tuổi, mười tuổi cũng biết so sánh: Nhà tôi có máy tính, có máy ảnh kỹ thuật số, v.v... càng nói thì càng khoe khoang. Chúng ta làm giáo viên phải cẩn thận, phải kịp thời ngăn chặn.

Thời nhà Tống có một vị quan nổi tiếng là Tư Mã Quang. Có một lần ông cùng với chị gái thi nhau tách vỏ hạt óc chó nhưng ông tách rất chậm. Người giúp việc liền nói với ông: “*Cậu ngâm qua nước nóng thì rất dễ tách*”. Tư Mã Quang liền đi lấy nước nóng để ngâm. Lúc đó thì người chị đi ra ngoài, một lúc sau quay lại, nhìn thấy em mình tách vỏ rất dễ dàng liền hỏi: “*Em à! Sao em tách vỏ giỏi quá vậy? Ai chỉ cho em vậy?*”. Tư Mã Quang nói: “*Là tự em biết*”. Đúng lúc đó, cha của ông đi ngang qua.

Nếu như quý vị là cha thì quý vị sẽ như thế nào? Có nhiều lúc chúng ta không để ý nên quên chuyện này đi. Đứa trẻ đã nói dối được một lần thì sau này sẽ như thế nào? Nói dối một lần thì sẽ có lần thứ hai. Bởi vì đứa trẻ đã bộc lộ khả năng [nói dối của mình] mà không bị phát hiện, đứa trẻ sẽ cho rằng bản thân mình rất tài giỏi. Như vậy thì phiền phức rồi. Cho nên cha của ông liền nói với ông: “*Có khả năng như thế nào thì nói như thế đấy, không phải chính mình biết cách tách vỏ thì tuyệt đối không nên khoe khoang*”. Lần đầu phạm lỗi đã bị cha nghiêm khắc quở trách. Đây là cách dạy dỗ đúng đắn. Suốt cuộc đời của Tư Mã Quang sau này vô cùng thẳng thắn, vô tư. Ông cũng đã từng nói là: “*Bình sinh sở vi chi sự, vô hữu bất khả ngữ nhân giả*” (những việc đã làm trong cuộc đời này, không có việc nào mà không thể không kể cho người khác biết). Đây là kết quả. Chúng ta cũng phải xem lại nguyên nhân là do cha mẹ dạy dỗ đúng đắn, kịp thời, nhất

định không phải là ngẫu nhiên. Đây là tình huống muốn thể hiện khả năng.

• ***Thứ tư, vì muốn che giấu lỗi lầm***

Có thể vì muốn che dấu lỗi lầm nên nói dối.

Rất nhiều trẻ em khi phạm sai lầm thì rất lo lắng, sợ bị người lớn phát hiện. Có một lần, một học trò làm hỏng cái giá quần áo. Thật ra cái giá quần áo đó bị hỏng có dễ sửa không? Sửa một chút là xong liền. Nhưng em đó không biết nên rất lo lắng, sợ bị phạt. Vì vậy em nói với bạn học ở bên cạnh: *“Bạn đừng kể chuyện này cho cô giáo nghe nhé!”*. Đúng lúc đó cô giáo đang ở bên cạnh nên cô liền đi đến. Em đó giật thót cả người. Đứa trẻ vẫn còn nhỏ, chỉ cần quý vị dạy chúng đúng lúc thì chúng sẽ lập tức thay đổi quan niệm. Cô giáo nói với em: *“Lỗi vô ý, gọi là sai; lỗi cố ý, gọi là tội. Em làm hỏng cái giá quần áo không nghiêm trọng, nhưng không thừa lại với cô giáo mới là nghiêm trọng, sau này cô sẽ không tin tưởng em nữa. Vì vậy, em làm sai thì phải thừa nhận. Biết sửa lỗi, không còn lỗi”*. Sau đó cô giáo nói tiếp: *“Em phạm sai lầm thì hãy sửa sai, đồng thời có thể học cách làm thế nào để sửa lại cho tốt”*. Cô giáo cũng rất kiên nhẫn cùng với em đó sửa lại cái giá quần áo. Cơ hội giáo dục này chúng ta phải nắm lấy, thì trẻ em có thể từ đó hình thành được thái độ đúng đắn. Cho nên khi trẻ em che giấu lỗi lầm, chúng ta cần phải quan sát kỹ càng, không nên để chúng hình thành những thói quen xấu.

• ***Cuối cùng là do ảnh hưởng từ cha mẹ***

Có một bộ phim tên là “Điện thoại di động”. Trong phim “Điện thoại di động” có thống kê một số liệu: Một

người đã trưởng thành một ngày trung bình nói dối hai mươi lăm lần. Mỗi ngày người lớn nói dối nhiều lần như vậy thì trẻ em cũng ngầm bị ảnh hưởng theo. Ví dụ khi người mẹ nhận điện thoại, đứa con và người cha đang ở đó, nhưng người mẹ nhắc điện thoại lên nói: *“Chồng tôi không có ở nhà”*. Đứa con sẽ nghĩ: *“Cha có ở nhà sao mẹ lại nói không có ở nhà?”*. Đứa con nghe mà cảm thấy khó hiểu. Vì vậy, ở những nơi có trẻ em thì người lớn tuyệt đối không nên nói dối. Ở nơi không có trẻ em, người lớn cũng không nên nói dối.

Trước đây, chúng tôi có nói đến một quan niệm là phải học cách từ chối. Quý vị nếu không học được cách từ chối, người khác sẽ không biết tiêu chuẩn làm người và nguyên tắc sống của quý vị như thế nào. Chỉ cần từ chối những điều đáng từ chối thì bạn bè của quý vị cũng sẽ thuận theo nguyên tắc sống của quý vị. Cần gì phải che giấu? Che giấu vừa mệt mà sau đó còn bị người ta hiểu lầm nói: *“Tại sao anh không giữ chữ tín vậy?”*, hoặc là: *“Tại sao anh lại trốn tôi?”*. Như vậy làm cho sự việc vốn đơn thuần trở thành quá phức tạp.

Chúng ta cần phải chú ý những tình huống nói dối của con cái.

Nếu trong lời nói, việc làm có thể giữ được chữ *“tín”*, thì con trẻ chắc chắn sẽ có sự phát triển rất tốt khi ra ngoài xã hội sau này. Tôi có một người bạn. Lúc nhỏ, người bạn này nhìn thấy người khác ăn kem, không nhìn được sự hấp dẫn liền đi trộm một ít tiền của cha để mua kem ăn. Cặp mắt của người cha bạn này cũng rất tinh tường. Khi nhìn thấy, người cha liền đi theo đứa con xem kết quả thế nào. Anh ấy mua xong, chuẩn bị ăn cho thỏa

thích, ngẩng mặt lên thì nhìn thấy cha của mình. Thế là anh run lẩy bẩy. Người cha không nói lời nào, dẫn anh ta về nhà treo lên, dạy dỗ một trận nhớ đời. Chúng ta chú ý, anh ấy bị cha “cho một trận” này, sau này anh ta còn dám như vậy nữa không? Không còn. Lần đầu tiên đã làm cho anh ta ghi nhớ thì suốt đời anh ấy sẽ không quên. Người cha đánh đến nổi, khi đi ngang qua chỗ để tiền thì anh ấy run lẩy bẩy, không dám hành động thiếu suy nghĩ nữa.

Sau này anh ấy lớn lên, đi làm việc ở nơi khác, cách nhà một đoạn. Anh ấy ở trọ nhà của ông chủ. Khi ở trọ, buổi sáng thức dậy anh ấy cũng phụ giúp công việc quét dọn. Trong khi quét dọn, chợt anh ấy phát hiện dưới đất có 100 đồng Nhân Dân Tệ, 200 đồng Nhân Dân Tệ, anh ấy liền nhặt lên đưa cho bà chủ. Sau một thời gian, thật kỳ lạ là lại có 300 đồng Nhân Dân Tệ, 500 đồng Nhân Dân Tệ bị đánh rơi. Anh lại nhặt lên rồi đưa cho bà chủ. Anh nói đã từng nhặt được nhiều nhất là hơn một ngàn đồng Nhân Dân Tệ.

Anh làm việc ở công ty này, tuy học lực của anh không cao, nhưng ông chủ đều phá lệ tạo cơ hội cho anh tham gia các khóa bồi dưỡng. Đa số đều là sinh viên đại học mới được tham gia các khóa bồi dưỡng, nhưng ông chủ đều cho anh tham gia. Anh ấy phục vụ ở công ty này rất nhiều năm, biểu hiện cũng rất tốt.

Sau này anh ấy muốn ra mở tiệm riêng nên đến chào từ biệt ông chủ. Ông chủ liền mời anh ăn cơm, đãi tiệc chia tay anh. Ăn cơm xong, anh nói với ông chủ: “*Tôi có một chuyện xin được hỏi ông: Vì sao ở nhà ông tôi luôn nhặt được tiền vậy?*”. Ông chủ liền cười nói: “*Anh là người ngoài đến nhà tôi ở. Tôi làm sao biết được phẩm*

hạnh của anh như thế nào. Số tiền đó là do tôi cố ý đánh rơi”. Nếu như một người có đức hạnh không tốt, thì rất có thể trong một thời điểm nào đó sẽ đánh mất đi cơ hội tốt. Vì vậy, chữ “tín” quan trọng giống như tính mạng của một người vậy. Cho nên *“lời gian xảo, từ bản thủ, thói tâm thường, phải trừ bỏ”*.

4.2. Kinh văn:

“Kiến vị chân, vật khinh ngôn. Tri vị đích, vật khinh truyền. Bĩ thuyết trường, thử thuyết đoản. Bất quán kỹ, mạc nhàn quán”.

“Thấy chưa thật, chớ nói bừa, biết chưa đúng, chớ tuyên truyền. Kia nói phải, đây nói quấy, không liên quan, chớ để ý”.

4.2.1. “Thấy chưa thật, chớ nói bừa”

Khi chúng ta chưa thấy được chân tướng sự thật, chỉ nghe lời một chiều của người khác thì tuyệt đối không nên tuyên truyền những lời này. Đây là thái độ cẩn thận rất quan trọng. Nếu như quý vị chưa xác định được, có thể chỉ là tin đồn nhảm mà quý vị lại đi loan truyền thì chính mình đã trở thành kẻ đồng lõa. Vì vậy, sống tập thể thì phải *“dĩ hòa di quý”*, tuyệt đối không nên gây chuyện thị phi. Ý thức chung này rất quan trọng. Do đó, sống tập thể thì phải bao dung, không được đả kích, nhạo báng. Người xưa rất cẩn thận đối với lời nói. Bởi vì lời ăn tiếng nói giống như từng bậc thang, là nguyên nhân gây ra rối loạn, mỗi câu gièm pha sẽ dần dần tạo nên sự động loạn.

“Quân thánh thân đương chu”, nếu như vua của một nước nghe lời sàm tấu thì bề tôi sẽ bị tai ương. *“Phụ thánh tử đương quyết”*, người cha nghe lời gièm pha của mẹ kế,

nghe lời gièm pha của người khác thì con của họ có thể bị tai ương, cốt nhục tình thâm có thể bị sút mẻ. “*Phu thê thính chi ly*”, vợ chồng nghe lời gièm pha thì có thể sẽ chia ly. “*Bằng hữu thính chi sơ*”, bạn bè nghe lời gièm pha thì sẽ dần dần xa cách. Vì vậy, chúng ta cần phải lưu ý những lời gièm pha, phải chú ý người đến nói chuyện thị phi.

Nếu một người có tu dưỡng đạo đức, thì họ có phê bình chuyện này chuyện nọ không? Không, bởi người có tu dưỡng đều mong muốn mọi người sống hòa thuận với nhau. Rất có thể quý vị cùng với một người nào đó có một số chuyện không vui, người có tu dưỡng sẽ đến nói với quý vị: “*Thật ra lần trước người đó cũng rất khen ngợi anh*”, để cho sự tức giận của quý vị được giảm đi. Lùi một bước thì biển rộng trời cao. Thật ra khi nhẫn được cơn giận trong một lúc thì sự tức giận đó sẽ không còn nữa. Chỉ cần chúng ta điều tiết sự tức giận, nhường nhịn nhau, thông cảm với nhau thì sẽ không có chuyện gì. Sợ nhất là “*thêm mắm dặm muối*” thì rất rắc rối.

Người xưa có một bài thơ nhắc tới việc cần phải cẩn thận với những lời gièm pha: “*Đường đường thất xích khu, mạc thính tam thôn thiệt. Thiệt thượng hữu long tuyên, sát nhân bất kiến huyết*” (thân mình bảy thước cao, đi nghe ba tác lười. Trên lười có hàm rồng, giết người không thấy máu). Cho nên một gia đình, một tập thể, thậm chí là một quốc gia đều có thể sống tốt với nhau. Chúng ta là một phần tử ở trong đó thì nhất định phải biết phân biệt lời gièm pha. Cho nên “*thấy chưa thật*”, nếu như họ nói chuyện thị phi về một người, mà người đó với quý vị lại có sự giao hảo, lúc này đương nhiên quý vị không nên tuyên truyền những lời nói đó. Vậy chúng ta nên làm thế

nào? Quý vị cũng đã nghe rồi, không thể xem như không nghe thấy. Quý vị có thể nói với người bạn này rằng: *“Hiện nay bên ngoài đồn về anh như vậy”*. Chúng ta dùng tâm chân thành để nói với họ. Nói xong, giả như họ không có làm việc như vậy thì chúng ta liền an ủi họ: *“Chỉ cần anh không làm việc đó thì sớm muộn gì người khác cũng thấy được cái tâm của anh”*. Giả như những lời đồn đại này thật sự có vài phần đúng thì chúng ta cũng phải kịp thời khuyên họ: *“Danh dự của một người trong đoàn thể đặc biệt quan trọng. Chúng ta phải nhanh chóng giảm sự phóng túng lại”*.

Bất luận là lời gièm pha hay lời nói xấu người khác, khi đến chỗ chúng ta thì nên dừng lại. Cho nên người đọc sách hiểu lý, mặc dù sự việc nghe được là sự thật, nhưng sự thật này có liên quan đến sự hòa thuận của đoàn thể, liên quan đến danh dự của một người thì họ sẽ im lặng không nói, gọi là *“ẩn ác dương thiện”*. Khi quý vị *“ẩn ác dương thiện”*, đối phương có chỗ nào tốt thì khen họ, những chỗ không tốt của đối phương thì không nói, nhưng từ trong oai nghi của quý vị, họ cũng biết quý vị đã biết rồi. Cho nên ngay lúc đó họ cảm nhận được: *“Mình làm một chút việc tốt thì người ta khen ngợi mình, mình làm không tốt người ta cũng không chỉ trích mình”*, dần dần họ sẽ tiến lên theo chiều hướng tốt. Đó cũng là chuẩn mực của tình người.

Vì vậy, *“thấy chưa thật, chớ nói bừa”*.

Chúng ta cũng phải thường xuyên nâng cao khả năng phán đoán sự việc. Bởi vì nếu như quý vị phán đoán không đúng, thì có khả năng quý vị đã dùng tâm tốt làm việc xấu. Hiện nay rất nhiều đoàn thể mang danh

nghĩa từ thiện, làm việc công ích để lừa tiền, nếu như quý vị chưa biết đoàn thể đó tốt hay không mà đã lập tức dẫn nhiều người đến giúp đỡ, quyên góp tiền, cuối cùng bị lừa gạt thì chúng ta rất khó giải thích với những người bạn này. Cho nên chúng ta phải luôn cẩn thận, trước tiên phải quan sát rõ ràng.

Giống như chúng ta đang hoằng dương văn hóa truyền thống, rất nhiều người sẽ nói: “*Treo đầu dê, bán thịt chó*”, có thể là vì kiếm tiền thôi. Vì có thể trong một, hai tiếng đồng hồ nói chuyện, người giảng có nhắc đến văn hóa truyền thống rất tốt, nhưng tiếp theo sau đó là nói những lời của họ. Người ngồi bên dưới nghe xong cảm thấy rất hay, họ sẽ bắt đầu truyền tai nhau. Bởi vì tâm của quần chúng rất dễ bị lôi kéo, quý vị khen người đó nói rất hay, có thể tất cả mọi người lầm tưởng người đó nói hay thật nên đi mua thật nhiều đồ cho người đó, vậy là người đó đã đạt được mục đích.

Thật ra chúng ta cần phải biết phán đoán. Nếu như họ thật sự hoằng dương văn hóa truyền thống thì nhất định họ phải nắm được cốt lõi những lời giáo huấn của văn hóa truyền thống nằm ở đâu, thực hiện từ chỗ nào? Từ “*ở nhà phải hiếu*”, “*hiếu là căn bản của đức hạnh*”. Nếu như nói hai tiếng đồng hồ mà ngay cả chữ “hiếu” họ cũng không nhắc đến, ngay cả “đức hạnh” họ cũng không nhắc đến mà quý vị vẫn ở đó khen họ nói hay quá, nếu việc này được truyền ra ngoài thì có thể sẽ dẫn dắt người khác đi sai đường. Vì vậy chúng ta phải dùng lý trí để phán đoán thì mới không dùng tâm thiện để làm việc ác, mới không để cho những người xấu lợi dụng cơ hội. Cho nên trước tiên chúng ta cần phải suy nghĩ, phải nhận xét đoàn thể đó

cho rõ ràng rồi mới bàn luận với mọi người, thì mới không phát sinh tình huống xấu. Đây là *“thấy chưa thật, chớ nói bừa”*.

Tôi có một người bạn cũng nghe nhiều người nói là một người bạn của anh không tốt. Đương nhiên anh không tuyên truyền những lời nói đó mà trực tiếp đi hỏi người bạn của mình, nói cho bạn nghe tình hình người ta đồn đại ở bên ngoài. Sau đó anh hỏi bạn chuyện này có thật vậy không. Trực tiếp để cho bạn mình giải thích tình cảnh lúc đó rốt cuộc như thế nào. Người bạn này làm như vậy là rất có lý trí, không phải người ta nói sao thì nghe vậy. Vì vậy, khi một người dùng lý trí để ứng phó thì những lời đồn đại này không có cơ hội lan truyền ra bên ngoài.

4.2.2. “*Biết chưa đúng, chớ tuyên truyền*”

Rất nhiều đạo lý chúng ta hiểu chưa thấu triệt, một số sự thật chúng ta chưa biết rõ thì không nên tùy tiện nói cho người khác nghe, vì sợ họ nghe rồi sẽ lưu ấn tượng vào trong tâm. Chúng ta nói sai thì sẽ dẫn người khác đi vào con đường sai lầm, như vậy thì không hay. Ví dụ hiện nay chúng ta đọc Kinh điển, có người hỏi chúng ta: *“Đọc Kinh nên bắt đầu từ Kinh gì?”*. Quý vị có thể nói: *“Bắt đầu đọc từ Đệ Tử Quy”*. Thời đại hiện nay, mười người thì đã có mười quan điểm, cho nên chúng ta làm sao xác định được quan điểm của ta là đúng? Chúng ta có thể tìm câu trả lời từ trong Kinh điển.

Tại vì sao gọi là Kinh? Chúng ta thấy trái đất có kinh tuyến, có vĩ tuyến. Điểm quan trọng của kinh tuyến và vĩ tuyến là có thể được dùng làm tiêu chuẩn, [tiêu chuẩn này] không bao giờ bị thay đổi. Cho nên Kinh điển chính là

chân lý không bao giờ thay đổi. Chỉ cần quý vị tìm trong Kinh điển thì quý vị sẽ có tín tâm. Chân thật là như vậy. **Cho nên quý vị hỏi một người là căn bản của đức hạnh nằm ở đâu? Nếu như câu trả lời của họ khác với chữ “hiếu” thì quý vị có thể phán đoán lời họ nói là sai.**

Thời đại này chúng ta phải tuân thủ câu “*y pháp bất y nhân*”, nếu không thì quý vị sẽ nghe lung tung. Ví dụ chúng ta y theo lời dạy trong “Tam Tự Kinh”, thì quý vị sẽ lập tức loại bỏ được rất nhiều quan niệm tưởng là đúng nhưng lại sai. Ví dụ nói: “*Nhân chi sơ, tính bản thiện. Tính tương cận, tập tương viễn. Cầu bất giáo, tính nãi thiên*”. Tính của con người vốn lương thiện, nhưng nếu không được tiếp nhận sự giáo dục tốt thì rất dễ trưởng dưỡng thói hư tật xấu. Chúng ta không cần ở đó bàn luận triết lý về tính thiện, tính ác cả nửa ngày, mà tiêu chuẩn chính là “*giáo chi đạo, quý dĩ chuyên*” (giáo dục là lấy chuyên làm trọng).

Quý vị xem, hiện nay học một lúc bốn, năm loại sách. Học như vậy có tốt không? Con người hiện nay không nghe theo Kinh điển, không nghe theo Thánh Hiền, họ nghe ai? Thời đại hiện nay họ nghe lời lừa dối, không nghe lời khuyên nhủ, chấp nhận điều giả, không chấp nhận điều thật. Thật vậy! Tôi có phần cảm nhận được. Ví dụ có một phụ huynh đến thảo luận với tôi làm sao để dạy con cái cho tốt. Khi anh ấy nói xong tình huống, nhất định tôi sẽ nói với anh ấy: “*Băng đóng dày ba thước không phải do một ngày giá lạnh*”. Đối với con cái, anh cần phải dùng lòng nhân ái, tâm yêu thương, hợp tác với thầy cô giáo, khoảng sáu tháng đến một năm thì chúng dần dần có thể đi vào nề nếp. Thường thì phụ huynh nghe nói sáu

tháng đến một năm thì chân mày sẽ nhú lại: “Sao lâu vậy!”. Lúc ra về còn nói: “*Xin cảm ơn thầy Thái! Có cơ hội tôi sẽ đến thỉnh giáo thầy*”. Sau khi đi rồi, vị phụ huynh này từ đó về sau không bao giờ quay trở lại.

Nhưng rất có thể khi trên báo đăng tin: “*Chương trình học ba ngày đảm bảo quý vị dạy con mình thành thiên tài*”, giá cũng rất mắc, nhưng anh ấy lập tức chạy đến đó ghi danh tham gia. Mọi người cũng đổ xô đến đó ghi danh. Từ chỗ này chúng ta thấy được, nếu đem chân lý nói với họ thì họ có tin không? Không tin. Người hiện nay chỉ ham cái lợi trước mắt, đều rất muốn nhanh chóng “*một bước lên đến trời*”, chạy theo hướng ngược lại với học vấn. “*Dục tốc bất đạt*”, nóng vội thì không thành công. Vì vậy, phải biết phán đoán mới được.

Trong “Tam Tự Kinh” có nói: “*Đi học thì phải học từ điều cơ bản*”. Trước tiên phải học gì? “*Học Tiểu Học xong mới học Tứ Thư*”, quý vị có thể tự tin rằng nên học từ quyển sách “Tiểu Học”. Hiện nay tinh túy nhất của sách “Tiểu Học” chính là “Đệ Tử Quy”. “Đệ Tử Quy” y theo cương lĩnh của “Tiểu Học” để biên soạn ra. Quý vị không phải lo mình nói sai. Học xong “Tiểu Học” thì học “Hiếu Kinh”, học “Tứ Thư”. Hơn nữa, khi con cái đã cắm chốt gốc “Đệ Tử Quy”, chúng học tiếp “Hiếu Kinh”, “Tứ Thư” thì mùi vị có giống nhau không? Không giống nhau. Khi quý vị đọc đến: “*Hiếu để dĩ giả, kỳ vi nhân chi bốn dũ*” (hiếu và để là gốc để làm người), trẻ con học đến “*hiếu để dĩ giả*”, chữ “hiếu” và chữ “để” không còn là một từ, mà là gì vậy? Một em đưa tay lên nói: “*Thưa thầy! Chữ hiếu này có phải chỉ cho Nhập Tắc Hiếu không?*”. Chữ “Hiếu” này chẳng phải là một từ trống

rỗng. Chữ “Hiếu” của chúng là kết hợp với cuộc sống. Chúng biết học vấn của chúng là học phải đi đôi với hành, nhất định phải nỗ lực thực hành những gì đã học. Thái độ này một khi đã chính xác thì phương hướng sẽ không bị sai lệch. Vì vậy, “*thấy chưa thật, chớ nói bừa*”. Chúng ta muốn hiểu chính xác, tất nhiên là phải hiểu từ nơi Kinh điển, từ lời dạy của Thánh Hiền mà tích lũy khả năng phán đoán của chúng ta.

(Hết quyển 3)

Người giảng: Thầy Thái Lễ Húc

Giám định: Lão Hòa thượng Tịnh Không

Giảng ngày: 15/02/2005

Cản dịch: Ban phiên dịch Tịnh Không Pháp Ngữ

Giám định phiên dịch: Vọng Tây Cư Sĩ

45 ĐIỀU TÂM ĐẮC TRONG VIỆC HỌC ĐỆ TỬ QUY (Trích từ sách Giáo dục Gia đình của thầy Thái lễ Húc)

1. Có nhân sinh quan chính xác thì mới có cuộc đời hạnh phúc mỹ mãn.

2. Luân lý đạo đức là cốt lõi của văn hóa. Bôn phận làm người là ở hiếu thuận và hành thiện.

3. Thái độ quyết định trình độ, phong thái quyết định chiều sâu của học vấn. Duy chỉ có thành kính mới có thể nhận được sự chỉ dạy, tâm khiêm tốn thì sẽ được phước, kẻ kiêu ngạo thì gặp thầy giỏi đến đâu cũng không có đất để dụng võ.

4. Thấy người hiền thì học theo cách dụng tâm nhân nghĩa của họ, lợi người thì sẽ lợi mình, hại người nhất định sẽ hại chính mình.

5. Việc hoằng dương lời dạy của Thánh Hiền phải do chính mình làm thì mới có thể lợi mình, lợi người.

6. Kiểm soát được cảm xúc mới có thể kiểm soát được tương lai. Chỉ có mình tự hại mình mà thôi, cho nên không được tùy tiện nóng giận.

7. Đối với lời dạy của sư trưởng và kinh điển, chỉ nghĩ nên làm thế nào để làm được, chứ không nghĩ đến việc làm không được.

8. Đời sống hạnh phúc bắt đầu từ tâm cảm ân, từ việc cảm ân mà bắt đầu.

9. “Hiếu” là bảo bối gia truyền, “Đễ” là cánh cửa tích đức, Hiếu - Đễ là gia phong tốt nhất.

10. Sinh con dễ, nuôi con khó. Nuôi con dễ, dạy con khó. Trẻ nhỏ không hiểu thuận là việc không nên, chúng ta phải dạy dỗ.

11. Không để cho cha mẹ ưu tư, lo lắng, đó chính là hiếu thuận.

12. Thời đại hiện nay, tình cảm gia đình nhạt nhẽo, luân lý đạo đức xã hội dần suy đồi, chúng ta có trách nhiệm một lần nữa thức tỉnh việc xem trọng hiếu đạo của mọi người.

13. Nếu không hiếu thuận thì cung kính Phật Bồ Tát chỉ là giả, bất hiếu với cha mẹ là tổn phước, đồng thời còn tạo ra tướng bạc phước.

14. Không có tâm cảm ơn thì yêu thương chỉ là ngắn ngủi tạm thời. Có oán ghét thì từ bi chỉ là thứ giả tạo. Duy chỉ có tình yêu mới hóa giải cừ hận, xoa dịu vết thương.

15. Duy chỉ có tâm lòng khoan thứ, từ bi, tin tưởng lẫn nhau, yêu thương lẫn nhau mới có thể mang lại hòa bình. Trong thế giới lượng tử thì mọi sự vật đều lưu lại vết tích, hành vi của mỗi người chúng ta đều có sức ảnh hưởng, vì chúng ta đang sống trong thế giới do chính chúng ta sáng tạo nên.

16. Nếu không có tâm hiếu thì không thể hình thành nên đời sống có ân nghĩa, đạo nghĩa và tình nghĩa. Trọng lợi thì sẽ xem nhẹ đạo nghĩa.

17. Không nhớ lỗi cũ, không ghét người ác, mọi việc đều lấy đại cục làm trọng.

18. Điều mình không thích thì đừng đem đến cho người khác. Việc làm không thành công, bị trở ngại thì quay về phản tỉnh lại chính mình.

19. “Lấy mình làm gương, nghĩ cho người khác” là phương châm hay nhất trong công tác quản lý .

20. Giáo dục là phương pháp căn bản để giải quyết tai nạn. Biết được, giác ngộ được và làm được thì mới có thể đạt được mục tiêu.

21. Giáo dục phải cẩn thận từ lúc bắt đầu. Duy chỉ có giáo dục của Thánh Hiền mới thật sự đem lại lợi ích cho con trẻ.

22. Mục đích của giáo dục là tăng trưởng ưu điểm, khắc phục khuyết điểm, không nuôi lớn dục vọng.

23. Muốn dạy con cái, trước tiên hãy dạy chính mình. Trong việc dạy dỗ con cái, thân giáo quan trọng hơn giáo dục bằng lời nói (ngôn giáo)

24. Trong việc dạy con, vợ chồng phải tôn trọng, phối hợp lẫn nhau, việc cộng tác một cách hợp hài hòa vô cùng quan trọng.

25. Nơi nào có tình thương, nơi đó có gia đình. Vợ chồng chung sống với nhau phải có tình nghĩa, ân nghĩa và đạo nghĩa. Lúc nào cũng nghĩ cho người mình thương, dụng tâm gây dựng cuộc sống gia đình, chính là làm ra tấm gương tốt nhất cho con trẻ.

26. Đạo vợ chồng là mấu chốt quan trọng của hạnh phúc gia đình, là đầu mối then chốt quan trọng của sự an định của xã hội và quốc gia. Người vợ tốt không phải tìm mà có được, mà dụng tâm yêu thương mà có được.

27. Quan hệ mẹ chồng và nàng dâu là mối liên kết quan trọng cho sự hài hòa và hưng vượng của một gia đình. Mẹ chồng thương yêu con dâu thì sẽ có thêm một

người con gái. Nàng dâu thương yêu mẹ chồng thì sẽ có thêm một người mẹ nữa.

28. Nuông chiều là hại con, không phải thật sự thương yêu con. Dạy con làm việc nhà là điểm khởi đầu của việc học tập đạo Thánh Hiền.

29. Không học lễ phép thì không thể thành tựu trong xã hội. Lễ phép là thái độ cơ bản của việc làm người.

30. Nguyên lý của cát - hung, họa - phúc là ở chủ tâm và dụng tâm.

31. Bí quyết để hóa giải tai nạn chính là hiếu thuận và hành thiện.

32. Một người có hai con mắt, tầm nhìn có hạn. Đọc sách chính là dùng con mắt của người khác để chúng ta nhìn được càng cao, càng xa, càng chính xác, càng sinh động hơn.

33. Cho người khác con đường rút lui, đồng thời cũng luôn luôn cho bản thân cơ hội sống và hy vọng. Cho đi là niềm vui, vì thế khi chính mình có năng lực, hãy nghĩ đến việc giúp đỡ người khác.

34. Mạnh Tử nói: *“Người xưa khi đắc chí mà làm quan thì ban bố ân trạch khắp nhân dân, khi ẩn dật thì bền chí tu thân cho danh tiếng rạng tỏ với đời. Lúc nghèo thì một mình tu dưỡng tâm tính, khi hiển đạt thì đem tài ra giúp cho thiên hạ”*. Điều này nói rõ về sứ mạng của phần tử trí thức lúc nghèo cùng cũng như lúc hiển đạt.

35. Giao tiếp là để hiểu rõ đối phương, chứ không phải để thuyết phục đối phương. Con đường để đi sâu vào lòng người chính là dùng đôi tai “vô ngã” để chăm chú

lắng nghe. Điều quan trọng của giao tiếp không phải là nói cái gì, mà là nghe cái gì.

36. Nhìn thấy khuyết điểm của bản thân phải quyết tâm sửa đổi, thì cuộc đời sẽ có một diện mạo khác. Tất cả mọi việc đều quy về trách nhiệm của chính mình, đây chính là điểm khởi đầu của sự trưởng thành.

37. Sách “Trung Dung” nói: *“Tự thân mình nghiêm trang, chính trực thì chẳng yêu cầu người khác một cách hà khắc. Như vậy sẽ không gây ra oán giận”*. Rất nhiều sự oán giận là do chính chúng ta làm không được, mà lại yêu cầu người khác làm, nên khiến người không phục là vậy.

38. Cuộc đời đừng ôm quá nhiều dục vọng. Mỗi ngày lấp đầy dục vọng, đến lúc đêm khuya thanh vắng lại cảm thấy nội tâm vô cùng trống trải.

39. Dục vọng chưa bao giờ là suối nguồn của hạnh phúc, mà là căn nguyên của mọi thống khổ. Bởi vì sau khi đã thỏa mãn dục vọng rồi, lại sinh ra một dục vọng mới, dục vọng vĩnh viễn không có chỗ dừng. Cuộc đời truy cầu dục vọng thì vĩnh viễn chỉ có sự tiếc nuối bất mãn mà thôi.

40. Con người phải thấp lùn ngọn đèn trong tâm của chính mình, thì mới có thể thấp sáng được ngọn đèn trong tâm của người khác. Khéo dùng tài năng thiên phú của chính mình thì mới có thể nâng cao bản thân, giúp đỡ người khác được.

41. Sám hối không phải là nhắm vào người khác, mà là nhắm vào chính mình, nhắm vào phiền não và tập khí xấu ác của bản thân, dùng lòng quyết tâm của dũng sĩ để tiêu trừ chúng, như vậy mới có thể tiêu nghiệp chướng. Tai ương tiêu rồi thì phước sẽ đến.

42. Tướng do tâm sinh, cảnh tùy tâm chuyển. Duy chỉ có thay đổi quan niệm và hành vi của chúng ta, dùng tình yêu và hòa bình làm cơ sở để kiến lập sinh mạng thì người và người mới có thể chung sống hòa bình, con người và tự nhiên mới có thể cùng tồn tại, cùng phát triển.

43. Khi chúng ta cảm nhận được rằng “*nhân loại và chính mình là một thể*” thì sẽ thức tỉnh tiềm năng nội tại tốt đẹp đầy tình yêu thương và từ bi của chúng ta, để nó có thể phát huy đến cực điểm.

44. Khi ta thương yêu người khác chính là thương yêu chính mình. Khi ta cố gắng tìm hiểu, thấu hiểu và giúp đỡ người khác, kỳ thực cũng là đang làm những điều đó đối với chính bản thân mình.

45. Chúng ta đến thế gian này là để yêu thương mọi người, yêu thương người thân, yêu thương quý vị bề, và yêu thương vạn vật trong trời đất.

